

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧИД

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТОГТООЛ ШИЙДВЭРИЙН ЭМХЭТГЭЛ
/2015 он/**

Сүхбаатар 2015 он

Эхийг бэлтгэсэн: Г.Мөнгөзаяа

Хянасан: Ж.Санжжав
Э.Оюунболд

Хэвлэлийн эх бэлтгэсэн: Т.Банзрагч

Хэвлэлийн хуудас: 18.3
Цаасны хэмжээ: 148x210

“Мөнхийн Үсэг” ХХК-ний Дархан салбарт хэвлэв.

ӨМНӨХ ҮГ

Эрхэм уншигч таны амар амгаланг айлтган мэндчилье!

Монгол Улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1-д “Хурал Засаг даргаас эрх хэмжээнийхээ дотор хууль тогтоомжид нийцүүлэн гаргасан шийдвэр, тухайн нутаг дэвсгэрт хүчин төгөлдөр байх бөгөөд түүнийг байгууллага, албан тушаалтан, иргэд заавал биелүүлнэ” гэж заасан.

Хуулийн энэ заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Сэлэнгэ аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал түүний Тэргүүлэгчдийн тогтоол шийдвэрийн эмхэтгэлийг 11 дэх удаагаа хэвлүүлэн олон түмэнд хүргүүлж байна.

Энэ эмхэтгэлд Сэлэнгэ аймгийн Нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага-Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, түүний Тэргүүлэгчдээс 2015 онд гаргасан нийтээр дагаж мөрдөх бодлогын чанартай тогтоол шийдвэрүүдийг оруулж байна.

Энэ нь нэг талаас Сэлэнгэ аймгийн ИТХ, түүний Тэргүүлэгчдийн үйл ажиллагааны ил тод байдлыг хангах, гаргасан шийдвэрээ олон түмэнд хүргэх, нөгөө талаас сум, баг, байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэд аймгийн ИТХ, түүний Тэргүүлэгчдээс гаргасан шийдвэрийг танилцан судлах, үйл ажиллагаандаа мөрдөж хэрэгжүүлэхэд ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

ГАРЧИГ

Нэг.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын тогтоол

1) Сэлэнгэ аймгийн 2015 оны тодотгосон төсөв батлах тухай.....	6
2) Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тухай.....	27
3) Аймгийн 2014 оны төсвийн гүйцэтгэлийг батлах тухай.....	28
4) Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөнд тодотгол оруулах тухай.	29
5) Журам батлах тухай /"Байгаль хамгаалах сан"/.....	34
6) Төлбөр хураамжийн хэмжээг тогтоох тухай.....	37
7) Аймгийн тусгай хэрэгцээний газрыг өөрчлөн тогтоох тухай.....	39
8) Хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, устгах үйл ажиллагааны журам батлах тухай.....	45
9) Аймгийн 2015 оны тодотгосон төсөв батлах тухай.....	51
10) Сэлэнгэ аймгийн "Хот суурины усан хангамж ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлого" батлах тухай.....	71
11) Ерөө сумын хилийн цэсийн зарим цэгүүдийг тодотгох саналын тухай.....	78
12) Аймгийн 2015 оны тодотгосон төсөв батлах тухай.....	80
13) Аймгийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх 2015 оны үндсэн ч иглэл батлах тухай.....	99
14) Сэлэнгэ аймгийн 2016 оны төсөв батлах тухай.....	117
15) Журам, үнэлгээ батлах тухай /Мод шилжүүлэн суулгах/.....	135
16) Тогтоолд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай.....	139
17) Ажлын хэсэг томилох тухай.....	140
18) Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай.....	143

Хоёр.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн тогтоол

1) Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай.....	144
2) Аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн ажлын төлөвлөгөө батлах тухай.....	146
3) Нэрэмжит болгох тухай /Хүдэр сумын ЕБС-ийг Р.Жавзмаагийн/.....	156
4) Лувсаншаравын Жалхарыг "МУ-ын гавьяат механикжуулагч цол"-оор шагнуулах тухай.....	157
5) Аймгийн ерөнхий агнуурын зохион байгуулалтын ажлын тайланг зөвшөөрөх тухай.....	158
6) Тогтоолд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай.....	159
7) Ардын дуу бүжгийн "Сэлэнгийн долгио" чуулгын талаар авах арга хэмжээний талаар	160
8) Нэрэмжит болгох тухай /аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийг Б.Дэмбэрэлийн/.....	162
9) Пунцагхоролын Гончигжавыг "МУ-ын гавьяат тээвэрчин" цолоор шагнуулах тухай.....	163
10) Ой тэмдэглэх тухай /Мандал сумын Хэрх тосгоны ЕБС-ийн 80 жил/.....	164
11) Ой тэмдэглэх тухай /Алтанбулаг сумын ЭМТ-ийн 90 жил/.....	165
12) МУ-ын гавьяат багш цолоор шагнуулах тухай	166
13) МУ-ын гавьяат механикжуулагч цолоор шагнуулах тухай	167
14) Хөтөлбөр батлах тухай /"Багшийн хөгжил"/	168
15) Журам батлах тухай /Сум, байгууллагын хэмжээнд тэгш ой тэмдэглэхэд зөвшөөрөл олгох/.....	176
16) ГХУСАЗЗ-ийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай.....	179
17) Мэргэжлийн комисс томилох тухай.....	181
18) Мэргэжлийн комисс томилох тухай.....	182
19) Орон нутгийн өмчит компаниуд, үйлдвэрийн газрын үйл ажиллагааны тухай	183

20)	Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт ажиллах олон нийтийн цагдаагийн ажилтны тоог батлах тухай.....	185
21)	МУ-ын гавьяат жүжигчин цолоор шагнуулах тухай /Б.Баттөр/.....	186
22)	МУ-ын гавьяат багш цолоор шагнуулах тухай /Н.Давдай/.....	187
23)	Сэлэнгэ аймгийн “Хүндэт иргэн”-ээр өргөмжлөх тухай.....	188
24)	Ой тэмдэглэх тухай /Б.Ринчений мэндэлсний 110 жил/.....	189
25)	Зохион байгуулах хороо байгуулах тухай.....	190
26)	Хөтөлбөр батлах тухай /“Загас” аймгийн дэд хөтөлбөр/.....	191
27)	Орон тооны бус зөвлөл байгуулах, харилцан ажиллах, мэдээлэл солилцох журам байгуулах тухай.....	204
28)	Амарбаясгалант хийдийн өмчийг орон нутгийн өмчид бүртгэж авах тухай.....	212
29)	Дуудлага худалдааны доод үнэ тогтоох тухай.....	242
30)	МУ-ын гавьяат механикжуулагч цолоор шагнуулах тухай.....	244
31)	Сэлэнгэ аймгийн “Хүндэт иргэн”-ээр өргөмжлөх тухай.....	245
32)	Ой тэмдэглэх тухай /Ерөө сумын Эрүүл мэндийн төвийн 80 жил/.....	246
33)	2015 онд ахуйн зориулалтаар агнах барих амьтны тоо хэмжээг батлах тухай	247
34)	Баяр наадмын төсөв батлах тухай.....	250
35)	МУ-ын Хөдөлмөрийн баатар цолоор шагнуулах тухай.....	251
36)	МУ-ын Гавьяат тамирчин цолоор шагнуулах тухай.....	252
37)	МУ-ын Гавьяат дасгалжуулагч цолоор шагнуулах тухай.....	253
38)	Зөвшөөрөл олгох тухай /Засаг дарга, ТОСК/.....	254
39)	Тогтоолд өөрчлөлт оруулж, тогтоол хүчингүй болгох тухай.....	255
40)	Зөвшөөрөл олгох тухай /Ерөө Баптист сүм/.....	256
41)	МУ-ын Гавьяат эмч цолоор шагнуулах тухай /Т.Сэлэнгэ/.....	257
42)	Зөвшөөрөл олгох тухай /Бугант Баптист сүм/.....	258
43)	Хөтөлбөр батлах тухай /“Ахуй үйлчилгээ”/.....	259
44)	Тогтоол хүчингүй болгох тухай.....	266
45)	Журам батлах тухай /Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөл олгох/.....	267
46)	“Ёс төрт гэр бүлийг цогцлоох нь сэдэвт олон нийтийн хэлэлцүүлгээс гарсан уриалга, зөвлөмжийг дэмжих тухай.....	274
47)	МУ-ын Гавьяат багш цолоор шагнуулах тухай.....	277
48)	Зөвшөөрөл олгох тухай /Пандэлин хийд/.....	278
49)	Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай.....	279
50)	Эмийн эргэлтийн санг эрүүл мэндийн төвийн харьяанд шилжүүлэх тухай.....	280
51)	Тогтоол хүчингүй болгох тухай.....	281
52)	Үндсэн хөрөнгө дуудлага худалдаагаар худалдах тухай.....	282
53)	Худалдааны төвийн талаар авах арга хэмжээний талаар.....	285
54)	Хөтөлбөр батлах тухай /Архидалтай тэмцэх/.....	288
55)	Журам батлах тухай /Орон нутгийн байгууллагын гавьяат үйлстний нэрэмжит болгох/	298
56)	Журам батлах тухай /Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн харилцааг зохицуулах/.....	301
57)	Урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цолоор шагнуулах тухай.....	306
58)	Зөвшөөрөл олгох тухай /Зурхай засал гэгээрүүлэх дацан/.....	307

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 02 сарын 13-ны өдөр Дугаар 61

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн 2015 оны тодотгосон
төсөв батлах тухай**

Төсвийн тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.2.1, 64 дүгээр зүйлийн 64.1.2 дахь заалтууд, Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2 дахь заалт, Монгол улсын 2015 оны төсвийн тухай хуулийн 11, 13 дугаар зүйлүүдийг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

Нэг. Аймгийн 2015 оны төсвийн орлогын нийт дүн, орлогын нэр төрлийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

	Сэлэнгэ аймгийн төсвийн орлого бүгд	63 283 762.5
1.	Урсгал орлого	13 069 727.2
1.1	Татварын орлого	12 775 157.2
1.1.1	Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 8.1.1-д заасан орлогод ногдох албан татвар	10 481 967.1
1.1.2	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	786 500.0
1.1.3	Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголт	-1 260 000.0
1.1.4	Авто тээвэр болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	540 000.0
1.1.5	Төсвийн тухай хуулийн 23.4.9-д зааснаас бусад улсын тэмдэгтийн хураамж	300 000.0
1.1.6	Газрын төлбөр	458 000.0
1.1.7	Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар ашигласан усны төлбөр	1 468 690.1
1.2	Татварын бус орлого	294 570.0
1.2.2	Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	84 570.0
1.2.3	Хүү, торгуулийн орлого	120 000.0
1.2.4	Нэр зааж ангилагдаагүй орлого	90 000.0
2.	Хөрөнгийн орлого	70 000.0
2.1	Хөрөнгө борлуулсны орлого	70 000.0
3.	Тусламжийн орлого	49 234 035.3
3.2	Улсын төсвийн санхүүгийн дэмжлэг	5 604 366.6
3.3	Орон нутгийн хөгжлийн сан орлогын шилжүүлэг	4 597 756.8

3.4	Тусгай зориулалтын шилжүүлэг	39 031 911.9
4	Урьд оны үлдэгдэл	910 000.0

Хоёр. Сэлэнгэ аймгийн 2015 оны төсөвт төсвийн ерөнхийлөн захирагч, түүний харьяа байгууллагын төвлөрүүлэх орлогын хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

2.1	Засаг дарга	84 570.0
2.1.1	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын өөрийн орлого	45 000.0
2.1.2	Худалдан авах ажиллагааны албаны өөрийн орлого	10 270.0
2.1.3	Цэргийн дүйцүүлэх албаны орлого	29 300.0

Гурав. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд төсвийн ерөнхийлөн захирагч, төсвийн шууд захирагч нарт дор дурдсан төсөв зарцуулах эрхийг олгосугай.

/мянган төгрөг/

3.1	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал	389 739.6
3.1.1.	Урсгал зардлын дээд хэмжээ	389 739.6
3.2	Засаг дарга	62 894 022.9
3.2.1	Урсгал зардлын дээд хэмжээ	61 425 122.9
3.2.1.1	Сумдад олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээ	5 141 504.4
3.2.1.2	Сумдын орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлэг	2 429 275.6
3.2.1.3	Сумдад олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээ	36 969 868.2
3.2.1.4	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1 410 623.9
3.2.1.5	Аймгийн халамжийн сан	8 612 907.0
3.2.1.6	Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар	475 272.9
3.2.1.7	Худалдан авах ажиллагааны алба	59 643.1
3.2.1.8	Орон нутгийн өмчийн алба	44 293.9
3.2.1.9	Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардал	599 889.0
3.2.1.10	Орон нутгийн нөөц хөрөнгө	623 634.4
3.2.1.10.1	Байгалийн гамшиг осол үр дагаврыг арилгах	110 534.4
3.2.1.10.2	Гоц халдварт өвчний голомтыг арилгах, тархалтыг зогсоох	30 000.0
3.2.1.10.3	Уналга, цугларалт, бэлтгэл сургуулилт	9 000.0
3.2.1.10.4	Мал тооллого	5 000.0
3.2.1.10.5	Шагнал урамшуулал, нэг удаагийн буцалтгүй тусламж	27 000.0
3.2.1.10.6	Болзошгүй зардал	108 500.0
3.2.1.10.7	Арга хэмжээний зардал	333 600.0
3.2.1.11	Орон нутгийн мал эмнэлгийн үйлчилгээ	547 727.0
3.2.1.12	Жолоочийн даатгалын сан	42 100.0
3.2.1.13	Нийтийн тээврийн хөнгөлөлт	35 478.0

3.2.1.14	Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлэг	2 168 481.2
3.2.1.15	Аймагт олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээ	2 062 043.7
3.2.1.16	Бусад татаас шилжүүлэг	95 970.1
3.2.1.17	Ус сувгийн газар	21 650.6
3.2.1.18	Санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын алба	84 759.9
3.2.2	Хөрөнгийн зардлын дээд хэмжээ	1 468 900.0
3.2.2.1	Замын сангийн хөрөнгө оруулалт	378 900.0
3.2.2.2	Орон нутгийн хөрөнгө оруулалт	1 090 000.0

Дөрөв. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд зарцуулах төсвийн зарлагын хэмжээг 63 283 762.5 мянган төгрөгөөр баталсугай.

Тав. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд аймгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, тоног төхөөрөмж, их засварын зардлыг 1 090 000.0 мянган төгрөг, зам засварын зардлын хэмжээг 378 900.0 мянган төгрөгөөр баталсугай.

Зургаа. Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангаас сумын орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлгийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

1	Алтанбулаг	147 236.1
2	Баруунбүрэн	154 242.9
3	Баянгол	134 971.4
4	Ерөө	206 623.9
5	Жавхлант	73 924.3
6	Зүүнбүрэн	94 678.5
7	Мандал	229 184.9
8	Орхон	96 261.2
9	Орхонтуул	123 315.3
10	Сант	100 150.1
11	Сайхан	198 841.4
12	Сүхбаатар	204 050.1
13	Түшиг	161 033.3
14	Хүдэр	88 073.8
15	Хушаат	160 369.1
16	Цагааннуур	149 965.8
17	Шаамар	106 353.5
	НИЙТ ДҮН	2 429 275.6

Долоо. Аймгийн төсвөөс сумын төсөвт олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

1	Алтанбулаг	69 538.6
2	Баруунбүрэн	318 086.8
3	Баянгол	307 806.8
4	Ерөө	160 837.5
5	Жавхлант	225 734.4
6	Зүүнбүрэн	310 783.2
7	Мандал	732 291.0
8	Орхон	225 780.2
9	Орхонтуул	275 811.9
10	Сант	237 351.2
11	Сайхан	410 375.7
12	Сүхбаатар	570 385.3
13	Түшиг	178 532.5
14	Хүдэр	163 928.5
15	Хушаат	235 908.9
16	Цагааннуур	332 287.9
17	Шаамар	386 064.0
	НИЙТ ДҮН	5 141 504.4

Найм. Тусгай зориулалтын шилжүүлгээр санхүүжих зардлыг дор дурдсанаар баталсугай. Үүнд:

		/мянган төгрөг/					
Сумдын нэр	Сумын эмнэлэг өрхийн эмнэлэг	Соёлын төв	Ерөнхий боловсролын сургууль	Хүүхдийн цэцэрлэг	Биеийн тамир спортын ордон	Суурь зардлын дүн	
1	Алтанбулаг	212 905.8	66 073.3	777 014.8	615 569.4	1 671 563.3	
2	Баруунбүрэн	204 717.3	60 337.7	616 150.9	284 844.3	1 166 050.2	
3	Баянгол	236 864.1	61 832.0	966 774.3	429 947.4	1 738 060.7	
4	Ерөө	444 186.1	135 408.3	1 130 112.3	455 693.4	2 189 343.0	
5	Жавхланта	177 628.9	80 385.3	384 390.3	228 483.8	870 888.3	
6	Зүүнбүрэн	199 122.8	77 404.4	556 557.1	290 825.0	1 123 909.3	
7	Мандал	793 893.5	148 924.5	4 382 091.7	1 648 658.2	7 134 013.8	
		Мандал сумын хүүхдийн ордон					130 131.7
		Мандал сумын номын сан					91 332.4
		Мандал сумын Мөнгөн хараа чуулга					408 090.2
8	Орхон	196 595.0	71 946.9	393 915.0	206 049.7	868 506.6	
9	Орхонтуул	355 047.8	93 704.7	852 409.2	222 472.0	1 523 633.7	
10	Сант	195 752.9	63 950.3	496 160.8	185 588.0	941 452.0	
11	Сайхан	190 906.6	66 654.7	1 687 466.2	1 331 716.0	330 575.2	
		Сайхан сум Соёлын ордон					294 318.9
12	Сүхбаатар	296 633.1		4 304 824.0	2 458 968.6	7 060 425.7	
13	Түшиг	202 608.9	66 477.5	469 497.7	257 195.8	995 779.9	
14	Хүдэр	201 821.8	58 717.9	594 793.9	259 471.4	1 114 805.0	
15	Хушаат	171 581.7	71 674.5	399 260.7	165 791.4	808 308.3	
16	Цагааннуур	226 826.5	58 528.6	838 427.5	415 083.5	1 655 663.4	

17	Шаамар	373 339.7	121 261.0	810 618.5	572 620.6	1 877 839.8
	Сумдын төсөв	4 680 432.5	1 303 281.6	19 660 464.9	10 028 978.5	36 969 868.2
1	Спортын дунд сургууль			405 466.4		405 466.4
3	Биеийн тамир спортын газар				325 966.8	325 966.8
4	Орон нутгийн музей					159 997.7
5	Аймгийн төв номын сан					175 673.7
6	Сэлэнгийн долгио чуулга					566 179.0
7	Газрын харилцаа барилга хот байгуулалтын газар					245 253.8
8	Аймгийн хүүхэд гэр бүл хөгжлийн хэлтэс					183 506.3
	Аймгийн төсөв				325 966.8	2 062 043.7
	Нийт төсөв	4 680 432.5	1 303 281.6	20 065 931.3	10 028 978.5	39 031 911.9

Ес. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүнг 1 дүгээр хавсралтаар баталсугай. Арав. Аймгийн төсвөөс санхүүжих хөрөнгө оруулалт, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 2 дугаар хавсралт, аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 3 дугаар хавсралт, замын сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 4 дүгээр хавсралтаар тус тус баталсугай.

Арван нэг. Энэ тогтоолын хүрээнд төсвийн бүрдүүлэлт, зарцуулалтанд байнгын хяналт тавьж, төсвийн хуримтлагдсан өр, авлагыг бууруулж, шинээр үүсгэхгүй ажиллахыг аймаг, сумдын Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

ДАРГА

Ж.САНЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн
61 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

**ТӨСВИЙН ЭРХ ЗАХИРАГЧ НАРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
ХӨТӨЛБӨР, ХҮРЭХ ҮР ДҮН**

Д/д	Төсвийн эрх захирагч нар, тэдгээрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр	Хүрэх үр дүн		Зарцуулах төсөв /сая төгрөг/
		Чанар	Тоо	
1.	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга			
1.1	Аймгийн ИТХ-ын үйл ажиллагаа	МУ-ын ЗЗНДНТУТХууль болон Төсвийн тухай хуульд заасан ИТХ-ын чиг үүргийг цаг хугацаанд нь бүрэн хэрэгжүүлнэ.	Хуралдаан төлөвлөсөн хугацаанд үр дүнтэй зохион байгуулагдсан байна.	389.7
2.	Аймгийн засаг дарга			
2.1	Орон нутгийн төсвөөр хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ			
2.1.1	Засаг даргын ажлын алба	Засаг даргын Тамгын газар Аймгийн эдийн засгийн нийгмийн чадавхийг бэхжүүлж, төрийн үйлчилгээг иргэдэд шударга, шуурхай хүргэж, ил тод байдалд шинэчлэл хийж, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж үнэлэмжийг дээшлүүлнэ	Орон нутгийн эдийн засаг бэхжиж иргэдийн сэтгэл ханамж дээшилнэ.	1 410.6
2.1.2	Засаг даргын нөөц хөрөнгө	Сангийн сайдын 239 тоот, 165 тоот тушаалаар батлагдсан нөөц хөрөнгийн захиран зарцуулах журмыг хэрэгжүүлэх	ИТХ-аас баталсан төлөвлөлтийн хэмжээнд зарцуулагдсан байна.	623.6
2.1.3.	Орон нутгийн өмчийн алба	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль хэрэгжсэн байна.	Орон нутгийн өмчит байгууллагуудад үйлчилгээ үзүүлэх	44,3

2.1.4	Худалдан авах ажиллагааны алба	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах хууль болон холбогдох хууль, журам хэрэгжсэн байна.	Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжих төсөл арга хэмжээг чанартай зохион байгуулна.	59,6
2.2	Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээ			599.9
2.2.1	Мод бэлтгэсэн болон ой хээрийн түймэр, хөнөөлт шавжид нэрвэгдсэн талбайд ойжуулалт хийх /га/	Ойжуулсан талбайн хэмжээ нэмэгдэнэ. Таримал ойн хэмжээ нэмэгдэнэ.	400	278,0
2.2.2	Цөлжилт үүссэн талбайг хашиж хамгаалан навчит модоор хамгаалалтын ногоон зурвасыг Алтанбулаг суманд байгуулах /га/	Элсний нүүлт, цөлжсөн талбайн хэмжээ багасна. Цөлжилттэй тэмцэх хөтөлбөр, ойн хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана.	9	9,9
2.2.3	Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөрийн хүрээнд “Ногоон сэлэнгэ хөдөлгөөний хүрээнд зүлэгжүүлсэн талбайг хашаажуулах	зүлэгжүүлсэн талбай хамгаалагдана. Аймгийн “Сэлэнгэ ногоон бүс” хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана	Зүлэгжүүлсэн талбай	4,9
2.2.4	Аймгийн хэмжээнд гадаргын усны тооллого хийх	Усны тоон мэдээлэл бодитой болно	Аймгийн хэмжээнд	30,0
2.2.5	Бүх нийтээр мод тарих өдрийг хавар, намар зохион байгуулах /удаа/	Төв суурин газрын ногоон байгууламжийн хэмжээ нэмэгдэнэ	2	5,0
2.2.6	Ойн хөнөөлт шавжийн тэмцлийн ажлыг Мандал, Түшиг зэрэг сумдад мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх /га/	Ойн төлөв байдал сайжирч, модны таваарлаг чанарт нөлөөлнө	4000	44,0

2.2.7	Хил дамнасан түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах зурвасыг /шинэ/ Түшиг сумын нутагт хийлгүүлэх /га/	Хил дамнасан орж ирэх түймрийн тоо багасна	50	11,5
2.2.8	Хил дамнасан түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах халз зурвасыг /шинэ/ Түшиг сумын нутагт хийлгүүлэх /га/	Хил дамнасан орж ирэх түймрийн тоо багасч 1 түймэрт оногдох талбайн хэмжээ буурна	50	76,0
2.2.9	Үрийн байнгын талбай тусгаарлах ажлыг Хүдэр суманд хийх /га/	Сайн чанарын үрийг байнга түүх талбайг тусгаарлан тарьц суулгацын чанар сайжирна	10	6,0
2.2.10	Байгаль хамгаалагчдын зөвлөгөөн зохион байгуулах /удаа/	2015 онд хийсэн ажлаа дүгнэж, цаашид хийх ажлаа төлөвлөнө	1	5,0
2.2.11	Усны сав газруудад булаг, шанд тохижуулах /ш/	Булаг шандын ундарга сайжирна. Усны хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана	5	10,0
2.2.12	Ан агнуурын менежмент төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх зорилгоор биотехникийн арга хэмжээг агнуурын бүс нутаг эзэмшигч нөхөрлөлүүдээр гүйцэтгүүлэх /удаа/	Ойн санг гэрээгээр эзэмшигч нөхөрлөлүүд чадавхжин, агнуурын бүс нутаг хамгаалагдан, ан амьтан өсч үржих таатай орчин бий болно	4	4,0
2.2.13	Байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагаар Орхон голын загасны судалгаа хийлгэх, усан орчны экологийн төлөв байдлыг тогтоох /удаа/	Засгийн газрын “Загас үндэсний хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилт хангагдаж, Орхон голын загасны зүйлийн бүрдлийг тогтоож зүй зохистой ашиглах хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах боломжтой болно	1	10,0

2.2.14	Агнуурын бүс нутгуудын ойн нөхөрлөлүүдэд биологийн төрөл зүйлийг хамгаалах, нутагшуулах, үржүүлэх, зүй зохистой ашиглах талаар сургалт зохион байгуулж, сурталчилгаа хийх /удаа/	Агнуурын бүс нутаг хамгаалагдаж, ан амьтан өсөн үржих таатай орчин бий болж, зүй зохистой ашиглалт явуулах	1	2,5
2.2.15	Амьтан ургамлын тархац, нөөцийн өөрчлөлтийг тусгадаг “Биосан” программын талаар байгаль хамгаалагч нарт сургалт зохион байгуулах /удаа/	Байгаль хамгаалагч нар амьтан ургамлын ажиглалт, судалгаа явуулж, Био-сан программыг ашиглан мэдээллийн сантай болно	2	2,0
2.2.16	Байгаль хамгаалагчдад амьтны тоо толгой тархац, ургамлын нөөцийн өөрчлөлтийг тусгадаг мэдээллийн “Биосан”, “GIS” программ дээр ажиллах нөхцлөөр хангах /ш/	Байгаль хамгаалагч нар ажиглалт, судалгааг хариуцсан нутагтаа явуулж мэдээллийн сантай болно	39	46,8
2.2.17	Ойн санг гэрээгээр эзэмшигч нөхөрлөл, аж ахуй нэгжүүдийг чадавхижуулах үзүүлэх сургалт зохион байгуулах / мод үржүүлгийн талбай, нөхөрлөлийн ойн санд арчилгаа хийх талаар/ /удаа/	Ойн санг гэрээгээр эзэмшигч 161 нөхөрлөлийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, хамтын оролцоотой байгаль хамгаалах менежмент хэрэгжинэ	1	1,8

2.2.18	Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, нөхөн сэргээлт, аудитын эрх зүйн орчны шинэчлэлийн талаарх болон бусад чиглэлийн сургалт сурталчилгааны ажил зохион байгуулах замаар хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах /удаа/	Иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллага, холбогдох салбарын мэргэжилтний Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, аудитын эрх зүйн орчны мэдлэг, мэдээлэл нэмэгдэж хууль тогтоомжийн хэрэгжилт хангагдана	1	2,5
2.2.19	Баруунбүрэн, Орхон сумдад тариалангийн болон бэлчээрийн талбайн хортон мэрэгчтэй тэмцэх	Бэлчээрийн даац нэмэгдэж, үлийн цагаан оготно багасна	20000 га	30,0
2.2.20	Хүдэр, Сант сумдад Мод үржүүлгийн талбай байгуулах	Мод үржүүлгийн газрын тоо нэмэгдэж, тарьц суулгацын нөөцтэй болно	2	20,0
2.3	Жолоочийн хариуцлагын даатгалын сан	Жолоочийн хариуцлагын даатгалын тухай хууль хэрэгжсэн байна.	Хуулийн дагуу суурь орлогын 10 хувиар тооцож төвлөрүүлнэ.	42,1
2.4	Хот доторх хүн тээврийн үйлчилгээнд үзүүлэх дэмжлэг	Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хууль, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хууль, боловсролын тухай хуулийн зохих заалт хэрэгжсэн байна.	Хот доторх нийтийн хүн тээврийн үйлчилгээ ард иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээнд нь төсвөөс дэмжлэг үзүүлнэ.	35,5
2.5	Орон нутгийн мал эмнэлгийн үйлчилгээ	Хувийн мал эмнэлэг үржлийн нэгжтэй гэрээ байгуулан төлөвлөгөөт малыг 100 хувь хамруулж, халдварт өвчний гаралт буурсан байна.	Малыг 100 хувь хамруулах	547,7
2.6	Улсын төсвөөс авах тусгай зориулалтын шилжүүлгээр хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ			
2.6.1	Сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээ	Хамрагдалтын тоог нэмэгдүүлж, сурах орчинг сайжруулан, авьяас чадварыг хөгжүүлнэ.	СӨБ-д 6573 хүүхэд, СӨБ-ын хувилбарт сургалтанд 821 хүүхэд хамрагдана	10 029,0

2.6.2	Ерөнхий боловсролын үйлчилгээ	Сургалтын чанар үр дүнг дээшлүүлж, сурч боловсрох орчныг сайжруулан, чанартай хоолоор үйлчилнэ.	Хүүхдэд ая тухтай орчин бүрдүүлж /хоол, байр/ үйлчилнэ.	20 065,9
2.6.3	Соёлын үйлчилгээ	Иргэдэд хүргэх соёлын үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	Урлаг соёл, музей, номын сангаар үйлчлүүлэгчдийн тоог нэмэгдүүлнэ.	2 998,9
2.6.4	Эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ	Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг тасралтгүй, чанартай хүртээмжтэй үзүүлэх боломж бүрдэнэ.	Хяналт сайжирч, урьдчилан сэргийлэх үзлэг, үйлчилгээнд хамрагдагсдыг нэмэгдүүлж, өвчлөл эндэгдэл буурна.	4 680,4
2.6.5	Спортын бодлого, үйл ажиллагаа	Биеийн тамирын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлнэ.	Иргэд, хүүхдийн бие бялдрыг хөгжүүлэх, спортын олон талт арга хэмжээг зохион байгуулж, соёлын үйлчилгээ, үйл ажиллагааны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	698,8
2.6.6	Газрын харилцаа, кадастрын үйлчилгээ	Газрын шинэтгэлийн бодлогыг эрчимжүүлнэ.	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангаж, төлөвлөсөн үйл ажиллагааг хугацаанд нь хийж гүйцэтгэнэ.	245,3
2.6.7	Гэр бүлийн болон хүүхдийн хөгжил, хамгааллын үйлчилгээ	Гэр бүлийн болон хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хууль, Засгийн газрын хөтөлбөрүүдийг хугацаанд нь хэрэгжүүлж, хяналт, дүн шинжилгээ хийж, орон нутгийн бодлогод тусгаж ажиллана.	Гэр бүл, хүүхдийн хөгжил, оролцооны хөтөлбөр, стратегийг орон нутагт хэрэгжүүлж, орон нутгийн хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн талаарх бодлого, шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, шинэчлэхэд хүүхэд, олон нийтийн оролцоог 80 хувьд хүргэж ажиллана.	313,6

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн
61 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ТӨСӨЛ
АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ**

/мянган төгрөг/					
Д/д	Төсөл арга хэмжээний нэр хүчин чадал байршил		Эхлэх дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
1	ЗАСАГ ДАРГА	1		1,623,749.8	1,090,000.0
1.1	Хөрөнгө оруулалт	2		1,216,360.0	682,610.2
	Шилжих хөрөнгө оруулалт	3		567,360.0	71,610.2
1.1.1	Сумдын интернет холболт	4		567,360.0	71,610.2
	Шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалт /4=5+6/	5		649,000.0	611,000.0
1.1.1	Сүхбаатар сумын Шүдэнний арын 4 дүгээр багт дулаан болон цэвэр усны шугам татах	6	2015-2015	521,000.0	521,000.0
1.1.2	Хатуу үрийн будааны шинэчлэлт	7	2015-2015	20,000.0	20,000.0
1.1.3	Сүхбаатар сумын 2 дугаар багийг камержуулж цагдаагийн газрын нэгдсэн хяналтын системд холбох	8	2015-2015	78,000.0	40,000.0
1.1.4	Үүлэнд зориудаар нөлөөлж хур тунадас оруулах	9	2015-2015	30,000.0	30,000.0
1.2	Тоног төхөөрөмж	10		146,200.0	146,200.0
1.2.1	"Байгууллагын удирдлагын цогц систем"-ийг бүх сум, хэлтэс, агентлагуудад нэвтрүүлэх	11	2015-2015	22,100.0	22,100.0

1.2.2	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар байгууллагын ажилтнуудын техник, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл	12	2015-2015	14,500.0	14,500.0
1.2.3	Сэлэнгийн долгио чуулгын техник хэрэгслийн хангамжийг нэмэгдүүлэх	13	2015-2015	26,000.0	26,000.0
1.2.4	Архивын тасагт тоног төхөөрөмж авах	14	2015-2015	3,600.0	3,600.0
1.2.5	Стандартчилал, хэмжил зүйн хэлтэст цахилгааны 1 фазын тоолуур баталгаажуулах зөөврийн эталон төхөөрөмж худалдаж авах	15	2015-2015	15,000.0	15,000.0
1.2.6	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, Мандал, Цагааннуур, Сайхан сумдын эмнэлэгт “Биотран” шарлагын 4 ширхэг аппарат авах	16	2015-2015	45,000.0	45,000.0
1.2.7	Хөтөл, Дулаанхан, Баянгол, Шарын гол, Бүдүүний гүүрний замын хэсэгт цагдаагийн хяналтын теле камер тавих	17	2015-2015	20,000.0	20,000.0
1.3	Их засвар	18		183,789.8	183,789.8
1.3.1	Мандал сумын 60 айлын 45, 47-р байрны дээврийн их засвар	19	2015-2015	103789.8	103789.8
1.3.2	Аймгийн Засаг даргын тамгын газрын дулааны шугамын өргөтгөл, шинэчлэл	20	2015-2015	52,000.0	52,000.0
1.3.3	Сүхбаатар сумын 3-р сургуулийн дулааны тоолуур, насосын засвар шинэчлэлт	21	2015-2015	18,000.0	18,000.0
1.3.4	Хөшөөтийн давааны самбарын засвар	22	2015-2015	10,000.0	10,000.0
ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭ		23		77,400.0	77,400.0
2.1.1	Спортын 5 дугаар наадам зохион байгуулах	24	2015-2015	30,600.0	30,600.0

2.1.2	Параолимп зохион байгуулах	25	2015-2015	6,800.0	6,800.0
2.1.3	Цагааннуур сумын ЕБС-д хөгжмийн зэмсэг, хувцас хэрэглэл авах	26	2015-2015	15,000.0	15,000.0
2.1.4	Мэргэжлийн хяналтын газрын лабораторт химийн урвалж бодис авах	27	2015-2015	15,000.0	15,000.0
2.1.5	Төрийн албаны зөвлөлийн зардал	28	2015-2015	10,000.0	10,000.0
	НИЙТ ДҮН	29		1,623,749.8	1,090,000.0

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн
61 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНГИЙН
ХӨРӨНГӨӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ
АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ /мянган төгрөг/**

Д/д	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил		Эхлэх, дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ	1		4,314,317.4	2,168,481.2
1	ЗАСАГ ДАРГА	2		4,264,317.4	2,118,481.2
1.1	Хөрөнгө оруулалт	3		3,646,652.1	1,550,357.3
	Шилжих хөрөнгө оруулалт	4		3,198,652.1	1,102,357.3
1.1.1	Сүхбаатар сумын гэр хороололд дулааны болон цэвэр усны шугам тавих	5	2013- 2015	644,214.2	109,692.8
1.1.2	Хүдэр суманд Wi Fi интернэтийн орчин бий болгох	6	2013- 2015	8,017.0	8,017.0
1.1.3	Жавхлант суманд хайрган хучилттай авто зам тавих	7	2014- 2015	24,998.7	6,802.1
1.1.4	Орхонтуул сумыг хэрэглээний халуун усаар хангах	8	2014- 2015	60,000.0	36,000.0
1.1.5	Баруунбүрэн суманд амралт чөлөөт цагийн Бүрэнхан цогцолбор барих	9	2014- 2015	100,000.0	39,299.1
1.1.6	Хушаат сумын Цэцэрлэгийн тоглоомын талбайн шинэчлэл	10	2014- 2015	15,070.0	15,070.0
1.1.7	Хушаат сумын Соёлын төвийн техник тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл	11	2014- 2015	19,925.0	19,925.0
1.1.8	Түшиг сумын 04 Кв-т цахилгааны шугамын өргөтгөл	12	2014- 2015	37,500.0	12,397.8
1.1.9	Цагааннуур сумын сургуулийн засвар	13	2014- 2015	134,900.0	27,027.1
1.1.10	Зүүнбүрэн сумын сургуулийн сантехник засвар	14	2014- 2015	82,434.9	38,509.0

1.1.11	Баянгол сумын сургуулийн гал тогооны засвар	15	2014-2015	46,460.7	8,109.4
1.1.12	Шаамар сумын төвийн цахилгааны шугамын шинэчлэл	16	2014-2015	55,844.2	1,694.2
1.1.13	Сүхбаатар хотын нийтийн орон сууцнуудын дунд тохижилт, авто зогсоол барих /Шарын 6, 7, 8, 9, 10-ийн дунд, Цэнхэр15, 16, 17,18-ын дунд, Цэнхэр 19, 20 урд /	17	2014-2015	201,213.4	41,764.8
1.1.14	Сүхбаатар хотод явган хиний зам барих 2130 м	18	2014-2015	124,800.6	22,174.1
1.1.15	Сүхбаатар хотын зүлэгжүүлэлт хийх 9546,5 м2	19	2014-2015	49,170.0	10,651.0
1.1.16	Сүхбаатар хотын нийтийн эзэмшлийн талбайд авто зогсоол барих	20	2014-2015	248,022.9	110,190.1
1.1.17	Сүхбаатар хотын хүүхэд залуучуудын “Цагаан эрэг” цогцолбор барих	21	2014-2015	198,489.7	66,251.2
1.1.18	Оргидог булгийн тохижилт	22	2014-2015	44,460.5	8,224.1
1.1.19	Ерөнхий боловсролын сургуулиудад микро автобус 32 ширхэг	23	2014-2015	466,400.0	203,200.0
1.1.20	Төмс, хүнсний ногоог худалдаанд гаргахын өмнөх боловруулах үйлдвэрийг дэмжих	24	2014-2015	253,700.0	75,837.3
1.1.21	Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн агааржуулалт, халаалт, цэвэр бохир усны шугамын их засварын ажлын зураг төсвийн үнэ	25	2014-2015	85,000.0	85,000.0
1.1.22	Алтанбулаг сумын Спорт цогцолборын зураг төсвийн үнэ	26	2014-2015	21,000.0	21,000.0
1.1.23	Хүдэр сумын эмнэлгийн зураг төсвийн үнэ	27	2014-2015	20,000.0	20,000.0

1.1.24	Орхон сумын 5 км хатуу хучилттай замын зураг төсвийн үнэ	28	2014-2015	25,000.0	25,000.0
1.1.25	Худалдааны төвийн гадна инженерийн шугам сүлжээний зураг төсвийн үнэ	29	2014-2015	5,552.1	5,552.1
1.1.26	Сүхбаатар сумын 4 дүгээр цэцэрлэгийн өргөтгөлийн зураг төсвийн үнэ	30	2014-2015	11,000.0	11,000.0
1.1.27	Сүхбаатар сумын 4 дүгээр сургуулийн өргөтгөлийн зураг төсвийн үнэ	31	2014-2015	11,000.0	11,000.0
1.1.28	Орхон суманд бэлчээрийн гүний худаг гаргах	32	2014-2015	20,000.0	20,000.0
1.1.29	Алтанбулаг сумын цэвэр усны худаг, шугам засвар	33	2014-2015	46,800.0	9,194.4
1.1.30	Сант сумын багийн үйлчилгээний төвийн засвар	34	2014-2015	59,800.0	21,260.5
1.1.31	Сүхбаатар хотын 16,17,18,19-р байрны дээвэр засвар	35	2014-2015	58,800.0	9,680.3
1.1.32	Сүхбаатар хотын 5-р сургуулийн залны засвар	36	2014-2015	19,078.2	2,834.1
Шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалт		37		448,000.0	448,000.0
1.1.33	Худалдааны төвийн гадна инженерийн шугам сүлжээний ажил	38	2015-2015	201,000.0	201,000.0
1.1.34	Алтанбулаг сумын төв дотор 0,5 км хатуу хучилттай зам тавих	39	2015-2015	122,000.0	122,000.0
1.1.35	Шаамар суманд ахмадын өргөө барих	40	2015-2015	55,000.0	55,000.0
1.1.36	Орхонтуул сумын хүүхэд хөгжлийн төвийн барилга барих	41	2015-2015	42,000.0	42,000.0
1.1.37	Баянгол сумын камержуулалт	42	2015-2015	28,000.0	28,000.0
1.2	Тоног төхөөрөмж	44		115,000.0	115,000.0

1.2.1	Зүүнбүрэн сумын соёлын төвд хөгжим хэрэгсэл авах	45	2015-2015	15,000.0	15,000.0
1.2.2	Мандал суманд бохир соруулах машин авах	46	2015-2015	50,000.0	50,000.0
1.2.3	Баруунбүрэн сумын спорт зааланд тавилга хэрэгсэл авах авах	47	2015-2015	15,000.0	15,000.0
1.2.4	Орхон суманд сүү хөргүүрийн тоног төхөөрөмж авах	48	2015-2015	15,000.0	15,000.0
1.2.5	Ерөө сумын эмнэлэгт монитор, өвчтний ор, функционал ор, зөөлөн эдлэл авах	49	2015-2015	20,000.0	20,000.0
1.3	Их засвар	50		502,665.3	453,123.9
1.3.1	Мандал сумын спиртын 2-р байрны дээврийн их засвар	51	2015-2015	52,000.0	52,000.0
1.3.2	Орхон сумын цэцэрлэгийн дээврийн засвар	52	2015-2015	54,000.0	54,000.0
1.3.3	Сайхан сумын Номгон тосгоны соёлын төвийн дээврийн засвар	53	2015-2015	40,000.0	40,000.0
1.3.4	Сант сумын бохирын шугамын засвар	54	2015-2015	30,000.0	30,000.0
1.3.5	Түшиг сумын сургуулийн дотуур байрны засварын ажил	55	2015-2015	30,000.0	30,000.0
1.3.6	Баянгол сумын эмнэлгийг сантехник дулааны шугамын засвар	56	2015-2015	7,000.0	7,000.0
1.3.7	Жавхлант сумын төрийн албан хаагчийн орон сууцны засвар	57	2015-2015	15,000.0	15,000.0
1.3.8	Хушаат сумын Ишгэнт хорооллын цахилгааны шугамын шинэчлэлт	58	2015-2015	70,000.0	70,000.0
1.3.9	Сүхбаатар сумын гурван замын уулзварын тохижилт	59	2015-2015	60,000.0	60,000.0

1.3.10	Хүдэр сумын эрүүл мэндийн төвийн сантехник засвар	60	2015-2015	50,000.0	50,000.0
1.3.11	Алтанбулаг сумын Эрүүл мэндийн төвийн гадна инженерийн шугамын засвар	40	2015-2015	94,665.3	45,123.9
ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭ		61	2015-2015	50,000.0	50,000.0
2.1.1	Баяр наадам зохион байгуулах зардал	62	2015-2015	50,000.0	50,000.0
СУМЫН ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНД ОЛГОХ ОРЛОГЫН ШИЛЖҮҮЛЭГ		63		2,429,275.6	2,429,275.6
НИЙТ ДҮН		64		6,743,593.0	4,597,756.8

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн
61 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРОН НУТГИЙН ЗАМЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨӨР
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ
/мянган төгрөг/**

Д/д	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил		Эхлэх, дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
ЗАМЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ					
	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ / 1=2 /	1		378,900.0	378,900.0
1	Засаг дарга	2		378,900.0	378,900.0
1.1.	Их засвар	3		378,900.0	378,900.0
1.1.1	Ерөө бүсийн зам засвар	4	2015- 2015	154,450.0	154,450.0
1.1.2	Хараа бүсийн зам засвар	5	2015- 2015	154,450.0	154,450.0
1.1.3	Сүхбаатар сумын зам засвар, тэмдэг тэмдэглэгээ	6	2015- 2015	33,200.0	33,200.0
1.1.4	Цагдаагийн газрын авто зогсоол барих	7	2015- 2015	36,800.0	36,800.0
	НИЙТ ДҮН	8		378,900.0	378,900.0

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2015 оны 05 сарын 28-ны өдөр Дугаар 62

Сүхбаатар

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тухай

Аймгийн Засаг даргын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц байдал, үр дүнг хэлэлцээд Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1-ийн “д”, 19 дүгээр зүйлийн 19.1 дэх заалтыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Аймгийн Засаг даргын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнг “ХАНГАЛТТАЙ” гэж үнэлсүгэй.

2.Хөтөлбөрийн зорилтуудын хэрэгжилтийн явц, үр дүнг иргэд, олон нийтэд таниулж, төр, иргэний нийгэм, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын идэвх санаачлагыг өрнүүлж, оролцоог нэмэгдүүлэн, иргэдийн эрэлт хэрэгцээ, сэтгэл ханамжид нийцэхүйц ажил үйлчилгээ, арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажиллахыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 28-ны өдөр Дугаар 63

Сүхбаатар

**Аймгийн 2014 оны төсвийн гүйцэтгэлийг
батлах тухай**

Аймгийн 2014 оны төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцээд аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Аймгийн 2014 оны орон унигийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн орлогын гүйцэтгэлийн нийт дүнг 67 767 045.6 мянган төгрөгөөр, төсвийн зарлагын гүйцэтгэлийн нийт дүнг 67 555 122.3 мянган төгрөгөөр тус тус баталсугай.

2.Аймгийн 2014 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын дүгнэлтээр өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлж ажиллахыг Төсвийн ерөнхийлөн захирагч /С.Бүрэнбат/-д үүрэг болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 28-ны өдөр Дугаар 64

Сүхбаатар

**Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөнд
тодотгол оруулах тухай**

Монгол улсын Газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.2, 20.2.3 дахь заалт, Засгийн газрын 2013 оны 12 дугаар сарын 07-ны 399 дүгээр тогтоолыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

Нэг. Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөнд нэмэлтээр оруулах шинээр үүсгэх суурьшлын бүсийн төлөвлөлтийг нэгдүгээр хавсралтаар, “Алтанбулаг- Улаанбаатар- Замын-Үүд” чиглэлийн хурдны авто замын трассыг хоёрдугаар хавсралтаар, аймгийн нутаг дэвсгэр дээгүүр дайран өнгөрч буй Монгол-Оросын хувь нийлүүлсэн “Улаанбаатар төмөр зам” нийгэмлэгийн замын зурвас газрыг гуравдугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 05 дугаар сарын 28 - ны өдрийн
64 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөний Нэгдүгээр бүлэгт нэмэлтээр тусгах:
Шинээр үүсгэх суурьшлын бүсийн төлөвлөлт

ГНС-ийн ангилалар		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
		Алтанбулаг	Баруунбүрэн	Баянгол	Хушаат	Жавхлантай	Мандаг	Орхонгуул	Сайхан	Түшиг	Ерөө	Орхон	
		0										Дүн	
Үнээс	Нийт /Төлөвлөгөөнд хамрагдсан газар/газар/	138.1	86.88	91.77	70.87	343.9	186.1	234.7	462.8	249.3	280.7	98.78	1988.6
	Хот, тосгон бусад суурьны ангиллын газар	118.1	73.86	80.33	64.03	302.8	144.5	206.9	414.1	233.33	260.9	86.67	1775.4
Үнээс	Барилга байгууламжийн газар	4.82	4.34	5.33	3.28	23.72	4.37	3.82	13.24	1.34	13.36	4.05	81.67
	Төрийн захиргааны байгууллага	0.55	0.69	1.86	1.17	3.28	0.52	0.55	2.62	0.23	2.65	0.42	14.54
Үнээс	Боловсролын байгууллага	1.18	1.86	1.08	4.58	0.89	1.01	3.7	0.47	6.36	0.49	22.56	
	Эрүүл мэндийн байгууллага	0.64		0.92	0.92	0.67					0.42	2.95	
Үнээс	Худалдаа, нийтийн үйлчилгээний газар, төв, цогцолбор	2.45	1.61	1.03	14.94	2.19	2.26	6.92	0.64	4.35	2.72	41.62	
	Суурьшлын газар	57.05	30.32	44.23	36.65	127	73.85	98.49	180.9	17.5	111	54.41	831.42
Үнээс	Нийтийн адалбарийн газар	56.22	39.2	30.77	24.1	152	66.26	104.6	219.9	4.49	136.5	28.21	862.29
	Анралт, зугаалга, биеийн тамирын зориулалттай газар	1.27				1.48	0.53		6.81		4.24		14.33
Үнээс	Нийтийн эзэмшлийн ногоон байгууламж, цэцэрлэгжүүлж, зургажүүлсан талбай	6.49	1.87		9.49	10.19	12.43	26.12	0.61	0.45	0.52	68.17	
	Цэнгэлдэх хүрээлэн, наадмын талбай	1.4	0.42	0.49	3.59	1.7	1.44	2.02		0.82	0.63	14.45	
Үнээс	Тогтоомын талбай	53.55	28.48	23.61	137.5	53.84	86.53	181.4	3.88	97.92	27.06	724.48	
	Нийтийн эзэмшлийн бусад газар												
Үнээс	Эзэмшил ашиглалтанд олгогдоогүй сул чөлөөтэй газар						4.19	3.58		33.09		40.86	
	Зам, шугам сүлжээний газар	20.02	12.02	11.44	6.84	41.1	21.6	27.81	36.78	1.6	19.86	12.11	213.18
Үнээс	Авто замын газар	13.55	6.57	8.51	3.7	31.35	15.41	20.87	28.74	0.88	12.92	7.74	150.22
	Хот, суурин доторх явган хүний ба дуулин зам	4.01	2.52	1.1	9.28	4.56	6.18	8.57	0.26	3.98	2.29	44.71	
Үнээс	Хатуу хучилттай зам	4.61	2.6	22.07	10.85	14.69	20.17	0.62	8.94	5.45	105.51		
	Шугам сүлжээний газар	6.49	2.93	3.14	9.75	6.19	6.94	10.04	0.72	6.94	4.37	62.96	
Үнээс	Холбоо мэдээлэл дамжуулах хульм авах станц, шугам	0.75	0.96		1.25	1.05		0.81			0.35	6.52	
	Бонхи ус авчлуулах хоолой	2.12	0.76	0.78	2.31	2.68	1.27	0.05	2.63	1.85	15.05		
Үнээс	Цэвэр ус дамжуулах шугам, станц	4.33	1.89	5.67	2.97	3.06	5.96	0.6	3.72	1.6	31.85		
	Эрчим хүч дамжуулах хоолой	1.03	0.49	2.15	0.46	1.2	2	0.07	0.59	0.57	9.54		

Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдрийн
64 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт

Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөний Хоёрдугаар бүлэгт нэмэлтээр тусгах:

**“Алтанбулаг-Улаанбаатар-Замын-үүд” чиглэлийн
хурдны авто замын трасс**

№	Авто замын трасс дайран өнгөрөх сумын нэр	Хамрагдах замын нийт урт /км/	Солбицол
1	Алтанбулаг	22,4	<p>1 106° 29' 24,728"" E 50° 19' 7,609"" N 2 106° 29' 27,183"" E 50° 18' 33,962"" N 3 106° 29' 20,302"" E 50° 18' 15,850"" N 4 106° 29' 6,797"" E 50° 17' 58,900"" N 5 106° 26' 59,844"" E 50° 16' 40,146"" N 6 106° 26' 0,984"" E 50° 16' 3,504"" N 7 106° 25' 5,972"" E 50° 15' 29,190"" N 8 106° 23' 15,225"" E 50° 14' 14,550"" N</p> <p>Үргэлжлэл..... 9 106° 22' 8,210"" E 50° 12' 59,244"" N 10 106° 21' 43,587"" E 50° 12' 35,056"" N 11 106° 21' 29,266"" E 50° 12' 24,588"" N 12 106° 21' 12,240"" E 50° 12' 15,268"" N 13 106° 19' 16,177"" E 50° 11' 32,721"" N 14 106° 28' 47,914"" E 50° 17' 44,690"" N 15 106° 17' 22,484"" E 50° 10' 15,597"" N</p>
2	Шаамар	22,9	<p>1 106° 17' 22,484"" E 50° 10' 15,597"" N 2 106° 16' 32,826"" E 50° 9' 41,879"" N 3 106° 15' 58,772"" E 50° 9' 12,789"" N 4 106° 14' 30,740"" E 50° 7' 36,656"" N 5 106° 13' 37,282"" E 50° 7' 7,604"" N 6 106° 13' 15,187"" E 50° 6' 52,097"" N 7 106° 12' 54,790"" E 50° 6' 32,236"" N 8 106° 12' 41,730"" E 50° 6' 11,864"" N 9 106° 12' 34,780"" E 50° 5' 50,477"" N 10 106° 12' 31,553"" E 50° 5' 5,155"" N 11 106° 12' 18,200"" E 50° 4' 13,698"" N</p> <p>Үргэлжлэл..... 12 106° 12' 14,713"" E 50° 3' 34,258"" N 13 106° 12' 9,357"" E 50° 3' 14,534"" N 14 106° 12' 0,186"" E 50° 2' 55,886"" N 15 106° 11' 46,524"" E 50° 2' 39,190"" N 16 106° 11' 25,432"" E 50° 2' 23,521"" N 17 106° 10' 35,738"" E 50° 1' 58,531"" N 18 106° 9' 5,060"" E 50° 1' 19,910"" N 19 106° 8' 19,171"" E 50° 1' 3,476"" N 20 106° 7' 34,885"" E 50° 0' 59,070"" N 21 106° 6' 59,827"" E 50° 0' 51,365"" N</p>
3	Зүүнбүрэн	37,5	<p>1 106° 6' 59,827"" E 50° 0' 51,365"" N 2 106° 6' 29,396"" E 50° 0' 43,714"" N 3 106° 5' 58,361"" E 50° 0' 33,003"" N 4 106° 5' 27,621"" E 50° 0' 14,601"" N 5 106° 5' 7,075"" E 49° 59' 53,107"" N 6 106° 4' 56,077"" E 49° 59' 29,909"" N 7 106° 4' 53,362"" E 49° 58' 36,843"" N 8 106° 4' 41,593"" E 49° 58' 12,341"" N 9 106° 4' 16,549"" E 49° 57' 37,372"" N 10 106° 3' 58,576"" E 49° 56' 59,765"" N 11 106° 3' 56,726"" E 49° 56' 19,847"" N 12 106° 4' 14,858"" E 49° 54' 29,473"" N 13 106° 4' 13,708"" E 49° 53' 52,886"" N 14 106° 3' 21,817"" E 49° 51' 16,333"" N 15 106° 3' 22,778"" E 49° 50' 58,019"" N 16 106° 3' 34,170"" E 49° 50' 41,050"" N 17 106° 3' 42,191"" E 49° 50' 23,239"" N 18 106° 3' 39,844"" E 49° 50' 5,301"" N</p> <p>Үргэлжлэл..... 19 106° 3' 29,660"" E 49° 49' 47,455"" N 20 106° 3' 16,917"" E 49° 49' 31,413"" N 21 106° 2' 46,410"" E 49° 49' 0,426"" N 22 106° 2' 10,569"" E 49° 48' 4,276"" N 23 106° 1' 51,478"" E 49° 47' 41,702"" N 24 106° 1' 19,235"" E 49° 47' 8,999"" N 25 106° 1' 13,385"" E 49° 46' 43,065"" N 26 106° 1' 10,589"" E 49° 46' 30,221"" N 27 106° 0' 40,760"" E 49° 45' 43,403"" N 28 106° 0' 27,349"" E 49° 45' 25,541"" N 29 106° 0' 10,649"" E 49° 45' 13,587"" N 30 105° 59' 58,563"" E 49° 44' 57,659"" N 31 105° 59' 46,057"" E 49° 44' 43,396"" N 32 105° 58' 43,670"" E 49° 44' 14,212"" N 33 105° 57' 55,270"" E 49° 44' 0,635"" N 34 105° 57' 20,613"" E 49° 43' 38,674"" N 35 105° 56' 53,518"" E 49° 43' 13,204"" N 36 105° 56' 46,029"" E 49° 43' 2,093"" N</p>

4	Сайхан	55.6	1 105° 50' 53,363"" E 49° 36' 2,194"" N 2 105° 50' 47,254"" E 49° 35' 33,921"" N 3 105° 50' 48,930"" E 49° 35' 5,271"" N 4 105° 50' 58,354"" E 49° 34' 37,255"" N 5 105° 52' 2,695"" E 49° 32' 23,788"" N 6 105° 52' 12,043"" E 49° 31' 56,057"" N 7 105° 52' 13,803"" E 49° 31' 27,701"" N 8 105° 52' 7,924"" E 49° 30' 59,558"" N 9 105° 51' 42,341"" E 49° 29' 46,081"" N 10 105° 51' 36,230"" E 49° 29' 7,500"" N 11 105° 51' 45,521"" E 49° 23' 16,324"" N 12 105° 51' 39,840"" E 49° 22' 38,963"" N 13 105° 51' 3,464"" E 49° 20' 50,213"" N 14 105° 50' 58,201"" E 49° 20' 37,119"" N 15 105° 48' 52,025"" E 49° 16' 8,885"" N	Үргэлжлэл..... 16 105° 48' 44,549"" E 49° 15' 48,227"" N 17 105° 47' 40,850"" E 49° 11' 40,441"" N 18 105° 47' 44,999"" E 49° 10' 49,607"" N 19 105° 47' 49,559"" E 49° 10' 22,788"" N 20 105° 48' 1,441"" E 49° 9' 58,324"" N 21 105° 48' 26,706"" E 49° 9' 40,836"" N 22 105° 49' 7,966"" E 49° 9' 26,404"" N 23 105° 49' 38,819"" E 49° 9' 16,217"" N 24 105° 49' 55,633"" E 49° 9' 8,832"" N 25 105° 50' 10,082"" E 49° 9' 0,302"" N 26 105° 50' 32,055"" E 49° 8' 40,997"" N 27 105° 50' 48,353"" E 49° 8' 16,471"" N 28 105° 50' 57,548"" E 49° 7' 50,865"" N 29 105° 51' 1,427"" E 49° 7' 27,405"" N
5	Баянгол	47.4	1 105° 51' 1,427"" E 49° 7' 27,405"" N 2 105° 51' 1,766"" E 49° 7' 23,192"" N 3 105° 51' 1,724"" E 49° 6' 54,296"" N 4 105° 50' 58,222"" E 49° 6' 25,069"" N 5 105° 50' 46,561"" E 49° 5' 30,605"" N 6 105° 50' 41,502"" E 49° 5' 3,215"" N 7 105° 50' 39,862"" E 49° 4' 37,370"" N 8 105° 50' 43,417"" E 49° 4' 13,149"" N 9 105° 50' 53,730"" E 49° 3' 50,707"" N 10 105° 51' 11,213"" E 49° 3' 30,360"" N 11 105° 52' 11,277"" E 49° 2' 36,122"" N 12 105° 52' 25,346"" E 49° 2' 27,626"" N 13 105° 52' 59,425"" E 49° 2' 15,678"" N 14 105° 53' 15,017"" E 49° 2' 7,821"" N 15 105° 53' 25,341"" E 49° 1' 58,051"" N 16 105° 53' 55,186"" E 49° 1' 8,189"" N 17 105° 54' 11,660"" E 49° 0' 45,207"" N 18 105° 54' 23,875"" E 49° 0' 19,978"" N 19 105° 54' 35,687"" E 48° 59' 29,829"" N 20 105° 54' 49,864"" E 48° 58' 55,877"" N 21 105° 55' 15,116"" E 48° 58' 24,485"" N 22 105° 55' 49,988"" E 48° 57' 57,571"" N 23 105° 56' 32,538"" E 48° 57' 36,422"" N	Үргэлжлэл..... 24 106° 1' 40,354"" E 48° 55' 35,256"" N 25 106° 2' 20,824"" E 48° 55' 15,304"" N 26 106° 2' 55,294"" E 48° 54' 49,326"" N 27 106° 4' 57,696"" E 48° 52' 54,224"" N 28 106° 5' 22,629"" E 48° 52' 40,464"" N 29 106° 5' 40,302"" E 48° 52' 34,634"" N 30 106° 6' 35,891"" E 48° 52' 23,898"" N 31 106° 7' 11,538"" E 48° 52' 14,680"" N 32 106° 7' 48,802"" E 48° 52' 6,899"" N 33 106° 8' 26,444"" E 48° 51' 56,451"" N 34 106° 9' 39,355"" E 48° 51' 39,426"" N 35 106° 10' 29,795"" E 48° 51' 22,777"" N 36 106° 10' 13,872"" E 48° 51' 29,709"" N 37 106° 10' 41,886"" E 48° 51' 13,414"" N 38 106° 10' 50,248"" E 48° 51' 2,123"" N 39 106° 10' 56,059"" E 48° 50' 48,938"" N 40 106° 11' 2,196"" E 48° 50' 23,897"" N 41 106° 11' 6,697"" E 48° 50' 10,898"" N 42 106° 11' 15,440"" E 48° 49' 59,465"" N 43 106° 11' 43,476"" E 48° 49' 41,611"" N 44 106° 12' 4,039"" E 48° 49' 19,271"" N 45 106° 12' 26,497"" E 48° 48' 59,127"" N 46 106° 12' 39,822"" E 48° 48' 47,820"" N
6	Мандаг	15.3	1 106° 12' 39,822"" E 48° 48' 47,820"" N 2 106° 12' 50,969"" E 48° 48' 38,359"" N 3 106° 13' 11,285"" E 48° 48' 24,235"" N 4 106° 13' 33,129"" E 48° 48' 11,815"" N 5 106° 13' 41,716"" E 48° 48' 4,978"" N 6 106° 13' 47,873"" E 48° 47' 56,435"" N 7 106° 13' 54,810"" E 48° 47' 37,427"" N 8 106° 14' 40,481"" E 48° 46' 53,806"" N	Үргэлжлэл..... 9 106° 15' 6,161"" E 48° 46' 22,321"" N 10 106° 16' 4,629"" E 48° 44' 46,536"" N 11 106° 16' 18,031"" E 48° 44' 16,439"" N 12 106° 16' 22,393"" E 48° 43' 44,344"" N 13 106° 16' 20,892"" E 48° 42' 5,160"" N 14 106° 16' 23,323"" E 48° 41' 40,710"" N 15 106° 16' 30,833"" E 48° 41' 17,819"" N 16 106° 16' 33,061"" E 48° 41' 12,805"" N
НИЙТ		199.37		

___ооо___

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдрийн
64 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралт

Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөний
Хоёрдугаар бүлэгт нэмэлтээр тусгах:

**Аймгийн нутаг дэвсгэр дээгүүр дайран өнгөрч буй Монгол-Оросын
хувь нийлүүлсэн “Улаанбаатар төмөр зам” нийгэмлэгийн
төмөр замын зурвас газар**

№	Сумын нэр	Хамрагдах замын урт /км/	Хамрагдах нутаг дэвсгэр /га/
1	Алтанбулаг	10,2	211,91
2	Сүхбаатар	9,6	111,52
3	Шаамар	35,6	468,08
4	Баянгол	59,7	694,02
5	Мандал	55,3	706,82
НИЙТ		170,4	2192,35

___ооо___

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2015 оны 05 сарын 28-ны өдөр

Дугаар 65

Сүхбаатар

Журам батлах тухай

Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль”-ийн 49 дүгээр зүйлийн 49.1, Төсвийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1-д заасныг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Байгаль орчинд хохирол учруулсны нөхөн төлбөрийг байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, хяналт тавих арга хэмжээнд зарцуулах зорилгоор аймгийн “Байгаль хамгаалах сан”-д төвлөрүүлсүгэй.

2. Байгаль орчинд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийг төвлөрүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журмыг хавсралтаар баталсугай.

3. Байгаль орчинд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийг төвлөрүүлэхийг аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга /Б.Батзориг/-д, “Байгаль хамгаалах сан”-гийн хөрөнгийн зарцуулалтанд хяналт тавьж ажиллахыг аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн дарга /А.Сарантуяа/ нарт тус тус үүрэг болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдрийн
65 дугаар тогтоолын хавсралт

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД УЧРУУЛСАН ХОХИРЛЫН НӨХӨН ТӨЛБӨРИЙГ “БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ САН”-Д ТӨВЛӨРҮҮЛЭХ, ЗАРЦУУЛАХ, ТАЙЛАГНАХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1.Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, хяналт тавих арга хэмжээнд зориулан байгаль орчин болон байгалийн нөөцөд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийг төвлөрүүлэх, зарцуулах тайлагнахад энэхүү журмыг дагаж мөрдөнө.

1.2.Журмын зорилго нь: Иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага, албан тушаалтны буруутай үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчин, байгалийн нөөцөд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийг “Байгаль хамгаалах сан”-д төвлөрүүлэх ба нөхөн төлбөрийг байгаль орчныг хамгаалах, цаашид үүсч болох эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих, байгаль орчны багц хуулийг сурталчлах, мэдээлэгчийг урамшуулах зэрэг үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд оршино.

Хоёр. Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгө бүрдүүлэх

2.1.Аймгийн “Байгаль хамгаалах сан”-гийн хөрөнгийг дараах эх үүсвэрүүдээс бүрдүүлнэ. Үүнд:

- 2.1.1.Ус бохирдуулсны төлбөрийн орлого
- 2.1.2.Ойн санд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр
- 2.1.3.Амьтанд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр
- 2.1.4.Ургамалд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр
- 2.1.5.Усны нөөцөд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр
- 2.1.6.Газарт учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр
- 2.1.7.Газрын хэвлийд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр
- 2.1.8.Хөрсөнд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр

Гурав. Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг зарцуулах

3.1.Байгаль хамгаалах санд төвлөрсөн хөрөнгийг дор дурьдсан арга хэмжээг санхүүжүүлэхэд зарцуулна. Үүнд:

3.1.1.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлагдсан Байгаль орчны хөтөбөрүүдийн зарим үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх,

3.1.2.Аймгийн хүрээлэн буй орчны төлөв байдлын талаар судалгаа, шинжилгээ хийх, мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах ажлыг дэмжих,

3.1.3.Байгаль орчинд хоргүй, бохирдолгүй, хаягдалгүй технологи нэвтрүүлсэн иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагыг урамшуулах,

3.1.4.Байгаль орчны хууль тогтоомж зөрчсөн тухай үнэн зөв мэдээллийг эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд өгсөн иргэнийг холбогдох хууль,

журмын дагуу шагнаж урамшуулах,

3.1.5.Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн насны хүүхдүүдэд экологийн боловсрол олгох сургалтыг зохион байгуулах, мөн байгаль орчны сургалыг сурталчилгааг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нэвтрүүлэх, нэвтрүүлэг бэлтгэн гаргах болон сурталчилгааны материал хэвлүүлэх зэрэг арга хэмжээг санхүүжүүлэх,

3.1.6.Байгаль орчны салбарын ажилтан албан хаагчдын албан үүргээ гүйцэтгэхэд шаардлагатай уналга, техник тоног төхөөрөмж, тэдгээрийн засвар үйлчилгээ, дүрэмт хувцас, бие хамгаалах тусгай хэрэгсэл авахад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх,

3.1.7.Байгалийн гамшигт үзэгдэл /үер, гал түймэр, газар хөдлөлт гэх мэт/-ээс иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урьдчилан сэргийлэх болон гамшгийн нөхцөл байдлын үед хийгдэх үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх,

3.1.8.Аймгийн хэмжээнд байгаль орчныг хамгаалах тухай багц хууль тогтоомжуудын хэрэгжилтийг шалгах, байгаль хамгаалах журмын эсрэг гэмт хэрэгтэй тэмцэх зорилгоор хяналт, шалгалт хийх зардлыг санхүүжүүлэх,

3.1.9.Төв суурингийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор мод бут, тарьц суулгац, зүлэг, цэцэгний үр худалдаж авах, хашаажуулах, усалгаа хийх зэрэг ажилд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх,

3.1.10.Нийтийг хамарсан хог цэвэрлэгээний ажлыг зохион байгуулахад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх,

3.1.11.Байгаль хамгаалах журмын эсрэг гэмт хэрэг, зөрчилд экологи, эдийн засгийн үнэлгээг тогтооход холбогдон гарах зардалд дэмжлэг үзүүлэх,

3.1.12.Иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагаас байгаль орчин, байгалийн нөөцөд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийг шүүхэд нэхэмжлэхэд хууль зүйн туслалцаа авах, өмгөөлүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг санхүүжүүлэх.

Дөрөв. Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг захиран зарцуулах

4.1.Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг аймгийн Засаг даргын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж аймгийн Засаг даргын захирамжаар захиран зарцуулна.

Тав. Байгаль хамгаалах санд төвлөрсөн хөрөнгийг тайлагнах, хяналт тавих

5.1.Сангийн хөрөнгийн зарцуулалтын тайланд жилийн эцэст аудит хийлгэн, шилэн дансны хуулийн дагуу цахим цэс нээж орлого зарлагыг мэдээллэж байна.

5.2.Сангийн хөрөнгийн зарцуулалтанд Санхүү, төрийн сангийн хэлтэс хяналт тавьж, Засаг даргын зөвлөлд тайлагнана.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 28-ны өдөр Дугаар 66

Сүхбаатар

**Төлбөр хураамжийн хэмжээ
тогтоох тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2-ийн “д” заалт, Хууль зүйн сайдын 2015 оны 02 дугаар сарын 25-ны өдрийн “Журам батлах тухай” А/30 дугаар тушаалыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, Жолоочийн даатгалын тухай хууль, Замын хөдөлгөөний дүрэм болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийг зөрчиж, хуульд заасан үндэслэлээр саатуулсан тээврийн хэрэгслийг цагдаагийн байгууллагын тусгай хашаа /талбай/-нд түр байлгах хоногийн төлбөр, хураамжийн хэмжээг хавсралтаар баталсугай.

2.Албан ёсны тусгай хашаа /талбай/-д түр байлгах тээврийн хэрэгслийн харуул хамгаалалттай холбогдон гарах зардлыг дээрх төлбөр хураамжийн орлогоос тооцон гаргахыг зөвшөөрсүгэй.

3.Тогтоолыг хэрэгжүүлж ажиллахыг аймгийн Цагдаагийн газрын дарга /Д.Энхбаяр/-д, тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д тус тус даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдрийн
66 дугаар тогтоолын хавсралт

Хоногийн төлбөр хураамжийн хэмжээ

№	Тээврийн хэрэгслийн төрөл	Үнэ /мян.төг/
1	Том оврын ачааны машин болон автобус	7000
2	Бага оврын ачааны машин болон микроавтобус	6000
3	Суудлын тэрэг	5000
4	Мотоцикль	3000
5	Мопед, дугуй	1500
	6 Бусад /чиргүүл/	2000

_____оОо_____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 28-ны өдөр Дугаар 67

Сүхбаатар

**Аймгийн тусгай хэрэгцээний газрыг
өөрчлөн тогтоох тухай**

Монгол улсын Газрын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.2 дахь заалт, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.3 дахь заалтыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын шийдвэрээр шинэчлэн тогтоосон аймгийн тусгай хэрэгцээний газруудаас нэр бүхий 8 газрын хил заагийг солбицолыг хавсралтад дурьдсанаар өөрчлөн тогтоосугай.

2.Энэхүү тогтоол гарсантай холбогдуулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2014 оны 04 дүгээр сарын 04-ний өдрийн 43 дугаар тогтоолын хавсралт жагсаалтын 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45-ыг хүчингүйд тооцугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 05 дугаар сарын 28-ний өдрийн
67 дугаар тогтоолын хавсралт

Аймгийн тусгай хэрэгцээний газрын солбицлын өөчлөлт

№	Тусгай хэрэгцээнд авсан газрын хил заагийн солбицлыг өөрчилсөн нэр	Тусгай хэрэгцээнд авсан талбайн хэмжээ /га/	Хугацаа /жил/	Сумын нэр	Солбицол
1	Бага хавтгай	1162	19	Түшиг	<p>Үргэлжлэл...</p> <p>1 104° 34' 55.44 50° 10' 28.404 2 104° 36' 6.872 50° 10' 57.668 3 104° 37' 19.50° 11' 4 4 104° 38' 15.50° 10' 50 5 104° 38' 12.98 50° 10' 36.843 6 104° 38' 7.475 50° 10' 29.454 7 104° 38' 7.472 50° 10' 19.625 8 104° 38' 19.77 50° 10' 12.294 9 104° 38' 19.47 50° 10' 6.2623 10 104° 38' 8.746 50° 9' 59.5278 11 104° 38' 7.462 50° 9' 45.4518 12 104° 38' 2.301 50° 9' 38.2879</p>
					<p>13 104° 37' 47.11 50° 9' 31.9605 14 104° 36' 48.02 50° 9' 31.9551 15 104° 36' 48.02 50° 9' 11.2483 16 104° 36' 42.93 50° 9' 6.0889" 17 104° 36' 17.9 50° 9' 12.5774 18 104° 36' 4 50° 9' 1.0000" 19 104° 35' 46.24 50° 9' 5.5447" 20 104° 35' 38.61 50° 9' 14.111 21 104° 35' 15.28 50° 9' 22.6217 22 104° 34' 41.28 50° 9' 20.1646 23 104° 34' 29 50° 9' 21</p>

2	Их бага шар хэднй нуруу	24890	19	Орхонтуул	<p>1 104° 31' 9.13.48" 39' 3.0177</p> <p>2 104° 29' 50.42.48" 43' 11.633</p> <p>3 104° 30' 17.06.48" 43' 25.229</p> <p>4 104° 30' 23.37.48" 44' 3.4404</p> <p>5 104° 31' 10.87.48" 44' 23.009</p> <p>6 104° 31' 45.61.48" 45' 5.7633</p> <p>7 104° 31' 58.59.48" 45' 50.086</p> <p>8 104° 31' 10.68.48" 46' 10.918</p> <p>9 104° 31' 21.42.48" 46' 26.457</p> <p>10 104° 32' 36.08.48" 46' 10.158</p> <p>11 104° 32' 54.3.48" 46' 32.365</p> <p>12 104° 32' 27.19.48" 47' 7.1213</p> <p>13 104° 33' 7.06.48" 47' 43.801</p> <p>14 104° 33' 37.91.48" 47' 58.414</p> <p>15 104° 34' 3.21.48" 47' 40.141</p> <p>16 104° 35' 46.81.48" 47' 43.728</p> <p>17 104° 36' 37.47.48" 48' 17.54</p> <p>18 104° 36' 44.04.48" 49' 15.557</p> <p>19 104° 37' 31.21.48" 49' 50.51</p> <p>20 104° 37' 51.76.48" 51' 2.4903</p> <p>21 104° 38' 40.97.48" 51' 2.6449</p> <p>22 104° 39' 7.243.48" 51' 16.643</p> <p>23 104° 38' 52.97.48" 51' 45.597</p> <p>24 104° 39' 8.735.48" 51' 54.924</p> <p>25 104° 41' 1.418.48" 51' 28.571</p> <p>26 104° 42' 21.97.48" 52' 20.979</p> <p>27 104° 42' 53.4.48" 52' 59.335</p> <p>28 104° 44' 43.88.48" 54' 2.2273</p> <p>29 104° 47' 4.352.48" 56' 1.9773</p> <p>30 104° 47' 4.022.48" 56' 22.858</p> <p>31 104° 47' 20.25.48" 56' 53.831</p> <p>32 104° 47' 47.11.48" 56.49.327</p> <p>33 104° 47' 34.09.48" 55' 48.117</p> <p>34 104° 46' 32.75.48" 54' 47.688</p> <p>35 104° 45' 43.92.48" 53' 14.8</p> <p>36 104° 45' 17.92.48" 51' 58.873</p> <p>37 104° 44' 28.71.48" 51' 53.446</p> <p>38 104° 44' 16.5.48" 51' 51.826</p> <p>39 104° 44' 13.19.48" 51' 52.406</p> <p>40 104° 44' 2.672.48" 51' 52.639</p> <p>41 104° 43' 57.86.48" 51' 51.692</p> <p>42 104° 43' 52.94.48" 51' 49.522</p> <p>43 104° 43' 51.69.48" 51' 48.835</p> <p>44 104° 43' 41.27.48" 51' 47.537</p> <p>45 104° 43' 41.48" 51' 32</p> <p>46 104° 44' 37.87.48" 50' 41.553</p> <p>47 104° 45' 6.234.48" 49' 51.739</p> <p>48 104° 46' 21.9.48" 49' 24.058</p>
Ургэлжлэл.....	<p>49 104° 47' 37.42.48" 49' 27.679</p> <p>50 104° 47' 46.26.48" 49' 12.617</p> <p>51 104° 47' 16.48" 49' 7</p> <p>52 104° 46' 22.14.48" 48' 30.703</p> <p>53 104° 46' 41.66.48" 48' 13.548</p> <p>54 104° 45' 36.86.48" 47' 10.578</p> <p>55 104° 44' 58.81.48" 46' 50.575</p> <p>56 104° 44' 32.16.48" 46' 24.042</p> <p>57 104° 43' 51.78.48" 46' 27.429</p> <p>58 104° 42' 58.28.48" 46' 0.626</p> <p>59 104° 42' 15.44.48" 45' 55.876</p> <p>60 104° 41' 58.01.48" 45' 36.112</p> <p>61 104° 43' 47.2.48" 44' 18.668</p> <p>62 104° 44' 37.87.48" 44' 55.901</p> <p>63 104° 45' 11.17.48" 45' 0.6141</p> <p>64 104° 45' 49.92.48" 44' 27.057</p> <p>65 104° 45' 36.15.48" 43' 32.513</p> <p>66 104° 44' 54.11.48" 43' 25.064</p> <p>67 104° 43' 45.77.48" 43' 18.349</p> <p>68 104° 43' 7.062.48" 43' 44.935</p> <p>69 104° 43' 6.9.48" 44' 13.932</p> <p>70 104° 42' 31.62.48" 44' 48.642</p> <p>71 104° 41' 40.89.48" 44' 27.632</p> <p>72 104° 40' 46.29.48" 45' 3.4418</p> <p>73 104° 40' 18.28.48" 44' 55.243</p> <p>74 104° 40' 11.57.48" 44' 8.8277</p> <p>75 104° 39' 43.5.48" 44' 9.0063</p> <p>76 104° 39' 27.21.48" 45' 25.252</p> <p>77 104° 38' 41.62.48" 45' 21.635</p> <p>78 104° 38' 22.64.48" 44' 37.099</p> <p>79 104° 37' 21.44.48" 44' 12.945</p> <p>80 104° 37' 46.06.48" 43' 30.114</p> <p>81 104° 36' 29.31.48" 43' 11.295</p> <p>82 104° 35' 54.51.48" 42' 38.697</p> <p>83 104° 34' 58.42.48" 42' 39.658</p> <p>84 104° 34' 37.59.48" 42' 15.224</p> <p>85 104° 35' 23.27.48" 42' 1.4701</p> <p>86 104° 35' 34.05.48" 41' 27.87</p> <p>87 104° 36' 5.48" 41' 2</p> <p>88 104° 35' 57' 53.48" 39' 59.798</p> <p>89 104° 35' 50.97.48" 39' 56.174</p> <p>90 104° 35' 50.99.48" 40' 41.855</p> <p>91 104° 33' 32.99.48" 40' 41.855</p> <p>92 104° 33' 32.99.48" 38' 10.038</p> <p>93 104° 32' 53.13.48" 37' 42.244</p> <p>94 104° 32' 44.06.48" 37' 49.295</p> <p>95 104° 32' 52.42.48" 37' 59.848</p> <p>96 104° 32' 30.47.48" 37' 59.849</p>				

5	Хэрсийн гол	420	19	Хүтэц	<p>1 107° 44' 4,703 49° 46' 34,245 2 107° 45' 1,405 49° 47' 12,208 3 107° 45' 58,67 49° 47' 38,147 4 107° 46' 33,71 49° 47' 44,133 5 107° 46' 31,25 49° 47' 24 6 107° 47' 11,67 49° 47' 24,167 7 107° 47' 13,7 49° 47' 14,937 8 107° 47' 58,83 49° 47' 11,653 9 107° 48' 23,73 49° 47' 24,418 10 107° 48' 41,58 49° 47' 14,103 11 107° 48' 17,41 49° 46' 58,69</p>	<p>Үргэлжлэл..... 12 107° 48' 23,94 49° 46' 36,943 13 107° 48' 31,38 49° 46' 40,206 14 107° 48' 31,38 49° 46' 31,953 15 107° 48' 12,22 49° 46' 31,954 16 107° 48' 3,436 49° 46' 44,808 17 107° 48' 8,982 49° 46' 57,188 18 107° 47' 54,13 49° 47' 6,3638 19 107° 47' 1,113 49° 46' 55,722 20 107° 46' 1,666 49° 47' 5,9384 21 107° 44' 36,32 49° 46' 31,958 22 107° 44' 7,649 49° 46' 31,95</p>
4	Төмөрцэн-1	1823	19	Хүтэц	<p>1 107° 10' 26,49° 40' 27 2 107° 11' 24,87 49° 41' 11,339 3 107° 11' 52,03 49° 41' 56,451 4 107° 12' 32,46 49° 42' 17,563 5 107° 13' 6,599 49° 42' 26,222 6 107° 13' 38,33 49° 42' 45,166 7 107° 14' 13,14 49° 42' 37,046 8 107° 14' 39,98 49° 42' 43,045 9 107° 15' 7,35 49° 42' 44,841 10 107° 15' 36,93 49° 42' 32,625</p>	<p>Үргэлжлэл..... 11 107° 16' 22,19 49° 42' 33,136 12 107° 17' 58,07 49° 42' 20,53 13 107° 13' 46,31 49° 42' 19,563 14 107° 13' 46,31 49° 41' 22,958 15 107° 12' 31,32 49° 41' 22,958 16 107° 12' 31,32 49° 40' 55,959 17 107° 12' 31,32 49° 40' 16,957 18 107° 13' 47,55 49° 40' 16,964 19 107° 13' 8,138 49° 38' 54,379 20 107° 10' 26 49° 39' 22</p>
	Төмөрцэн-2	344	19	Хүтэц	<p>1 107° 19' 11,31 49° 41' 17,213 2 107° 19' 19,75 49° 41' 7,6709 3 107° 19' 39,4 49° 41' 13,328 4 107° 20' 24,61 49° 41' 13,348 5 107° 20' 33,01 49° 41' 8,9883 6 107° 20' 19,95 49° 41' 5,9934 7 107° 19' 58,51 49° 41' 7,8228 8 107° 19' 5,921 49° 40' 48,394</p>	<p>Үргэлжлэл..... 9 107° 18' 31,24 49° 40' 43,5 10 107° 18' 4,587 49° 40' 25,873 11 107° 17' 39,04 49° 40' 16,603 12 107° 17' 15,25 49° 40' 14,28 13 107° 16' 46,46 49° 40' 27,419 14 107° 16' 10,72 49° 40' 45,813 15 107° 15' 22,56 49° 40' 56,012 16 107° 19' 11,31 49° 40' 55,973</p>

5	Өлөнт, Цамхар, Морин гол	16679	19	Ерөө	<p>1 106° 48' 10,04 49° 23 48,177 2 106° 50' 46,38 49° 23 8,0873 3 106° 55' 12,06 49° 22 58,281 4 106° 55' 36,25 49° 22 1,9129 5 106° 55' 1,274 49° 22 1,9093 6 106° 55' 1,274 49° 21 33,907 7 106° 55' 52,57 49° 21 23,526 8 106° 56' 1,247 49° 20 46,9 9 106° 55' 1,27 49° 20 46,9 10 106° 55' 51,27 49° 21 6,909 11 106° 55' 11,28 49° 21 6,909 12 106° 55' 11,28 49° 21 27,906 13 106° 54' 21,28 49° 21 27,906 14 106° 54' 21,28 49° 21 41,9 15 106° 53' 31,28 49° 21 41,914 16 106° 53' 31,28 49° 21 31,916 17 106° 54' 6,274 49° 21 31,916</p>	<p>Үргэлжлэл..... 18 106° 54' 6,274 49° 21 16,906 19 106° 54' 56,27 49° 21 16,906 20 106° 54' 56,27 49° 20 56,911 21 106° 55' 36,28 49° 20 56,911 22 106° 55' 36,28 49° 20 36,916 23 106° 56' 3,613 49° 20 36,905 24 106° 56' 25,81 49° 19 3,0289 25 106° 55' 47,09 49° 15 30,657 26 106° 50 9,508 49° 14 45,276 27 106° 46 23,12 49° 15 58,721 28 106° 45 57,35 49° 19 39,237 29 106° 47 20,74 49° 22 19,848 30 106° 48 13,28 49° 20 37,918 31 106° 48 41,28 49° 20 37,918 32 106° 48 41,28 49° 20 1,9112 33 106° 48 13,28 49° 20 1,9112</p>
6	Оюут толгой	67	19	Ерөө	<p>1 106° 38' 17,39 49° 38 38,265 2 106° 38' 22,71 49° 39 1,7402 3 106° 38' 52,25 49° 38 16,96 4 106° 39 0,378 49° 38 12,085</p>	<p>Үргэлжлэл..... 5 106° 38' 27,81 49° 38 3,599 6 106° 38' 15,79 49° 38 21,883 7 106° 38' 28,11 49° 38 28,202</p>
7	Шивэрийн гол	1693	19	Мандан	<p>1 106° 42' 12,48° 54' 20 2 106° 43' 37,13 48° 54 8,3545 3 106° 43' 37,13 48° 52 58,2 4 106° 42' 11,37 48° 52 58,2</p>	<p>Үргэлжлэл..... 5 106° 42' 11,36 48° 51 0,6034 6 106° 40' 40,97 48° 50 27,757 7 106° 40' 5,48° 50 55 8 106° 40' 26,48° 53 4</p>
8	Ноён уул-1	4615	19	Мандан	<p>1 106° 25' 12,53 48° 40 37,715 2 106° 31' 6,509 48° 41 59,735 3 106° 31' 16,26 48° 41 59,735 4 106° 31' 16,26 48° 42 1,9911 5 106° 31' 19,26 48° 42 2,6847 6 106° 31' 31,97 48° 42 19,719 7 106° 31' 21,26 48° 42 1,8635 8 106° 32' 1,254 48° 41 8,6524 9 106° 32' 1,254 48° 40 1,8654 10 106° 32' 40,66 48° 40 1,8654 11 106° 32' 40,36 48° 39 51,991 12 106° 33' 4,783 48° 39 51,675 13 106° 33 4,536 48° 39 43,586</p>	<p>Үргэлжлэл..... 14 106° 33' 10,64 48° 39 43,49 15 106° 33' 10,15 48° 39 27,313 16 106° 33 22,36 48° 39 27,148 17 106° 33 22,33 48° 39 23,097 18 106° 33 28,34 48° 39 23,028 19 106° 33 28,22 48° 39 18,977 20 106° 33' 16,26 48° 39 18,867 21 106° 33' 16,26 48° 38 31,859 22 106° 31' 16,26 48° 38 31,859 23 106° 31' 16,26 48° 39 1,8526 24 106° 27 31 19 48° 39 1,88 25 106° 27 31 19 48° 37 17,394 26 106° 25 54,99 48° 37 46,982</p>

НАД	Ноён уул-2	8627	19	Мандал	<p>1 106° 32' 41,79 48° 43' 31,135 2 106° 38' 25,35 48° 43' 38,753 3 106° 39' 50,73 48° 39' 23,647 4 106° 41' 56,77 48° 37' 48,566 5 106° 42' 3,075 48° 35' 54,163 6 106° 38' 17,74 48° 35' 24,706 7 106° 37' 30,95 48° 35' 51,445 8 106° 37' 35,92 48° 35' 49,858 9 106° 37' 46,85 48° 35' 49,869 10 106° 37' 43,85 48° 35' 51,5 11 106° 37' 41,97 48° 35' 53,559 12 106° 37' 41,45 48° 35' 55,219 13 106° 37' 38,47 48° 35' 56,929 14 106° 37' 34,61 48° 35' 57,53 15 106° 37' 32,14 48° 35' 58,671 16 106° 37' 30,248° 35' 58,88 17 106° 37' 27,96 48° 35' 58,351 18 106° 37' 26,51 48° 35' 56,349 19 106° 37' 24,84 48° 35' 55,831 20 106° 37' 22,06 48° 35' 55,87 21 106° 37' 11,01 48° 35' 57,12 22 106° 37' 8,31 48° 35' 56,95 23 106° 37' 8,155 48° 35' 56,305 24 106° 36' 41,548° 35' 58,34 25 106° 33' 1,167 48° 35' 13,849 26 106° 32' 19,48 48° 35' 20,684 27 106° 32' 10,7 48° 35' 52,759 28 106° 31' 29,81 48° 36' 5,1314</p>	<p>Үргэлжлэл..... 29 106° 31' 46,25 48° 36' 11,852 30 106° 32' 37,24 48° 36' 31,861 31 106° 33' 16,25 48° 36' 31,861 32 106° 34' 56,25 48° 36' 31,861 33 106° 34' 56,25 48° 36' 51,856 34 106° 35' 51,25 48° 36' 51,856 35 106° 35' 51,25 48° 37' 31,86 36 106° 38' 1,249 48° 37' 31,86 37 106° 38' 1,249 48° 37' 38,859 38 106° 39' 13,25 48° 37' 9,8607 39 106° 40' 13,25 48° 36' 36,86 40 106° 40' 56,24 48° 37' 1,8681 41 106° 40' 21,25 48° 37' 31,86 42 106° 40' 21,25 48° 38' 51,868 43 106° 37' 51,26 48° 38' 51,9 44 106° 37' 51,26 48° 39' 21,861 45 106° 36' 11,26 48° 39' 21,861 46 106° 36' 11,26 48° 38' 51,861 47 106° 34' 56,25 48° 38' 51,868 48 106° 34' 55,23 48° 39' 31,859 49 106° 34' 56,25 48° 39' 31,611 50 106° 34' 56,25 48° 39' 51,867 51 106° 37' 20,64 48° 39' 51,867 52 106° 37' 46,26 48° 40' 3,8704 53 106° 34' 18,26 48° 40' 59,859 54 106° 32' 53,26 48° 42' 16,859 55 106° 32' 46,37 48° 43' 1,4703</p>
-----	------------	------	----	--------	--	---

— ооо —

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 11 сарын 04-ны өдөр Дугаар 68

Сүхбаатар

**Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах
үйл ажиллагааны журам батлах тухай**

Монгол Улсын Хог хаягдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4, 8.1.5 дахь заалтуудыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагааны журам”-ыг хавсралтаар баталсугай.

2.Журмын хэрэгжилтийг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулж ажиллахыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 11 дүгээр сарын 04-ны өдрийн
68 дугаар тогтоолын хавсралт

“Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагааны журам”

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1.Энэхүү журмын зорилго нь иргэн, айл өрх, байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хог хаягдал хаях, цуглуулах, тээвэрлэх, ангилан ялгах, устгах үйл ажиллагаатай холбоотой харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагааг сумын Засаг даргаас сонгон шалгаруулж эрх олгосон иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага гэрээний дагуу гүйцэтгэнэ.

1.3.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг сонгох шалгуур үзүүлэлтийг тухайн сумын хог хаягдлын эх үүсвэрийн хэмжээ, төрөл, газар нутгийн байршил, хог хаягдлын батлагдсан норматив зэргийг харгалзан сумын Засаг дарга тогтооно.

Хоёр. Журамд оруулсан нэр томъёоны тодорхойлолт

2.1.“Хог хаягдал” гэж хэрэглэгдэхгүй болсон эд юмсыг

2.2.“Ахуйн хог хаягдал” гэж айл өрхөөс гарах хог хаягдал болон түүнтэй найрлага, бүтцийн хувьд ижил хог хаягдлыг

2.3.”Хог хаягдал устгах” гэж хог хаягдлыг хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх зорилгоор ландфиллийн, биологийн болон физик-химийн аргаар боловсруулах, зориулалтын зууханд шатаах, савлаж хадгалахыг,

2.4.“Хог хаягдлын норматив” гэж нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд үүсэх тухайн төрлийн хаягдлын тогтоосон хэм хэмжээг

2.5.“Хог хаягдал цуглуулах” гэж хог хаягдлыг устгах, дахин боловсруулах, эргүүлэн ашиглах зорилгоор эх үүсвэрээс төвлөрүүлэхийг

2.6.“Хог хаягдал дахин боловсруулах” гэж хог хаягдлаар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхийг

2.7.“Хог хаягдал ангилах” гэж хог хаягдлыг эргүүлэн ашиглах, дахин боловсруулах, устгах зорилгоор төрөлжүүлэн ялгахыг

2.8.“Хог хаягдал хадгалах зориулалтын цэг” гэж хог хаягдал цуглуулах зорилгоор байгуулсан зориулалтын сав, байгууламжийг хэлнэ.

Гурав. Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх үйл ажиллагаа

3.1.Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх

3.1.1.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагаа эрхлэхээр шалгарсан иргэн, байгууллага нь хог хаягдлын төвлөрсөн

цэгийн үйл ажиллагааг зохион байгуулж, харуул хамгаалалт гаргана.

3.1.2.Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагаа эрхлэх эрх авсан байгууллага нь сумаас тогтоосон чиглэлийн дагуу хог хаягдлыг тээвэрлэж төвлөрсөн хогийн цэгт хүргэн, ангилан ялгаж байгаль орчинд халгүй аргаар устгана.

3.1.3.Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, устгах эрх авсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь сумын нутаг дэвсгэрт үүссэн хог хаягдлыг бүрэн цуглуулан тээвэрлэж, хоггүй байлгана.

3.1.4.Хог хаягдлыг ачиж, цуглуулах, тээвэрлэх үйлчилгээг үзүүлэхдээ иргэдийн эрүүл мэндэд хохирол учруулахгүй, бусад хүмүүсийн амгалан тайван байдлыг алдагдуулахгүй байх.

3.1.5.Хог хаягдлын төвлөрсөн цэгт хүлээн авсан хог хаягдлын тоо хэмжээ, хог тээвэрлэлтийн тоог тогтмол хөтлөх, хог хаягдлыг ачиж, цуглуулах тээвэрлэхдээ ил задгай хог хаягдал үүсгэхгүй байх нөхцлийг бүрдүүлнэ.

3.1.6.Хог хаягдал тээвэрлэх тээврийн хэрэгсэл нь зориулалтын, битүүмжлэлтэй эрүүл ахуйн стандартын шаардлага хангасан байна.

3.1.7.Гэр хорооллын үнс болон бусад хог хаягдлыг задгай тэвштэй автомашинд тээвэрлэхдээ бүтээлэгтэй, хог хаягдал хийсэхгүй байх бүх нөхцлийг хангана.

3.1.8.Хог ачиж цуглуулах, тээвэрлэх иргэн, аж ахуйн нэгж нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг мөрдөж ажиллана.

3.1.9.Иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага нь оршин суугаа газрынхаа хог хаягдлыг бууруулах, цэвэрлэх талаар олон нийтийг хамарсан ажлыг өөрийн санаачилгаар өөрийн хөрөнгөөр зохион байгуулж болно.

3.2.Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагаа эрхлэхээр шалгарсан байгууллагатай гэрээ байгуулах, дүгнэх ба цуцлах.

3.2.1.Сумын Засаг дарга сонгон шалгаруултанд тэнцэж шалгарсан хог тээвэрлэгч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагатай гэрээ байгуулж улирал бүр дүгнэнэ.

3.2.2.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэгчийн гэрээг дүгнэхдээ сумын нутаг дэвсгэрт цэвэр орчин бүрдүүлсэн эсэх, ил задгай зориулалт бусаар үүссэн хог хаягдлыг устгасан байдал, хог ачиж цуглуулах, тээвэрлэх хуваарь, чиглэлийг мөрдөж ажилласан байдал, иргэд байгууллагуудын сэтгэл ханамж, үйлчилгээний соёл зэргийг харгалзан үзнэ.

3.2.3.Гэрээг цуцлах тохиолдолд сумын Засаг даргаас хог тээвэрлэгчид мэдэгдэл хүргүүлж, ажлын хэсэг дараагийн гүйцэтгэгчийг шалгаруулна.

3.2.4.Гэрээ цуцлах мэдэгдэл авсан хог тээвэрлэгч дараагийн байгууллага шалгарах хүртэл хог тээвэрлэх үйлчилгээг үргэлжлүүлнэ.

3.3. Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх

3.3.1.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагаа нь доорх эх үүсвэрээс санхүүжигдэнэ:

- Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж

- Аймаг, сумын Засаг даргын санхүүгийн дэмжлэг

- Бусад хуулиар хориглоогүй эх үүсвэр

3.3.2.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах байгууллагад санхүүжилтийг олгохдоо хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн харуул хамгаалалт, хариуцсан ажилтны бүртгэл, тэмдэглэл, хуваарийн дагуу айл өрх, байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хог хаягдлыг ачиж цуглуулан тээвэрлэсэн байдал зэргийг харгалзан үзнэ.

Дөрөв.Хог хаягдлыг ангилан ялгах, устгах

4.1.Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж овор хэмжээг нь багасгах арга хэмжээ авна.

4.2.Хог хаягдал устгах үйл ажиллагаа эрхлэх иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага түр болон төвлөрсөн цэгийн хог хаягдлыг эргүүлэн ашиглаж болно.

4.3.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагаа эрхлэх аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэн нь хог хаягдлыг төрөлжүүлэн ангилж, ашиглах боломжгүй хог хаягдлыг байгаль орчинд ээлтэй, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй арга технологиор дарж булж устгана.

Тав. Хог хаягдлын үйл ажиллагаатай холбоотой төрийн байгууллага, иргэн, аж ахуйн нэгжийн чиг үүрэг

5.1.Аймгийн ИТХ-ын чиг үүрэг:

5.1.1.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагааны журмыг баталж, хэрэгжилтэнд хяналт тавих.

5.1.2.Засгийн газраас тогтоосон аргачлалын дагуу тухайн нутаг дэвсгэрт мөрдөх хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийн хэмжээний хязгаарыг тогтоох

5.2.Аймгийн Засаг даргын чиг үүрэг:

5.2.1.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагатай байгуулах гэрээний загварыг батлах.

5.2.2.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагааг санхүүжилтээр дэмжих.

5.3.Сумын ИТХ-ын чиг үүрэг:

5.3.1.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагааны талаар хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах.

5.3.2.Хог хаягдлын менежментийг сайжруулахтай холбогдсон орон нутгийн хөтөлбөрийг батлах, түүний биелэлтэнд хяналт тавих.

5.3.3.Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийн хэмжээг аймгийн ИТХ-ын тогтоосон хязгаарт багтаан тогтоох

5.4.Сумын Засаг даргын чиг үүрэг:

5.4.1.Орон нутгийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ болон айл өрхийн хэрэглээнээс гарч байгаа хог хаягдлын нормативыг батлах.

5.4.2.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх иргэн, аж ахуйн нэгжийг сонгон шалгаруулж гэрээ байгуулах, дүгнэх, сунгах, цуцлах асуудлыг шийдвэрлэх.

5.4.3.Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх хугацаа, хуваарь, чиглэл /маршрут/-ийг баталж, үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих

5.4.4.Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг төсөвт төвлөрүүлэх ажлыг зохион байгуулах

5.4.5.Хог ачиж цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйлчилгээтэй холбоотой иргэдийн санал, гомдол, хүсэлтийг шуурхай шийдвэрлэх.

5.4.6.Анхан шатанд хог хаягдлыг ангилан ялгасан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчилах ажлыг зохион байгуулах.

5.5.Багийн Засаг даргын чиг үүрэг:

5.5.1.Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг төвлөрүүлэх ажлыг холбогдох байгууллагатай хамтран зохион байгуулах.

5.5.2.Хог ачиж цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйлчилгээнд хяналт тавих, багийн нутаг дэвсгэрт үүсч байгаа хог хаягдлын мэдээллийн санг бүртгэх.

5.5.3.Хог хаягдлын чиглэлээр мөрдөгдөж байгаа хууль, холбогдох журмыг байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдэд сурталчилж, таниулах.

5.5.4.Хог хаягдлын талаар хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдэд хууль, журмын дагуу хариуцлага хүлээлгэх.

5.5.5.Айл өрх, байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хог ангилан ялгах үйл ажиллагаанд хяналт тавих.

5.5.6.Багийн нутаг дэвсгэр хоггүй байгаа эсэхэд сард 1-2 удаа үзлэг хийж, тодорхойлолт гаргах.

5.6.Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын чиг үүрэг:

5.6.1.Сум, тосгон бусад суурин газарт оршин сууж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага хог хаягдлаа савлаж бэлтгэн хог тээвэрлэгч байгууллагын хуваарьт өдөр ачуулна.

5.6.2.Гэр хороололд болон хог хаягдал хадгалах зориулалтын байгууламжгүй орон сууцанд оршин суугч нь хог хаягдлаа ангилан савлаж, хог хаягдал тээвэрлэх устгах эрх бүхий байгууллагаар тээвэрлүүлнэ.

5.6.3.Уул уурхай, томоохон үйлдвэр, газар тариалангийн үйлдвэрлэл эрхлэгч аж ахуй нэгж байгууллага хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж төлж хог хаягдлыг төвлөрсөн цэгт хаяуулна.

5.6.4.Иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллага барилга барих, буулгах, засварлах тохиолдолд хог хаягдлыг хаях талаар урьдчилан мэдэгдэж гэрээ байгуулан өөрийн зардлаар хаях эсхүл хог тээврийн мэргэжлийн байгууллагаар зориулалтын цэгт хаяуулна.

5.6.5.Төв суурин газраас алслагдсан айл өрх, малчин өрх хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж төлж сумаас тогтоож өгсөн зориулалтын цэгт хог хаягдлаа хаяна.

Зургаа. Урамшуулал

6.1.Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, хадгалах, дахин боловсруулах, эргүүлэн ашиглах, устгах үйл ажиллагааг эрхэлсэн болон хаягдалгүй технологи нэвтрүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг сурталчилж, урамшуулал олгоно. /Урамшууллыг Монгол улсын Засгийн газрын 2015 оны 263 дугаар тогтоолын дагуу олгоно/

6.2.Зориулалтын бус газарт ил задгай хог хаягдал хаясан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын талаар үнэн бодитой мэдээлэл өгсөн иргэнд тухай зөрчил гаргагчид ногдуулсан торгууль, нөхөн төлбөрийн орлогын дүнгийн 15 хувьтай тэнцэх мөнгөн урамшуулал олгоно.

Долоо.Хүлээлгэх хариуцлага

7.1.Журмыг зөрчсөн тохиолдолд Хог хаягдлын тухай хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

7.2.Хог хаягдлыг ил задгай хаясан, зориулалтын бус газар хог хаясан тохиолдолд Хог хаягдлын тухай хуулийн дагуу иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг торгох эсхүл албадан хөдөлмөрлүүлж хог хаягдлыг өөрийн хөрөнгөөр цэвэрлүүлэх, зориулалтын цэгт хүргүүлэх ажлыг улсын байцаагч, багийн Засаг дарга нар хамтран хэрэгжүүлнэ.

7.3.Сумын Засаг дарга нутаг дэвсгэртээ хог хаягдлын тухай хуулийн захиргааны үүргийн биелэлтэд хяналт тавих олон нийтийн байцаагч ажиллуулж болох бөгөөд зориулалтын бусаар хог хаягдлыг хаясан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, хуулийн этгээдэд олон нийтийн байцаагч, эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагын санал дүгнэлтийг үндэслэн захиргааны хариуцлага хүлээлгэнэ.

_____оОо_____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 11 сарын 04-ны өдөр Дугаар 69

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн 2015 оны тодотгосон төсөв
батлах тухай**

Төсвийн тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.2.1, 64 дүгээр зүйлийн 64.1.2 дахь заалтууд, Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2 дахь заалт, Монгол Улсын 2015 оны төсвийн тухай хуулийн 11, 13 дугаар зүйлүүдийг үндэслэн Сэлэнгэ аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

Нэг. Аймгийн 2015 оны төсвийн орлогын нийт дүн, орлогын нэр төрлийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

	Сэлэнгэ аймгийн төсвийн орлого бүгд	62 540 505,6
1.	Урсгал орлого	12 109 612.5
1.1	Татварын орлого	11 815 042.5
1.1.1	Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 8.1.1-д заасан орлогод ногдох албан татвар	10 481 967.1
1.1.2	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	786 500.0
1.1.3	Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголт	-1 374 829.3
1.1.4	Авто тээвэр болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	540 000.0
1.1.5	Төсвийн тухай хуулийн 23.4.9-д зааснаас бусад улсын тэмдэгтийн хураамж	300 000.0
1.1.6	Газрын төлбөр	458 000.0
1.1.7	Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар ашигласан усны төлбөр	623 404.7
1.2	Татварын бус орлого	294 570.0
1.2.2	Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	84 570.0
1.2.3	Хүү, торгуулийн орлого	120 000.0
1.2.4	Нэр зааж ангилагдаагүй орлого	90 000.0

2.	Хөрөнгийн орлого	70 000.0
2.1	Хөрөнгө борлуулсны орлого	70 000.0
3.	Тусламжийн орлого	49 144 821.6
3.2	Улсын төсвийн санхүүгийн дэмжлэг	5 502 828.7
3.3	Орон нутгийн хөгжлийн сан орлогын шилжүүлэг	4 610 081.0
3.4	Тусгай зориулалтын шилжүүлэг	39 031 911.9
4	Урьд оны үлдэгдэл	1 130 000.0
5	Сумдаас төвлөрүүлэх орлого	86 071,5

Хоёр. Сэлэнгэ аймгийн 2015 оны төсөвт төсвийн ерөнхийлөн захирагч, түүний харьяа байгууллагын төвлөрүүлэх орлогын хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

2.1	Засаг дарга	84 570.0
2.1.1	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын өөрийн орлого	45 000.0
2.1.2	Худалдан авах ажиллагааны албаны өөрийн орлого	10 270.0
2.1.3	Цэргийн дүйцүүлэх албаны орлого	29 300.0

Гурав. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд төсвийн ерөнхийлөн захирагч, төсвийн шууд захирагч нарт дор дурдсан төсөв зарцуулах эрхийг олгосугай.

/мянган төгрөг/

3.1	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал	389 739.6
3.1.1.	Урсгал зардлын дээд хэмжээ	389 739.6
3.2	Засаг дарга	62 150 766.0
3.2.1	Урсгал зардлын дээд хэмжээ	60 728 961.4
3.2.1.1	Сумдад олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээ	4 977 575,9
3.2.1.2	Сумдын орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлэг	2 436 670.1
3.2.1.3	Сумдад олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээ	36 969 868.2
3.2.1.4	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1 471 473.8
3.2.1.5	Аймгийн халамжийн сан	8 047 499.9
3.2.1.6	Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар	475 272.9
3.2.1.7	Худалдан авах ажиллагааны алба	59 643.1

3.2.1.8	Орон нутгийн өмчийн алба	44 293.9
3.2.1.9	Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардал	509 889.0
3.2.1.10	Орон нутгийн нөөц хөрөнгө	623 634.4
3.2.1.10.1	Байгалийн гамшиг осол үр дагаврыг арилгах	110 534.4
3.2.1.10.2	Гоц халдварт өвчний голомтыг арилгах, тархалтыг зогсоох	30 000.0
3.2.1.10.3	Уналга, цугларалт, бэлтгэл сургуулилт	9 000.0
3.2.1.10.4	Мал тооллого	5 000.0
3.2.1.10.5	Шагнал урамшуулал, нэг удаагийн буцалтгүй тусламж	27 000.0
3.2.1.10.6	Болзошгүй зардал	108 500.0
3.2.1.10.7	Арга хэмжээний зардал	333 600.0
3.2.1.11	Орон нутгийн мал эмнэлгийн үйлчилгээ	547 727.0
3.2.1.12	Жолоочийн даатгалын сан	42 100.0
3.2.1.13	Нийтийн тээврийн хөнгөлөлт	50 478.0
3.2.1.14	Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлэг	2 173 410.9
3.2.1.15	Аймагт олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээ	2 062 043.7
3.2.1.16	Бусад татаас шилжүүлэг	130 970,1
3.2.1.17	Ус сувгийн газар	21 650.6
3.2.1.18	Санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын алба	84 759.9
3.2.2	Хөрөнгийн зардлын дээд хэмжээ	1 421 804.6
3.2.2.1	Замын сангийн хөрөнгө оруулалт	378 900.0
3.2.2.2	Орон нутгийн хөрөнгө оруулалт	1 042 904.6

Дөрөв. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд зарцуулах төсвийн зарлагын хэмжээг 62 540 505,6 мянган төгрөгөөр баталсугай.

Тав. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд аймгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, тоног төхөөрөмж, их засварын зардлыг 1 042 904.6 мянган төгрөг, зам засварын зардлын хэмжээг 378 900.0 мянган төгрөгөөр баталсугай.

Зургаа. Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангаас сумын орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлгийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай. /мянган төгрөг/

1	Алтанбулаг	147 581.1
2	Баруунбүрэн	154 678.8
3	Баянгол	135 367.9
4	Ерөө	207 225.5
5	Жавхлант	74 205.8
6	Зүүнбүрэн	94 935.8
7	Мандал	230 143.6
8	Орхон	96 608.8
9	Орхонтуул	123 740.9
10	Сант	100 498.0
11	Сайхан	199 308.6
12	Сүхбаатар	204 738.9
13	Түшиг	161 427.0
14	Хүдэр	88 466.9
15	Хушаат	160 711.9
16	Цагааннуур	150 401.6
17	Шаамар	106 629.0
	НИЙТ ДҮН	2 436 670.1

Долоо. Аймгийн төсвөөс сумын төсөвт олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

1	Алтанбулаг	69 538.6
2	Баруунбүрэн	318 086.8
3	Баянгол	307 806.8
4	Ерөө	160 837.5
5	Жавхлант	225 734.4
6	Зүүнбүрэн	310 783.2
7	Мандал	732 291.0
8	Орхон	225 780.2
9	Орхонтуул	275 811.9
10	Сант	237 351.2
11	Сайхан	410 375.7

12	Сүхбаатар	570 385.3
13	Түшиг	178 532.5
14	Хүдэр	0.0
15	Хушаат	235 908.9
16	Цагааннуур	332 287.9
17	Шаамар	386 064.0
	НИЙТ ДҮН	4 977 575.9

Найм. Сумын төсвөөс аймгийн төсөвт төвлөрүүлэх орлогын хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

1	Хүдэр	86 071.5
	НИЙТ ДҮН	86 071.5

Ес. Тусгай зориулалтын шилжүүлгээр санхүүжих зардлыг дор дурдсанаар баталсугай. Үүнд: /мянган төгрөг/

	Сумдын нэр	Сумын эмнэлэг өрхийн эмнэлэг	Соёлын төв	Ерөнхий боловсролын сургууль	Хүүхдийн цэцэрлэг	Биеийн тамир спортын ордон	Суурь зардлын дүн
1	Алтанбулаг	212 905.8	66 073.3	777 014.8	615 569.4		1 671 563.3
2	Баруунбүрэн	204 717.3	60 337.7	616 150.9	284 844.3		1 166 050.2
3	Баянгол	236 864.1	61 832.0	966 774.3	429 947.4	42 642.9	1 738 060.7
4	Ерөө	444 186.1	135 408.3	1 130 112.3	455 693.4	23 942.9	2 189 343.0
5	Жавхлант	177 628.9	80 385.3	384 390.3	228 483.8		870 888.3
6	Зүүнбүрэн	199 122.8	77 404.4	556 557.1	290 825.0		1 123 909.3
7	Мандал	793 893.5	148 924.5	4 382 091.7	1 648 658.2	160 445.9	7 134 013.8
	Мандал сумын хүүхдийн ордон						130 131.7
	Мандал сумын номын сан						91 332.4
	Мандал сумын Мөнгөн хараа чуулга						408 090.2
8	Орхон	196 595.0	71 946.9	393 915.0	206 049.7		868 506.6
9	Орхонтуул	355 047.8	93 704.7	852 409.2	222 472.0		1 523 633.7
10	Сант	195 752.9	63 950.3	496 160.8	185 588.0		941 452.0
11	Сайхан	190 906.6	66 654.7	1 687 466.2	1 331 716.0	29 008.5	330 575.2
	Сайхан сум Соёлын ордон						294 318.9
12	Сүхбаатар	296 633.1		4 304 824.0	2 458 968.6		7 060 425.7
13	Түшиг	202 608.9	66 477.5	469 497.7	257 195.8		995 779.9
14	Хүдэр	201 821.8	58 717.9	594 793.9	259 471.4		1 114 805.0
15	Хушаат	171 581.7	71 674.5	399 260.7	165 791.4		808 308.3
16	Цагааннуур	226 826.5	58 528.6	838 427.5	415 083.5	116 797.3	1 655 663.4
17	Шаамар	373 339.7	121 261.0	810 618.5	572 620.6		1 877 839.8
	Сумдын төсөв	4 680 432.5	1 303 281.6	19 660 464.9	10 028 978.5	372 837.5	36 969 868.2
1	Спортын дунд сургууль			405 466.4			405 466.4

3	Биеийн тамир спортын газар				325 966.8	325 966.8
4	Орон нутгийн музей					159 997.7
5	Аймгийн төв номын сан					175 673.7
6	Сэлэнгийн долгио чуулга					566 179.0
7	Газрын харилцаа барилга хот байгуулалтын газар					245 253.8
8	Аймгийн хүүхэд гэр бүл хөгжлийн хэлтэс					183 506.3
	Аймгийн төсөв				325 966.8	2 062 043.7
	Нийт төсөв	4 680 432.5	1 303 281.6	20 065 931.3	10 028 978.5	39 031 911.9

Арав. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүнг 1 дүгээр хавсралтаар баталсугай.

Арван нэг. Аймгийн төсвөөс санхүүжих хөрөнгө оруулалт, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 2 дугаар хавсралт, аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 3 дугаар хавсралт, замын сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 4 дүгээр хавсралтаар тус тус баталсугай.

Арван хоёр. Энэ тогтоолын хүрээнд төсвийн бүрдүүлэлт, зарцуулалтанд байнгын хяналт тавьж, төсвийн хуримтлагдсан өр, авлагыг бууруулж, шинээр үүсгэхгүй ажиллахыг аймаг, сумдын Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

ДАРГА

Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдрийн
69 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

**ТӨСВИЙН ЭРХ ЗАХИРАГЧ НАРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
ХӨТӨЛБӨР, ХҮРЭХ ҮР ДҮН**

Д/д	Төсвийн эрх захирагч нар, тэдгээрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр	Хүрэх үр дүн		Зарцуулах төсөв /сая төгрөг/
		Чанар	Тоо	
1.	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга			
1.1	Аймгийн ИТХ-ын үйл ажиллагаа	МУ-ын ЗЗНДНТУТХууль болон Төсвийн тухай хуульд заасан ИТХ-ын чиг үүргийг цаг хугацаанд нь бүрэн хэрэгжүүлнэ.	Хуралдаан төлөвлөсөн хугацаанд үр дүнтэй зохион байгуулагдсан байна.	389.7
2.	Аймгийн засаг дарга			
2.1	Орон нутгийн төсвөөр хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ			
2.1.1	Засаг даргын ажлын алба	Засаг даргын Тамгын газар Аймгийн эдийн засгийн нийгмийн чадавхийг бэхжүүлж, төрийн үйлчилгээг иргэдэд шударга, шуурхай хүргэж, ил тод байдалд шинэчлэл хийж, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж үнэлэмжийг дээшлүүлнэ	Орон нутгийн эдийн засаг бэхжиж иргэдийн сэтгэл ханамж дээшилнэ.	1471.5
2.1.2	Засаг даргын нөөц хөрөнгө	Сангийн сайдын 239 тоот, 165 тоот тушаалаар батлагдсан нөөц хөрөнгийн захиран зарцуулах журмыг хэрэгжүүлэх	ИТХ-аас баталсан төлөвлөлтийн хэмжээнд зарцуулагдсан байна.	623.6
2.1.3.	Орон нутгийн өмчийн алба	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль хэрэгжсэн байна.	Орон нутгийн өмчит байгууллагуудад үйлчилгээ үзүүлэх	44,3

2.1.4	Худалдан авах ажиллагааны алба	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах хууль болон холбогдох хууль, журам хэрэгжсэн байна.	Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжих төсөл арга хэмжээг чанартай зохион байгуулна.	59,6
2.2	Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээ			509.9
2.2.1	Мод бэлтгэсэн болон ой хээрийн түймэр, хөнөөлт шавжид нэрвэгдсэн талбайд ойжуулалт хийх /га/	Ойжуулсан талбайн хэмжээ нэмэгдэнэ. Таримал ойн хэмжээ нэмэгдэнэ.	400	152.9
2.2.2	Цөлжилт үүссэн талбайг хашиж хамгаалан навчит модоор хамгаалалтын ногоон зурвасыг Алтанбулаг суманд байгуулах / га/	Элсний нүүлт, цөлжсөн талбайн хэмжээ багасна. Цөлжилттэй тэмцэх хөтөлбөр, ойн хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана.	9	9,9
2.2.3	Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөрийн хүрээнд “ Ногоон сэлэнгэ хөдөлгөөний хүрээнд зүлэгжүүлсэн талбайг хашаажуулах	зүлэгжүүлсэн талбай хамгаалагдана. Аймгийн “Сэлэнгэ ногоон бүс” хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана	Зүлэгжүүлсэн талбай	5.0
2.2.4	Аймгийн хэмжээнд гадаргын усны тооллого хийх	Усны тоон мэдээлэл бодитой болно	Аймгийн хэмжээнд	30,0
2.2.5	Бүх нийтээр мод тарих өдрийг хавар, намар зохион байгуулах /удаа/	Төв суурин газрын ногоон байгууламжийн хэмжээ нэмэгдэнэ	2	5,0
2.2.6	Ойн хөнөөлт шавжийн тэмцлийн ажлыг Мандал, Түшиг зэрэг сумдад мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх /га/	Ойн төлөв байдал сайжирч, модны таваарлаг чанарт нөлөөлнө	4000	44,0
2.2.7	Үрийн байнгын талбай тусгаарлах ажлыг Хүдэр суманд хийх /га/	Сайн чанарын үрийг байнга түүх талбайг тусгаарлан тарьц, суулгацын чанар сайжирна.	10	6,0

2.2.8	Байгаль хамгаалагчдын зөвлөгөөн зохион байгуулах /удаа/	2015 онд хийсэн ажлаа дүгнэж, цаашид хийх ажлаа төлөвлөнө.	1	5,0
2.2.9	Усны сав газруудад булаг, шанд тохижуулах /ш/	Булаг шандын ундарга сайжирна. Усны хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана	5	10,0
2.2.10	Байгаль хамгаалагчдад амьтаны тоо толгой тархац, ургамлын нөөцийн өөрчлөлтийг тусгадаг мэдээллийн "Биосан," GIS" программ дээр ажиллах нөхцлөөр хангах /ш/	Байгаль хамгаалагч нар ажиглалт, судалгааг хариуцсан нутагтаа явуулж мэдээллийн сантай болно.	39	46,8
2.2.11	Хүдэр, Сант сумдад Мод үржүүлгийн талбай байгуулах	Мод үржүүлгийн газрын тоо нэмэгдэж, тарьц суулгацын нөөцтэй болно.	2	20,0
2.2.12	Ойжуулалт нөхөн сэргээлтийн ажлын 2014 оны үлдэгдэл	Ойжуулсан талбайн хэмжээ нэмэгдэнэ. Тариамал ойн хэмжээ нэмэгдэнэ.	500	175,3
2.3	Жолоочийн хариуцлагын даатгалын сан	Жолоочийн хариуцлагын даатгалын тухай хууль хэрэгжсэн байна.	Хуулийн дагуу суурь орлогын 10 хувиар тооцож төвлөрүүлнэ.	42,1
2.4	Хот доторх хүн тээврийн үйлчилгээнд үзүүлэх дэмжлэг	Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хууль, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хууль, боловсролын тухай хуулийн зохих заалт хэрэгжсэн байна.	Хот доторх нийтийн хүн тээврийн үйлчилгээ ард иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээнд нь төсвөөс дэмжлэг үзүүлнэ.	50,5

2.5	Орон нутгийн мал эмнэлгийн үйлчилгээ	Хувийн мал эмнэлэг үржлийн нэгжтэй гэрээ байгуулан төлөвлөгөөт малыг 100 хувь хамруулж, халдварт өвчний гаралт буурсан байна.	Малыг 100 хувь хамруулах	547,7
2.6	Улсын төсвөөс авах тусгай зориулалтын шилжүүлгээр хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ			
2.6.1	Сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээ	Хамрагдалтын тоог нэмэгдүүлж, сурах орчинг сайжруулан, авьяас чадварыг хөгжүүлнэ.	СӨБ-д 6573 хүүхэд, СӨБ-ын хувилбарт сургалтанд 821 хүүхэд хамрагдана	10 029,0
2.6.2	Ерөнхий боловсролын үйлчилгээ	Сургалтын чанар үр дүнг дээшлүүлж, сурч боловсрох орчныг сайжруулан, чанартай хоолоор үйлчилнэ.	Хүүхдэд ая тухтай орчин бүрдүүлж /хоол, байр/ үйлчилнэ.	20 065,9
2.6.3	Соёлын үйлчилгээ	Иргэдэд хүргэх соёлын үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	Урлаг соёл, музей, номын сангаар үйлчлүүлэгчдийн тоог нэмэгдүүлнэ.	2 998,9
2.6.4	Эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ	Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг тасралтгүй, чанартай хүртээмжтэй үзүүлэх боломж бүрдэнэ.	Хяналт сайжирч, урьдчилан сэргийлэх үзлэг, үйлчилгээнд хамрагдагсдыг нэмэгдүүлж, өвчлөл эндэгдэл буурна.	4 680,4
2.6.5	Спортын бодлого, үйл ажиллагаа	Биеийн тамирын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлнэ.	Иргэд, хүүхдийн бие бялдрыг хөгжүүлэх, спортын олон талт арга хэмжээг зохион байгуулж, соёлын үйлчилгээ, үйл ажиллагааны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	698,8

2.6.6	Газрын харилцаа, кадастрын үйлчилгээ	Газрын шинэтгэлийн бодлогыг эрчимжүүлнэ.	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангаж, төлөвлөсөн үйл ажиллагааг хугацаанд нь хийж гүйцэтгэнэ.	245,3
2.6.7	Гэр бүлийн болон хүүхдийн хөгжил, хамгааллын үйлчилгээ	Гэр бүлийн болон хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хууль, Засгийн газрын хөтөлбөрүүдийг хугацаанд нь хэрэгжүүлж, хяналт, дүн шинжилгээ хийж, орон нутгийн бодлогод тусгаж ажиллана.	Гэр бүл, хүүхдийн хөгжил, оролцооны хөтөлбөр, стратегийг орон нутагт хэрэгжүүлж, орон нутгийн хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн талаарх бодлого, шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, шинэчлэхэд хүүхэд, олон нийтийн оролцоог 80 хувьд хүргэж ажиллана.	313,6

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдрийн
69 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ,
ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ**

/мянган төгрөг/

Д/д	Төсөл арга хэмжээний нэр хүчин чадал байршил		Эхлэх дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
1	ЗАСАГ ДАРГА	1		1 576 654,4	1 042 904,6
1.1	Хөрөнгө оруулалт	2		1 111 441,7	577 691,9
	Шилжих хөрөнгө оруулалт	3		567 360,0	71 610,2
1.1.1	Сумдын интернет холболт	4	2014- 2015	567 360,0	71 610,2
	Шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалт /4=5+6/	5		544 081,7	506 081,7
1.1.1	Сүхбаатар сумын Шүдэнзний арын 4 дүгээр багт дулаан болон цэвэр усны шугам татах	6	2015- 2015	411 581,7	411 581,7
1.1.2	Хатуу үрийн будааны шинэчлэлт	7	2015- 2015	19 500,0	19 500,0
1.1.3	Сүхбаатар сумын 2 дугаар багийг камержуулж цагдаагийн газрын нэгдсэн хяналтын системд холбох	8	2015- 2016	78 000,0	40 000,0
1.1.4	Үүлэнд зориудаар нөлөөлж хур тунадас оруулах	9	2015- 2015	30 000,0	30 000,0
1.1.5	Д.Оюунболд агсаны хөшөө	10	2015- 2015	5 000,0	5 000,0
1.2	Тоног төхөөрөмж	11		225 345,3	225 345,3
1.2.1	“Байгууллагын удирдлагын цогц систем”-ийг бүх сум, хэлтэс, агентлагуудад нэвтрүүлэх	12	2015- 2015	22 100,0	22 100,0
1.2.2	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар байгууллагын ажилтнуудын техник, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл	13	2015- 2015	13 990,0	13 990,0
1.2.3	Сэлэнгийн долгио чуулгын техник хэрэгслийн хангамжийг нэмэгдүүлэх	14	2015- 2015	25 655,3	25 655,3

1.2.4	Архивын тасагт тоног төхөөрөмж авах	15	2015-2015	3 600,0	3 600,0
1.2.5	Стандартчилал, хэмжил зүйн хэлтэст цахилгааны 1 фазын тоолуур баталгаажуулах зөврийн эталон төхөөрөмж худалдаж авах	16	2015-2015	15 000,0	15 000,0
1.2.6	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, Мандал, Цагааннуур, Сайхан сумдын эмнэлэгт "Биотран" шарлагын 4 ширхэг аппарат авах	17	2015-2015	45 000,0	45 000,0
1.2.7	Хөтөл, Дулаанхан, Баянгол, Шарын гол, Бүдүүний гүүрний замын хэсэгт цагдаагийн хяналтын теле камер тавих	18	2015-2015	20 000,0	20 000,0
1.2.8	Аймгийн ахмад, залуу гэр бүлийн ордонд ёслолын өргөө авах	19	2015-2015	50 000,0	50 000,0
1.2.9	Аймгийн ахмад, залуу гэр бүлийн ордоны ёслолын өргөөнд тавилга хэрэгсэл авах	20	2015-2015	30 000,0	30 000,0
1.3	Их засвар	21		162 526,4	162 526,4
1.3.1	Мандал сумын 60 айлын 45, 47-р байрны дээврийн их засвар	22	2015-2015	84 595,3	84 595,3
1.3.2	Аймгийн Засаг даргын тамгын газрын дулааны шугамын өргөтгөл, шинэчлэл	23	2015-2015	50 081,0	50 081,0
1.3.3	Сүхбаатар сумын 3-р сургуулийн дулааны тоолуур, насосын засвар шинэчлэлт	24	2015-2015	17 850,1	17 850,1
1.3.4	Хөшөөтийн давааны самбарын засвар	25	2015-2015	10 000,0	10 000,0
ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭ		26		77 341,0	77 341,0
2.1.1	Спортын 5 дугаар наадам зохион байгуулах	27	2015-2015	30 600,0	30 600,0
2.1.2	Параолимп зохион байгуулах	28	2015-2015	6 800,0	6 800,0

2.1.3	Цагааннуур сумын ЕБС-ийн “Морин хуурь” хамтлагийн хөгжмийн зэмсэг, хувцас хэрэглэл авах	29	2015- 2015	14 941,0	14 941,0
2.1.4	Мэргэжлийн хяналтын газрын лаборторт химийн урвалж бодис авах	30	2015- 2015	15 000,0	15 000,0
2.1.5	Төрийн албаны зөвлөлийн зардал	31	2015- 2015	10 000,0	10 000,0
	НИЙТ ДҮН	32		1 576 654,4	1 042 904,6

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдрийн
69 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНГИЙН
ХӨРӨНГӨӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ
АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ**

/мянган төгрөг/

Д/д	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил		Эхлэх, дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ	1		4 549 247,1	2 173 410,9
1	ЗАСАГ ДАРГА	2		4 499 247,1	2 123 410,9
1.1	Хөрөнгө оруулалт	3		3 901 897,9	1 575 603,1
	Шилжих хөрөнгө оруулалт	4		3 183 926,8	1 087 631,9
1.1.1	Сүхбаатар сумын гэр хороололд дулааны болон цэвэр усны шугам тавих	5	2013-2015	644 214,2	109 692,8
1.1.2	Хүдэр суманд Wi Fi интернэтийн орчин бий болгох	6	2013-2015	8 017,0	8 017,0
1.1.3	Жавхлант суманд хайрган хучилттай авто зам тавих	7	2014-2015	24 998,7	6 802,1
1.1.4	Орхонтуул сумыг хэрэглээний халуун усаар хангах	8	2014-2015	60 000,0	36 000,0
1.1.5	Баруунбүрэн суманд амралт чөлөөт цагийн Бүрэнхан цогцолбор барих	9	2014-2015	100 000,0	39 299,1
1.1.6	Хушаат сумын Цэцэрлэгийн тоглоомын талбайн шинэчлэл	10	2014-2015	14 700,0	14 700,0
1.1.7	Хушаат сумын Соёлын төвийн техник тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл	11	2014-2015	19 925,0	19 925,0
1.1.8	Түшиг сумын 04 Кв-т цахилгааны шугамын өргөтгөл	12	2014-2015	37 500,0	12 397,8
1.1.9	Цагааннуур сумын сургуулийн засвар	13	2014-2015	134 900,0	27 027,1
1.1.10	Зүүнбүрэн сумын сургуулийн сантехник засвар	14	2014-2015	82 434,9	38 509,0

1.1.11	Баянгол сумын сургуулийн гал тогооны засвар	15	2014-2015	46 460,7	8 109,4
1.1.12	Шаамар сумын төвийн цахилгааны шугамын шинэчлэл	16	2014-2015	55 844,2	1 694,2
1.1.13	Сүхбаатар хотын нийтийн орон сууцнуудын дунд тохижилт, авто зогсоол барих /Шарын 6, 7, 8, 9, 10-ийн дунд, Цэнхэр15, 16, 17,18-ын дунд, Цэнхэр 19, 20 урд /	17	2014-2015	201 213,4	41 764,8
1.1.14	Сүхбаатар хотод явган хиний зам барих 2130 м	18	2014-2015	124 800,6	22 174,1
1.1.15	Сүхбаатар хотын зүлэгжүүлэлт хийх 9546,5 м2	19	2014-2015	49 170,0	10 651,0
1.1.16	Сүхбаатар хотын нийтийн эзэмшлийн талбайд авто зогсоол барих	20	2014-2015	248 022,9	110 190,1
1.1.17	Сүхбаатар хотын хүүхэд залуучуудын “Цагаан эрэг” цогцолбор барих	21	2014-2015	198 489,7	66 251,2
1.1.18	Оргидог булгийн тохижилт	22	2014-2015	44 460,5	8 224,1
1.1.19	Ерөнхий боловсролын сургуулиудад микро автобус 32 ширхэг	23	2014-2015	466 400,0	203 200,0
1.1.20	Төмс, хүнсний ногоог худалдаанд гаргахын өмнөх боловруулах үйлдвэрийг дэмжих	24	2014-2015	253 700,0	75 837,3
1.1.21	Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн агааржуулалт, халаалт, цэвэр бохир усны шугамын их засварын ажлын зураг төсвийн үнэ	25	2014-2015	78 000,0	78 000,0
1.1.22	Алтанбулаг сумын Спорт цогцолборын зураг төсвийн үнэ	26	2014-2015	21 000,0	21 000,0
1.1.23	Хүдэр сумын эмнэлгийн зураг төсвийн үнэ	27	2014-2015	15 800,4	15 800,4

1.1.24	Орхон сумын 5 км хатуу хучилттай замын зураг төсвийн үнэ	28	2014-2015	22 920,3	22 920,3
1.1.25	Худалдааны төвийн гадна инженерийн шугам сүлжээний зураг төсвийн үнэ	29	2014-2015	5 552,1	5 552,1
1.1.26	Сүхбаатар сумын 4 дүгээр цэцэрлэгийн өргөтгөлийн зураг төсвийн үнэ	30	2014-2015	11 000,0	11 000,0
1.1.27	Сүхбаатар сумын 4-р сургуулийн ариун цэврийн өрөөний өргөтгөлийн засварын ажил	31	2014-2015	9 924,0	9 924,0
1.1.28	Орхон суманд бэлчээрийн гүний худаг гаргах	32	2015-2015	20 000,0	20 000,0
1.1.29	Алтанбулаг сумын цэвэр усны худаг, шугам засвар	33	2014-2015	46 800,0	9 194,4
1.1.30	Сант сумын багийн үйлчилгээний төвийн засвар	34	2014-2015	59 800,0	21 260,5
1.1.31	Сүхбаатар хотын 16,17,18,19-р байрны дээвэр засвар	35	2014-2015	58 800,0	9 680,3
1.1.32	Сүхбаатар хотын 5-р сургуулийн залны засвар	36	2014-2015	19 078,2	2 834,1
Шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалт		37		717 971,2	487 971,2
1.1.33	Худалдааны төвийн гадна инженерийн шугам сүлжээний ажил	38	2015-2015	181 532,5	181 532,5
1.1.34	Алтанбулаг сумын төв дотор 0,5 км хатуу хучилттай зам тавих	39	2015-2015	122 000,0	122 000,0
1.1.35	Шаамар суманд ахмадын өргөө барих	40	2015-2015	55 000,0	55 000,0
1.1.36	Орхонтуул сумын хүүхэд хөгжлийн төвийн барилга барих	41	2015-2016	272 000,0	42 000,0
1.1.37	Баянгол сумын камержуулалт	42	2015-2015	28 000,0	28 000,0
1.1.38	Баянгол сумын Тахилтын овооны авто зогсоол, тохижилтын ажлын зураг төсөв	43	2015-2015	3 200,0	3 200,0
1.1.39	Сүхбаатар сумын нийтийн ариун цэврийн барилгын зураг төсвийн үнэ	44	2015-2015	1 800,0	1 800,0

1.1.40	2016 онд хэрэгжих ажил, төсөл арга хэмжээний зураг төсөв	45	2015-2015	54 438,7	54 438,7
1.2	Тоног төхөөрөмж	46		112 910,0	112 910,0
1.2.1	Зүүнбүрэн сумын соёлын төвд хөгжим хэрэгсэл авах	47	2015-2015	14 500,0	14 500,0
1.2.2	Мандал суманд бохир соруулах машин авах	48	2015-2015	48 800,0	48 800,0
1.2.3	Баруунбүрэн сумын спорт зааланд тавилга хэрэгсэл авах авах	49	2015-2015	14 700,0	14 700,0
1.2.4	Орхон суманд сүү хөргүүрийн тоног төхөөрөмж авах	50	2015-2015	15 000,0	15 000,0
1.2.5	Ерөө сумын эмнэлэгт монитор, өвчтний ор, функционал ор, зөөлөн эдлэл авах	51	2015-2015	19 910,0	19 910,0
1.3	Их засвар	52		484 439,2	434 897,8
1.3.1	Мандал сумын спиртын 2-р байрны дээврийн их засвар	53	2015-2015	50 974,9	50 974,9
1.3.2	Орхон сумын цэцэрлэгийн дээврийн засвар	54	2015-2015	53 500,0	53 500,0
1.3.3	Сайхан сумын Номгон тосгоны соёлын төвийн дээврийн засвар	55	2015-2015	35 805,2	35 805,2
1.3.4	Сант сумын бохирын шугамын засвар	56	2015-2015	30 000,0	30 000,0
1.3.5	Түшиг сумын сургуулийн дотуур байрны засварын ажил	57	2015-2015	26 804,1	26 804,1
1.3.6	Баянгол сумын эмнэлгийг сантехник дулааны шугамын засвар	58	2015-2015	7 000,0	7 000,0
1.3.7	Жавхлант сумын төрийн албан хаагчийн орон сууцны засвар	59	2015-2015	14 573,6	14 573,6
1.3.8	Хушаат сумын Ишгэнт хорооллын цахилгааны шугамын шинэчлэлт	60	2015-2015	67 031,0	67 031,0

1.3.9	Сүхбаатар сумын гурван замын уулзварын тохижилт	61	2015-2015	59 500,0	59 500,0
1.3.10	Хүдэр сумын эрүүл мэндийн төвийн сантехник засвар	62	2015-2015	44 585,0	44 585,0
1.3.11	Алтанбулаг сумын Эрүүл мэндийн төвийн гадна инженерийн шугамын засвар	63	2015-2016	94 665,3	45 123,9
ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭ		64	2015-2015	50 000,0	50 000,0
2.1.1	Баяр наадам зохион байгуулах зардал	65	2015-2015	50 000,0	50 000,0
СУМЫН ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНД ОЛГОХ ОРЛОГЫН ШИЛЖҮҮЛЭГ		66		2 436 670,1	2 436 670,1
НИЙТ ДҮН		67		6 985 917,3	4 610 081,0

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдрийн
69 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРОН НУТГИЙН ЗАМЫН
САНГИЙН ХӨРӨНГӨӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТ, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ**
/мянган төгрөг/

Д/д	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил		Эхлэх, дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
ЗАМЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ					
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ / 1=2 /		1		378 900,0	378 900,0
1	Засаг дарга	2		378 900,0	378 900,0
1.1.	Их засвар	3		378 900,0	378 900,0
1.1.1	Ерөө бүсийн зам засвар	4	2015-2015	142 320,5	142 320,5
1.1.2	Хараа бүсийн зам засвар	5	2015-2015	140 646,2	140 646,2
1.1.3	Сүхбаатар сумын зам засвар, тэмдэг тэмдэглэгээ	6	2015-2015	33 200,0	33 200,0
1.1.4	Цагдаагийн газрын авто зогсоол барих	7	2015-2015	36 800,0	36 800,0
1.1.5	Сүхбаатар сум Нэгдсэн эмнэлэгийн замын засвар	8	2015-2015	20 000,0	20 000,0
1.1.6	Сэлэнгэ бүсийн зам засварын ажлын зураг төсөв	9	2015-2015	3 120,6	3 120,6
1.1.8	Орхон бүсийн зам засварын ажлын зураг төсөв	10	2015-2015	2 812,7	2 812,7
	НИЙТ ДҮН	11		378 900,0	378 900,0

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 11 сарын 04-ны өдөр Дугаар 70

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн “Хот суурины ус хангамж, ариутгах
татуургыг хөгжүүлэх бодлого” батлах тухай**

Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.1 дэх заалт, Усны тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.2 дахь заалтыг тус тус үндэслэн ТОГТООХ нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн “Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлого”-ыг хавсралтаар баталсугай.

2.Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх асуудлаар шийдвэр гаргахдаа энэхүү бодлогын баримт бичгийг үндэслэл болгож байхыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/, сумдын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга нарт даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 11 дүгээр сарын 04 -ний өдрийн
70 дугаар тогтоолын хавсралт

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ХОТ СУУРИНЫ УС ХАНГАМЖ, АРИУТГАХ ТАТУУРГЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ БОДЛОГО

Нэг. Өнөөгийн байдал

Аймгийн хэмжээнд хот, суурин газрууд бий болж төвлөрсөн ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламжийг үе шаттайгаар барьж, хөгжүүлснээр нийтийн аж ахуйн салбарын нэг болж, ард иргэдийн ажиллаж, амьдрах таатай орчин нөхцөлийг бүрдүүлж, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хэвийн ажиллагааг жигд хангах, хүрээлэн байгаа орчин, хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалахад чухал хувь нэмэр оруулсаар ирсэн билээ.

Гэвч зах зээлийн нийгэмд шилжсэн он жилүүдэд, нийтийн аж ахуйн бодлого алдагдаж, барилга байгууламжийн ашиглалт, засвар үйлчилгээ орхигдон технологийн горим алдагдаж, төв суурин газрын ихэнх цэвэрлэх байгууламж, усан сан, шугам сүлжээнүүд ашиглалтын шаардлага хангахгүй болсоор өнөөг хүрээд байна.

Аймгийн нийт хүн амын 23.5 хувь нь төвлөрсөн ус түгээгүүрийн сүлжээнээс, 26.4 хувь нь зөөврийн ус тээврийн үйлчилгээнээс, 19.4 хувь нь ус түгээх байр, худгаас, 30.7 хувь нь булаг, шанд, гол горхины усыг хэрэглэж байна.

Ус цаг уур орчны шинжилгээний албаны усны химийн итгэмжлэгдсэн лабораторийн шинжилгээний дүнгээс үзэхэд Алтанбулаг, Баянгол, Ерөө, Орхон, Орхонтуул, Мандал, Түшиг, Шаамар, Зүүнбүрэн, Сайхан сумд нь ахуйн хэрэглэндээ хатуулаг өндөртэй чанар, эрүүл ахуйн шаардлага хангахгүй ус хэрэглэж байна.

Харин бохир усыг хүн амын 14,7 хувь нь төвлөрсөн системээр зайлуулдаг ба 52,3 хувь нь цооногт, 33 хувь нь ил задгай газарт зайлуулж байна.

Усны хэрэглээний түвшин нь адилгүй бөгөөд аймгийн төв суурин газрын инженерийн хангамж бүхий орон сууцанд оршин суугчид хоногт 230-350 литр, хөдөө орон нутаг болон гэр хороололд оршин суугчид дунджаар 5-10 литр ус хэрэглэж байна.

Одоогийн байдлаар Алтанбулаг, Сант, Хүдэр сумдын усан сан ашиглалтаас гарсан, Жавхлант, Зүүнбүрэн, Орхон, Түшиг, Хушаат, Шаамар сумд зориулалтын усан сангүй бөгөөд эдгээр сумдын зарим иргэд гадаргын болон хөрсний ус хэрэглэж байгаа нь халдварт өвчин тархах, өвчлөлд өртөх эрсдэл тулгараад байна.

Алтанбулаг, Баруунбүрэн, Ерөө /Бугант/, Хүдэр, Шаамар сумдын цэвэрлэх байгууламж дахин ашиглах боломжгүй, Жавхлант, Зүүнбүрэн, Орхон, Сант, Түшиг, Хушаат сумд цэвэрлэх байгууламжгүй, бохир усыг ямар

ч цэвэрлэгээгүй ил задгай хаяж байна.

Ус хангамжийн шугам сүлжээний хувьд Жавхлант, Зүүнбүрэн, Орхон, Түшиг, Хушаат сумд төвлөрсөн шугам сүлжээгүй, Алтанбулаг, Баруунбүрэн, Баянгол, Ерөө /Бугант/, Орхонтуул, Сант, Хүдэр, Цагааннуур, Шаамар сумд 0.4-5 км, Сайхан, Мандал, Сүхбаатар сумд 9-37 км шугам сүлжээтэй бөгөөд насжилтын хувьд шугам сүлжээний 90 гаруй хувь нь 25-62 жил болж байна.

Ус хангамж ариутгах татуургын ашиглалт хариуцсан байгууллагуудыг өмчийн хэлбэрээр авч үзвэл:

-Зүүнбүрэн, Орхон, Түшиг, Шаамар сумдад нэгдсэн шугам сүлжээ хариуцсан байгууллага байхгүй

-Баруунбүрэн, Жавхлант, Хушаат сумдад ус хангамжийн шугам сүлжээг Засаг даргын Тамгын газар нь хариуцдаг

-Сүхбаатар, Мандал, Сайхан, Орхонтуул, Цагааннуур сумдад орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд хариуцдаг

-Баянгол, Ерөө /Бугант/, Сант, Хүдэр сумдад хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжүүд хариуцдаг

Нийт сумдын 53 хувь нь усан сангүй, 70,6 хувь нь цэвэрлэх байгууламжгүй, Жавхлант, Зүүнбүрэн, Орхон, Түшиг, Хушаат сумд төвлөрсөн шугам сүлжээгүй байна.

Төв суурин газрын ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламжийн ашиглалтын удирдлага зохион байгуулалт муу, хяналт сул холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилт хангалтгүй, хэрэглэгчийг ус хангамжийн түвшин доогуур, ариутгах татуурга, цэвэрлэх байгууламжийн хүчин чадал, хэвийн ажиллагаа жигд бус, хүний нөөц, мэргэжилтэй боловсон хүчин дутмаг байгаа зэрэг нь манай аймгийн ус хангамж, ариутгах татуургын үйл ажиллагааг тодорхой бодлого чиглэлтэй хөгжүүлэх шаардлага гарч байгааг харуулж байна.

Хоёр. Нийтлэг үндэслэл

2.1.Сэлэнгэ аймгийн ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлого нь Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль, Хот суурины ус хангамж ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль, Барилгын тухай хууль, Хот байгуулалтын тухай хууль, Усны тухай хуулийн хүрээнд төр хувийн хэвшил, иргэдийн оролцоонд тулгуурлан аймаг, сумын төв, томоохон суурин газруудыг усан хангамж ариутгах татуургын төвлөрсөн болон төвлөрсөн бус систем бүхий барилга байгууламж шугам сүлжээнд ойрын болон дунд хугацааны төлөвлөгөөтэйгээр холбон хөгжүүлж орон нутгийн иргэд, аж ахуйн нэгжийн эрх ашгийг хангахад чиглэгдэнэ

2.2.Аймгаас ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлогыг бусад салбарын бодлого, хөтөлбөртэй уялдуулан хөгжүүлнэ.

2.3.Энэхүү бодлогын баримт бичиг нь аймгаас ус хангамж ариутгах татуургын талаар баримтлах зарчим, хөгжлийн бодлогын чиглэлийг тодорхойлж, удирдлагын тогтолцоог боловсронгуй болгоход чиглэх бөгөөд тэдгээр нь салбарын хууль тогтоомж ойрын болон дунд хугацааны төлөвлөгөөнд тусгагдан хэрэгжинэ.

Гурав. Зорилго

3.1. Ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлогын зорилго нь усыг олборлох, нөөц тогтоох, түүний эх үүсвэрийг бохирдохоос хамгаалах, шинэ дэвшилтэт техник технологи бүхий чанарын шаардлага хангасан, хямд төсөр, усан хангамж ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээг нэмэгдүүлж, унд ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хэрэглээний усыг зүй зохистой ашиглах, бохир усыг стандартын хэмжээнд цэвэрлэж, дахин ашиглах замаар байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг багасгаж, ард иргэд, аж ахуйн нэгжийг үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэн явуулах, эрүүл ахуйн аятай тухтай орчинд амьдруулах нөхцөлийг бүрдүүлж тогтвортой хөгжлийг хангахад оршино.

Дөрөв. Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлогын зарчим

4.1. Эдийн засаг, нийгэмд үзүүлэх үр өгөөжийг иргэд, аж ахуйн нэгжид жигд хүртээмжтэй байлгах зорилгоор ус хангамж ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлогын үндсэн зарчмыг дараах байдлаар тодорхойлно.

4.1.1. Ус хангамж, ариутгах татуургын бодлогын ойрын болон дунд хугацааны тогтвортой байдлыг хангах зорилтыг хэрэгжүүлэхдээ оролцогч талуудын хууль ёсны эрх ашгийг хохироохгүй, ил тод хариуцлагатай байх

4.1.2. Ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж шугам сүлжээг барьж байгуулахад хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл багатай, стандартын шаардлага хангасан, орчин үеийн дэвшилтэт техник технологи инновацийг дэмжих

4.1.3. Хангагч болон хэрэглэгч нь хууль дээдлэх, харилцан ашигтай ажиллах, компанийн сайн засаглалыг дэмжих

Тав. Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлогын чиглэл:

5.1. “Усны нөөцийг тогтоох, олборлох, ашиглах хаягдал бохир усыг цэвэрлэх, эргүүлж ашиглах, хамгаалахад хүн ам байгаль орчинд ээлтэй шинэ дэвшилтэт техник технологи нэвтрүүлэх, дэд бүтэц бий болгох, үүнд чиглэсэн аливаа үйл ажиллагаа санал санаачилгыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн дэмжих” хүрээнд доорх бодлогыг хэрэгжүүлж ажиллана:

5.1.1. Ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн бүс, усан сан бүхий газрын онцгой болон энгийн хамгаалалтын бүсийг бүрэн тогтоож, түүнд баримтлах дэглэмийг мөрдүүлэх, усны нөөц, чанар нөхөн сэлбэлт цэвэршилтэнд сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа үйл ажиллагааг зогсоох

5.1.2. Ус хангамж, ариутгах татуургын нөхцөл байдалд эрсдлийн болон байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ хийж, үүсч болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс сэргийлэх

5.1.3. Төв суурин газрын ус хангамжийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх зорилгоор тухайн бүс нутагт геофизик, гидрогеологийн хайгуул судалгаа хийж нөөцийг бодитойгоор тогтоох

5.1.4. Усан санг шинэчлэх, шинээр барих, нөөц эх үүсвэрийг бий болгох

ажлыг улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт, хандивлагч орнуудын зээл тусламж, төсөл хөтөлбөрийн хөрөнгөөр барих ажлыг хийж найдвартай ажиллагааг хангах

5.1.5.Төв суурин газрын ус хангамж, ариутгах татуургын шугам сүлжээг өргөтгөх, шинэчлэх ажлыг иргэд, аж ахуйн нэгжийн санаачлага оролцоотойгоор хийж гүйцэтгэх

5.1.6.Хур борооны усыг хуримтлуулан төв суурингийн ногоон байгууламжийн ус хангамжид ашиглах нөхцөл бололцоог хангах

5.1.7.Зөөврийн ус түгээх байрыг үе шаттайгаар төвлөрсөн шугам сүлжээнд холбох

5.1.8.Усыг ариг гамтай ашиглах, усны алдагдлыг бууруулах, бодит хэрэглээг бий болгохын тулд айл өрх, аж ахуйн нэгжийг тоолууржуулах ажлыг эрчимжүүлэх,

5.1.9.Сум суурин газар, гэр хорооллыг дахин төлөвлөж хөгжүүлэхэд хот байгуулалт, төлөвлөлтийн шаардлагад нийцсэн инженерийн шийдэл бүхий ус хангамж ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээнд холбох ажлыг шийдвэрлэн зохион байгуулж байх

5.1.10.Хувийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, ус хангамж ариутгах татуургын барилга байгууламжийн ашиглалт эзэмшлийг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд шийдвэрлэх

5.1.11.Томоохон хөрөнгө оруулалт шаардсан барилга байгууламжийг концессын гэрээний хүрээнд шийдвэрлэж барьж байгуулах

5.2. “Усны чанар стандартад анхаарч аливаа усаар дамжин тархах өвчлөл болон байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх”-ийн тулд доорх бодлогыг хэрэгжүүлж ажиллана:

5.2.1.Усны шинжилгээний лабораторийн чадавхийг сайжруулж, орчин үеийн өндөр мэдрэмтгий аналитик багаж төхөөрөмжөөр тоноглон усны чанар төлөв байдал, бохирдлыг тодорхойлох, бохирдлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллээр хэрэглэгчдийг хангах

5.2.2.Ариутгах татуургын сүлжээнд нийлүүлэх хаягдал бохир усны стандартыг баримталж, бохирдуулах бодис зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс их үйлдвэрийн газруудад анхан шатны цэвэрлэх байгууламж бий болгох

5.2.3.Ус зөөвөрлөх савны стандартын шаардлага ахуйн бохирдолт, уснаас үүсч болох өвчлөлийн талаар иргэдэд мэдээлж, урьдчилан сэргийлэх

5.2.4.Цэвэрлэх байгууламжийн байршлыг хот суурины хөгжлийн төлөвлөгөө, цэвэрлэх байгууламжийг өргөтгөх боломж, хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүс тогтоох талбай, болзошгүй аюул ослын үед ажиллах горим, ажиллагсдын эрүүл ахуй хөдөлмөр хамгааллын болон аюулгүй ажиллагааны нөхцлийг судалж үзсэний үндсэн дээр тогтоох

5.2.5.Бохир усны цэвэрлэгээнээс гарсан лагийг боловсруулах технологи нэвтрүүлэх

5.3. “Ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт хариуцсан байгууллагуудын үйл ажиллагааг бэхжүүлэх, удирдлагын тогтолцоог боловсронгуй болгох, мэргэжлийн боловсон хүчнийг сургаж дадлагажуулах”-ын тулд доорх бодлогыг хэрэгжүүлж

ажиллана:

5.3.1.Сумдын дулаан, ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийг нэгтгэж, бүтэц, зохион байгуулалтын хувьд боловсронгуй, санхүүгийн хувьд бие даах чадвартай тогтолцоог бий болгох

5.3.3.Ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт үйл ажиллагаа явуулж буй байгууллагуудад чанарын удирдлагын тогтолцоо нэвтрүүлэх

5.3.3.Салбарын боловсон хүчний мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх, чадваржуулах зорилгоор сургалтын үйл ажиллагааг системтэй явуулах

5.3.4.Мэргэжлийн боловсон хүчин дутмаг сумдын ажилчдыг аймгийн төвийн ус хангамжийн байгууллагад туршлага судлуулах, сургаж дадлагуулах

5.3.5.Ус хангамж, ариутгах татуургын үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллагуудыг тусгай зориулалтын машин механизм, тоног төхөөрөмжөөр хангаж парк шинэчлэлтийг хийх

5.3.6.Ус хангамж ариутгах татуургын үйл ажиллагаа эрхэлж буй байгууллагуудын ажил үйлчилгээний үнэ тарифыг зохистой түвшинд үндэслэлтэй тогтоож төсөв санхүүгийн чадавхийг сайжруулах

5.3.7.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын бүтцэд ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлогын хэрэгжилтэд хяналт тавих үүрэг бүхий дэд хороо байгуулж ажиллуулах

5.4.Ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, үйл ажиллагааны нэгдсэн мэдээллийн сан байгуулах"-ын тулд доорх бодлогыг хэрэгжүүлж ажиллана:

5.4.1.Аймгийн хэмжээнд ус хангамж, ариутгах татуургын байгууламжийн мэдээллийн сан байгуулж, түүнийг бүрдүүлэх, шинэчлэх, баяжуулах, хэрэглэгчдэд ашиглуулах ажлыг орчин үеийн дэвшилтэт технологи, онлайн программаар хийх

5.4.2.Барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, машин механизмийн насжилт, хүчин чадал, техник технологийн засвар шинэчлэлтийн мэдээллийг багтаасан бүртгэлийг ашиглагч байгууллагаар хөтлүүлж хэвшүүлэх

Зургаа. Ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлогын хугацаа

6.1.Ус хангамж, ариутгах татуургыг хөгжүүлэх бодлогыг хоёр үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх бөгөөд эхний үе буюу ойрын хугацаанд /2015-2020 он/ Сүхбаатар, Зүүнхараа, Хөтөл болон бусад инженерийн шугам сүлжээ бүхий сумдын ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээ засварлах, сэргээн шинэчлэх ажлыг цогцоор шийдвэрлэнэ

6.2.Дунд хугацаанд буюу 2020-2025 онд Жавхлант, Хушаат, Орхон, Ерөө, Түшиг, Зүүнбүрэн сумдад ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулах

Долоо. Хүрэх үр дүн

7.1.Ус хангамж ариутгах татуургын барилга байгууламжийн ашиглалт удирдлага зохион байгуулалт менежмент, хүний нөөцийн чадавхи дээшилсэн

байна

7.2.Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, булаг шанд, ус хангамжийн эх үүсвэр, усан сангийн хамгаалалтыг сайжруулснаар ус бохирдох эрсдэл багасна

7.3.Шугам сүлжээнээс хангагдах хэрэглэгчийн тоо нэмэгдэж чанар хүртээмж сайжирна

7.4.Усны тоолуур суурьлуулсан айл өрх, аж ахуйн нэгжийн тоо нэмэгдэж усны алдагдал буурч, хэрэглээг бодитойгоор тооцдог болсон байна

7.5.Ус хангамж, ариутгах татуургын үйл ажиллагаа явуулж буй хангагч байгууллагын үйл ажиллагаа бэхжинэ

7.6.Усны шинжилгээний үйл ажиллагаа сайжирч аливаа учирч болох эрсдлээс урьдчилан сэргийлнэ

7.7.Ус хангамжийн барилга байгууламжийн мэдээллийн сантай болсноор төлөвлөлт хийх, барилга байгууламжийг өргөтгөх, засвар шинэчлэлт хийхэд тодорхой тооцоо, судалгаанд үндэслэдэг болсон байна

_____оОо_____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 11 сарын 04-ны өдөр Дугаар 71

Сүхбаатар

**Ерөө сумын хилийн цэсийн зарим цэгүүдийг
тодотгох саналын тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.3 дахь заалт, Засгийн газрын 2003 оны 28 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар баталсан “Газар зохион байгуулалт хийх журам”-ын 20-д заасныг үндэслэн аймгийн Засаг даргын саналыг хэлэлцээд аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ НЬ:

1.Ерөө сумын хилийн цэсийн зарим цэгүүдийг тодотгох саналыг Монгол улсын Засгийн газарт уламжилсугай.

2.Ерөө сумын хилийн цэсийн зарим цэгүүдийг тодотгох саналыг 1 дүгээр хавсралтаар батлуулахаар санал болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдрийн
71 дүгээр тогтоолын хавсралт

Ерөө сумын хилийн цэсийн зарим цэгүүдийг тодотгох санал

№	Хилийн цэсийн эргэлтийн цэгийн нэр	Уртраг	Өргөрөг
1	Бүхлээгийн баруун уул	106 ⁰ 48' 7.095"	49 ⁰ 23' 48.093"
2	Хонгорын даваа	106 ⁰ 40' 42.8"	49 ⁰ 29' 00.5"
3	Яргайтын даваа	106 ⁰ 37' 54.38"	49 ⁰ 34' 55.474"

___оОо___

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 04-ны өдөр Дугаар 72

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн 2015 оны тодотгосон
төсөв батлах тухай**

Төсвийн тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.2.1, 64 дүгээр зүйлийн 64.1.2 дахь заалтууд, Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2 дахь заалт, Монгол Улсын 2015 оны төсвийн тухай хуулийн 11, 13 дугаар зүйлүүдийг үндэслэн Сэлэнгэ аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

Нэг. Аймгийн 2015 оны төсвийн орлогын нийт дүн, орлогын нэр төрлийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

	Сэлэнгэ аймгийн төсвийн орлого бүгд	62 619 102.2
1.	Урсгал орлого	12 109 612.5
1.1	Татварын орлого	11 815 042.5
1.1.1	Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 8.1.1-д заасан орлогод ногдох албан татвар	10 481 967.1
1.1.2	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	786 500.0
1.1.3	Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголт	-1 374 829.3
1.1.4	Авто тээвэр болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	540 000.0
1.1.5	Төсвийн тухай хуулийн 23.4.9-д зааснаас бусад улсын тэмдэгтийн хураамж	300 000.0
1.1.6	Газрын төлбөр	458 000.0
1.1.7	Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар ашигласан усны төлбөр	623 404.7
1.2	Татварын бус орлого	294 570.0
1.2.2	Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	84 570.0

1.2.3	Хүү, торгуулийн орлого	120 000.0
1.2.4	Нэр зааж ангилагдаагүй орлого	90 000.0
2.	Хөрөнгийн орлого	70 000.0
2.1	Хөрөнгө борлуулсны орлого	70 000.0
3.	Тусламжийн орлого	49 223 418.2
3.2	Улсын төсвийн санхүүгийн дэмжлэг	5 502 828.7
3.3	Орон нутгийн хөгжлийн сан орлогын шилжүүлэг	4 610 081.0
3.4	Тусгай зориулалтын шилжүүлэг	39 110 508.5
4	Урьд оны үлдэгдэл	1 130 000.0
5	Сумдаас төвлөрүүлэх орлого	86 071,5

Хоёр. Сэлэнгэ аймгийн 2015 оны төсөвт төсвийн ерөнхийлөн захирагч, түүний харьяа байгууллагын төвлөрүүлэх орлогын хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай. /мянган төгрөг/

2.1	Засаг дарга	84 570.0
2.1.1	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын өөрийн орлого	45 000.0
2.1.2	Худалдан авах ажиллагааны албаны өөрийн орлого	10 270.0
2.1.3	Цэргийн дүйцүүлэх албаны орлого	29 300.0

Гурав. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд төсвийн ерөнхийлөн захирагч, төсвийн шууд захирагч нарт дор дурдсан төсөв зарцуулах эрхийг олгосугай. /мянган төгрөг/

3	Аймгийн нийт зарлагын дүн	62 619 102,2
3.1	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал	389 739.6
3.1.1.	Урсгал зардлын дээд хэмжээ	389 739.6
3.2	Засаг дарга	62 229 362.6
3.2.1	Урсгал зардлын дээд хэмжээ	60 807 558.0
3.2.1.1	Сумдад олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээ	4 977 575,9
3.2.1.2	Сумдын орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлэг	2 436 670.1
3.2.1.3	Сумдад олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээ	37 028 959.3
3.2.1.4	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1 471 473.8
3.2.1.5	Аймгийн халамжийн сан	8 047 499.9
3.2.1.6	Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар	475 272.9
3.2.1.7	Худалдан авах ажиллагааны алба	59 643.1
3.2.1.8	Орон нутгийн өмчийн алба	44 293.9
3.2.1.9	Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардал	509 889.0

3.2.1.10	Орон нутгийн нөөц хөрөнгө	623 634.4
3.2.1.10.1	Байгалийн гамшиг осол үр дагаврыг арилгах	110 534.4
3.2.1.10.2	Гоц халдварт өвчний голомтыг арилгах, тархалтыг зогсоох	30 000.0
3.2.1.10.3	Уналга, цугларалт, бэлтгэл сургууллт	9 000.0
3.2.1.10.4	Мал тооллого	5 000.0
3.2.1.10.5	Шагнал урамшуулал, нэг удаагийн буцалтгүй тусламж	27 000.0
3.2.1.10.6	Болзошгүй зардал	108 500.0
3.2.1.10.7	Арга хэмжээний зардал	333 600.0
3.2.1.11	Орон нутгийн мал эмнэлгийн үйлчилгээ	547 727.0
3.2.1.12	Жолоочийн даатгалын сан	42 100.0
3.2.1.13	Нийтийн тээврийн хөнгөлөлт	50 478.0
3.2.1.14	Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлэг	2 173 410.9
3.2.1.15	Аймагт олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээ	2 081 549.2
3.2.1.16	Бусад татаас шилжүүлэг	130 970,1
3.2.1.17	Ус сувгийн газар	21 650.6
3.2.1.18	Санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын алба	84 759.9
3.2.2	Хөрөнгийн зардлын дээд хэмжээ	1 421 804.6
3.2.2.1	Замын сангийн хөрөнгө оруулалт	378 900.0
3.2.2.2	Орон нутгийн хөрөнгө оруулалт	1 042 904.6

Дөрөв. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд зарцуулах төсвийн зарлагын хэмжээг 62 619 102,2 мянган төгрөгөөр баталсугай.

Тав. Аймгийн 2015 оны төсвийн жилд аймгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, тоног төхөөрөмж, их засварын зардлыг 1 042 904.6 мянган төгрөг, зам засварын зардлын хэмжээг 378 900.0 мянган төгрөгөөр баталсугай.

Зургаа. Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангаас сумын орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлгийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

1	Алтанбулаг	147 581.1
2	Баруунбүрэн	154 678.8
3	Баянгол	135 367.9
4	Ерөө	207 225.5

5	Жавхлант	74 205.8
6	Зүүнбүрэн	94 935.8
7	Мандал	230 143.6
8	Орхон	96 608.8
9	Орхонтуул	123 740.9
10	Сант	100 498.0
11	Сайхан	199 308.6
12	Сүхбаатар	204 738.9
13	Түшиг	161 427.0
14	Хүдэр	88 466.9
15	Хушаат	160 711.9
16	Цагааннуур	150 401.6
17	Шаамар	106 629.0
	НИЙТ ДҮН	2 436 670.1

Долоо. Аймгийн төсвөөс сумын төсөвт олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

1	Алтанбулаг	69 538.6
2	Баруунбүрэн	318 086.8
3	Баянгол	307 806.8
4	Ерөө	160 837.5
5	Жавхлант	225 734.4
6	Зүүнбүрэн	310 783.2
7	Мандал	732 291.0
8	Орхон	225 780.2
9	Орхонтуул	275 811.9
10	Сант	237 351.2
11	Сайхан	410 375.7
12	Сүхбаатар	570 385.3
13	Түшиг	178 532.5
14	Хүдэр	0.0
15	Хушаат	235 908.9
16	Цагааннуур	332 287.9

17	Шаамар	386 064.0
	НИЙТ ДҮН	4 977 575.9

Найм. Сумын төсвөөс аймгийн төсөвт төвлөрүүлэх орлогын хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

1	Хүдэр	86 071.5
	НИЙТ ДҮН	86 071.5

Ес. Тусгай зориулалтын шилжүүлгээр санхүүжих зардлыг дор дурдсанаар баталсугай. Үүнд: /мянган төгрөг/

	Сумдын нэр	Сумын эмнэлэг өрхийн эмнэлэг	Соёлын төв	Ерөнхий боловсролын сургууль	Хүүхдийн цэцэрлэг	Биеийн тамир спортын ордон	Суурь зардлын дүн
1	Алтанбулаг	212 905.7	66 073.3	826 418.5	604 502.3		1 709 899.8
2	Баруунбүрэн	207 417.2	60 337.7	625 139.6	286 017.4		1 178 911.9
3	Баянгол	237 964.1	61 832.0	952 129.2	407 507.4	42 642.9	1 702 075.6
4	Ерөө	457 440.1	135 408.3	1 162 252.9	450 599.5	23 942.9	2 229 643.7
5	Жавхлант	180 810.9	80 385.3	406 925.2	219 779.8		887 901.2
6	Зүүнбүрэн	202 425.7	77 404.4	558 930.8	273 081.0		1 111 841.9
7	Мандал	796 924.5	148 924.5	4 163 733.6	1 623 397.9	160 445.9	6 893 426.4
	Мандал сумын хүүхдийн ордон						130 131.7
	Мандал сумын номын сан						92 354.4
	Мандал сумын Мөнгөн хараа чуулга						415 566.5
8	Орхон	196 595.5	71 946.9	399 580.8	196 678.9		864 802.1
9	Орхонтуул	361 330.9	71 504.7	865 026.2	222 668.9		1 520 530.7
10	Сант	196 188.5	63 950.3	505 911.9	185 165.8		951 216.5
11	Сайхан	190 906.6	66 654.7	1 711 736.0	1 329 517.9	29 008.5	3 327 823.7
	Сайхан сум Соёлын ордон						301 272.2
12	Сүхбаатар	296 633.2		4 548 717.9	2 361 983.3		7 207 334.4
13	Түшиг	202 608.9	66 477.5	497 293.6	249 722.5		1 016 102.5
14	Хүдэр	203 821.8	58 717.9	595 116.9	266 042.3		1 123 698.9
15	Хушаат	171 581.7	71 674.5	388 739.8	171 841.5		803 837.5
16	Цагааннуур	226 826.5	58 528.6	877 691.6	395 039.3	116 797.3	1 674 883.3
17	Шаамар	377 393.1	124 997.5	816 078.3	567 235.5		1 885 704.4
	Сумдын төсөв	4 719 774.9	1 284 818.1	19 901 422.8	9 810 781.2	372 837.5	37 028 959.3
1	Спортын дунд сургууль			421 960.0			421 960.0

3	Биеийн тамир спортын газар				325 966.8	325 966.8
4	Орон нутгийн музей					159 997.7
5	Аймгийн төв номын сан					173 104.8
6	Сэлэнгийн долгио чуулга					571 759.8
7	Газрын харилцаа барилга хот байгуулалтын газар					245 253.8
8	Аймгийн хүүхэд гэр бүл хөгжлийн хэлтэс					183 506.3
	Аймгийн төсөв			421 960.0	325 966.8	2 081 549.2
	Нийт төсөв	4 719 774.9	1 284 818.1	20 323 382.8	9 810 781.2	39 110 508.5

Арав. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүнг 1 дүгээр хавсралтаар баталсугай.

Арван нэг. Аймгийн төсвөөс санхүүжих хөрөнгө оруулалт, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 2 дугаар хавсралт, аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 3 дугаар хавсралт, замын сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 4 дүгээр хавсралтаар тус тус баталсугай.

Арван хоёр. Энэ тогтоолын хүрээнд төсвийн бүрдүүлэлт, зарцуулалтанд байнгын хяналт тавьж, төсвийн хуримтлагдсан өр, авлагыг барагдуулахын тулд тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаар салбарын сайдуудтай байгуулсан гэрээний дүнд багтаан Монгол Улсын Төсвийн тухай хуулийн 42.2.2 заалтын дагуу төсөвт шаардлагатай зохицуулалт хийж ажиллахыг аймаг, сумдын Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ны өдрийн
72 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

**ТӨСВИЙН ЭРХ ЗАХИРАГЧ НАРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
ХӨТӨЛБӨР, ХҮРЭХ ҮР ДҮН**

Д/д	Төсвийн эрх захирагч нар, тэдгээрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр	Хүрэх үр дүн		Зарцуулах төсөв /сая төгрөг/
		Чанар	Тоо	
1.	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга			
1.1	Аймгийн ИТХ-ын үйл ажиллагаа	МУ-ын ЗЗНДНТУТХууль болон Төсвийн тухай хуульд заасан ИТХ-ын чиг үүргийг цаг хугацаанд нь бүрэн хэрэгжүүлнэ.	Хуралдаан төлөвлөсөн хугацаанд үр дүнтэй зохион байгуулагдсан байна.	389.7
2.	Аймгийн засаг дарга			
2.1	Орон нутгийн төсвөөр хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ			
2.1.1	Засаг даргын ажлын алба	Засаг даргын Тамгын газар Аймгийн эдийн засгийн нийгмийн чадавхийг бэхжүүлж, төрийн үйлчилгээг иргэдэд шударга, шуурхай хүргэж, ил тод байдалд шинэчлэл хийж, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж үнэлэмжийг дээшлүүлнэ	Орон нутгийн эдийн засаг бэхжиж иргэдийн сэтгэл ханамж дээшилнэ.	1471.5
2.1.2	Засаг даргын нөөц хөрөнгө	Сангийн сайдын 239 тоот, 165 тоот тушаалаар батлагдсан нөөц хөрөнгийн захиран зарцуулах журмыг хэрэгжүүлэх	ИТХ-аас баталсан төлөвлөлтийн хэмжээнд зарцуулагдсан байна.	623.6
2.1.3.	Орон нутгийн өмчийн алба	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль хэрэгжсэн байна.	Орон нутгийн өмчит байгууллагуудад үйлчилгээ үзүүлэх	44,3

2.1.4	Худалдан авах ажиллагааны алба	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах хууль болон холбогдох хууль, журам хэрэгжсэн байна.	Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжих төсөл арга хэмжээг чанартай зохион байгуулна.	59,6
2.2	Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээ			509.9
2.2.1	Мод бэлтгэсэн болон ой хээрийн түймэр, хөнөөлт шавжид нэрвэгдсэн талбайд ойжуулалт хийх /га/	Ойжуулсан талбайн хэмжээ нэмэгдэнэ. Таримал ойн хэмжээ нэмэгдэнэ.	400	152.9
2.2.2	Цөлжилт үүссэн талбайг хашиж хамгаалан навчит модоор хамгаалалтын ногоон зурвасыг Алтанбулаг суманд байгуулах /га/	Элсний нүүлт, цөлжсөн талбайн хэмжээ багасна. Цөлжилттэй тэмцэх хөтөлбөр, ойн хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана.	9	9,9
2.2.3	Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөрийн хүрээнд “ Ногоон сэлэнгэ хөдөлгөөний хүрээнд зүлэгжүүлсэн талбайг хашаажуулах	зүлэгжүүлсэн талбай хамгаалагдана. Аймгийн “Сэлэнгэ ногоон бүс” хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана	Зүлэгжүүлсэн талбай	5,0
2.2.4	Аймгийн хэмжээнд гадаргын усны тооллого хийх	Усны тоон мэдээлэл бодитой болно	Аймгийн хэмжээнд	30,0
2.2.5	Бүх нийтээр мод тарих өдрийг хавар, намар зохион байгуулах / удаа/	Төв суурин газрын ногоон байгууламжийн хэмжээ нэмэгдэнэ	2	5,0

2.2.6	Ойн хөнөөлт шавжийн тэмцлийн ажлыг Мандал, Түшиг зэрэг сумдад мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх /га/	Ойн төлөв байдал сайжирч, модны таваарлаг чанарт нөлөөлнө	4000	44,0
2.2.7	Үрийн байнгын талбай тусгаарлах ажлыг Хүдэр суманд хийх / га/	Сайн чанарын үрийг байнга түүх талбайг тусгаарлан тарьц, суулгацын чанар сайжирна.	10	6,0
2.2.8	Байгаль хамгаалагчдын зөвлөгөөн зохион байгуулах / удаа/	2015 онд хийсэн ажлаа дүгнэж, цаашид хийх ажлаа төлөвлөнө.	1	5,0
2.2.9	Усны сав газруудад булаг, шанд тохижуулах /ш/	Булаг шандын ундарга сайжирна. Усны хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана	5	10,0
2.2.10	Байгаль хамгаалагчдад амьтаны тоо толгой тархац, ургамлын нөөцийн өөрчлөлтийг тусгадаг мэдээллийн “Биосан,” GIS” программ дээр ажиллах нөхцлөөр хангах /ш/	Байгаль хамгаалагч нар ажиглалт, судалгааг хариуцсан нутагтаа явуулж мэдээллийн сантай болно.	39	46,8
2.2.11	Хүдэр, Сант сумдад Мод үржүүлгийн талбай байгуулах	Мод үржүүлгийн газрын тоо нэмэгдэж, тарьц суулгацын нөөцтэй болно.	2	20,0
2.2.12	Ойжуулалт нөхөн сэргээлтийн ажлын 2014 оны үлдэгдэл	Ойжуулсан талбайн хэмжээ нэмэгдэнэ. Тариамал ойн хэмжээ нэмэгдэнэ.	500	175,3

2.3	Жолоочийн хариуцлагын даатгалын сан	Жолоочийн хариуцлагын даатгалын тухай хууль хэрэгжсэн байна.	Хуулийн дагуу суурь орлогын 10 хувиар тооцож төвлөрүүлнэ.	42,1
2.4	Хот доторх хүн тээврийн үйлчилгээнд үзүүлэх дэмжлэг	Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хууль, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хууль, боловсролын тухай хуулийн зохих заалт хэрэгжсэн байна.	Хот доторх нийтийн хүн тээврийн үйлчилгээ ард иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээнд нь төсвөөс дэмжлэг үзүүлнэ.	50,5
2.5	Орон нутгийн мал эмнэлгийн үйлчилгээ	Хувийн мал эмнэлэг үржлийн нэгжтэй гэрээ байгуулан төлөвлөгөөт малыг 100 хувь хамруулж, халдварт өвчний гаралт буурсан байна.	Малыг 100 хувь хамруулах	547,7
2.6	Улсын төсвөөс авах тусгай зориулалтын шилжүүлгээр хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ			
2.6.1	Сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээ	Хамрагдалтын тоог нэмэгдүүлж, сурах орчинг сайжруулан, авьяас чадварыг хөгжүүлнэ.	СӨБ-д 6573 хүүхэд, СӨБ-ын хувилбарт сургалтанд 821 хүүхэд хамрагдана	10 029,0
2.6.2	Ерөнхий боловсролын үйлчилгээ	Сургалтын чанар үр дүнг дээшлүүлж, сурч боловсрох орчныг сайжруулан, чанартай хоолоор үйлчилнэ.	Хүүхдэд ая тухтай орчин бүрдүүлж /хоол, байр/ үйлчилнэ.	20 065.9
2.6.3	Соёлын үйлчилгээ	Иргэдэд хүргэх соёлын үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	Урлаг соёл, музей, номын сангаар үйлчлүүлэгчдийн тоог нэмэгдүүлнэ.	2 998,9
2.6.4	Эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ	Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг тасралтгүй, чанартай хүртээмжтэй үзүүлэх боломж бүрдэнэ.	Хяналт сайжирч, урьдчилан сэргийлэх үзлэг, үйлчилгээнд хамрагдагсдыг нэмэгдүүлж, өвчлөл эндэгдэл буурна.	4 680.4

2.6.5	Спортын бодлого, үйл ажиллагаа	Биеийн тамирын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлнэ.	Иргэд, хүүхдийн бие бялдрыг хөгжүүлэх, спортын олон талт арга хэмжээг зохион байгуулж, соёлын үйлчилгээ, үйл ажиллагааны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	698,8
2.6.6	Газрын харилцаа, кадастрын үйлчилгээ	Газрын шинэтгэлийн бодлогыг эрчимжүүлнэ.	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангаж, төлөвлөсөн үйл ажиллагааг хугацаанд нь хийж гүйцэтгэнэ.	245,3
2.6.7	Гэр бүлийн болон хүүхдийн хөгжил, хамгааллын үйлчилгээ	Гэр бүлийн болон хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хууль, Засгийн газрын хөтөлбөрүүдийг хугацаанд нь хэрэгжүүлж, хяналт, дүн шинжилгээ хийж, орон нутгийн бодлогод тусгаж ажиллана.	Гэр бүл, хүүхдийн хөгжил, оролцооны хөтөлбөр, стратегийг орон нутагт хэрэгжүүлж, орон нутгийн хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн талаарх бодлого, шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, шинэчлэхэд хүүхэд, олон нийтийн оролцоог 80 хувьд хүргэж ажиллана.	313,6

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
72 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ТӨСӨЛ
АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ**

/мянган төгрөг/

Д/д	Төсөл арга хэмжээний нэр хүчин чадал байршил		Эхлэх дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
1	ЗАСАГ ДАРГА	1		1 576 654,4	1 042 904,6
1.1	Хөрөнгө оруулалт	2		1 111 441,7	577 691,9
	Шилжих хөрөнгө оруулалт	3		567 360,0	71 610,2
1.1.1	Сумдын интернет холболт	4	2014-2015	567 360,0	71 610,2
	Шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалт /4=5+6/	5		544 081,7	506 081,7
1.1.1	Сүхбаатар сумын Шүдэнзний арын 4 дүгээр багт дулаан болон цэвэр усны шугам татах	6	2015-2015	411 581,7	411 581,7
1.1.2	Хатуу үрийн будааны шинэчлэлт	7	2015-2015	19 500,0	19 500,0
1.1.3	Сүхбаатар сумын 2 дугаар багийг камержуулж цагдаагийн газрын нэгдсэн хяналтын системд холбох	8	2015-2016	78 000,0	40 000,0
1.1.4	Үүлэнд зориудаар нөлөөлж хур тунадас оруулах	9	2015-2015	30 000,0	30 000,0
1.1.5	Д.Оюунболд агсаны хөшөө	10	2015-2015	5 000,0	5 000,0
1.2	Тоног төхөөрөмж	11		225 345,3	225 345,3
1.2.1	“Байгууллагын удирдлагын цогц систем”-ийг бүх сум, хэлтэс, агентлагуудад нэвтрүүлэх	12	2015-2015	22 100,0	22 100,0
1.2.2	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар байгууллагын ажилтнуудын техник, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл	13	2015-2015	13 990,0	13 990,0
1.2.3	Сэлэнгийн долгио чуулгын техник хэрэгслийн хангамжийг нэмэгдүүлэх	14	2015-2015	25 655,3	25 655,3
1.2.4	Архивын тасагт тоног төхөөрөмж авах	15	2015-2015	3 600,0	3 600,0
1.2.5	Стандартчилал, хэмжил зүйн хэлтэст цахилгааны 1 фазын тоолуур баталгаажуулах зөөврийн эталон төхөөрөмж худалдаж авах	16	2015-2015	15 000,0	15 000,0

1.2.6	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, Мандал, Цагааннуур, Сайхан сумдын эмнэлэгт “Биотран” шарлагын 4 ширхэг аппарат авах	17	2015-2015	45 000,0	45 000,0
1.2.7	Хөтөл, Дулаанхан, Баянгол, Шарын гол, Бүдүүний гүүрний замын хэсэгт цагдаагийн хяналтын теле камер тавих	18	2015-2015	20 000,0	20 000,0
1.2.8	Аймгийн ахмад, залуу гэр бүлийн ордонд ёслолын өргөө авах	19	2015-2015	50 000,0	50 000,0
1.2.9	Аймгийн ахмад, залуу гэр бүлийн ордоны ёслолын өргөөнд тавилга хэрэгсэл авах	20	2015-2015	30 000,0	30 000,0
1.3	Их засвар	21		162 526,4	162 526,4
1.3.1	Мандал сумын 60 айлын 45, 47-р байрны дээврийн их засвар	22	2015-2015	84 595,3	84 595,3
1.3.2	Аймгийн Засаг даргын тамгын газрын дулааны шугамын өргөтгөл, шинэчлэл	23	2015-2015	50 081,0	50 081,0
1.3.3	Сүхбаатар сумын 3-р сургуулийн дулааны тоолуур, насосын засвар шинэчлэлт	24	2015-2015	17 850,1	17 850,1
1.3.4	Хөшөөтийн давааны самбарын засвар	25	2015-2015	10 000,0	10 000,0
ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭ		26		77 341,0	77 341,0
2.1.1	Спортын 5 дугаар наадам зохион байгуулах	27	2015-2015	30 600,0	30 600,0
2.1.2	Параолимп зохион байгуулах	28	2015-2015	6 800,0	6 800,0
2.1.3	Цагааннуур сумын ЕБС-ийн “Морин хуурь” хамтлагийн хөгжмийн зэмсэг, хувцас хэрэглэл авах	29	2015-2015	14 941,0	14 941,0
2.1.4	Мэргэжлийн хяналтын газрын лаборторт химийн урвалж бодис авах	30	2015-2015	15 000,0	15 000,0
2.1.5	Төрийн албаны зөвлөлийн зардал	31	2015-2015	10 000,0	10 000,0
НИЙТ ДҮН		32		1 576 654,4	1 042 904,6

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
72 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРОН НУТГИЙН ХЭГЖЛИЙН САНГИЙН
ХӨРӨНГӨӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ
АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ**

/мянган төгрөг/

Д/д	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил		Эхлэх, дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ	1		4 549 247,1	2 173 410,9
1	ЗАСАГ ДАРГА	2		4 499 247,1	2 123 410,9
1.1	Хөрөнгө оруулалт	3		3 901 897,9	1 575 603,1
	Шилжих хөрөнгө оруулалт	4		3 183 926,8	1 087 631,9
1.1.1	Сүхбаатар сумын гэр хороололд дулааны болон цэвэр усны шугам тавих	5	2013-2015	644 214,2	109 692,8
1.1.2	Хүдэр суманд Wi Fi интернэтийн орчин бий болгох	6	2013-2015	8 017,0	8 017,0
1.1.3	Жавхлант суманд хайрган хучилттай авто зам тавих	7	2014-2015	24 998,7	6 802,1
1.1.4	Орхонтуул сумыг хэрэглээний халуун усаар хангах	8	2014-2015	60 000,0	36 000,0
1.1.5	Баруунбүрэн суманд амралт чөлөөт цагийн Бүрэнхан цогцолбор барих	9	2014-2015	100 000,0	39 299,1
1.1.6	Хушаат сумын Цэцэрлэгийн тоглоомын талбайн шинэчлэл	10	2014-2015	14 700,0	14 700,0
1.1.7	Хушаат сумын Соёлын төвийн техник тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл	11	2014-2015	19 925,0	19 925,0
1.1.8	Түшиг сумын 04 Кв-т цахилгааны шугамын өргөтгөл	12	2014-2015	37 500,0	12 397,8
1.1.9	Цагааннуур сумын сургуулийн засвар	13	2014-2015	134 900,0	27 027,1
1.1.10	Зүүнбүрэн сумын сургуулийн сантехник засвар	14	2014-2015	82 434,9	38 509,0

1.1.11	Баянгол сумын сургуулийн гал тогооны засвар	15	2014-2015	46 460,7	8 109,4
1.1.12	Шаамар сумын төвийн цахилгааны шугамын шинэчлэл	16	2014-2015	55 844,2	1 694,2
1.1.13	Сүхбаатар хотын нийтийн орон сууцнуудын дунд тохижилт, авто зогсоол барих /Шарын 6, 7, 8, 9, 10-ийн дунд, Цэнхэр15, 16, 17,18-ын дунд, Цэнхэр 19, 20 урд /	17	2014-2015	201 213,4	41 764,8
1.1.14	Сүхбаатар хотод явган хиний зам барих 2130 м	18	2014-2015	124 800,6	22 174,1
1.1.15	Сүхбаатар хотын зүлэгжүүлэлт хийх 9546,5 м2	19	2014-2015	49 170,0	10 651,0
1.1.16	Сүхбаатар хотын нийтийн эзэмшлийн талбайд авто зогсоол барих	20	2014-2015	248 022,9	110 190,1
1.1.17	Сүхбаатар хотын хүүхэд залуучуудын "Цагаан эрэг" цогцолбор барих	21	2014-2015	198 489,7	66 251,2
1.1.18	Оргидог булгийн тохижилт	22	2014-2015	44 460,5	8 224,1
1.1.19	Ерөнхий боловсролын сургуулиудад микро автобус 32 ширхэг	23	2014-2015	466 400,0	203 200,0
1.1.20	Төмс, хүнсний ногоог худалдаанд гаргахын өмнөх боловруулах үйлдвэрийг дэмжих	24	2014-2015	253 700,0	75 837,3
1.1.21	Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн агааржуулалт, халаалт, цэвэр бохир усны шугамын их засварын ажлын зураг төсвийн үнэ	25	2014-2015	78 000,0	78 000,0
1.1.22	Алтанбулаг сумын Спорт цогцолборын зураг төсвийн үнэ	26	2014-2015	21 000,0	21 000,0
1.1.23	Хүдэр сумын эмнэлгийн зураг төсвийн үнэ	27	2014-2015	15 800,4	15 800,4

1.1.24	Орхон сумын 5 км хатуу хучилттай замын зураг төсвийн үнэ	28	2014-2015	22 920,3	22 920,3
1.1.25	Худалдааны төвийн гадна инженерийн шугам сүлжээний зураг төсвийн үнэ	29	2014-2015	5 552,1	5 552,1
1.1.26	Сүхбаатар сумын 4 дүгээр цэцэрлэгийн өргөтгөлийн зураг төсвийн үнэ	30	2014-2015	11 000,0	11 000,0
1.1.27	Сүхбаатар сумын 4-р сургуулийн ариун цэврийн өрөөний өргөтгөлийн засварын ажил	31	2014-2015	9 924,0	9 924,0
1.1.28	Орхон суманд бэлчээрийн гүний худаг гаргах	32	2015-2015	20 000,0	20 000,0
1.1.29	Алтанбулаг сумын цэвэр усны худаг, шугам засвар	33	2014-2015	46 800,0	9 194,4
1.1.30	Сант сумын багийн үйлчилгээний төвийн засвар	34	2014-2015	59 800,0	21 260,5
1.1.31	Сүхбаатар хотын 16,17,18,19-р байрны дээвэр засвар	35	2014-2015	58 800,0	9 680,3
1.1.32	Сүхбаатар хотын 5-р сургуулийн залны засвар	36	2014-2015	19 078,2	2 834,1
Шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалт		37		717 971,2	487 971,2
1.1.33	Худалдааны төвийн гадна инженерийн шугам сүлжээний ажил	38	2015-2015	181 532,5	181 532,5
1.1.34	Алтанбулаг сумын төв дотор 0,5 км хатуу хучилттай зам тавих	39	2015-2015	122 000,0	122 000,0
1.1.35	Шаамар суманд ахмадын өргөө барих	40	2015-2015	55 000,0	55 000,0
1.1.36	Орхонтуул сумын хүүхэд хөгжлийн төвийн барилга барих	41	2015-2016	272 000,0	42 000,0
1.1.37	Баянгол сумын камержуулалт	42	2015-2015	28 000,0	28 000,0

1.1.38	Баянгол сумын Тахилтын овооны авто зогсоол, тохижилтын ажлын зураг төсөв	43	2015-2015	3 200,0	3 200,0
1.1.39	Сүхбаатар сумын нийтийн ариун цэврийн барилгын зураг төсвийн үнэ	44	2015-2015	1 800,0	1 800,0
1.1.40	2016 онд хэрэгжих ажил, төсөл арга хэмжээний зураг төсөв	45	2015-2015	54 438,7	54 438,7
1.2	Тоног төхөөрөмж	46		112 910,0	112 910,0
1.2.1	Зүүнбүрэн сумын соёлын төвд хөгжим хэрэгсэл авах	47	2015-2015	14 500,0	14 500,0
1.2.2	Мандал суманд бохир соруулах машин авах	48	2015-2015	48 800,0	48 800,0
1.2.3	Баруунбүрэн сумын спорт зааланд тавилга хэрэгсэл авах авах	49	2015-2015	14 700,0	14 700,0
1.2.4	Орхон суманд сүү хөргүүрийн тоног төхөөрөмж авах	50	2015-2015	15 000,0	15 000,0
1.2.5	Ерөө сумын эмнэлэгт монитор, өвчтний ор, функционал ор, зөөлөн эдлэл авах	51	2015-2015	19 910,0	19 910,0
1.3	Их засвар	52		484 439,2	434 897,8
1.3.1	Мандал сумын спиртын 2-р байрны дээврийн их засвар	53	2015-2015	50 974,9	50 974,9
1.3.2	Орхон сумын цэцэрлэгийн дээврийн засвар	54	2015-2015	53 500,0	53 500,0
1.3.3	Сайхан сумын Номгон тосгоны соёлын төвийн дээврийн засвар	55	2015-2015	35 805,2	35 805,2
1.3.4	Сант сумын бохирын шугамын засвар	56	2015-2015	30 000,0	30 000,0
1.3.5	Түшиг сумын сургуулийн дотуур байрны засварын ажил	57	2015-2015	26 804,1	26 804,1

1.3.6	Баянгол сумын эмнэлгийг сантехник дулааны шугамын засвар	58	2015-2015	7 000,0	7 000,0
1.3.7	Жавхлант сумын төрийн албан хаагчийн орон сууцны засвар	59	2015-2015	14 573,6	14 573,6
1.3.8	Хушаат сумын Ишгэнт хорооллын цахилгааны шугамын шинэчлэлт	60	2015-2015	67 031,0	67 031,0
1.3.9	Сүхбаатар сумын гурван замын уулзварын тохижилт	61	2015-2015	59 500,0	59 500,0
1.3.10	Хүдэр сумын эрүүл мэндийн төвийн сантехник засвар	62	2015-2015	44 585,0	44 585,0
1.3.11	Алтанбулаг сумын Эрүүл мэндийн төвийн гадна инженерийн шугамын засвар	63	2015-2016	94 665,3	45 123,9
ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭ		64	2015-2015	50 000,0	50 000,0
2.1.1	Баяр наадам зохион байгуулах зардал	65	2015-2015	50 000,0	50 000,0
СУМЫН ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНД ОЛГОХ ОРЛОГЫН ШИЛЖҮҮЛЭГ		66		2 436 670,1	2 436 670,1
	НИЙТ ДҮН	67		6 985 917,3	4 610 081,0

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
72 дугаар тогтоолын 4 дүгээр хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРОН НУТГИЙН ЗАМЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨӨР
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ**

/мянган төгрөг/

Д/д	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил		Эхлэх, дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2015 онд санхүүжих дүн
ЗАМЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ					
	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ / 1=2 /	1		378 900,0	378 900,0
1	Засаг дарга	2		378 900,0	378 900,0
1.1.	Их засвар	3		378 900,0	378 900,0
1.1.1	Ерөө бүсийн зам засвар	4	2015-2015	142 320,5	142 320,5
1.1.2	Хараа бүсийн зам засвар	5	2015-2015	140 646,2	140 646,2
1.1.3	Сүхбаатар сумын зам засвар, тэмдэг тэмдэглэгээ	6	2015-2015	33 200,0	33 200,0
1.1.4	Цагдаагийн газрын авто зогсоол барих	7	2015-2015	36 800,0	36 800,0
1.1.5	Сүхбаатар сум Нэгдсэн эмнэлэгийн замын засвар	8	2015-2015	20 000,0	20 000,0
1.1.6	Сэлэнгэ бүсийн зам засварын ажлын зураг төсөв	9	2015-2015	3 120,6	3 120,6
1.1.8	Орхон бүсийн зам засварын ажлын зураг төсөв	10	2015-2015	2 812,7	2 812,7
	НИЙТ ҮҮН	11		378 900,0	378 900,0

оОо

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2015 оны 12 сарын 04-ны өдөр Дугаар 73

Сүхбаатар

Үндсэн чиглэл батлах тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2-ын “а” заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн эдийн засаг, нийгмийг 2015 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийг биелэлтийг хангалттай гэж үзсүгэй.

2.Сэлэнгэ аймгийн эдийн засаг, нийгмийг 2016 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийг хавсралтаар баталсугай.

3.Аймгийн эдийн засаг, нийгмийг 2016 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд тусгагдсан бодлогын зорилтуудыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, аймгийн нийт иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад сурталчлан таниулах, биелэлтийг бүтэн жилээр тооцон гаргаж, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд тайлагнахыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
73 дугаар тогтоолын хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙГ 2016 ОНД
ХӨГЖҮҮЛЭХ ҮНДСЭН ЧИГЛЭЛ**

№	Бодлогын хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хүрэх үр дүн	Хариуцах байгууллага	
Нэг. Эдийн засгийн бодлого				
1. Бүс нутгийн цаг уурын онцлогт тохирсон үрийн нөөцийг бий болгох, хөрс хамгаалах агротехнологийн хэрэгжилтийг хангах замаар газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг тогтвортой хөгжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.				
1	1	Цавуулаг ихтэй хатуу буудайн сортын үрийг үржүүлэх, үрийн нөөцийг бий болгох ажлыг үргэлжлүүлэх	Үрийн нөөцтэй болж буудайн цавуулгыг сайжруулснаар гурилын чанарыг дээшлүүлэх боломж бүрдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
2	2	“Ээлжлэн тариалалтын систем” аймгийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг орон нутагт хангах, аж ахуйн нэгж, иргэдийн тариалангийн талбайг хөрсний шинжилгээнд хамруулах, хөрсний элэгдэл, эвдрэлийг зогсоох, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг зохион байгуулах	Хөтөлбөр хэрэгжиж үр дүнгээ өгсөн байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ, аж ахуйн нэгж, иргэд
3	3	Тариалангийн талбай бүрийн түүхийг хөтлөх дэвтэрийн маягтыг боловсруулж, тариалангийн газар ашиглагч аж ахуйн нэгж, иргэдээр хөтлүүлэх ажлыг зохион байгуулах	Хөрсний үржил шим нэмэгдэж, эргэлтийн талбайн ашиглалт сайжирна.	ХХААГ
4	4	Усалгаатай тариалангийн үйлдвэрлэлийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх	Үр ашиг нэмэгдэж, нэгж талбайгаас авах ургацын хэмжээ өснө.	Аймаг, сумдын ЗДТГ
2.Иргэдэд төрөөс үзүүлэх мал эмнэлэг, үржлийн ажил, үйлчилгээг чанартай, технологийн хугацаанд явуулж, эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлнэ.				

5	1	“Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”, “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх чиглэлээр 6 сумдын Хөдөө аж ахуйн тасаг болон мал эмнэлэг, үржлийн нэгжүүдийн ажилд хяналт-шинжилгээ хийж, шалган туслах, заавар, зөвлөмжөөр хангах	Хөтөлбөрийн зорилт биелэгдэж, үйл ажиллагаа сайжирсан байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
6	2	Байгаль орчинд халгүй аргаар бэлчээрийн хөнөөлт мэрэгч амьтантай тэмцэж, бэлчээрийн талбайг хамгаалах	Тариалангийн талбай болон бэлчээрт хөнөөлт мэрэгч амьтдын тархалтын хүрээ багассан байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
7	3	Мал сүрэгт хийгдэх үзлэг ангилалт болон үхэр, цөм сүргийн бог малыг ээмэгжүүлэх, бүртгэлжүүлэх, мэдээллийн санд оруулах ажлыг графикт хугацаанд нь чанартай гүйцэтгэж хэрэглэгчдийг мэдээллээр хангах	Малын бүртгэл мэдээллийн санг өргөжүүлсэн байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
8	4	Мал сүргийг усаар хангах, инженерийн хийцтэй уст цэг гаргах ажлыг зохион байгуулах	Мал сүргийн усан хангамж нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
9	5	Мал аж ахуйн салбарын 2016-2017 оны өвөлжилтийн бэлтгэлийг хангуулах, аймаг, сумын өвс, тэжээлийн нөөцийг бүрдүүлэх	Аймгийн нөөцөнд 700-аас доошгүй тонн өвс, 100-аас доошгүй тонн тэжээл, сумын нөөцөнд 100 аас доошгүй тонн өвс, 30-аас доошгүй тонн хүчит тэжээл бэлтгэсэн байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
10	6	“Малын тэжээл” хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулж тэжээл бэлтгэх ажилд дэвшилтэт технологи нэвтрүүлж, тэжээл үйлдвэрлэлийн хэмжээг нэмэгдүүлэх	Малын тэжээлийн төрөл нэмэгдэж тэжээл үйлдвэрлэлийг өмнөх жилүүдээс 5 хувиар нэмэгдүүлсэн байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
11	7	Мал ангилалт, малын зохиомол хээлтүүлгийн үзүүлэх сургуулийг зохион байгуулах	1100-аас доошгүй үнээ, 1500-аас доошгүй хонинд зохиомол хээлтүүлэг хийгдсэн байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ

12	8	Сүү-махны үхэр, мах-ноосны хонь, гахай, шувуу, зөгий үржүүлэх сонирхол бүхий иргэд, аж ахуй нэгжийг бодлогоор дэмжих	Иргэд аж ахуйн нэгжийн ашиг орлого нэмэгдсэн байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
13	9	Мал эмнэлгийн оношилгоо, шинжилгээний лабораторийн хүчин чадлыг бэхжүүлж, дуудлагын бэлэн байдлыг хангах, лабораторийн эмч, мэргэжилтнүүдийн чадавхийг сайжруулах	Ажлын чанар хүртээмж сайжирч мэргэжилтнүүдийн ур чадвар сайжирсан байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
14	10	Мал амьтны эрүүл мэнд болон нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах ажил үйлчилгээг олон улсын стандартын дагуу хийж, мал эмнэлгийн оношилгоо, шинжилгээний лабораторын чадавхийг сайжруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний зарим дархлаажуулалтын үр дүнг лабораторийн шинжилгээгээр хянах	Лабораторийн үйлчилгээний хүрээ өргөжиж, стандартын шаардлагын дагуу дүгнэлт гаргах нөхцөл бүрдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
15	11	“Сэлэнгэ Шилмэл мал-2016” үзэсгэлэн худалдааг Сайхан суманд зохион байгуулах	Малчид мал сүргийнхээ үүлдэр угсааг сайжруулах, зах зээлд сурталчлах замаар ашиг орлогоо нэмэгдүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
3. “Ногоон Сэлэнгэ” аймгийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.				
16	1	Ойн нөөцийг хамгаалах, ойн нөхөн сэргээх ажлыг зохион байгуулан улс, орон нутгийн төсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгөөр 1500 га талбайд ойжуулалтын ажил хийж гүйцэтгэх	Ойжуулсан талбайн нийт хэмжээ 1500 га-аар нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БОАЖГ
17	2	Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж, үр дүнг тооцох	Хөнөөлт шавжид нэрвэгдсэн талбайн хэмжээ багасч, хөнөөлт шавжийн тархалт буурч, модны таваарлаг чанарт сайнаар нөлөөлнө.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БОАЖГ
18	3	Мандал, Ерөө сумдын ашиглалтын бүсийн ойн санд ой зохион байгуулалтын ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх	Ойн ашиглалтын нөөц тодорхой болно.	Сумдын ЗДТГ, БОАЖГ

19	4	“Ногоон Сэлэнгэ” хөдөлгөөний хүрээнд бий болсон байгууламжийг арчилж тордох, бүх нийтээр мод тарих хөдөлгөөнийг үргэлжлүүлэн зохион байгуулах	Хөтөлбөрийн зорилт хэрэгжиж, ногоон байгууламжийн хэмжээ нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БОАЖГ
20	5	Агнуурын бүс нутгуудыг эзэмшүүлэх, био техникийн арга хэмжээ авах ажлыг зохион байгуулах	Агнуурын бүс нутгуудыг эзэмшүүлсэн байна.	БОАЖГ
21	6	“Аймгийн хэмжээнд уул уурхайн талаар баримтлах бодлого”-ын хүрээнд “Орон нутгийн цогц хөгжил” төсөлтэй хамтран ажиллах	Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилтууд хэрэгжинэ	Аймгийн ЗДТГ
22	7	Уул уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийн нөхөн сэргээлтийг бүрэн хийлгэх, үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, усны дүгнэлт, гэрээ, зөвшөөрлийг хуулийн дагуу гаргаж, хэрэгжүүлэх	Уул уурхайн нөхөн сэргээлт нэмэгдэж сайжирсан байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БОАЖГ, МХГ
23	8	Зарим сумдад булаг, шандны эхийг хамгаалж ундаргыг сэргээх арга хэмжээг авах	Булаг шанд хамгаалагдан усны ундрага сайжирна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БОАЖГ
24	9	Аймгийн хэмжээнд мөнгөн ус хэрэглэж буй иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг бүртгэлжүүлж холбогдох арга хэмжээ авах	Хүний эрүүл мэндийг мөнгөн усны болзошгүй эрсдэлээс хамгаалж, байгаль орчинд учрах сөрөг нөлөөлөл бууруулна.	БОАЖГ
25	10	Цаг агаарт зориудаар нөлөөлж, хур тунадас нэмэгдүүлэх үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэн зохион байгуулж, мөндөр зайлуулах ажлын судалгааг хийх	Хур тунадас оруулснаар ургацын хэмжээ нэмэгдэнэ.	АЗДТГ, УЦУОША
4. Жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжин, бүтээгдэхүүний төрөл зүйлийг нэмэгдүүлж, ажлын байрыг бий болгох бодлого зохицуулалтын арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.				
26	1	Иргэдийн хэрэгцээнд зориулан нөөцийн мах бэлтгэн үнийн өсөлтөөс хамгаалах	Үнийг тогтворжуулж, иргэдийн амьжиргаанд дэмжлэг үзүүлсэн байна.	АЗДТГ “Сэлэнгэ үйлчилгээ” ОНӨААТҮГ

27	2	Шинээр ажлын байр нэмэгдүүлж, байнгын ажлын байр бий болгосон аж ахуй нэгж, жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд дэмжлэг, урамшуулал олгох	1500-аас доошгүй ажлын байр бий болсон байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, Хөдөлмөрийн хэлтэс
28	3	“Сэлэнгэд үйлдвэрлэв” үзэсгэлэн худалдааг зохион байгуулах	Бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн чанар сайжирна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ Холбогдох мэргэжлийн байгууллага
29	4	Жижиг дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, хоршоог хөгжүүлж бодлогоор дэмжих	Бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн нэр төрөл тоо нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, Хөдөлмөрийн хэлтэс
30	5	“Сэлэнгийн ногоон өдрүүд” бренд бүтээгдэхүүнийг сурталчлах арга хэмжээг нийслэл болон төвийн бүсийн зарим аймгуудад зохион байгуулж сумдыг оролцуулах арга хэмжээг авах	Аймгийн бренд бүтээгдэхүүний сурталчилгааны хүрээ, худалдан авагчдын тоо нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
31	6	Ерөө сумын “Ахуй үйлчилгээний цогцолбор төв”-ийг ашиглалтанд оруулах	Ахуйн үйлчилгээний төвлөрсөн цэгтэй болж, иргэдэд үйлчилгээ ойртоно.	Аймаг, сумдын ЗДТГ
<p>5.Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилтэнд тавих олон нийтийн хяналт шалгалтын үр нөлөөг дээшлүүлэх замаар хөрөнгө оруулалт бүтээн байгуулалт бүрийг хугацаанд нь ашиглалтад оруулах нөхцлийг бүрдүүлж, хувийн хөрөнгө оруулалтын таатай орчинг бий болгоход дэмжлэг үзүүлнэ.</p>				
32	1	“Газрын тухай” хууль, тогтоомж, Хот байгуулалтын тухай хууль, Дэд бүтцийн байгууламжинд мөрдөж байгаа норм, дүрмийн заалтыг зөрчиж зөвшөөрөлгүйгээр хашаа барьсан, хашаа сунгасан, барилга байгууламж барьсан газрыг чөлөөлүүлэх, холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу зөрчил арилгах арга хэмжээг сумдад зохион байгуулах	Хот, суурин газрын өнгө үзэмж нэмэгдэж, түргэн тусламж, Онцгой байдлын үйлчилгээ үзүүлэхэд саадгүй болно.	АЗДТГ, ГХБХБГ
33	2	Сүхбаатар суманд баригдаж буй усан бассейныг ашиглалтанд оруулах	Усан спортыг хөгжүүлэн, спортоор хичээллэгсдийн тоо нэмэгдсэн байна.	АЗДТГ, ГХБХБГ

34	3	Сүхбаатар суманд шинээр баригдах нийтийн орон сууцны хороолол болон амины орон сууцны инженерийн шугам сүлжээг ашиглалтанд оруулах	Нийтийн орон сууц болон амины орон сууц бүхий хотхон хороолол баригдах нөхцөл бүрдэнэ.	АЗДТГ, ГХБХБГ
35	4	Эрчим хүчний талаар баримтлах бодлогын баримт бичиг боловсруулж иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж хэрэгжүүлэх	Эрчим хүчний цаашдын хөгжил эрчимжиж, иргэдийн аятай тухтай нөхцөл бүрдэнэ.	АЗДТГ ГХБХБГ Эрчим хүчний зохицуулах Зөвлөл
36	5	Улсын болон орон нутгийн чанартай авто замуудын засвар арчлалтыг хийж Сэлэнгэ, Орхон бүсүүдийн замыг сэргээн засварлах	Авто зам гүүрийн ашиглалтын хугацаа уртсаж иргэдийн сэтгэл ханамж нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ
37	6	Аймгийн хилийн зааг Тахилтын давааг тохижуулах	Тохижилт сайжирсан байна.	Аймаг, сумын ЗДТГ
38	7	Сүхбаатар, Алтанбулаг сумдад нийтийн бие засах газар байгуулах	Иргэдийн амьдрах орчин сайжирна.	Сумдын ЗДТГ
39	8	Шаамар сумын Дулаанхаан тосгоны шинэ суурьшлын бүсийн цахилгаан хангамжийг нэмэгдүүлэх	Цахилгаан хангамж нэмэгдсэн байна.	Сумын ЗДТГ
40	9	Сүхбаатар сумын 2 дугаар багийн 60 айлын дахин төлөвлөлт хийх	Төлөвлөлтийн дагуу хөгжих нөхцөл боломж бүрдэнэ.	ГХБХБГ, сумын ЗДТГ
41	10	"Алтанбулаг" олон улсын авто замын боомтын хилийн гарц, нэвтрэх хэсгийг тохижуулах	Тохижилт сайжирсан байна.	Аймаг, сумын ЗДТГ, Хилийн цэргийн 0101-р анги
6.		Төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэн, төсвийн ил тод байдлыг хангаж ажиллана.		
42	1	Аж ахуйн нэгж байгууллагын бүртгэлийн үзүүлэлтийг Бизнес регистрийн мэдээллийн программд оруулах, мэдээллийн баяжилтыг өргөжүүлж, аймгийн бизнес регистрийн санг бий болгох	Мэдээллийн санд ААНБ-ын дэлгэрэнгүй үнэн зөв, бодит тайлан мэдээ тусгагдсан байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, Статистикийн хэлтэс
43	2	2016 онд худалдан авах бараа, ажил, үйлчилгээг цахим хэлбэрээр зохион байгуулах	Худалдан авалттай холбоотой ажил арга хэмжээ, шуурхай байдалд ахиц гарсан байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХААА

44	3	Авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн тооллогыг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулж улсын бүртгэлийн баазад бүртгэх, хасах, цэгцлэх ажлыг зохион байгуулах	Татварын суурь өргөжин, төвлөрүүлэх орлого нэмэгдэж, төлөвлөлт бодитой болсон байна.	Татварын хэлтэс, Цагдаагийн газар, Авто тээврийн үндэсний төвийн салбар
45	4	Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, хэрэгжилтийг хангуулах	Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт, төсвийн ил тод байдалд ахиц гарсан байна.	Санхүүгийн хяналт аудитын алба
46	5	Санхүүгийн хяналт аудитын үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, зөрчил, дутагдлыг арилгуулах, хяналт шалгалтын дүнг олон нийтэд мэдээлэх	Төсвийн хөрөнгийг зориулалтаар нь зарцуулж, төрийн болон орон нутгийн өмч хөрөнгийн хадгалалт хамгаалалт сайжирч, зөрчил дутагдал багасна.	Санхүүгийн хяналт аудитын алба
47	6	“Төсвийн болон холбогдох хуулийн хэрэгжилт, цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээ” сэдэвт зөвлөгөөнийг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулах	Төсөв, бүртгэлийн үйл ажиллагаа, мэдээлэл тайлагналтын үр дүн дээшилнэ.	Санхүүгийн хяналт аудитын алба
48	7	Төсвийн төлөвлөлт, зарцуулалт, гүйцэтгэлийн хяналтанд олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлж, ил тод байдлыг дээшлүүлэх	Иргэдэд хүргэх мэдээлэл нээлттэй болсон байна.	СТСХэлтэс
49	8	Төсөв, санхүүгийн хяналтын байгууллагуудыг илэрсэн зөрчил дутагдал арилгах арга хэмжээний төлөвлөгөөтэй ажиллуулж, тайлан, мэдээний байдлыг дээшлүүлэх	Зөрчил дутагдал багасч, тайлан мэдээ хугацаандаа хүрдэг болно.	СТСХэлтэс, сумдын Засаг дарга нар
Хоёр. Нийгмийн бодлого				
1. Иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлж, нийгмийн эрүүл мэнд, эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.				
50	1	Анхан шатны тусламж үйлчилгээ үзүүлж буй өрхийн эмнэлгүүдийг чадавхижуулах	Анхан шатны тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмж дээшилнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ ЭМГ
51	2	Аймгийн хэмжээний бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагын үйл ажиллагааг иргэдэд ил тод болгож, шуурхай байдлыг сайжруулах	Эрүүл мэндийн байгууллагуудын үйлчилгээний чанар хүртээмж нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ ЭМГ

52	3	Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэн, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	Эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн мэдлэг чадвар дээшилнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ ЭМГ
53	4	Сүрьеэ, БЗДХ-ын тархалтыг бууруулахад шаардлагатай явуулын флюор машин, оношлуурын хөрөнгийн асуудлыг холбогдох байгууллагуудад тавьж шийдвэрлүүлэх	Сүрьеэ, БЗДХ-ын тархалт, өвчлөл буурна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ ЭМГ
54	5	Цус, цусан бүтээгдэхүүний аюулгүй бэлэн байдлыг олон улсын жишигт хүргэж, иргэдийн «Донорт» элсэх идэвхийг дэмжих, гамшиг болон яаралтай тусламжийн үеийн нөөцийг бүрдүүлэх	Цус, цусан бүтээгдэхүүний аюулгүй, бэлэн байдал хангагдана.	Аймаг, сумдын ЗДТГ ЭМГ
55	6	Алслагдсан сум, багийн хүн амд нарийн мэргэжлийн эмч нарын үзлэгийг зохион байгуулах	Алслагдсан хүн амд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдсэн байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ ЭМГ
56	7	Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчний эрт илрүүлэлтийг эрчимжүүлж, зорилтот бүлгийн хүн амын хамрагдалтыг нэмэгдүүлэх	Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчлөл буурна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ ЭМГ
57	8	0-5 насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшинг бууруулах, жирэмсний эрт үеийн хяналтыг нэмэгдүүлэх	Жирэмсний хяналт сайжирснаар, нярайн эрт үеийн эндэгдэл буурна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ ЭМГ
58	9	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэгийн эрчимт эмчилгээ, сэхээн амьдруулах тасгийн үйл ажиллагааг эхлүүлэх.	Иргэдэд зайлшгүй шаардлагатай үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэнэ.	Аймгийн ЗДТГ ЭМГ
2. Багш, хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх боловсролын чанарын шинэчлэлийн бодлогыг хэрэгжүүлж, суралцагчдын суралцах, хөгжих сургалтын таатай орчинг бүрдүүлнэ.				
59	1	Сургуулийн өмнөх боловсролын болон бага, суурь бүрэн дунд боловсролын “Цөм” хөтөлбөрийг иргэд, олон нийтийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлж ажиллах	Боловсролын чанарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлж, шинэчилсэн хөтөлбөрөөр хичээллэн, хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх арга зүйг нэвтрүүлэн ажиллах боломж бүрдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ

60	2	“Зөв Монгол хүүхэд” үндэсний хөтөлбөрийг сургууль, цэцэрлэгийн онцлогт нийцүүлэн чанартай хэрэгжүүлж ажиллах	Хүүхэд бүрийн хэрэгцээ, авьяас, сонирхолд тулгуурлан хөгжүүлэх боломж бий болж, багшийн арга зүйд өөрчлөлт гарна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
61	3	“Цахим сургууль-цахим сургалт”, “Ногоон Сэлэнгэ”, “Багшийн хөгжил” аймгийн дэд хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийг хангах	Сургууль, цэцэрлэгүүд мэдээллийн технологийг үйл ажиллагаа, сургалтанд ашиглах, мэдээ, мэдээллийг цаг хугацаанд нь авах, харилцах боломж бүрдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
62	4	“Багш”, “Сурагч солилцоо” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн үр дүнг тооцон ажиллах	Багш нар чадваржиж, арга зүйд өөрчлөлт гарсан байна. Сурагчид суралцах, хөгжих нөхөрлөх таатай нөхцөл бүрдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
63	5	Хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх арга зүй, технологийг хөгжүүлж, багш, ажилтнуудыг мэргэжил, ур чадвараа дээшлүүлэх үндэсний болон орон нутгийн сургалтуудад оролцуулах ажлыг тасралтгүй зохион байгуулах	Багш, ажилтнуудын арга зүйд өөрчлөлт гарч, хамтран ажиллах, бие биеэсээ суралцах, туршлага солилцох боломжтой болно.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
64	6	Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл зан үйлийг төлөвшүүлэх сургалт, сурталчилгааны ажлуудыг тогтмол зохион байгуулж, “Эрүүл мэндийг дэмжигч байгууллага” болох зорилтыг хэрэгжүүлж ажиллах	Хүүхэд бүрийг өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлж, эрүүл чийрэг бие бялдартай, ахуйн зөв дадал хэвшилтэй болгон төлөвшүүлэх боломж бүрдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
65	7	Зарим сургууль, цэцэрлэг, дотуур байр, үдийн цайны гал тогооны тоног төхөөрөмжийг шинэчилж, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан хоол хүнсээр үйлчлэх нөхцлийг сайжруулах	Сургууль, цэцэрлэг бүрт хүүхдийг хөгжүүлэх боломж бүрдэж, сургалтын таатай орчин бүрдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
3. Иргэд олон нийтийн санал санаачилгад тулгуурласан нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлж, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.				
66	1	“Олны хүч оломгүй далай” сайн үйлсийн аяны хүрээнд зорилтот бүлгийн өрх иргэдэд эд материал болон сэтгэлийн дэмжлэг үзүүлэх	Зорилтот бүлгийн 57 өрх, иргэнд эд материалын болон сэтгэлийн дэмжлэг үзүүлсэн байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, НХҮХ,

67	2	Архинд донтох мансуурах өвчтэй иргэдийг нөлөөллийн сургалтанд хамруулж амьдралын итгэл үнэмшлийг нэмэгдүүлэх	Суурь судалгаанд үндэслэн нөлөөллийн сургалт явуулж, иргэдийг мэдээллээр хангасан байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, НХҮХ,
68	3	Ахмад настны нийгмийн хамгааллыг сайжруулах зорилгоор харж хандах хүнгүй ганц бие ахмад настуудыг аймагт үйл ажиллагаа явуулдаг ахмадын нөхөрлөл, хоршоо, бүлэг, төрийн бус байгууллагуудтай холбон зуучилж нийгэмшүүлэх, тэдгээрийн оролцоог нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулах	Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлсэн үр дүнтэй ажил болсон байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, НХҮХ,
69	4	Нийгмийн халамж, дэмжлэг туслалцаа шаардлагатай өрх, иргэнд тусламж, хөнгөлөлт олгох ажлыг зохион байгуулах	Зорилтот бүлэг нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг хүртэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, НХҮХ, ЭМГ
70	5	Малчдын нийгмийн даатгалд хамрагдалтыг нэмэгдүүлэх	Өмнөх оныхоос хамрагдалт нэмэгдэж, малчдын нийгмийн баталгаа сайжирна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, НДХ
71	6	Нийгмийн даатгалын мэдээллийн нэгдсэн сүлжээнд сумдын мэдээллийг холбох, үйл ажиллагааг үе шаттай хэрэгжүүлэх	Анхан шатны бүртгэлийг үнэн зөв, түргэн шуурхай авч, тайлан мэдээ хугацаандаа, чанартай гарна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, НДХ
72	7	Аймгийн хэмжээний нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хуримтлагдсан өр, авлагыг тодорхой хэмжээнд бууруулах	Өр авлага тодорхой хэмжээгээр буурч, орлого нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, НДХ
73	8	Мэргэжлийн боловсрол сургалтын байгууллагын үйл ажиллагааг өргөжүүлэн хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт нийлүүлэлттэй уялдуулан элсэгчдийг ажил олгогчийн захиалгаар сургаж, төгсөгчдийг ажлын байраар хангах үйл ажиллагааг зохицуулах	Сургалтын орчин сайжирч элсэгчдийн тоо нэмэгдэж мэргэжилтэй ажилтны ажлын байрны баталгаа хангагдана.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, Хөдөлмөрийн хэлтэс

74	9	Хөдөлмөр нийгмийн зөвшлийн гурван талт салбар хороо хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн салбар хороодын үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, үр дүнг тооцох	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа сайжирч хөтөлбөрийн хэрэгжилт дээшилж, аймгийн салбар хороодын үйл ажиллагаа тогтмолжсон байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, Хөдөлмөрийн хэлтэс
4.Үндэсний урлаг, соёл, биеийн тамир, спортын аймаг, орон нутаг дахь ажил, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг иргэд, олон нийтийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн сайжруулна.				
75	1	Сумдын соёлын төвийн номын сангийн фондын баяжилтыг нэмэгдүүлж, цахим номоор үйлчлэх арга зүйг эзэмшүүлэн, үйл ажиллагааг чанаржуулах	Номын сангийн фонд ном, уншигчдын тоо нэмэгдэж цахим үйлчилгээний хүрээ өргөжинө.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
76	2	Соёлын төвийн орон нутаг сурталчлах танхимын үйл ажиллагааг сайжруулж, соёлын биет болон биет бус өвийн бүртгэл мэдээллийн санг шинэчлэн бүрдүүлэх	Орон нутаг сурталчлах танхимын үйл ажиллагаа тогтмолжин сан хөмрөгийн тоо нэмэгдэж, бүртгэл мэдээллийн сан баяжигдана.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
77	3	Иргэдийг хөдөлгөөний хомсдолоос урьдчилан сэргийлэх ажлыг нийтийн бүжгийн урлагтай уялдуулан хөгжүүлэх	Хөдөлгөөний хомсдолоос сэргийлэх ажилд ахиц гарна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БСГ
78	4	Хүүхдийг ёс суртахуун, зан заншлын буруу дадал зуршилд автахаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулах	Хүүхэд бүрийг зөв дадал хэвшилтэй болгон төлөвшүүлэх боломж бүрдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХГБХХ
79	5	Авьяаслаг сурагчдын аялан тоглолтыг зохион байгуулах	Хамтын ажиллагаа сайжирч туршлага солилцсон байна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХГБХХ
80	6	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд нөхөн сэргээх, нийгэмшүүлэх арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулах	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн идэвхи оролцоо нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХГБХХ
81	7	Гэр бүлийн үнэ цэнэ, гэр бүлийн боловсрол олгох, төлөвшүүлэх чиглэлээр сэтгэл зүйн зөвлөгөө үйлчилгээ үзүүлэх ажил зохион байгуулах	Гэр бүлийн эрүүл зан үйл төлөвшиж бие биенээ ойлгох хандлагад ахиц гарна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХГБХХ

82	8	Аймгийн хэмжээнд шагайн спортыг өргөжүүлэх хичээллэгсдийн тоог нэмэгдүүлж, Засаг даргын нэрэмжит тэмцээнийг зохион байгуулах	Үндэсний уламжлалт шагайн харваагаар хичээллэгсдийн тоо нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БТСГ
83	9	Сум бүрт явган аяллын маршрут тогтоож, явган аяллыг хөгжүүлэх	Спортоор хичээллэгсдийн тоо нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БТСГ
84	10	Аймаг, сумдын төрийн албан хаагчдын дунд спорт урлагийн арга хэмжээг зохион байгуулах	Спортоор хичээллэгсдийн тоо нэмэгдэнэ.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БТСГ
85	11	Бүх сумдад сурын харвааг хөгжүүлж “Нум сум” хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд ахиц гарна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, БТСГ
86	12	Төв цэнгэлдэх хүрээлэнд худаг гаргаж, усалгааны төхөөрөмжтэй болгох	Тохилог байдал сайжирч, ногоон байгууламж нэмэгдэнэ.	Аймгийн ЗДТГ, БТСГ
Гурав. Нутгийн захиргаа, хууль эрх зүйн ажил үйлчилгээ				
1.Төрийн үйлчилгээний шуурхай байдал, чанар, хүртээмж, төрийн албан хаагчдын ажлын хариуцлагыг дээшлүүлж, гадаад харилцаа хамтын ажиллагааны залгамж чанарыг хадгалан хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үр нөлөөг дээшлүүлнэ.				
87	1	Төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан иргэдийн санал, өргөдөл гомдлын шийдвэрлэлтийн байдалд хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийж, шуурхай шийдвэрлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Санал, өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх, түүнд хяналт тавих ажилд тодорхой үр дүн гарсан байна.	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар
88	2	Аймгийн “Ээлтэй үйлчилгээ, иргэн танд” арга хэмжээг нийт сум, тосгодод зохион байгуулах	Төрийн үйлчилгээг иргэдэд хүртээмжтэй, газар дээр нь хүргэсэн байна.	Аймгийн ЗДТГ МХШҮА
89	3	“Орон нутгийн цогц хөгжил” төслийг Германы Олон Улсын хамтын ажиллагааны нийгэмлэгтэй хамтран хэрэгжүүлэх	Аймгийн хэмжээнд 4 талт түншлэлийн харилцаа бэхжиж, жижиг дунд үйлдвэрлэл, уул уурхайн салбарын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, төрийн болон иргэний нийгмийн байгууллагын чадавх сайжирна.	Аймгийн ЗДТГ

90	4	“Иргэдээ сонсъё” телевизийн шууд нэвтрүүлгийг тусгай хуваарийн дагуу зохион байгуулах	Иргэдийн санал, хүсэлт шийдэгдсэн байна.	Аймгийн ЗДТГ МХШҮА
91	5	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын зөвлөн туслах багийг зарим сум, тосгодоод ажиллуулах	Төрийн захиргааны ажил үйлчилгээгээр мэргэшлийн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэгдсэн байна.	Аймгийн ЗДТГ МХШҮА
92	6	Аймгийн бүсийн хөгжлийн төвийг дэмжих, бүсийн хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	Аймгийн бүсийн хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэгжилт сайжирсан байна.	Аймаг, бүсийн төвийн сумдын ЗДТГ
93	7	Сум, орон нутгийн онцлог ажил үйлчилгээ, урлаг, соёл, ёс заншил, брэнд бүтээгдэхүүнийг сурталчлах “Сумын соёл, эдийн засгийн өдөр” арга хэмжээг зохион байгуулах	Мандал, Баянгол, Орхон, Орхонтуул, Сант сумдыг аймгийн хэмжээнд сурталчилж, орон нутгийн бизнес эрхлэгчдийн үйл ажиллагаа дэмжигдсэн байна.	Аймгийн ЗДТГ МХШҮА
94	8	Орон нутгийнхаа мэдээ мэдээллийг иргэд олон нийтэд түгээх боломжийг бүрдүүлж, сумдыг цахим хуудастай болгох	Төрийн бодлого, үйл ажиллагаа иргэдэд шуурхай хүргэх боломж бүрдэнэ.	Аймаг, сумын Засаг даргын Тамгын газар
95	9	Орон нутаг дахь Иргэний нийгмийн байгууллагуудын сүлжээг байгуулж, чадваржуулах, төрийн зарим арга хэмжээнд идэвхтэй оролцуулах бодлогыг хэрэгжүүлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын ажлын уялдаа холбоо сайжирч, хамтын ажиллагаа өргөжинө.	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, ТББ-ууд
96	10	Орон нутгийн гамшгийн эмзэг байдал, эрсдэлийг бууруулах, гамшгаас хамгаалах чадавхийг бэхжүүлэх, гамшгаас хамгаалах иж бүрэн команд штабын сургуулийг сумдад зохион байгуулах	Гамшгаас хамгаалах албад, сум, аж ахуйн нэгж, байгууллагын гамшгаас урьдчилан сэргийлэх арга хэлбэр сайжирч, учирч болох эрсдлийг бууруулна.	Аймаг, сумдын ЗДТГ, Онцгой байдлын газар
97	11	Мэргэжлийн хяналтын үйл ажиллагаанд “Шилэн хяналт”-ын системийг нэвтрүүлж, хяналт шалгалтын ил тод байдлыг хангах	Хяналт шалгалтын ил тод байдал хангагдана.	МХГ

98	12	Төрийн албан хаагчдыг гадаад, дотоодын хэрэгцээт сургалтанд хамруулах, мэргэшүүлэх, ажиллах нөхцлийг сайжруулах	Төрийн албан хаагчдын мэдлэг чадвар дээшилж иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээний чанар хүртээмж сайжирна.	Аймгийн ЗДТГ
99	13	Чанарын удирдлагын тогтолцооны ISO 9001:2008 стандартыг төрийн байгууллагад нэвтрүүлэхэд мэргэжил арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх	Төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж сайжирна.	Аймгийн ЗДТГ
100	14	Цусны даралт хэмжих аппарат, даралтад савыг шалгах манометр эталон төхөөрөмжүүдээр хангалт хийж цусны даралтын аппарат, даралтат савны аюулгүй байдлыг шалгаж баталгаажуулах нөхцлийг бүрдүүлэх	Шалгах эталон төхөөрөмжийн үйлчилгээг орон нутагт хийдэг болж эрүүл мэндийн байгууллага, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээ чирэгдэлгүй болно.	Аймгийн ЗДТГ, СХЗХ
101	15	Аймгийн хэмжээнд хэрэгжиж буй хөтөлбөрүүдийн явц, үр дүнд хяналт шинжилгээ хийж, хэрэгжилтийн талаар иргэд олон нийтэд мэдээлэх ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагуудаас хэрэгжүүлж буй ажил үйлчилгээний талаар иргэд олон нийт мэдээлэлтэй болно.	Аймгийн ЗДТГ, ТЗУХ
102	16	Батлан хамгаалах салбарын хууль эрх зүй, бодлогын шинэчлэлийн сургалт сурталчилгааны ажил зохион байгуулах	Монгол Улсын Батлан хамгаалах бодлого хууль, тогтоомж, эрх зүйн баримт бичгүүдийн талаар албан тушаалтан, иргэдэд ойлголт авч үйл ажиллагаандаа мөрдлөг болгоход ахиц гарна.	АЗДТГ-ын Цэргийн штаб, сумдын Засаг дарга нар болон ЗДТГ
103	17	Цэргийн насны залуучуудын боловсрол, эрүүл мэндийг дээшлүүлэх удирдлага, зохион байгуулалтын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх, үр дүнг тооцох	Цэргийн насны залуучуудын боловсрол эрүүл мэндийн түвшинд ахиц гарсан байна.	АЗДТГ-ын Цэргийн штаб, аймгийн БСГ, ЭМГ

104	18	Цэргийн дүйцүүлэх албыг сурталчлах, алба хааж байгаа иргэдийг орон нутгийн бүтээн байгуулалт, бусад арга хэмжээнд татан оролцуулах	Иргэд цэргийн дүйцүүлэх албыг зохих журмын дагуу орон нутагтаа биечлэн хаахын зэрэгцээ орон нутгийн бүтээн байгуулалт, байгалийн гамшиг, хорио цээрийн дэглэм сахиулах, хил хамгаалах зэрэг үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлсэн байна.	АЗДТГ-ын Цэргийн штаб, ОБГ, аймаг, сумын ХХТХЗ,
105	19	Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл, хүмүүжил олгож, төлөвшүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах	Иргэн-цэргийн харилцааг бэхжүүлэх, хүүхэд залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэхэд тодорхой нөлөөлөл үзүүлсэн байна.	АЗДТГ-ын Цэргийн штаб, сумдын Засаг дарга нар
106	20	Хил хамгаалах туслах хүчний зөвлөгөөн зохион байгуулж, холбогдох байгууллагуудын ажлын уялдаа холбоог сайжруулах	Улсын хил хамгаалалтын үр дүн дээшилж хилийн болон хил орчмын дэглэмийн зөрчил багасч хилчдийн нийгмийн хамгаалал сайжирна.	АЗДТГ-ын Цэргийн штаб, холбогдох байгууллагууд
2.Гадаад харилцааны уламжлалт найрсаг харилцааг бэхжүүлж, бүс нутгийн худалдаа, эдийн засгийн үр ашгийг нэмэгдүүлж, хамтын ажиллагааны хүрээг өргөтгөнө.				
107	1	Зүүн хойд Азийн бүс нутгийн худалдаа, эдийн засаг, шинжлэх ухааны хамтын ажиллагааны арга хэмжээнд идэвхтэй оролцох	Тодорхой салбар, чиглэлүүдээр олон улсын туршлагаас суралцах боломж бүрдэнэ.	Аймгийн ЗДТГ
108	2	Хөрш зэргэлдээ ОХУ-ын Буриад улстай харилцах харилцааг өргөжүүлж, сурагч солилцох, багш нарыг сургалтанд хамруулах, бүс нутгийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах	Харилцаа, хамтын ажиллагаа өргөжсөн байна.	Аймгийн ЗДТГ
109	3	Зарим улсын муж хотуудтай хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулан ажиллах	Харилцаа, хамтын ажиллагаа өргөжсөн байна.	Аймгийн ЗДТГ
3.3 Хууль эрх зүй, авлигагүй орчны ажил үйлчилгээ				
Хүний эрхийг хангах, хууль эрх зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх ажил үйлчилгээний үр нөлөөг сайжруулна.				

110	1	“Захиргааны ерөнхий хууль” болон шинээр батлагдсан хуулиудыг тайлбарлан таниулах, хэрэгжүүлэх, хангах ажлыг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулах	Шинээр батлагдсан хуулиудыг таниулах арга хэмжээ зохион байгуулагдсан байна.	Аймаг, сумын ЗДТГ Төрийн байгууллагууд
111	2	Хууль сахиулах байгууллагуудын удирдах бүрэлдэхүүний ажил хэргийн уулзалтыг хуваарь гарган зохион байгуулах	Хууль сахиулах байгууллагуудын удирдлагын уулзалтын хуваарь оны эхэнд гарч бүрэн зохион байгуулагдсан байна.	Аймгийн ЗДТГ
112	3	“Хууль зүйн өдөр” арга хэмжээг сумдын бүсийн төвүүдэд зохион байгуулах	Хууль зүйн өдөр арга хэмжээг явуулах хуваарь гарч зохион байгуулсан байна.	Аймгийн ЗДТГ
113	4	Хүний эрхийн төлөв байдал судалгааны баримт бичиг эмхэтгэж гаргах	Хүний эрхийн төлөв байдлын судалгааны баримт бичгийн эмхэтгэл хэвлэгдэжиргэдэд тараагдсан байна.	Аймгийн ЗДТГ
114	5	Аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллага, сумын Засаг даргын Тамгын газрын авлигын эсрэг үйл ажиллагааг үнэлэх ажлыг зохион байгуулах	Авлигын эсрэг үйл ажиллагаа сайжирсан байна.	Аймгийн ЗДТГ
115	6	Төрийн архивын улсын үзлэгт бэлтгэх, холбогдох арга хэмжээг авах	Төрийн архивын үйл ажиллагаа сайжирч, стандарт шаардлага хангагдана.	Аймгийн ЗДТГ

_____оОо_____

Сэлэнгэ аймгийн эдийн засаг, нийгмийг 2016 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн товчоо.

Д/д	Салбарын нэрс	Тусгагдсан бодлогын зорилтын тоо	хувь
1.	Эдийн засгийн бодлого	49	42,6
	Газар тариалан	4	
	Мал аж ахуй	11	
	Байгаль орчин	10	
	Үйлдвэрлэл, худалдаа, ахуй үйлчилгээ	6	
	Дэд бүтэц	10	
	Төсөв санхүү	8	
2.	Нийгмийн бодлого.	37	32,2
	Эрүүл мэндийн салбарын үйлчилгээ	9	
	Боловсролын үйлчилгээ.	7	
	Нийгмийн хамгааллын үйлчилгээ	9	
	Соёл урлагийн үйлчилгээ	12	
3.	Засаглалын бодлого	29	25,2
	Нутгийн захиргаа	20	
	Гадаад харилцаа	3	
	Хууль, эрх зүй	6	
	Нийт бодлогын зорилтын тоо	115	100

_____оОо_____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 04-ны өдөр Дугаар 74

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн 2016 оны төсөв
батлах тухай**

Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.5.2, 64 дүгээр зүйлийн 64.1.2 дахь заалтууд, Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2 дахь заалт, Монгол Улсын 2016 оны төсвийн тухай хуулийн 11, 13 дугаар зүйлүүдийг үндэслэн Сэлэнгэ аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

Нэг. Аймгийн 2016 оны төсвийн орлогын нийт дүн, орлогын нэр төрлийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

	Сэлэнгэ аймгийн төсвийн орлого бүгд	65 075 822.0
1.	Урсгал орлого	13 853 567.2
1.1	Татварын орлого	13 258 997.2
1.1.1	Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 8.1.1-д заасан орлогод ногдох албан татвар	12 081 158.4
1.1.2	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар	870 386.0
1.1.3	Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголт	-1 512 312.2
1.1.4	Авто тээвэр болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	575 127.0
1.1.5	Төсвийн тухай хуулийн 23.4.9-д зааснаас бусад улсын тэмдэгтийн хураамж	400 000.0
1.1.6	Газрын төлбөр	344 638.0
1.1.7	Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар ашигласан усны төлбөр	500 000.0
1.2	Татварын бус орлого	594 570.0
1.2.2	Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	84 570.0

1.2.3	Хүү, торгуулийн орлого	220 000.0
1.2.4	Нэр зааж ангилагдаагүй орлого	290 000.0
2.	Хөрөнгийн орлого	72 100.0
2.1	Хөрөнгө борлуулсны орлого	72 100.0
3.	Тусламжийн орлого	51 150 154,8
3.2	Улсын төсвийн санхүүгийн дэмжлэг	1 138 200.0
3.3	Орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг	7 472 574.4
3.4	Тусгай зориулалтын шилжүүлэг	42 539 380,4

Хоёр. Сэлэнгэ аймгийн 2016 оны төсөвт төсвийн ерөнхийлөн захирагч, түүний харьяа байгууллагын төвлөрүүлэх орлогын хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай. /мянган төгрөг/

2.1	Засаг дарга	84 570.0
2.1.1	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын өөрийн орлого	45 000.0
2.1.2	Худалдан авах ажиллагааны албаны өөрийн орлого	10 270.0
2.1.3	Цэргийн дүйцүүлэх албаны орлого	29 300.0

Гурав. Аймгийн 2016 оны төсвийн жилд төсвийн ерөнхийлөн захирагч, төсвийн шууд захирагч нарт дор дурдсан төсөв зарцуулах эрхийг олгосугай.

/мянган төгрөг/

3	Аймгийн нийт зарлагын дүн	65 075 822.0
3.1	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал	511 626.2
3.1.1	Урсгал зардлын дээд хэмжээ	316 566.5
3.1.2	Орон нутгийн сонгуулийн зардал	195 059.7
3.2	Засаг дарга	64 564 195.8
3.2.1	Урсгал зардлын дээд хэмжээ	64 046 581.5
3.2.1.1	Сумдад олгох санхүүгийн дэмжлэг	2 974 403.4
3.2.1.2	Сумдын орон нутгийн хөгжлийн санд олгох шилжүүлэг	4 483 544.6
3.2.1.3	Сумдад олгох тусгай зориулалтын шилжүүлэг	40 360 147,8
3.2.1.4	Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1 137 238.2
3.2.1.5	Аймгийн халамжийн сан	8 008 465.8

3.2.1.6	Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар	442 215.9
3.2.1.7	Худалдан авах ажиллагааны алба	56 682.1
3.2.1.8	Орон нутгийн өмчийн алба	52 079.5
3.2.1.9	Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардал	420 512.9
3.2.1.10	Орон нутгийн нөөц хөрөнгө	220 000.0
3.2.1.11	Орон нутгийн мал эмнэлгийн үйлчилгээ	397 339.0
3.2.1.12	Жолоочийн даатгалын сан	57 512.7
3.2.1.13	Нийтийн тээврийн хөнгөлөлт	50 478.0
3.2.1.14	Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн санд олгох шилжүүлэг	2 989 029.8
3.2.1.15	Аймагт олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээ	2 179 232,6
3.2.1.16	Гэрэлтүүлгийн татаас	87 750,0
3.2.1.17	Ахмадын хорооны дэмжлэг	42 201,5
3.2.1.18	Санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын алба	87 747,7
3.2.2	Хөрөнгийн зардлын дээд хэмжээ	517 614.3
3.2.2.1	Замын сангийн хөрөнгө оруулалт	517 614.3

Дөрөв. Аймгийн 2016 оны төсвийн жилд зарцуулах төсвийн зарлагын хэмжээг 65 075 822.0 мянган төгрөгөөр баталсугай.

Тав. Аймгийн 2016 оны төсвийн жилд аймгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх зам засварын зардлын хэмжээг 517 614.3 мянган төгрөгөөр баталсугай.

Зургаа. Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангаас сумын орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлгийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай.

/мянган төгрөг/

1	Алтанбулаг	210 006.7
2	Баруунбүрэн	264 416.1
3	Баянгол	240 418.5
4	Ерөө	364 787.6
5	Жавхлант	170 678.6
6	Зүүнбүрэн	156 032.7
7	Мандал	581 742.1
8	Орхон	210 976.3

9	Орхонтуул	258 159,1
10	Сайхан	282 240,9
11	Сант	210 933,1
12	Сүхбаатар	417 256,7
13	Түшиг	238 631,4
14	Хүдэр	238 507,1
15	Хушаат	207 443,0
16	Цагааннуур	265 015,1
17	Шаамар	166 299,6
	НИЙТ ДҮН	4 483 544,6

Долоо. Аймгийн төсвөөс сумын төсөвт олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээг дор дурьдсанаар баталсугай. /мянган төгрөг/

1	Алтанбулаг	25 672.0
2	Баруунбүрэн	173 955.4
3	Баянгол	245 348.1
4	Ерөө	51 548.8
5	Жавхлант	203 268.6
6	Зүүнбүрэн	270 337.1
7	Мандал	129 014.4
8	Орхон	185 929.6
9	Орхонтуул	232 172.5
10	Сант	201 475.8
11	Сайхан	283 521.4
12	Сүхбаатар	54 997.8
13	Түшиг	87 278.6
14	Хүдэр	84 620.9
15	Хушаат	194 811.6
16	Цагааннуур	216 735.8
17	Шаамар	333 715.0
	НИЙТ ДҮН	2 974 403.4

Найм. Тусгай зориулалтын шилжүүлгээр санхүүжих зардлыг дор дурдсанаар баталсугай. Үүнд:
/мянган төгрөг/

	Сумдын нэр	Сумын эмнэлэг өрхийн эмнэлэг	Соёлын төв	Ерөнхий боловсролын сургууль	Хүүхдийн цэцэрлэг	Биеийн тамир спортын ордон	Суурь зардлын дүн
1	Алтанбулаг	335 796.1	64 962.2	851 245,7	652 853,2		1 904 857,2
2	Баруунбүрэн	272 569.6	60 493.2	666 553,4	309 855,4		1 309 471,6
3	Баянгол	328 860.0	62 115.2	961 369,5	440 866,6	42 822,9	1 836 034,2
4	Ерөө	531 362.3	133 199.1	1 215 797,9	526 132,0	24 022,9	2 430 514,2
5	Жавхлант	219 829.0	68 562.3	454 231,9	268 438,6		1 011 061,8
6	Зүүнбүрэн	232 870.0	72 876.5	577 419,4	271 556,9		1 154 722,8
7	Мандал	834 491.1	155 439.9	4 666 408,8	2 040 613,8	156 392,7	7 853 346,3
	Мандал Мөнгөн хараа чуулга						406 126,2
	Мандал Номын сан						81 014,8
Мандал Хүүхдийн ордон						120 067,6	
8	Орхон	236 160.2	77 346.0	404 277,4	192 126,2		909 909,8
9	Орхонтуул	417 800.6	106 598.2	907 301,1	246 529,9		1 678 229,8
10	Сант	224 033.8	64 248.3	591 910,2	195 678,1		1 075 870,4
11	Сайхан	227 854.8	66 662.7	1 768 061,2	1 453 892,1	29 608,5	3 546 079,3
	Сайхан соёлын ордон						288 388,5
12	Сүхбаатар	293 509.6	-	4 746 489,7	2 622 028,8		7 662 028,1
13	Түшиг	207 799.2	66 038.3	491 580,1	258 327,1		1 023 744,7
14	Хүдэр	230 153.3	58 465.7	669 431,9	301 670,9		1 259 721,8
15	Хушаат	195 925.8	58 372.7	420 466,1	222 107,0		896 871,6
16	Цагааннуур	322 900.0	60 883.1	961 440,0	399 774,4	109 817,0	1 854 814,5
17	Шаамар	432 006.9	131 121.2	894 501,9	599 642,6		2 057 272,6
	Сумдын төсөв	5 543 922.3	1 307 384.6	21 248 486,2	11 002 093,6	362 664,0	40 360 147,8
1	Спорт сургууль			458 888,1			458 888,1
3	Биеийн тамир спортын газар					459 331,9	459 331,9

4	Хүүхэд гэр бүл, хөгжлийн хэлтэс						169 313,9
5	Аймгийн Нэгдсэн музей						160 751,2
6	Аймгийн Номын сан						163 804,5
7	Сэлэнгийн долгио чуулга						540 645,1
8	Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар						226 497,9
	Аймгийн төсөв			458 888,1		459 331,9	2 179 232,6
	Нийт төсөв	5 543 922,3	1 307 384,6	21 707 374,3	11 002 093,6	821 995,9	42 539 380,4

Арав. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүнг 1 дүгээр хавсралтаар баталсугай.

Арван нэг. Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 2 дугаар хавсралт, замын сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, төсөл, арга хэмжээний жагсаалтыг 3 дүгээр хавсралтаар тус тус баталсугай.

Арван хоёр. Энэ тогтоолын хүрээнд төсвийн бүрдүүлэлт, зарцуулалтанд байнгын хяналт тавьж, төсвийн хуримтлагдсан өр, авлагыг бууруулж, шинээр үүсгэхгүй ажиллахыг аймаг, сумдын Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
74 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

**ТӨСВИЙН ЭРХ ЗАХИРАГЧ НАРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
ХӨТӨЛБӨР, ХҮРЭХ ҮР ДҮН**

Д/д	Төсвийн эрх захирагч нар, тэдгээрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр	Хүрэх үр дүн		Зарцуулах төсөв /сая төгрөг/
		Чанар	Тоо	
1		Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга		
1.1	Аймгийн ИТХ-ын үйл ажиллагаа	МУ-ын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирлагын тухай хууль болон Төсвийн тухай хуульд заасан ИТХ-ын чиг үүргийг цаг хугацаанд нь бүрэн хэрэгжүүлнэ.	Хуралдаан төлөвлөсөн хугацаанд үр дүнтэй зохион байгуулагдсан байна.	511.6
2		Аймгийн засаг дарга		
2.1		Орон нутгийн төсвөөр хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ		
2.1.1	Засаг даргын ажлын алба	Засаг даргын Тамгын газар, аймгийн эдийн засгийн нийгмийн чадавхийг бэхжүүлж, төрийн үйлчилгээг иргэдэд шударга, шуурхай хүргэж, ил тод байдалд шинэчлэл хийж, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж үнэлэмжийг дээшлүүлнэ.	Орон нутгийн эдийн засаг бэхжиж иргэдийн сэтгэл ханамж дээшилнэ.	1 137.2
2.1.2	Орон нутгийн нөөц хөрөнгө	Сангийн сайдын тушаалаар батлагдсан орон нутгийн нөөц хөрөнгийг захиран зарцуулах журмыг хэрэгжүүлэх.	ИТХ-аар батлагдсан хөрөнгөөр байгалийн гамшиг ослын үр дагаврыг бууруулна.	220.0
2.1.3.	Орон нутгийн өмчийн алба	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль хэрэгжсэн байна.	Орон нутгийн өмчит байгууллагуудад үйлчилгээ үзүүлэх	52.0

2.1.4	Худалдан авах ажиллагааны алба	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах хууль болон холбогдох хууль, журам хэрэгжсэн байна.	Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжих төсөл арга хэмжээг чанартай зохион байгуулна.	56.6
2.2		Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээ		420.5
2.2.1	Ойжуулалтын ажлыг хөнөөлт шавьжид нэрвэгдсэн, түймэрт өртсөн 47 га талбайд ойн мэргэжлийн байгууллагуудаар гүйцэтгүүлэх	Төрөөс ойн талаар баримтлах бодлого, үндэсний болон аймгийн дэд хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана	47 га	32.8
2.2.2	Цөлжилт элсний нүүлт явагдаж эхэлж буй газрыг хамгаалах зорилгоор Баянгол сумын нутагт навчит модны суулгацаар ойжуулалт хийх /2.5-3 м өндөртэй мод/	Цөлжилт элсний нүүлт багасна	10 га	10.5
2.2.3	Ойн хөнөөлт шавьжийн тэмцлийн ажлыг хөнөөлт шавьжийн хэт олшролттой Мандал, Цагааннуур сумдад ойн мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх	Ойн төлөв байдал сайжирна. Хөнөөлт шавьжийн тархалт голломт багасна.	4000 га	44.0
2.2.4	Байгаль хамгаалагчдын зөвлөгөөн зохион байгуулах	2016 онд хийсэн ажлаа дүгнэж цаашид хийх ажлаа төлөвлөнө.	1 удаа	5.0
2.2.5	Гадаргын усны тооллого явуулах /Аймгийн хэмжээнд/	"Ус" үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилт хангагдана.	1 удаа	30.0
2.2.6	Бүх нийтээр мод тарих өдрөөр "Ногоон Сэлэнгэ хөдөлгөөн"-ийг аймгийн төвд хавар, намар 2 удаа зохион байгуулах	Ойн тухай хууль, МУ-ын Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөр хэрэгжинэ.	2 удаа	10.0

2.2.7	Алтанбулаг, Хүдэр, Ерөө, Бугант тосгон, Хушаат сумдад "Ногоон Сэлэнгэ хөдөлгөөн"-ийг хавар намар 2 удаа зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Ойн тухай хууль, МУ-ын Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөр хэрэгжинэ	2 удаа	10.0
2.2.8	Баруунбүрэн, Орхон, Орхонтуул, Рашаант тосгон, Сант сумдад "Ногоон Сэлэнгэ хөдөлгөөн"-ийг хавар намар 2 удаа зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Ойн тухай хууль, МУ-ын Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөр хэрэгжинэ	2 удаа	10.0
2.2.9	Шаамар, Зүүнбүрэн, Дулаанхаан тосгон, Цагааннуур, Түшиг сумдад "Ногоон Сэлэнгэ хөдөлгөөн"-ийг хавар намар 2 удаа зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Ойн тухай хууль, МУ-ын Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөр хэрэгжинэ	2 удаа	10.0
2.2.10	Мандал, Түнхэл тосгон, Баянгол сумдад "Ногоон Сэлэнгэ хөдөлгөөн"-ийг хавар намар 2 удаа зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Ойн тухай хууль, МУ-ын Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөр хэрэгжинэ	2 удаа	6.0
2.2.11	Жавхланта, Сайхан сум, Номгон тосгонд "Ногоон Сэлэнгэ хөдөлгөөн"-ийг хавар намар 2 удаа зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Ойн тухай хууль, МУ-ын Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Сэлэнгэ ногоон бүс хөтөлбөр хэрэгжинэ	2 удаа	6.0
2.2.12	Байгалийн ургамлын аймгийн тооллого, зураглалыг мэргэжлийн байгууллагуудаар гүйцэтгүүлэх	Байгалийн ургамал ашиглах шинжлэх ухааны үндэслэлтэй баримт бичигтэй болно.	1 удаа /Аймгийн хэмжээнд/	30.0
2.2.13	Сэлэнгэ бэлчирийн бүсэд үр түүх байнгын хэсэг байгуулах ажлыг сум дундын ойн ангиар гүйцэтгүүлэх	Үр түүх байнгын хэсэгтэй болж, сайн чанарын үрийн нөөцтэй болно.	10 га	6.0

2.2.14	Ойн санг гэрээгээр эзэмшигч 169 нөхөрлөлийн хилийн цэсийг тодорхой болгож, солбилцолд оруулан мэдээллийн санг бүрдүүлэх	Ойн санг гэрээгээр эзэмшигч нөхөрлөлийн хилийн цэс тодорхой болж, байгаль хамгаалах үйл ажиллагаа сайжирна.	169 нөхөрлөл	6.0
2.2.15	Булаг шандын эхийг хамгаалан усны ундратыг сайжруулах	Булаг шанд эх хамгаалагдаж, усны ундратаг нэмэгдэн, хүн малын ундаалах усны хэмжээ нэмэгдэнэ.	5 ширхэг	10.0
2.2.16	Байгаль орчны багц хуулиудыг иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад сурталчилах	Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын байгаль хамгаалах хууль тогтоомжийн мэдлэг мэдээлэл нэмэгдэнэ.	3 удаа	3.0
2.2.17	Агнуурын бүс нутагт хийх биотехникийн арга хэмжээг сум дундын ойн ангудаар гүйцэтгүүлэх	Ан амьтан амьдрах таатай орчин бүрдэнэ.	4 бүс, Хүдэр сум	9.0
2.2.18	Хог хаягдлыг цэвэрлүүлэх бүх нийтийн цэвэрлэгээ зохион байгуулж, цэвэр орчин бүрдүүлсэн, хог хаягдлыг дахин ашигласан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг шалгаруулж урамшуулах	Аймгийн хэмжээнд хоггүй цэвэр орчин бүрдэнэ.	1 удаа	5.0
2.2.19	Ойн хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, тэмцэх ажлын хүрээнд хяналт шалгалт хийх, сургалт зохион байгуулах, сурталчилгааны материал хэвлүүлэх, хөвлөл мэдээллийн хэрэгслээр сурталчилах	Иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, ойн санг гэрээгээр эзэмшигч нөхөрлөлийн ой хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг чадавхи дээшилнэ.	6000 ширхэг	9.0
2.2.20	Ажлын байранд эко орчин бүрдүүлэх зорилгоор "НОГООН ОФФИС" аян өрнүүлэх	"Ногоон хөгжлийн хөтөлбөр"-ийн хэрэгжилт, УИХ-ын 2014 оны 43 тогтоолын хэрэгжилт хангагдана.	1 удаа	6.2

2.2.21	Шилдэг ногоон байгууламжтай айл өрх, албан байгууллага, иргэнийг шалгаруулж шагнаж урамшуулах	Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын мод, тарих санаачлага нэмэгдэнэ.	1 удаа	5.0
2.2.22	Байгаль орчны эсрэг гэмт хэрэг зөрчлийг бууруулах зорилгоор хяналт шалгалт хийх нөхцөл бололцоогоор хангаж Байгаль орчин аялал жуулчлалын газарт дэмжлэг үзүүлэх	Байгаль орчны эсрэг гэмт хэрэг, зөрчил буурна		15.0
2.2.23	Сэлэнгэ аймгийн аялал жуулчлалын маршрут бүхий газрын зураг, аялалын танилцуулга, гарын авлага хэвлүүлэх	Жуулчдад зориулсан газрын зураг, гарын авлагатай болно.	1 удаа	10.0
2.2.24	Алтанбулаг, Сайхан, Орхон, Баянгол сумдад хийгдсэн цөлжилтийн судалгааг үндэслэн, цөлжилтийн зураглалыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх	Цөлжилтийн атлас, зураглалтай болж цаашид хийх ажлаа төлөвлөнө.	1 удаа	5.0
2.2.25	Мандал сумын ашиглалтын ойн санд ойн зохион байгуулалтын ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх	Ойн зохион байгуулалтын ажлыг гүйцэтгэснээр ашиглалтын ойн нөөц тодорхой болно.	362178 га	127.0
2.6	Улсын төсвөөс авах тусгай зориулалтын шилжүүлгээр хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ			
2.6.1	Сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээ	Хамрагдалтын тоог нэмэгдүүлж, сурах орчинг сайжруулан, авьяас чадварыг хөгжүүлэнэ.	СӨБ-д 7400 ххүхэд, СӨБ-ын хувилбарт сургалтанд 1455 хүүхэд хамрагдана	11 002.1

2.6.2	Ерөнхий боловсролын үйлчилгээ	Сургалтын чанар үр дүнг дээшлүүлж, сурч боловсрох орчныг сайжруулан, чанартай хоолоор үйлчилнэ.	Хүүхдэд ая тухтай орчин бүрдүүлж /хоол, байр/ үйлчилнэ.	21 707.4
2.6.3	Соёлын үйлчилгээ	Иргэдэд хүргэх соёлын үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	Урлаг соёл, музей, номын сангаар үйлчлүүлэгчдийн тоог нэмэгдүүлнэ.	2 948.1
2.6.4	Эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ	Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг тасралтгүй, чанартай хүртээмжтэй үзүүлэх боломж бүрдэнэ.	Хяналт сайжирч, урьдчилан сэргийлэх үзлэг, үйлчилгээнд хамрагдагсдыг нэмэгдүүлж, өвчлөл эндэгдэл буурна.	5 543.9
2.6.5	Спортын бодлого, үйл ажиллагаа	Биеийн тамирын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлнэ.	Иргэд, хүүхдийн бие бялдрыг хөгжүүлэх, спортын олон талт арга хэмжээг зохион байгуулж, соёлын үйлчилгээ, үйл ажиллагааны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	822.0
2.6.6	Газрын харилцаа, кадастрын үйлчилгээ	Газрын шинэтгэлийн бодлогыг эрчимжүүлнэ.	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангаж, төлөвлөсөн үйл ажиллагааг хугацаанд нь хийж гүйцэтгэнэ.	226.5
2.6.7	Гэр бүлийн болон хүүхдийн хөгжил, хамгааллын үйлчилгээ	Гэр бүлийн болон хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хууль, Засгийн газрын хөтөлбөрүүдийг хугацаанд нь хэрэгжүүлж, хяналт, дүн шинжилгээ хийж, орон нутгийн бодлогод тусгаж ажиллана.	Гэр бүл, хүүхдийн хөгжил, оролцооны хөтөлбөр, стратегийг орон нутагт хэрэгжүүлж, орон нутгийн хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн талаарх бодлого, шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, шинэчлэхэд хүүхэд, олон нийтийн оролцоог 80 хувьд хүргэж ажиллана.	289.4

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
74 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНГИЙН
ХӨРӨНГӨӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ,
АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ**

/мянган төгрөг/

Д/д	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил		Эхлэх, дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2016 онд санхүүжих дүн
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ		1		3,833,373.3	2,989,029.8
1	ЗАСАГ ДАРГА	2		3,692,373.3	2,848,029.8
1.1	Хөрөнгө оруулалт	3		3,642,373.3	2,101,029.8
Шилжих хөрөнгө оруулалт		4		1,415,556.1	572,424.4
1.1.1	Орхонтуул сумын хүүхэд хөгжлийн төвийн барилга барих	5	2015-2016	272,000.0	108,000.0
1.1.2	Алтанбулаг сумын Эрүүл мэндийн төвийн гадна инженерийн шугамын засвар	6	2015-2016	85,265.4	40,141.6
1.1.3	Усан бассейны дулааны шугам ажил /Шинээр баригдсан сургууль хүртэл дулааны шугам/	7	2013-2016	700,000.0	105,992.1
1.1.4	Сүхбаатар сумын 2 дугаар багийг камержуулж цагдаагийн газрын нэгдсэн хяналтын системд холбох	8	2015-2016	54,290.7	14,290.7
1.1.5	Мандал сумын 126 айлын орон сууцны гадна инженерийн шугам сүлжээний ажил	9	2015-2016	304,000.0	304,000.0
Шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалт		10		2,146,817.2	1,448,605.4
1.1.6	Аймгийн наадмын талбайн усан хангамж	11	2016-2016	15,000.0	15,000.0

1.1.7	Аймгийн хилийн зааг Тахилтын давааны тохижилт	12	2016-2016	53,500.0	53,500.0
1.1.8	Алтанбулаг, Сүхбаатар сумдад нийтийн бие засах газар барих	13	2016-2016	55,000.0	55,000.0
1.1.9	Шаамар сумын Дулаанхаан тосгоны шинэ суурьшлын бүсийн цахилгаан хангамж	14	2016-2016	90,000.0	90,000.0
1.1.10	Сайхан суманд бэлчээрийн гүний худаг гаргах	15	2016-2016	15,000.0	15,000.0
1.1.11	Мандал суманд бэлчээрийн гүний худаг гаргах	16	2016-2016	20,000.0	20,000.0
1.1.12	Ерөө суманд бэлчээрийн гүний худаг гаргах	17	2016-2016	20,000.0	20,000.0
1.1.13	Сүхбаатар сумын 6 дугаар баг 60 айлын дахин төлөвлөлт	18	2016-2016	25,000.0	25,000.0
1.1.14	Сүхбаатар сумын Хонгорморьт 1 дүгээр багт тоглоомын талбай байгуулах	19	2016-2016	25,000.0	25,000.0
1.1.15	“Алтанбулаг” боомтын олон улсын авто замын хаалга, орчны тохижилт	20	2016-2016	30,000.0	30,000.0
1.1.16	Бүх сумдыг цахим хуудастай болгох, төрийн үйлчилгээний хэрэглээний програм /application/ үүсгэх.	21	2016-2016	21,000.0	21,000.0
1.1.17	Сант суманд наадмын талбай барих	22	2016-2016	75,000.0	75,000.0
1.1.18	Орхон суманд наадмын талбай барих	23	2016-2016	75,000.0	75,000.0
1.1.19	Аймгийн хөл бөмбөгийн талбай	24	2016-2016	407,317.2	109,105.4

1.1.20	Жавхлант сумын Хүйтний голд модон гүүр барих	25	2016-2016	20,000.0	20,000.0
1.1.21	Ерөө суманд хөл бөмбөгийн талбай барих	26	2016-2016	140,000.0	140,000.0
1.1.22	Зүүнбүрэн суманд Хүүхэд залуучуудын спорт тоглоомын талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн барих	27	2016-2016	70,000.0	50,000.0
1.1.23	Хүдэр суманд Орон нутаг судлах танхим, тоног төхөөрөмж	28	2016-2016	50,000.0	50,000.0
1.1.24	Баянгол сумын хүүхэд хөгжлийн төвийн барилга гүйцээх	29	2016-2016	80,000.0	80,000.0
1.1.25	Түшиг сум үерийн хамгаалалтын далан барих	30	2016-2016	50,000.0	50,000.0
1.1.26	Баруунбүрэн сумын" Бүрэнхан" цогцолбор гүйцээх	31	2016-2016	80,000.00	80,000.00
1.1.27	Сүхбаатар суманд дулаан хуваарилах төв барих	32	2016-2016	110,000.0	110,000.0
1.1.28	Хушаат сумын цахилгааны шугамын шинэчлэлт	33	2016-2016	50,000.0	50,000.0
1.1.29	Сайхан сумын Олимп таеквондогийн Мараната клубын барилгын гадна дотно сантехникийн ажил	34	2016-2016	60,000.0	60,000.0
1.1.30	Цагааннуур суманд 1.2 км хатуу хучилттай зам тавих	35	2016-2016	480,000.0	100,000.0
1.1.31	Жавхлант суманд мал эмнэлгийн үйлчилгээний хашаа, ванн барих	36	2016-2016	30,000.0	30,000.0
1.2	Тоног төхөөрөмж	37		334,500.0	334,500.0

1.2.1	Стандартчилал хэмжил зүйн газарт цусны даралт хэмжих аппарат, эталон төхөөрөмж авах	38	2016-2016	6,500.0	6,500.0
1.2.2	Баруунбүрэн сумын спортын ордны техник хэрэгсэл	39	2016-2016	25,000.0	25,000.0
1.2.3	Ахмадын хороо хөгжим хэрэгсэл 5-р баг	40	2016-2016	2,000.0	2,000.0
1.2.4	Төрийн үйлчилгээний ТҮЦ машин авах	41	2016-2016	15,000.0	15,000.0
1.2.5	Хил хамгаалах туслах хүчний зөвлөлд сансрын холбооны антен авах	42	2016-2016	5,000.0	5,000.0
1.2.6	“Сэлэнгэ үйлчилгээ” ОНӨААТҮГ газарт нийтийн тээврийн автобус авах	43	2016-2016	50,000.0	50,000.0
1.2.7	Худалдааны төвд лангуу, тоног төхөөрөмж авах	44	2016-2016	80,000.0	80,000.0
1.2.8	Аймгий Ахмад, залуу гэр бүлийн ордонд тоног төхөөрөмж авах	45	2016-2016	30,000.0	30,000.0
1.2.9	Аймгийн итгэмжлэгдсэн лабораторид химийн урвалж бодис авах	46	2016-2016	20,000.0	20,000.0
1.2.10	Худалдааны төвийн ялтсан бойлер суурилуулах	47	2016-2016	25,000.0	25,000.0
1.2.11	Шаамар сумын ахмадын хорооны тоног төхөөрөмж	48	2016-2016	6,000.0	6,000.0
1.2.12	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт ялтсан бойлер суурилуулах	49	2016-2016	70,000.0	70,000.0
1.3	Их засвар	50		492,500.0	492,500.0
1.3.1	Сүхбаатар сумын цэнхэр байрнуудын засвар	51	2016-2016	100,000.0	100,000.0

1.3.2	Сүхбаатар сумын Төмөр замын байрнуудын засвар	52	2016-2016	80,000.0	80,000.0
1.3.3	Алтанбулаг сумын сургуулийн засвар	53	2016-2016	70,000.0	70,000.0
1.3.4	Аймгийн цэнгэлдэх хүрээлэнгийн тугны засвар	54	2016-2016	10,000.0	10,000.0
1.3.5	Орхон сумын эмнэлгийн засвар	55	2016-2016	50,000.0	50,000.0
1.3.6	Цагааннуур сумын Засаг даргын тамгын газрын засвар	56	2016-2016	8,000.0	8,000.0
1.3.7	Сүхбаатар сумын 4-р сургуулийн сантехник засвар	57	2016-2016	30,000.0	30,000.0
1.3.8	Сүхбаатар сумын 2-р сургуулийн дээвэр, гадна фасадны засвар	58	2016-2016	34,500.0	34,500.0
1.3.9	Амарбаясгалант хийд дэх байрыг засварлан тохижуулах	59	2016-2016	30,000.0	30,000.0
1.3.10	Мандал сумын Хэрх тосгоны Захирагчийн албаны барилгын дээврийн засвар	60	2016-2016	80,000.0	80,000.0
ХӨТӨЛБӨР, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭ		61	2016-2016	141,000.0	141,000.0
2.1.1	Баяр наадам зохион байгуулах зардал	62	2016-2016	50,000.0	50,000.0
2.1.2	Үүлэнд зориудаар нөлөөлж хур тунадас оруулах, нөөцийн пуужин авах	63	2016-2016	45,000.0	45,000.0
2.1.3	Бүх сумдад гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ /17 ширхэг мотоцикль авах/	64	2016-2016	34,000.0	34,000.0
2.1.4	Нум сум хөтөлбөр хэрэгжүүлэх	65	2016-2016	12,000.0	12,000.0
СУМЫН ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНД ОЛГОХ ОРЛОГЫН ШИЛЖҮҮЛЭГ		66		4,483,544.6	4,483,544.6
НИЙТ ДҮН		67		8,316,917.9	7,472,574.4

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
74 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралт

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРОН НУТГИЙН ЗАМЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨӨР
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ
/мянган төгрөг/

Д/д	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил		Эхлэх, дуусах хугацаа	Төсөвт өртөг	2016 онд санхүүжих дүн
ЗАМЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ					
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ		1		517,614.3	517,614.3
1	Засаг дарга	2		517,614.3	517,614.3
1.1	Их засвар	4		517,614.3	517,614.3
1.1.1	Орхон бүсийн зам засвар	5	2016- 2016	150,000.0	150,000.0
1.1.2	Сэлэнгэ бүсийн зам засвар	6	2016- 2016	150,000.0	150,000.0
1.1.3	Гурван замын уулзварын өргөтгөл	7	2016- 2016	30,000.0	30,000.0
1.1.4	Гэр бүлийн ордны гадна авто зогсоол	8	2016- 2016	50,000.0	50,000.0
1.1.5	Аймгийн нэгдсэн эмнэлгээс Худалдааны төв хүртэл 1.5 км хайрган хучилттай зам тавих	9	2016- 2016	137,614.3	137,614.3
	НИЙТ ДҮН	10		517,614.3	517,614.3

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫНТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 04-ны өдөр

Дугаар 75

Сүхбаатар

Журам, үнэлгээ батлах тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2-ын “д”-д заасныг үндэслэн Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хулаас ТОГТООХ нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн ойгоос мод шилжүүлэн суулгах журмыг 1 дүгээр хавсралтаар, ойгоос шилжүүлэн суулгах модны үнэлгээг 2 дугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
75 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

ОЙГООС МОД ШИЛЖҮҮЛЭН СУУЛГАХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1.Энэхүү журмын зорилго нь Монгол Улсын Ойн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.8 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх, Сэлэнгэ аймгийн ойгоос /цаашид ойгоос гэх/ мод шилжүүлэн суулгахтай холбоотой харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2.Энэхүү журмыг тус аймгийн ойн сангаас өөр аймаг болон нийслэлд мод шилжүүлэн суулгах ойн мэргэжлийн байгууллага болон аймаг дотроо ашиг олох зорилгогүйгээр мод шилжүүлэн суулгах гэж буй иргэн, нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллагууд дагаж мөрдөнө.

1.3.Бусад аймаг, нийслэлийн, хот суурингийн нийтийн эзэмшлийн талбайд шилжүүлэн суулгах модыг тухайн аймаг, нийслэлийн эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлтэй, дадлага туршлагатай мэргэжлийн боловсон хүчин, зориулалтын техник хэрэгсэл бүхий ойн мэргэжлийн байгууллагад өгнө.

1.4.Орон нутгийн иргэн, нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ашиг олох зорилгогүйгээр хувийн хэрэгцээнд тарихаар 10 ширхэг, нийтийн эзэмшлийн талбайд тарихаар 30 ширхэгээс илүүгүй модыг шилжүүлэн суулгах ажлыг гүйцэтгэж болно.

1.5.Ойгоос модыг дараах зориулалтаар шилжүүлэн суулгахыг зөвшөөрнө. Үүнд:

1.5.1.Хот, суурин газар, тусгай объектыг цэцэрлэгжүүлэх

1.5.2.Ойн зурваст тарих

1.6.Түймрээс хамгаалах ойн зурвас, өндөр хүчдэлийн шугамын доорх зурвас газар, уурхайн эдэлбэрт орсон талбай, мөн шигүү ургасан ойн арчилгаа хийх шаардлагатай талбайгаас модыг шилжүүлэн суулгана.

Хоёр. Ойгоос мод шилжүүлэн суулгах зөвшөөрөл олгох

2.1.Иргэн, нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ойгоос мод шилжүүлэн суулгах хүсэлтээ Ойн ангиар гаргуулсан дүгнэлтийн хамт аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт бичгээр ирүүлнэ. Хүсэлтэд ойгоос шилжүүлэн суулгах модны төрөл, тоо, өндөр, нас, зориулалт, шилжүүлэн суулгах газрын талаарх мэдээллийг тус тус тусгасан байна.

2.2.Сумын болон сум дундын Ойн анги нь ойн менежментийн төлөвлөгөө, ой зохион байгуулалтын материалыг үндэслэн хаанаас мод авах, нөөц байгаа эсэх талаар дүгнэлт гаргана.

2.3.Аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар нь ойгоос мод шилжүүлэн суулгах зөвшөөрөл олгохдоо Ойн ангийн гаргасан дүгнэлт, ойн мэргэжлийн байгууллагын өмнөх жилүүдэд гүйцэтгэсэн ижил төстэй ажлуудын гүйцэтгэлийг үндэслэж шийдвэр гаргана.

2.4.Ойгоос мод шилжүүлэн суулгах модны төлбөрийн 50 хувийг тухайн мод авч буй суманд, 50 хувийг аймгийн “Байгаль хамгаалах сан”-д урьдчилан төлнө.

Гурав. Мод шилжүүлэн суулгах гэрээ байгуулах

3.1.Аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газраас зөвшөөрөл авсан иргэн, нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь тухайн сумын Засаг даргатай мод шилжүүлэн суулгах гэрээ байгуулна.

3.2.Ойгоос мод шилжүүлэн суулгах гэрээнд дараах зүйлийг тусгана. Үүнд:

3.2.1.Мод шилжүүлэн суулгах үндэслэл, зориулалт

3.2.2.Мод авах газрын нэр, таксацийн бичлэг /ойн нөөцийг судлан тооцож, чанарын ба тоон үзүүлэлтийг тогтоох, үнэлэх техник үйл ажиллагаа/ төрөл, тоо, өндөр, нас

3.2.3.Шилжүүлэн суулгах модны үнэ, нөхцөл

3.2.4.Гэрээ байгуулагч талуудын эрх, үүрэг хамтран хүлээх хариуцлага

3.2.5.Мод шилжүүлэн суулгах технологи

3.2.6.Мод авах, тээвэрлэж дуусах хүртэлх хугацаа

3.3.Гэрээ нь тухайн гэрээнд заагдсан хугацаандаа хүчинтэй байх бөгөөд талууд харилцан тохиролцсноор гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.

Дөрөв. Мод шилжүүлэх явцад тавих хяналт

4.1.Тухайн сумын байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, байгаль хамгаалагч нь “Мод шилжүүлэн суулгах гэрээ”-ний дагуу ойгоос мод авах, шилжүүлэн тээвэрлэх явцад байнгын хяналт тавих үүрэг хүлээнэ.

4.2.Мод шилжүүлэн суулгах гэрээний биелэлтэнд оролцогч талууд харилцан хяналт тавьж ажиллана.

4.3.Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, байгаль хамгаалагч нь “Мод шилжүүлэн суулгах гэрээ”-нд заасан шилжүүлэн суулгах модны тоо хэмжээ дуусмагц сумын Засаг даргад мэдэгдэнэ.

4.4.Сумын болон сум дундын Ойн анги нь ойн мэргэжлийн байгууллагын ойгоос шилжүүлэн суулгахаар авсан модны тоо хэмжээг нэгтгэн мэдээллийн сан бий болгож зохих мэдээллийг тухайн сумын Засаг даргын тамгын газар, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт хагас, бүтэн жилээр ирүүлнэ.

Тав. Хориглох зүйл, хүлээлгэх хариуцлага

5.1.Ойн тухай хуулийн 14.1-д заасан эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр ойгоос мод шилжүүлэн суулгахыг хориглоно.

5.2.Гэрээнд заасан зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс илүү мод авсан зэрэг тохиолдолд дахин мод шилжүүлэн суулгах зөвшөөрөл олгохгүй.

5.4.Зөвшөөрөлгүйгээр ойгоос мод авсан, тээвэрлэсэн, худалдан борлуулсан, шилжүүлэн суулгах модыг заасан газраас аваагүй зэрэг тохиолдлуудад Ойн тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

_____оОо_____

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн
75 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

ОЙГООС 1 ШИРХЭГ МОД ШИЛЖҮҮЛЭН СУУЛГАХ ҮНЭЛГЭЭ
/Мян.төг/

№	Модны төрөл	Модны өндөрийн хэмжээ /метр/				
		<1	1-2	2-3	3-4	4-5
1	Шилмүүст мод	5,0	10,0	15,0	20,0	25,0
2	Навчит мод	3,0	6,0	9,0	12,0	15,0

Тайлбар: Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2009 оны 394 дүгээр тушаалын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Нэг ширхэг зулзган, залуу модны экологи-эдийн засгийн үнэлгээ”-ний 10%-аар тооцож ойгоос 1 ширхэг мод шилжүүлэн суулгах үнэлгээг гаргав.

_____оОо_____

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫНТОГТООЛ

2015 оны 12 сарын 04-ны өдөр Дугаар 76

Сүхбаатар

Тогтоолд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын “Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль”-ийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2-д, “Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль”-ийн 12 дугаар зүйлийн 12.1, Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2015 оны 75 дугаар тогтоолоор баталсан “Ойгоос мод шилжүүлэн суулгах журам”-ыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ НЬ:

1. Аймгийн ИТХ-ын 2015 оны 65 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан “Байгаль орчинд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийг “Байгаль хамгаалах сан”-д төвлөрүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журам”-ын 2 дугаар зүйлд дараах заалтуудыг нэмж оруулсугай. Үүнд:

2.1.9. Байгаль хамгаалах журмын эсрэг гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхэд ашиглаж хураалгасан зэвсэг, тээврийн хэрэгсэл, унаа хөсөг, техник, тоног төхөөрөмжийг борлуулсны орлого

2.1.10. Хууль бусаар бэлтгэж хураалгасан байгалийн баялгийг борлуулсны орлого

2.1.11. Ойгоос мод шилжүүлэн суулгах төлбөрийн орлогын 50 хувь

2. Дээрх заалтуудыг 2016 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

3. Тогтоолын хэрэгжилтэнд хяналт тавьж ажиллахыг Байгаль орчин, ялал жуулчлалын газрын дарга /Б.Батзориг/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫНТОГТООЛ

2015 оны 12 сарын 04-ны өдөр Дугаар 77

Сүхбаатар

Ажлын хэсэг томилох тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1-ийн “в”-д заасныг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

Нэг.Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын нутагт орших Ноён уул орчмын газар нутгийн Улсын тусгай хамгаалалтад хамруулах асуудлыг нарийвчлан судалж санал боловсруулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд оруулж хэлэлцүүлэх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг доорх бүрэлдэхүүнтэйгээр баталсугай. Үүнд:

Ажлын хэсгийн ахлагч:

С.Бүрэнбат- Аймгийн Засаг дарга

Гишүүд:

М.Баярбаатар - Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Байгаль орчин, үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн бодлогын хорооны дарга

С.Энхтайван- Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал дахь

Ардчилсан намын бүлгийн дарга

Б.Баярхүү- Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Төлөөлөгч

Б.Цээпилдорж- Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Төлөөлөгч

Ж.Баярмагнай- Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Төлөөлөгч

Б.Энхбат- Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Төлөөлөгч

Ж.Отгонхүү- Аймгийн Газрын харилцаа, барилга хот байгуулалтын газрын дарга

Б.Батзориг- Аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга

Хоёр. Судалж боловсруулсан саналаа 2015 оны 12 дугаар сард багтаан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд танилцуулахыг ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2015 оны 12 дугаар сарын 04-ны өдрийн
77 дугаар тогтоолын хавсралт

НОЁН УУЛ ОРЧМЫН ГАЗРЫГ УЛСЫН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТАНД АВАХ АСУУДЛААР САНАЛ БОЛОВСРУУЛАХ АЖЛЫН ХЭСГИЙН УДИРДАМЖ

Ажлын хэсэг 2015 оны 12 дугаар сарын 02 дугаар 10 хоногт Мандал суманд 3 хоногийн хугацаатай ажиллаж доорхи ажил үүргийг гүйцэтгэнэ.

1.Мандал сумын ИТХ, Засаг даргатай уулзаж санал солилцон тус сумын ИТХ-аас гаргасан шийдвэрийн үндэслэл, шалтгаан ач холбогдлыг тодруулах

2.Ноён уул, Гачууртын ам орчимд нутаглан амьдардаг айл өрх, өвөлжөө, хаваржааны хашаа хорооны тоо, бэлчээр нутгийн хэмжээ

3.Тус сумын иргэд ялангуяа Ноён уулын орчимд нутаглаж байгаа иргэд, малчидтай уулзаж саналыг сонсох, тухайн нутгийг улсын тусгай хамгаалалтанд авсанаар тэдний ахуй амьдрал, аж ахуй эрхлэлтэнд эерэг болон сөргөөр нөлөөлөх зүйлүүдийн талаар ярилцах. /Хуулинд юу гэж заасан байгааг үндэслэл болгох/

4.Ноён уул орчмын газрыг тусгай хамгаалалтанд авах эрдэмтэн судлаачдын санал болгож байгаа 33850 га, Засгийн газар БОНХАЖЯ-ны санал болгож байгаа 11194.2 га, Мандал сумын ИТХ-аас санал болгож байгаа 904 га талбай түүний хилийн цэсийг газар дээр нь үзэж харьцуулан дүгнэлт хийх. Энэ нь:

-Гачууртын алтны ордыг ашиглах Засгийн газрын бодлоготой нийцэж байгаа эсэх

-Ноён уулын түүх соёлын дурсгалыг хамгаалах талаар эрдэмтэн судлаачид болон иргэний нийгмийн зарим байгууллагуудын саналтай уялдаж байгаа эсэх

-Нутгийн иргэдийн аж амьдрал, аж ахуй эрхлэлтэнд эерэг сөрөг ямар нөлөө үзүүлэхээр байгаа

-Байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлөх бодит эрсдэл юу байгаа зэргийг тодруулан дүгнэлт гаргах

5.Ноён уул орчмын газар нутагт хэдэн аж ахуйн нэгж, иргэний хэдэн га ашигт малтмал хайгуулын болон ашиглалтын лицензтэй талбай байгаа, тэдгээрээс тусгай хамгаалалтанд авахаар санал болгож байгаа:

-33850 га-д хэдэн аж ахуйн нэгжийн хэдэн га лицензтэй талбай, хэдэн булш хиригсүүр, хэдэн өвөлжөө, хаваржаа, уст цэг хамрагдаж байгаа

-11194.2 га-д хэдэн аж ахуй нэгжийн хэдэн га лицензтэй талбай, хэдэн булш хиригсүүр, хэдэн өвөлжөө, хаваржаа, уст цэг хамрагдаж байгаа

-Мандал сумын санал болгож буй 904 га-д хэдэн ААН-ийн хэдэн га лицензтэй талбай, өвөлжөө, хаваржаа, уст цэг хамрагдаж байгаа

6.Гачууртын ордыг ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлтэй танилцах /холбогдох албаны хүмүүстэй уулзах замаар/ Ноён уулын Гачууртын ордыг ашигласнаар улсын эдийн засагт, аймгийн болон Мандал сумын хөгжил, ард

иргэдийн аж амьдралд ямар үр өгөөж өгөх вэ гэсэн асуултанд хариулт авах
7.Ноён уул орчимд хууль бусаар алт олзворлож байгаа болон түүнтэй
тэмцэж байгаа байдалтай газар дээр нь танилцах

Бэлтгэж авч явах материалууд:

а/.Ноён уул орчмын газар нутгийг өмнө нь орон нутгийн тусгай
хамгаалалтанд авч байсан болон улсын тусгай хамгаалалтанд авахаар
Засгийн газарт уламжилж байсан аймаг, сумын ИТХ-ын шийдвэрүүд

б/.Орон нутгийн тусгай хамгаалалтаас гаргаж байсан мөн
байгууллагуудын шийдвэрүүд

в/.Гачууртын орд газрыг ашиглахыг дэмжсэн эсвэл эсэргүүцсэн ард
иргэдийн төлөөллөөс аймаг, сум, УИХ, Засгийн газарт ирүүлсэн санал
гомдлууд /хэрэв байвал/

_____ оОо _____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫНТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 04-ны өдөр Дугаар 78

Сүхбаатар

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.4 дэх заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн төлөөлөгчдийн Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Төлбөр хураамжийн хэмжээ тогтоох тухай Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2015 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдрийн 66 дугаар тогтоолын үндэслэл хэсэгт “Хууль зүйн сайдын 2015 оны 02 сарын 25-ны өдрийн Журам батлах тухай А/30 дугаар тушаалыг” гэснийг “Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын 9 дүгээр зүйлийн 9.2.4 дэх заалтыг” гэж өөрчилсүгэй.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ

2015 оны 01 сарын 06-ны өдөр Дугаар 09

Сүхбаатар

Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай

Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт уул уурхайн талаар баримтлах бодлогын 4.2.9-д заасныг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт уул уурхайн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй томоохон аж ахуйн нэгжүүд нийгмийн хариуцлагын чиглэлээр нутгийн захиргааны байгууллагатай байгуулах гэрээнд тусгах асуудлын талаар хэлэлцээр хийх ажлын хэсгийг доорхи бүрэлдэхүүнтэйгээр шинэчлэн баталсугай. Үүнд:

1. Ажлын хэсгийн ахлагч: -Б.Цээпилдорж /аймгийн ИТХ-ын Төлөөлөгч/ Гишүүд:

- Б.Баярхүү /аймгийн ИТХ-ын Төлөөлөгч/
- Г.Бямбаа /аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгч/
- Г.Батцэнгэл /аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгч/
- Ч.Даваасүрэн /аймгийн ИТХ-ын Төлөөлөгч/

2. Ажлын хэсгийн ажиллах чиглэлийн удирдамжийг хавсралтаар баталсугай.

3. Гэрээ байгуулах ажлын явц, талуудаас тавьж буй саналууд, байр суурийн талаар аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдэд тухай бүр танилцуулж удирдамж чиглэл авч, гэрээний төсөлд тусгуулж ажиллахыг ажлын хэсгийн ахлагч /Б.Цээпилдорж/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 01 дүгээр сарын 06-ны
өдрийн 09-ний өдрийн тогтоолын хавсралт

**Уул уурхайн аж ахуйн нэгжүүдтэй хэлэлцээр
хийх ажлын хэсгийн удирдамж**

Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулж буй томоохон аж ахуй нэгжүүдтэй нийгмийн хариуцлагаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр нутгийн захиргааны байгууллагуудтай хамтран ажиллах гэрээний төсөлд тусгах асуудлын талаар аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлыг төлөөлж хэлэлцээр хийх ажлын хэсэг нь энэ удирдамжид заасан ажил үүргийг хэрэгжүүлнэ.

Тус аймгийн нутаг дэвсгэрт уул уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулж буй томоохон аж ахуй нэгжүүдийн удирдлагууд /Ерөнхий захирал, гүйцэтгэх захирал, ТУЗ, орон нутаг хариуцсан захирал г.м/-тай уулзалт ярилцлага хийж санал солилцох,

Нэг. Санал солилцож хэлэлцээр хийхдээ доорх асуудлуудыг хөндөж ярилцана.

-Аймгийн болон тухайн уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулж буй сумын удирдлагуудтай уулзаж гэрээнд тусгах саналыг сонсож ярилцах,

-Аймаг орон нутгийн хөгжлийг дэмжих санд тухай аж ахуйн нэгжээс оруулах хөрөнгийн хувь хэмжээ, нөхцлийг тохиролцох,

-Уурхайг хэрхэн яаж ашиглах, байгаль орчинд халгүй, хүн малд аюулгүй технологи хэрэглэх, Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлт хийх талаар,

-Уурхай ажиллуулах, баяжуулах, боловсруулах үйлдвэр болон орон нутагт шаардлагатай бусад үйлдвэр байгуулахтай холбогдсон дэд бүтэц /зам харилцаа, холбоо, цахилгаан, дулаан г.м/-ийг хөгжүүлэх, бий болгох талаар,

-Орон нутагт ажлын байр бий болгох, тухайн орон нутгаас ажиллуулах иргэдийн хувь хэмжээний талаар,

-Орон нутгийн хөгжлийг дэмжсэн хөрөнгө оруулалт хийх талаар,

-Өөрийн үйл ажиллагаанд шаардлагатай бараа, ажил үйлчилгээ, худалдан авах, туслан гүйцэтгэгч сонгоход тухайн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа шаардлага хангасан аж ахуй нэгж, байгууллагад давуу эрх олгох нөхцөл боломжийн талаар,

Хэлэлцээр хийсэн тухай бүр талуудаас гаргасан санал, ярилцан тохиролцсон асуудлын талаар аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдэд танилцуулан удирдамж чиглэл авч ажиллана.

-Хэлэлцээрээр гэрээнд тусгахаар тохиролцсон асуудлыг гэрээ байгуулагч талуудад албан бичгээр мэдэгдэж гэрээнд тусгуулан хяналт тавьж ажиллах.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 01 сарын 21-ний өдөр Дугаар 11

Сүхбаатар

Төлөвлөгөө батлах тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.1 дэх заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2015 оны ажлын төлөвлөгөөг хавсралтаар баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 01 дүгээр сарын
21-ний өдрийн 11 дүгээр тогтоолын хавсралт

АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН 2015 ОНЫ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тухайн жилд дэвшүүлсэн зорилт

1.Хурлын болон Тэргүүлэгчдийн хуралдааны бэлтгэл зохион байгуулалт, хэлэлцэх асуудал, шийдвэрийн төслийн боловсруулалтын чанар үр өгөөжийг сайжруулах

2.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Тэргүүлэгчдийн хурлаас батлан гаргасан дунд хугацааны хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт биелэлтийн явц байдал, үр дүнг тооцон үнэлгээ өгөх

3.Эдийн засгийн нөхцөл байдалтай уялдуулан аймаг, сумдын төсвийн боловсруулалт, хуваарилалтыг бодитой тооцож үндэслэлийг сайжруулах, төсвийн зарцуулалт, гүйцэтгэлд Хурлаас тавих хяналтыг тогтмолжуулах

4.Аймгийн хэмжээнд уул уурхайн хөрөнгө оруулагч аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагааг орон нутгийн хөгжилтэй уялдуулж, нийгмийн хариуцлагыг дээшлүүлэн, аймаг орон нутагтай хамтран ажиллах сонирхлыг нэмэгдүүлж ард иргэдэд хүртээмжтэй, харилцан ашигтай хариуцлагатай уул уурхайг хөхүүлэн дэмжих,

5.Төрөөс иргэдэд үзүүлж байгаа үйлчилгээний чанар хүртээмж, үр нөлөөг дээшлүүлэхэд Хурлаас тавих хяналт бодлого шийдвэрээр дэмжих.

Зорилтыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

№	Хэлэлцэх асуудал, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хугацаа	Хариуцах эзэн
1.	Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын хуралдаан		
	Аймгийн ИТХ-ын XII хуралдааны бэлтгэлийг ханган хэлэлцүүлэх	II сард	Тэргүүлэгчид
1.1	Аймгийн 2015 оны төсвийн тодотгол		Аймгийн Засаг дарга С.Бүрэнбат, аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ
1.2	Аймгийн Байгаль орчныг хамгаалах сангийн журмын төсөл		Аймгийн Засаг дарга С.Бүрэнбат, БОАЖГ

Аймгийн ИТХ-ын XIII хуралдааны бэлтгэлийн ханган хуралдуулж доорх асуудлуудыг хэлэлцүүлнэ		IV сард	Тэргүүлэгчид
1.2.1	Аймгийн Засаг даргын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тухай		Аймгийн Засаг дарга С.Бүрэнбат, ЗДТГ
1.2.2	Сэлэнгэ аймгийн 2014 оны төсвийн гүйцэтгэл		Аймгийн Засаг дарга С.Бүрэнбат, аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ
1.2.3	Аймгийн Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөнд тодотгол хийх тухай		Аймгийн ГХБХБГ
1.2.4	Таван хошуу малын татварын хувь хэмжээг тогтоох тухай		Аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ
Аймгийн ИТХ-ын XIV хуралдааны бэлтгэлийн ханган хуралдуулж доорх асуудлуудыг хэлэлцүүлнэ			Тэргүүлэгчид
1.3.1	Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөрийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай	IX сард	Аймгийн БОГ, Татварын хэлтэс
1.3.2	Аймгийн хэмжээнд усан хангамж, ариутгах татуургын баримтлах бодлогын тухай		Аймгийн Засаг дарга С.Бүрэнбат, ХБХ
1.3.3	Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, устгах үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх журмын төсөл		Аймгийн Засаг дарга С.Бүрэнбат, ХБХ
Аймгийн ИТХ-ын XV хуралдааны бэлтгэлийн ханган хуралдуулж доорх асуудлуудыг хэлэлцүүлнэ		XII сард	Тэргүүлэгчид
1.4.1	Аймгийн эдийн засаг, нийгмийг 2015 онд хөгжүүлэх Үндсэн чиглэлийн биелэлт, 2016 оны Үндсэн чиглэлийн төсөл		Аймгийн Засаг дарга С.Бүрэнбат, ЗДТГ
1.4.2	Аймгийн 2016 оны төсвийн төсөл		Аймгийн Засаг дарга С.Бүрэнбат, СТСХ
1.4.3	Аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн 2015 оны ажлын тайлангийн тухай		Ж.Санжжав
2. Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлууд			
Аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн Хуралдааныг сард 1-ээс доошгүй удаа бэлтгэлийн ханган хуралдуулж доорх асуудлуудыг хэлэлцэнэ.		Сар бүр	Тэргүүлэгчид

	“Улсын сайн малчин”, “Улсын Тэргүүний тариаланч хамт олон”, “Улсын Тэргүүний тариаланч”-ийг шалгаруулан шагнуулахаар МУ-ын Засгийн газарт уламжлах	I сард	Тэргүүлэгчид
2.1	Аймгийн ИТХ-ын 2015 оны ажлын төлөвлөгөө	I сард	Ж.Санжжав, Э.Оюунболд
2.2	2015 онд иргэдэд өмчлүүлэх газрын зориулалт, байршил, хэмжээг батлах тухай	I сард	Аймгийн ГХБХБГ
2.3	Сэлэнгэ аймагт хийгдсэн агнуур зохион байгуулалтын ажлын тайлан, агнуур зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөний тухай	I сард	Аймгийн ЗДТГ-ын ХБХ, БОАЖГ
2.4	“Багшийн хөгжил” аймгийн хөтөлбөрийн төсөл	II сард	Нийгмийн бодлогын хэлтэс
2.5	2015 онд агнах барих амьтны тоо тогтоох тухай		БОАЖГ
2.6	“Сэлэнгийн долгио чуулга”-ын уран сайхны бодлого чиглэл, цаашид хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны мэдээлэл		Нийгмийн бодлогын хэлтэс, Сэлэнгийн долгио чуулга
2.7	“Малын тэжээл” /2009-2014/ хөтөлбөрийн биелэлт үр дүнгийн тухай		Аймгийн ЗДТГ-ын ХБХ, ҮХААГ
2.8	“Загас” аймгийн хөтөлбөрийн төсөл		Аймгийн ҮХААГ
2.9	Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газруудын 2014 оны ажлын тайлан	III сард	ОНӨААТҮГ-ууд, ажлын алба
2.10	“Сургалтын чанар” /2010-2014/ хөтөлбөрийн биелэлт, үр дүнгийн тухай		Аймгийн ЗДТГ-ын НБХ, БСГ
2.11	“Эрүүл хот, сум, баг ажлын байр” хөтөлбөрийн төсөл		Аймгийн ЗДТГ-ын НБХэлтэс
2.12	Орон нутгийн байгууллагыг Гавьяат үйлстний нэрэмжит болгоход мөрдөх журмын төсөл	IV сард	Тэргүүлэгчид, ажлын алба
2.13	“Сэлэнгэ цэвэр орчин” /2009-2014/ хөтөлбөрийн биелэлт үр дүнгийн тухай		Аймгийн ЗДТГ-ын НБХэлтэс
2.14	Мал төллөлтийн байдал, хаврын тариалалтын талаарх мэдээлэл		Аймгийн ҮХААГ

2.15	“Сэлэнгэ аймагт ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалтын зөвшөөрөл олгох журам”-ын шинэчилсэн төсөл	V сард	Аймгийн ЗДТГ-ын ХБХ
2.16	“Архидалттай тэмцэх хөтөлбөр”-ийн төсөл		Аймгийн ЗДТГ-ын ХЗХ
2.17	“Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх, зөвшөөрөл олгох, хяналт тавих журам”-ын шинэчилсэн төсөл		Аймгийн ЗДТГ-ын ХЗХ
2.18	“Нийгмийн дэг журам, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх” /2010-2014/ хөтөлбөрийн биелэлт, үр дүнгийн тухай	VII сард	Аймгийн ЗДТГ-ын Хууль зүйн хэлтэс
2.19	Аймгийн аялал жуулчлалын бүсийг тогтоох, аялал жуулчлалын бүсэд мөрдөх журмын төсөл		Аймгийн ЗДТГ, БОАЖГ
2.20	Хөдөлмөр эрхлэлтийн өнөөгийн байдал, шинэ ажлын байр нэмэгдүүлэх талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаарх мэдээлэл	VIII сард	Хөдөлмөрийн хэлтэс
2.21	Хүүхэд хамгаалах стратегийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлтийн талаарх мэдээлэл /2012-2015/		Хүүхэд гэр бүлийн хөгжлийн хэлтэс
2.22	Орон нутгийн нийтийн зориулалттай өмчид хамаарах эд хөрөнгийн жагсаалтыг батлах, орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийг нийтийн зориулалттай өмчид шилжүүлэх журмын төсөл	2-р улирал	Тэргүүлэгч Г.Бямбаа, Орон нутгийн өмчийн алба
2.23	Хичээлийн шинэ жилийн бэлтгэл ажлын талаарх мэдээлэл	IX сард	Аймгийн Боловсрол соёлын газар
2.24	Аймгийн “Ахуй үйлчилгээ” хөтөлбөрийн төсөл		Аймгийн ЗДТГ-ын ХБХ
2.25	Хөгжлийн бодлогын салбарт хэрэгжиж буй аймгийн хөтөлбөрүүдийн явцын мэдээлэл	X сард	Аймгийн ЗДТГ-ын ХБХ
2.26	“Экологийн боловсрол” аймгийн хөтөлбөрийн төсөл	X сард	Аймгийн ЗДТГ, БОАЖГ
2.27	“Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх аймгийн төлөвлөгөөний явц, үр дүнгийн мэдээлэл	XI сард	Аймгийн ЗДТГ-ын ХЗХ
2.28	Намрын ургац хураалт, өвөлжилтийн бэлтгэл байдлын талаарх мэдээлэл		Аймгийн ҮХААГ

2.29	Цагдаагийн байгууллагад олон нийтийн хяналт тавих үүрэг бүхий Иргэний зөвлөлийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл	XII сард	Иргэний зөвлөлийн дарга О.Буянтогтох
2.30	Сумдын эргэлтийн эмийн сангийн үйл ажиллагааны өнөөгийн байдал, эргэлтийн эмийн сангийн зарцуулалтын талаарх мэдээлэл		Аймгийн ЗДТГ-ын НБХ, ЭМГ
3. Хяналт шалгалтын ажил			
3.1	Сумдын ИТХ-ын 2014 оны ажлын тайланд хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийх	1-р сард	Ажлын алба
3.2	Сумдын ИТХ, БИНХ түүний Тэргүүлэгчдийн ажлыг шалган танилцаж мэргэжил арга зүйн зөвөлгөө өгөх	Жилдээ	Ажлын алба
3.3	Амарбаясгалант хийдийн үйл ажиллагааны менежмент, өмчийн харъяалал, хийд орчмын айл өрх, аялал жуулчлалын баазуудын оновчтой байршлын асуудлыг судалж танилцан санал боловсруулах	1-р улиралд	Тэргүүлэгчид аймаг, сумын ЗДТГ-тай хамтарч
3.4	“Зөвшөөрөлгүйгээр атар газар хагалахыг хориглох тухай” аймгийн ИТХ-ын 2010 оны 43 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийн байдлыг зарим сумдад шалган танилцах	2-р улиралд	Үйлдвэр, хөдөө аж ахуй, байгаль орчны бодлогын хороо
3.5	Сургуулийн өмнөх боловсролын талаарх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн байдлыг зарим цэцэрлэгийн үйл ажиллагаанд шалган танилцах	2-р улиралд	Нийгмийн бодлогын хороо
3.6	Бичил уурхайн үйл ажиллагаанд Хүний эрхийн талаарх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн байдлыг шалган танилцах	3-р улиралд	Нутгийн удирдлага, хууль хяналтын бодлогын хороо
3.7	Худалдан авах үйл ажиллагаатай холбоотой хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн байдлыг шалган танилцах	2-р улиралд	Тэргүүлэгчид, Эдийн засаг, төсвийн бодлогын хороо
3.8	Татварын орлогын бүрдүүлэлтийн байдлыг 2-оос доошгүй суманд шалган танилцах	3,4-р улиралд	Эдийн засаг, төсвийн бодлогын хороо
3.9	“Шилэн дансны тухай” хуулийн хэрэгжилтийн байдалд хяналт тавьж ажиллах	Тухай бүр	Тэргүүлэгчид
4. Судалж боловсруулах асуудал			

4.1	Аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн 2015 оны ажлын төлөвлөгөөний төслийг боловсруулж батлуулах	1-р улиралд	Ж.Санжжав, Э.Оюунболд
4.2	Аймгийн ИТХ, Тэргүүлэгчид, Засаг даргаас батлан гаргах бодлогын баримт бичгийг боловсруулж шийдвэрлүүлэхэд баримтлах журмын төсөл боловсруулж батлуулах	1-р улиралд	Э.Оюунболд, Хууль зүйн хэлтэс
4.3	Орон нутгийн нийтийн зориулалттай өмчид хамаарах эд хөрөнгийн жагсаалтыг гаргах, Орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийг нийтийн зориулалттай өмчид шилжүүлэх журмын төсөл боловруулах	2-р улиралд	Тэргүүлэгч Г.Бямбаа Орон нутгийн өмчийн алба
4.4	Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газруудын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний үнэ тариф үндэслэлтэй эсэхийг судалж дүгнэлт гаргах	2-р улиралд	Тэргүүлэгчид, ажлын алба
4.5	Орон нутгийн байгууллагыг Гавьяат үйлстэний нэрэмжит болгоход мөрдөх журмын төслийг боловсруулах	3-р улиралд	Тэргүүлэгчид, ажлын алба
4.6	Авлигын эсрэг хуулийг хэрэгжүүлэх, авлигатай тэмцэх ажлын хүрээнд аймгийн төсвийн байгууллагуудаас иргэн, аж ахуйн нэгжүүдэд үзүүлж байгаа үйлчилгээний журам, зөвшөөрөл олгох үйл ажиллагаанд судалгаа хийж дүгнэлт гаргах	3-р улиралд	Тэргүүлэгчид, ажлын алба
4.7	ЕТГ, УИХ, Засгийн газраас санаачлан бүх нийтээр хэлэлцүүлж байгаа зарим хуулийн төсөлд санал өгөх, орон нутаг иргэдээс санал авч нэгтгэн боловсруулж хүргүүлэх	Тухай бүр	Ажлын алба
4.8	Сэлэнгэ аймгийн 9 гайхамшигийг иргэдийн санал асуулгаар тодруулах ажлыг зохион байгуулан Хурлын шийдвэрээр баталгаажуулах	3-р улиралд	Ажлын алба
5. Орон нутаг, иргэдтэй ажиллах талаар			

5.1	Тэргүүлэгчид бүрэн бүрэлдэхүүнээрээ зарим сум багийн ажил амьдралтай танилцаж, иргэдтэй уулзан санал хүсэлтийг нь сонсох		Тэргүүлэгчид
	· Орхон, Сант	2-р улиралд	
	· Ерөө, Алтанбулаг	4-р улиралд	
5.2	Эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж, хүн амд үзүүлж буй эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, үр өгөөжийн талаар Мандал, Сайхан сумдын Эрүүл мэндийн төвүүдэд шалган танилцах	2-р улиралд	Тэргүүлэгчид
5.3	Тэргүүлэгчид Сэлэнгэ аймгийн Хил хамгаалах байгууллага, Онцгой байдлын газрын үйл ажиллагаатай танилцах	3-р улиралд	Тэргүүлэгчид
5.4	Хүдэр сум дахь Төмөртэйн орд газрын уул уурхайн үйл ажиллагаатай танилцах	3-р улиралд	Тэргүүлэгчид
5.5	Аймаг, сумын Хурлын Төлөөлөгчдийн өдөрлөг нэгдсэн удирдамжаар зохион байгуулж иргэдэд Төлөөлөгчийн ажлын тайланг тавиулж Хурлын шийдвэр үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл өгч санал хүсэлтийг сонсох	4-р улиралд	Ажлын алба
5.6	Аймгийн ИТХ-ын дэргэдэх Ахмад зөвлөхүүдийн багаар Хурал, Тэргүүлэгчдийн Хурлаар хэлэлцэх асуудал болон аймаг орон нутгийн эдийн засаг, нийгмийн тулгамдсан асуудлуудаар хэлэлцүүлэг зохион байгуулах	Тухай бүр	Аймгийн ИТХ-ын дэргэдэх Ахмад зөвлөхүүдийн баг, Ажлын алба
5.7	Иргэний танхимаар хэлэлцүүлэх асуудлаар байгууллагуудаас санал авч хэлэлцүүлэг зохион байгуулах	Тухай бүр	Ажлын алба
6. Мэдээлэл, сурталчилгааны ажил			
6.1	Аймгийн ИТХ, түүний Тэргүүлэгчдээс 2014 онд батлан гаргасан тогтоол, шийдвэрийг эмхэтгэл болгон хэвлүүлэх	1-р улиралд	Ажлын алба
6.2	Аймгийн ИТХ-ын Төлөөлөгчдөд зориулан аймгийн ИТХ-ын үйл ажиллагаа, аймгийн ажлын талаар мэдээлэл бэлтгэн хүргүүлэх	Улирал бүр	Ажлын алба

6.3	Аймгийн ИТХ, Тэргүүлэгчдийн үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл бэлтгэн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд мэдээллэх	Тухай бүр	Ажлын алба
6.4	Шилэн дансны хуулийг хэрэгжүүлэх, Хурлын үйл ажиллагааг цахим хуудас болон мэдээллийн самбарт тогтмол байрлуулах	Тухай бүр	Ажлын алба
6.5	Хурал, Төлөөлөгчдийн үйл ажиллагааг сурталчлах зорилгоор орон нутгийн телевизээр “Төлөөлөгчийн цаг” нэвтрүүлэг явуулах	Сар бүр	Ажлын алба
6.6	Хурлын нэрэмжит олон нийтийг хамарсан арга хэмжээ 2-оос доошгүй удаа зохион байгуулах	Жилдээ	Ажлын алба
7. Сургалт семинар			
7.1	Аймгийн ИТХ-ын Төлөөлөгчдөд “Шилэн дансны тухай хууль”-аар мэдээлэл семинар өгөх	1-р улирал	Ажлын алба, аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ
7.2	Сэлэнгэ аймагт цахилгаан дамжуулах, түгээх ажил үйлчилгээний өнөөгийн байдал, цаашдын зорилтын тухай аймгийн ИТХ-ын Төлөөлөгчдөд мэдээлэл өгөх	1-р улирал	“Дархан-Сэлэнгийн цахилгаан түгээх сүлжээ” ХК, Ажлын алба
7.3	Аймаг, сумын ИТХ-ын Төлөөлөгчдөд “Хөгжлийн бодлогыг төлөвлөхөд Ногоон хөгжлийн асуудлыг тусгах нь” сэдэвт сургалтыг зохион байгуулах	Жилдээ	Ажлын алба, БОАЖГ
7.4	БИНХ-уудаар “Байгаль хамгаалах хуулийн эсрэг гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхэд олон нийтийн оролцоо” сэдэвт сургалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах	Жилдээ	Ажлын алба, Хууль зүйн хэлтэс
7.5	Төвийн бүсийн аймгуудын ИТХ-ын удирдах ажилтнуудын уулзалт зөвлөлгөөнд оролцох	Улиралд	
7.6	Хурлын Тэргүүлэгчид зарим аймгуудад туршлага судлах	3-р улиралд	Тэргүүлэгчид
7.7	Ерөө, Хүдэр сумдын Хурлын ажлын туршлагыг судлах, уулзалт семинарыг сумдын ИТХ-ын дарга, нарийн бичгийн дарга нарын дунд зохион байгуулна	3-р улиралд	Ажлын алба

7.8	Хурлын ажлын албаны ажилтнуудыг хөгжүүлэх, мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх зорилгоор тодорхой сэдвээр сар бүр сургалт зохион явуулах	Сар бүр	Ажлын алба
-----	---	---------	------------

АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧИД

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 01 сарын 21-ний өдөр Дугаар 12

Сүхбаатар

Нэрэмжит болгох тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.12 дахь заалт, Монгол улсын Засгийн газрын 2010 оны 172 дугаар тогтоолоор баталсан “Түүхэн үйл явдлын ой, тэмдэглэлт өдрийг тэмдэглэх, гавьяат үйлстнийг алдаршуулах, дурсгалыг нь мөнхжүүлэх журам”-ын 6.2, 6.4 дэх заалтуудыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр сумын ерөнхий боловсролын сургуулийг тус сумын уугуул, Монгол улсын төрийн соёрхолт, Хөдөө аж ахуйн ухааны доктор, дэд профессор Раагийн Жавзмаагийн нэрэмжит болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 01 сарын 21-ний өдөр

Дугаар 13

Сүхбаатар

**Лувсаншаравын Жалхарыг Монгол улсын
Гавьяат механикжуулагч цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Хөдөө аж ахуйн салбарт тасралтгүй идэвх зүтгэл, үр бүтээлтэй ажиллаж хүн амыг эрүүл аюулгүй хүнсээр хангахад оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж Баянгол сумын “Газар баян” нөхөрлөлийн захирал Лувсаншаравын Жалхарыг Монгол улсын Гавьяат механикжуулагч цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 01 сарын 21-ны өдөр Дугаар 15

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн ерөнхий агнуур зохион байгуулалтын
ажлын тайланг зөвшөөрөх тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.14 дэх заалт, “Амьтны тухай хууль”-ийн 5 дугаар зүйлийн 5.4.7 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

Нэг.Аймгийн 2014 оны төсөвт тусган аймгийн Засаг даргын захиалгаар Байгаль орчны мэргэжлийн байгууллага “Монголын анчдын нийгэмлэг” Төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлсэн Сэлэнгэ аймгийн ерөнхий агнуур зохион байгуулалтын ажлын тайланг зөвшөөрсүгэй.

Хоёр.Уг тайланг үндэслэн боловсруулсан “Сэлэнгэ аймгийн агнуур зохион байгуулалтын менежмент төлөвлөгөө”-г Байгаль орчны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагаар батлуулан хэрэгжилтэд нь хяналт тавьж ажиллахыг аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга /Б.Батзориг/-т үүрэг болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 02 сарын 11-ны өдөр Дугаар 19

Сүхбаатар

Тогтоолд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол улсын Ойн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.4 дэх заалт, Сайхан сумаас ирүүлсэн хүсэлтийг харгалзан аймгийн Засаг даргаас оруулсан саналыг хэлэлцээд Сэлэнгэ аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.2014 оны 12 дугаар сарын 22-ний өдрийн 148 дугаар тогтоолын 1, 2 дугаар хавсралтад Сайхан суманд арчилгааны огтлолоор 200 шоо метр, цэвэрлэгээний огтлолоор 800 шоо метр шинэс модыг хэрэглээний зориулалтаар Сант сумын нутгаас бэлтгэхээр нэмж оруулсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ

2015 оны 03 сарын 12-ны өдөр Дугаар 25

Сүхбаатар

Ардын дуу бүжгийн “Сэлэнгийн долгио чуулга”-ын талаар авах зарим арга хэмжээний тухай

Ардын дуу бүжгийн “Сэлэнгийн долгио чуулга”-ын уран сайхны бодлого чиглэл, цаашид хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны талаар “Сэлэнгийн долгио чуулга”-ын дарга Д.Уранбилэгийн мэдээллийг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн Хуралдаанаар хэлэлцээд ТЭМДЭГЛЭХ нь:

Ардын дуу бүжгийн “Сэлэнгийн долгио чуулга” нь аймгийн ард иргэдэд соёл урлагийн чиглэлээр үйлчилгээг үзүүлэх ажлыг зохион байгуулж зах зээлийн өнөөгийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн уран бүтээлийн төрөл хэлбэрээ олшруулж дуулалт болон драмын, мөн хүүхдийн жүжгүүдийг тайзнаа тавьж олны хүртээл болгон ажиллаж байна.

2014 онд хөдөөгийн ард иргэдэд соёлын үйлчилгээг үзүүлж сум орон нутагт 2 бүтээлээр 16 удаагийн тоглолт хийж нийт 2000 гаруй үзэгчдэд үйлчилжээ. Үүний зэрэгцээ байгууллагын уран бүтээлчдийн хөрвөх чадварыг сайжруулан “Гэгээн Муза” олон улсын урлагийн наадамд амжилттай оролцуулж “Гоолингоо” дуулалт жүжгээр оролцон “Шилдэг зохиолч”, “Шилдэг эрэгтэй туслах дүр”-ийн шагнал, мөн мэргэжлийн дуулаачдын “Алтан намар” улсын уралдаанд тусгай байрын шагналыг хүртэж аймаг орон нутгаа улс болон олон улсын хэмжээнд сурталчилсан байна.

Гэвч ардын дуу бүжгийн “Сэлэнгийн долгио чуулга”-ын төсөвт уран бүтээл туурвихад зарцуулах зардал, мөнгө дутмаг, соёл урлагийн мэргэжлийн боловсон хүчин, соёл урлагийн ажилтнуудын тогтвор суурьшилтай ажиллах, эдийн засаг, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх асуудал хангалтгүй байгааг тэмдэглээд Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.7 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

Нэг.Аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д ДААЛГАХ нь:

1.Ардын дуу бүжгийн “Сэлэнгийн долгио чуулга”-ыг шаардлагатай мэргэжилтэй боловсон хүчнээр хангах, техник, тоног төхөөрөмж, хөгжим зэмсэгийн шинэчлэлт хийхэд шаардлагатай төсөв зардлыг аймаг, орон нутгийн жил бүрийн төсөвт шат дараатайгаар тусгах болон холбогдох эрх

бүхий байгууллагуудад тавьж шийдвэрлүүлэх замаар уран бүтээл туурвих нөхцөл боломжоор хангах.

2.Ардын дуу бүжгийн “Сэлэнгийн долгио чуулга”-ын одоогийн ажиллаж байгаа бүтэц бүрэлдэхүүнд тулгуурлан өнөөгийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн хөрвөх чадвар сайтай Хөгжимт жүжгийн театр болгох асуудлыг нухацтай судлан холбогдох газарт тавьж шийдвэрлүүлэх.

Хоёр.Ардын дуу бүжгийн “Сэлэнгийн долгио чуулга”-ын дарга /Д.Уранбилэг/-д ДААЛГАХ нь:

1.Уран бүтээлчдийн мэргэжил мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэхэд анхаарч уран бүтээлчдийг эчнээ болон давтан сургалтанд хамруулах замаар тэдний тасралтгүй хөгжих нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх.

2.Уран бүтээлийн төрөл хэлбэрийг шинэчлэн өргөжүүлэх, урын санг баяжуулан мэргэжлийн түвшинд уран бүтээл туурвих, хөдөөгийн иргэд малчдад явуулын үйлчилгээгээр хүргэх, уран бүтээлээ сурталчилах.

3.Иргэдэд соёл урлагийн үйлчилгээ үзүүлэх орчин нөхцлийг сайжруулан тохижилт үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлэх.

4.Сумдын соёлын байгууллагуудад мэргэжлийн арга зүйн туслалцаа үзүүлэх

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 03 сарын 12-ны өдөр Дугаар 26

Сүхбаатар

Нэрэмжит болгох тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.12 дахь заалт, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2010 оны 108 тоот тогтоолоор баталсан “Гудамж талбайд нэр өгөх, нэрэмжит болгох, хөшөө дурсгалын цогцолбор байгуулах, нэрэмжит арга хэмжээ, шагнал бий болгох журам”-ын 3.1, 3.2 дахь заалтуудыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийг Сэлэнгэ аймгийн Баруунбүрэн сумын уугуул, академич, Анагаахын шинжлэх ухааны доктор, профессор БНМАУ-ын Эрүүлийг хамгаалах яамны сайд асан Базарын Дэмбэрэлийн нэрэмжит болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 03 сарын 12-ны өдөр Дугаар 28

Сүхбаатар

**Пунцагхоролын Гончигжавыг Монгол Улсын
Гавьяат тээвэрчин цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Авто тээврийн салбарт олон жил тасралтгүй ажиллаж эзэмшсэн техниктээ үйлчилгээ тохиргоог чанартай хийж эдийн засгийн хэмнэлт гарган, аймаг, улсын аваргаар удаа дараа шалгарч байсан ажлын амжилтыг нь үнэлж Алтанбулаг сумын ахмад Пунцагхоролын Гончигжавыг Монгол улсын Гавьяат тээвэрчин цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 01-ны өдөр Дугаар 32

Сүхбаатар

Ой тэмдэглэх тухай

Монгол улсын Засгийн газрын 2010 оны 172 дугаар тогтоолоор баталсан “Түүхэн үйл явдлын ой тэмдэглэх журам”-ын 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.Мандал сумын Хэрх тосгоны Ерөнхий боловсролын сургууль байгуулагдсаны 80 жилийн ойг 2015 оны 07 дугаар сард тэмдэглэхийг зөвшөөрсүгэй.

2.Ойгоо угтаж байгууллага, хамт олныхоо идэвх санаачилгыг өрнүүлэн тодорхой бүтээлч ажил зохион байгуулж ажиллахыг тус тосгоны Ерөнхий боловсролын сургуулийн захирал /Ч.Одгэрэл/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 01-ны өдөр Дугаар 33

Сүхбаатар

Ой тэмдэглэх тухай

Монгол улсын Засгийн газрын 2010 оны 172 дугаар тогтоолоор баталсан “Түүхэн үйл явдлын ой тэмдэглэх журам”-ын 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1. Алтанбулыг сумын Эрүүл мэндийн төв байгуулагдсаны 90 жилийн ойг 2015 оны 08 дугаар сард тэмдэглэхийг зөвшөөрсүгэй.

2. Ойгоо угтаж байгууллага, хамт олныхоо идэвх санаачилгыг өрнүүлэн тодорхой бүтээлч ажил зохион байгуулж ажиллахыг тус сумын Эрүүл мэндийн төвийн эрхлэгч /Ц.Эрдэнэтүяа/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 01-ны өдөр Дугаар 38

Сүхбаатар

**Пэрэнлэйн Цэрмаг Монгол улсын
Гавьяат багш цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Боловсролын салбарт тасралтгүй олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, эх орныхоо ирээдүй болсон хүүхэд багачуудыг сурган хүмүүжүүлэх нэр хүндтэй, ариун үйлсэд олон жилийн хүч хөдөлмөрөө зориулсныг нь үнэлж Сүхбаатар сумын 2-р цэцэрлэгийн эрхлэгч Пэрэнлэйн Цэрмаг Монгол улсын Гавьяат багш цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 01-ны өдөр Дугаар 39

Сүхбаатар

**Лүүлүүгийн Ганболдыг Монгол улсын
Гавьяат механикжуулагч цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. Монгол улсын газар тариалангийн салбарыг хөгжүүлэх, хүн амыг эрүүл, аюулгүй хүнсний бүтээгдэхүүнээр хангах үйлсэд олон жил тасралтгүй ажиллаж байгаа Сайхан сумын “Ургацын Ундраа” ХХК-ийн захирал Лүүлүүгийн Ганболдыг Монгол улсын Гавьяат механикжуулагч цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 22-ны өдөр Дугаар 41

Сүхбаатар

Хөтөлбөр батлах тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.7 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1."Багшийн хөгжил" аймгийн хөтөлбөрийг хавсралтаар баталсугай.

2.Хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээг жил бүрийн үндсэн чиглэлд тусган хэрэгжүүлж, нэгдсэн удирдлагаар ханган биелэлтийн явцыг жил бүр аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд танилцуулж байхыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 04 дүгээр сарын 22-ны
өдрийн 41 дүгээр тогтоолын хавсралт

“БАГШИЙН ХӨГЖИЛ” АЙМГИЙН ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Сэлэнгэ аймгийн багш нарын ажлын нөхцөл, эрүүл мэнд, нийгмийн байдал

Сэлэнгэ аймгийн хэмжээнд ерөнхий боловсролын 35 сургуульд 983 үндсэн багш, сургуулийн өмнөх боловсролын 35 байгууллагад 244 багш, нийт 1227 багш ажиллаж байна.

Багш нарын 62.0 хувийг залуу багш /20-39 насны/, 25.2 хувийг дунд насны /40-49 насны/ багш, 12.8 хувийг ахмад багш /50 түүнээс дээш насны/ эзэлж байгаа бөгөөд боловсролын зэргийн хувьд магистр 7,7 хувь, бакалавр 67.7 хувь, дипломын 21.0 хувь, бусад 3,6 хувьтай, мэргэжлийн зэргийн хувьд 0.49 хувь нь зөвлөх, 10.6 хувь нь тэргүүлэх, 33.8 хувь нь заах аргач зэрэгтэй багш нар байна.

Нийт багш нарын дийлэнх буюу 62 хувийг залуу багш нар эзэлж байгаа бөгөөд тэдний нийгмийн асуудлыг хөндсөн бодлого зайлшгүй хэрэгтэй юм.

Багш нарын 87.4 хувь нь өөрийн эзэмшлийн, 13.5 хувь нь түрээсийн байранд амьдарч байгаа ба 29.7 хувь нь нийтийн орон сууцанд, 26.2 хувь нь бие даасан тохилог сууцанд, 27.5 хувь нь хашаа байшинд, 2.4 хувь нь гэрт амьдарч байна.

Эрүүл мэндийн судалгаанд хамрагдсан багш нарын дундаж нас 36, эрэгтэй 19.6, эмэгтэй 80.4 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд дундаж жин 63.2, өндөр 153.1, биеийн жингийн индекс 24.3 хувьтай байна. Өвчлөлийн байдлыг судалж үзэхэд:

- Шүд-40.9%
- Нүд -29.0%
- Ялгаруулах эрхтний-27.0%
- Харшлын гаралтай- 20.9%
- Даралт ихтэй -17.0%
- Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчлөлтэй- 12.5%
- Зүрх судасны өвчлөл-11.0%
- Мэдрэлийн системийн- 9.1%
- Хоол боловсруулах эрхтэн- 8.3%
- Даралт хэт багатай-7.7%
- Элэг-6.4%
- Үржлийн эрхтний-6.1%
- АЗЭ-ийн өвчлөл-1.9%
- Арьсны -1.6%
- Хавдар-1.4%

Сүүлийн 2 жилд 23.2 хувь нь эмнэлэгт хэвтэж эмчлүүлсэн бол 22.4 хувь нь гэрээр, 3.5 хувь нь сувилалд эмчлүүлсэн, 18.5 хувь нь огт эмчилгээ

хийлгээгүй байна.

Сүүлийн жилүүдэд багш нарт дулаан хангамжийн дутагдал, ажил мэргэжлийн онцлогоос шалтгаалсан өвчлөл ихэсч, ажлаа хийж байгаад нас барсан тохиолдол нэмэгдэж байна.

Ажлын байрны нөхцлийг 41.1 хувь нь хангалтгүй гэж үзсэн байгаа бөгөөд техник тоног төхөөрөмж хангалтгүй байна гэж 56.9 хувь нь, сургалтын хэрэглэгдэхүүн хангалтгүй байна гэж 65.1 хувь нь, 36.6 хувь нь дулаан хангамж дутагдалтай байна гэж үзжээ.

Амьжиргааны хувьд судалгаанд хамрагдсан нийт багш нарын 5.4 хувь нь хүнсний ногоо тариалдаг, 9.9 хувь нь мал аж ахуй эрхэлдэг, 81.1 хувь нь ямар нэг аж ахуй эрхэлдэггүй байна. 35.0 хувьд нь өрхөд өөр ажил эрхэлдэг гишүүн байхгүй байгаа бол судалгаанд хамрагдсан цэцэрлэгийн багш нарын 98 хувь нь, ерөнхий боловсролын сургуулийн багш нарын 90.9 хувь нь банкинд ямар нэг зээлтэй гэж хариулсан байна.

Хоёр. Хөтөлбөрийн үндэслэл

Монгол улсын Боловсролын тухай хууль, БСШУЯ, Монголын боловсролын байгууллагыг хөгжүүлэх мастер төлөвлөгөө 2008-2021 он, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2008 оны 316 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Сургуулийн өмнөх болон бага, дунд боловсролын багш бэлтгэх, мэргэшил дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөр”, “Сургуулийн өмнөх болон бага, дунд боловсролын багш бэлтгэх, мэргэшил дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө, БСШУ-ы сайдын 2012 оны А/136 дугаар тушаалаар батлагдсан “Багшийн хөгжил” хөтөлбөр, “Монгол улсын Засгийн Газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”, “Аймгийн Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөр” /2012-2016/ нь энэхүү хөтөлбөрийн гол эх сурвалж болно.

БСШУ-ы сайдын 2012 оны 11 дүгээр сарын 22-ны А/136 тоот тушаалаар батлагдсан “Багшийн хөгжил” хөтөлбөр нь хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлэхэд чиглэсэн багшлах арга зүйд тулгамдаж буй асуудлыг судлан илрүүлж, шийдвэрлэх арга замыг сонгон ажлын байран дээрээ тасралтгүй хөгжих таатай нөхцөл бүрдүүлэх, хүүхдийг хөгжүүлдэг багш төлөвшүүлэх, тэргүүн туршлагыг түгээх, нэр хүндийг өсгөхөд чиглэсэн бол Сэлэнгэ аймагт хэрэгжүүлэх “Багшийн хөгжил” дэд хөтөлбөр нь багш нарын ажлын байрны нөхцлийг сайжруулах, тэдний өрхийн амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх, эрүүл мэндийг нь дэмжих, орон сууцны асуудлыг шийдвэрлэх, багшийн үнэлэмж дээшлүүлэх, нийгмийн хамгааллыг сайжруулахад чиглэгдэнэ.

Гурав. Хөтөлбөрийн зорилго

“Багшийн хөгжил” аймгийн хөтөлбөрийн зорилго нь Сэлэнгэ аймгийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгт ажиллаж байгаа багш нарын мэргэжил үнэлэмжийг дээшлүүлж, тасралтгүй хөгжлийг хангах, ажлын байрны нөхцөл, эрүүл мэнд, орон сууцны чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, багш нарын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлж, нийгмийн

хамгааллыг сайжруулахад оршино.

Дөрөв. Хөтөлбөрийн зорилт

Зорилт 1.Багшийн мэргэжил, үнэлэмжийг дээшлүүлэх, тасралтгүй хөгжлийг хангах

Зорилт 2.Багш нарын ажлын байрны нөхцлийг сайжруулах, Багш нарын эрүүл мэндийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлэх

Зорилт 3.Багш нарын орон сууцны нөхцлийг сайжруулах, дэмжих

Зорилт 4.Багш нарын өрхийн амьжиргааг дэмжих

Тав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаа

Хөтөлбөрийг 2015-2020 онд хэрэгжүүлж, цаашид боловсролын салбарт багшийн нийгмийн хамгааллыг сайжруулахад чиг баримжаа болгоно.

Зургаа. Хөтөлбөрийн зорилтыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэл

Зорилт 1 хүрээнд: Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх, тасралтгүй хөгжлийг хангах

1.1.Үндэсний үндсэн болон төрөлжсөн, ажлын байран дээрх сургалтуудад хамруулж, багшийн мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх

1.2. Мэдээлэл харилцааны технологийг ашиглан зайны сургалт явуулах, мэдээ, мэдээллийг түгээж, багш бүрийн мэргэжил дээшлүүлэх

1.3. “Цахим сургууль-цахим сургалт” аймгийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх

1.4. Ур чадварын уралдааныг зохион байгуулж, “Хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх арга зүй, технологийн сан”, “Сайн хичээлийн сан” бүрдүүлэх

1.5. Шилдэг илтгэлийн уралдаан, төрөлжсөн хичээлийн олимпиадуудыг үе шаттай зохион байгуулах

1.6. Багш бүрийг судалгаа шинжилгээний арга зүйд сургах ажлыг зохион байгуулах

1.7. Тэргүүний арга ажиллагаатай сургууль, цэцэрлэг, захирал, эрхлэгч, сургалтын менежер, арга зүйч, мэргэжлийн багш, анги удирдсан багш нарын шинэ санаачилга, тэргүүн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, сайн туршлагын сан бүрдүүлэх

1.8. Шилдэг, тэргүүний багш нарын ажил хөдөлмөрийн үнэлэмжийг нэмэгдүүлж төр, засгийн болон аймаг, орон нутгийн шагнал урамшуулалд хамруулах

1.9. Багш, удирдах ажилтны тэргүүн туршлага, цахим хичээлийг аймгийн сайтад байршуулах, төвийн болон орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдтэй хамтран нэвтрүүлэг ярилцлага хийх

1.10. Багш, сурагчдыг дотоод, гадаадын сургууль, цэцэрлэгүүдэд харилцан туршлага судлуулах ажлыг тусгай удирдамж боловсруулан хэрэгжүүлэх

Зорилт 2 хүрээнд: Багш нарын ажлын байрны нөхцөлийг сайжруулж, эрүүл мэндийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх

1.1. Сургалтын техник тоног төхөөрөмжийн хүрэлцээг сайжруулах

1.2. Багш нарын сургалтын хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх, нийлүүлэх зардлыг шийдвэрлүүлэх

1.3. Багш нарыг дүрэмт хувцастай болгох

1.4. Ажлын байрны дулаан хангамжийг нэмэгдүүлэх, эрүүл аюулгүй орчныг бүрдүүлэх

1.5. Эрүүл мэндийн үзлэг, шинжилгээ, оношлогоонд тогтмол хамруулах

1.6. Байгууллага бүр эрүүл мэндийн сургалт, сурталчилгааны цагтай болж, ажлын байран дээрээ эрүүлжих үйл ажиллагааг тогтмолжуулах

1.7. Улирлын амралтаар эмчилгээ, сувилгаа хийлгэхэд нь байгууллагын зүгээс боломжтой нөхцөлд дэмжлэг үзүүлэх,

1.8. Аймгийн төвд “Багшийн сургалт хөгжлийн төв”, “Багш нарын амралт сувилалын газар” байгуулах ажлыг эхлүүлэх

Зорилт 3 хүрээнд: Багш нарын орон сууцны нөхцлийг сайжруулах дэмжих

1.1. Сумдад шаардлагатай мэргэжлээр шинээр ажилд орсон багш нарыг орон байраар хангах, сумдад багш нарын томилолтын байртай болох

1.2. Багш нарыг орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах боломжийг нэмэгдүүлэх, тэднийг хувийн орон сууцтай болоход дэмжлэг үзүүлэх

Зорилт 4 хүрээнд: Багш нарын өрхийн амьжиргааг дэмжих

1.1. Төмс, хүнсний ногоо тариалах, борлуулах, туслах аж ахуй эрхлэн хөгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх

1.2. Өрхийн амьжиргааг дээшлүүлэх төсөл, хөтөлбөр, сургалтанд хамруулах

1.3. Зуны амралтаар сурагчдын хамт “Хөдөлмөр амралтын зуслан”-д ажиллах боломжийг бүрдүүлэх

Долоо. Хөтөлбөрийн санхүүжилт

“Багшийн хөгжил” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дараах хөрөнгийн эх үүсвэрийг ашиглана. Үүнд:

7.1 Улсын төсөв

7.2 Орон нутгийн төсөв

7.3 Гадаад, дотоод байгууллагын хандив тусламж

7.4 Бусад

Найм. Хөтөлбөрийн удирдлага зохион байгуулалт, хяналт

8.1. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг аймаг, сумдын Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, МУ-ын Засгийн Газрын баталсан “Өрхийн хөгжлийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр”, “Аймгийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд тусган хэрэгжүүлнэ.

8.2. Хөтөлбөрийн хүрээнд сургууль, цэцэрлэг бүр байгууллагын хэмжээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, ажлын төлөвлөгөөг гаргаж хэрэгжүүлнэ.

8.3. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэнд аймаг, сумын Засаг дарга нар дэмжлэг үзүүлж аймгийн Боловсрол соёлын газар хариуцан зохион байгуулж ажиллана.

8.4. Хөтөлбөрийн явц, хүрсэн үр дүнгийн талаар аймгийн Засаг дарга, Боловсрол соёлын газар аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд тайлагнана.

Ес. Гарах үр дүн

Энэхүү хөтөлбөр хэрэгжсэнээр дараах үр дүн гарна. Үүнд:

- Багшийн мэргэжлийг дээшлүүлж, тасралтгүй хөгжлийг хангаснаар багш нарын мэргэжил, ур чадвар дээшилнэ
- Сайн хичээлийн сан бүрдүүлснээр багш нар бие биеэсээ суралцах, туршлага судлах боломж бүрдэнэ
- ЕБ-ын сургуулиуд физик, хими, биологи, технологи, хөгжмийн хичээлийн хэрэглэгдэхүүнээр хангагдсанаар тухайн хичээлийн чанар, үр дүн дээшилнэ
- Багш нарын сургалтын хэрэглэгдэхүүний зардлыг шийдвэрлүүлснээр сургалтын хэрэглэгдэхүүний чанар, хүртээмж дээшилнэ.
- Багш нар дүрэмт хувцастай болсноор багш, сурагчдын харилцаанд эерэг өөрчлөлт гарч, байгууллагын соёл бүрдэнэ.
- Багш нарыг өрхийн орлого нэмэгдүүлэх төрөл бүрийн сургалтанд хамруулснаар өрхийн орлогын эх үүсвэр бий болно.
- Хөдөлмөр амралтын зуслан байгуулж, багш нарыг ажиллуулснаар багш нарт зуны амралтаараа амрах, ажиллах боломж бүрдэнэ
- Багш нарыг эрүүл мэндийн үзлэг, сувилалд хамрагдах боломж олгосноор өвчлөл буурна
- “Багшийн хөгжлийн төв”, “Багш нарын амралт сувилал, сургалтын төв” байгуулах ажил эхэлнэ.
- Багш нар шинээр орон сууцтай болж, орон сууцны нөхцөлөө сайжруулснаар ажил хөдөлмөртөө ахиц гаргах боломж бүрдэнэ.

Арав. Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн шалгуур:

1 дүгээр зорилтын хүрээнд:

- Үндэсний үндсэн болон төрөлжсөн, ажлын байран дээрх сургалтад хамрагдаж, мэдлэг, боловсролоо дээшлүүлсэн багшийн тоо нэмэгдсэн байх
- Мэдээлэл харилцааны технологийг ашиглан зайны сургалт явуулах, мэдээ, мэдээллийг түгээж, багшийн мэргэжил дээшлүүлэх боломж нөхцөл бүрдсэн байх
- “Цахим сургууль-цахим сургалт” аймгийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр хөдөөгийн сум, сургууль, цэцэрлэг бүр өндөр хурдны интернэт ашиглан мэдээлэл, харилцааны технологийг ашиглах боломж бүрдсэн байх
- Ур чадварын уралдааныг зохион байгуулж, “Хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх арга зүй, технологийн сан”, “Сайн хичээлийн сан”-г мэргэжил бүрээр бүрдүүлсэн байх
- Шилдэг илтгэлийн уралдаан, төрөлжсөн хичээлийн олимпиадуудыг зохион байгуулж, багшлах арга зүйд тулгарч буй асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг эрэлхийлэх, багшийн мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэх, боловсролын шинэчлэлийг дэмжих багшийн хөгжлийн болон, сургалтын практикт тулгарч буй асуудлуудыг шийдвэрлэх арга замыг эрэлхийлэн, тэргүүн туршлагыг судлах, бусдад түгээх боломжийг бүрдүүлэх, багшийг судалгаа шинжилгээний арга зүйд сургах ажлыг тогтмол зохион байгуулж, ахиц гарсан байх
- Жил бүр багш, сурагчдыг гадаад, дотоодод харилцан туршлага судлуулах ажил тогтмолжсон байх

2 дугаар зорилтын хүрээнд:

- Сургалтын техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн хүрэлцээ хангамж өмнөх онуудынхаас нэмэгдсэн байх
- Сургалтын хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх, нийлүүлэх зардлыг нэмэгдүүлж, шийдвэрлэсэн байх
- ЕБС, цэцэрлэгийн багш нар дүрэмт хувцастай болж, журмын дагуу өмсөж хэвшсэн байх
- Ажлын байрны дулаан хангамж, тохижилт дээшилсэн байх
- Сургууль, цэцэрлэг бүр багш нарыг эрүүл мэндийн үзлэг, шинжилгээнд хамруулах ажлыг тогтмол зохион байгуулдаг болсон байх
- Улирлын амралтаар эмчилгээ, сувилгаа хийлгэхэд нь чөлөө олгодог, дэмжлэг, туслалцаа үзүүлдэг болсон байх
- “Багшийн хөгжлийн ордон”, “Багш нарын амралт сувилал, сургалтын төв” байгуулах ажил эхэлсэн байх

3 дугаар зорилтын хүрээнд:

- Сумдад шаардлагатай мэргэжлээр шинээр ажилд орсон багш нарыг орон байраар хангасан тоо нэмэгдсэн байх
- Орон сууцны хөтөлбөрт багш нарыг хамруулах тэднийг хувийн орон сууцтай болоход дэмжлэг үзүүлсэн тоо нэмэгдсэн байх

4 дүгээр зорилтын хүрээнд:

- Хувьдаа туслах аж ахуй эрхлэн өрхийн орлогоо нэмэгдүүлдэг багшийн тоо нэмэгдсэн байх
- Багш нарыг өрхийн орлогыг дээшлүүлэх төсөл хөтөлбөр, сургалтанд хамруулсан байх
- Зуны амралтаар сурагчдын хамт “Хөдөлмөр амралтын зуслан”-д ажиллах боломжтой болсон байх

оОо

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 22-ны өдөр Дугаар 42

Сүхбаатар

Журам батлах тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1, Засгийн газрын 2010 оны 172 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Түүхэн явдлын ой, тэмдэглэлт өдрийг тэмдэглэх, гавьяат үйлстнийг алдаршуулах, дурсгалыг нь мөнхжүүлэх журам”-ын 3.3 дахь заалтуудыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.”Сэлэнгэ аймагт сум, байгууллагын хэмжээнд тэгш ой тэмдэглэхэд зөвшөөрөл олгох журам”-ыг хавсралтаар баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 04 дүгээр сарын 22-ны
өдрийн 42 дугаар тогтоолын хавсралт

СЭЛЭНГЭ АЙМАГТ СУМ, БАЙГУУЛЛАГЫН ТЭГШ ОЙ ТЭМДЭГЛЭХ ЗӨВШӨӨРӨЛ ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1.Сэлэнгэ аймагт сум, орон нутгийн төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуй нэгж, байгууллагуудад 50 болон түүнээс дээш 10 жилийн давтамжтай түүхэн тэгш ой тэмдэглэх зөвшөөрөл олгоход энэхүү журмыг дагаж мөрдөнө.

Хоёр.Ой тэмдэглэх зөвшөөрөл хүсэх

2.1.Орон нутгийн төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой байгууллагын дарга /захирал/ нь тухайн байгууллага байгуулагдсаны тэгш ойг тэмдэглэх хүсэлтээ сумын Засаг даргад уламжилна.

2.2.Сумын Засаг дарга хүсэлтийг судлан үзэж өөрийн саналын хамт сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хуралдаанд оруулан хэлэлцүүлнэ.

2.3.Сум байгуулагдсаны тэгш ойг тэмдэглэх саналыг сумын Засаг дарга сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн Хуралдаанд оруулан хэлэлцүүлнэ.

2.4.Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчид Засаг даргаас оруулсан саналыг хэлэлцээд сум, байгууллагын тэгш ой тэмдэглэх хүсэлтийг дэмжих эсэх шийдвэр гаргана.

2.5.Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчид сум, байгууллагын тэгш ой тэмдэглэхийг дэмжвэл сумын Засаг дарга энэ журмын 2.6-д заасан материалыг бүрдүүлэн 06-аас доошгүй сарын өмнө аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн ажлын албанд ирүүлнэ.

2.6.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд ой тэмдэглэх хүсэлт ирүүлэхдээ дараах материалыг бүрдүүлсэн байна. Үүнд:

а/.байгууллага, хамт олноос ой тэмдэглэх тухай санал хүсэлтээ илэрхийлж сумын Засаг даргад хандсан албан бичиг

б/.байгууллагын түүхийн талаар товч мэдээлэл, ойн хүрээнд хийгдэх ажлын чиглэлийн талаарх мэдээлэл

в/.ой тэмдэглэх тухай асуудлыг хэлэлцсэн тухайн хамт олны хуралдааны шийдвэр, тэмдэглэл

г/.умын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс сум байгууллагын тэгш ой тэмдэглэх саналыг дэмжиж аймгийн ИТХ-д уламжилсан шийдвэр, хуралдааны тэмдэглэл болон сумын Засаг даргын санал

2.7.Аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллага тэгш ой тэмдэглэх хүсэлтээ аймгийн Засаг даргад ирүүлнэ.

2.8.Аймгийн Засаг дарга хүсэлтийг судлан үзэж энэ журмын 2.6 дахь

заалтын “а”, “б”, “в”-д заасан материалыг бүрдүүлэн өөрийн саналын хамт 06-аас доошгүй сарын өмнө аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн ажлын албанд ирүүлнэ.

2.9.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ажлын алба аймаг, сумын Засаг даргаас ирүүлсэн материалыг судлан үзэж 2.6-д заасан материалын бүрдлийг хангаагүй тохиолдолд хүсэлтийг буцаана.

Гурав.Ой тэмдэглэх зөвшөөрөл олгох

3.1.Сум, байгууллагаас ирүүлсэн хүсэлтийг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн Хурлаар хэлэлцэж тухай сум байгууллагын тэгш ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх он, сарыг тодорхойлон зөвшөөрөл олгож шийдвэр гаргана.

_____оОо_____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 22-ны өдөр Дугаар 44

Сүхбаатар

**Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах
зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай**

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1, 16.2 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Аймгийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг хавсралтаар шинэчлэн баталсугай.

2.Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2014 оны 02 дугаар сарын 09-ний өдрийн 14 тоот тогтоолын хавсралтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 04 дүгээр сарын 22-ны
өдрийн 44 дүгээр тогтоолын хавсралт

АЙМГИЙН ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АЖЛЫГ
ЗОХИЦУУЛАХ ЗӨВЛӨЛИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН

Зөвлөлийн дарга: -Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга

Орлогч дарга: -Аймгийн Засаг дарга

Нарийн бичгийн дарга:-Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Гэмт
хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажил хариуцсан
ажилтан

Гишүүд:-Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Хууль зүйн хэлтсийн дарга

-Сум дундын 20 дугаар шүүхийн Ерөнхий шүүгч

-Аймгийн Прокурор

-Аймгийн Цагдаагийн газрын дарга

-Аймгийн Тагнуулын газрын дарга

-Аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын дарга

-Аймгийн Онцгой байдлын газрын дарга

-Хилийн бүрэн эрхт төлөөлөгч

-Аймгийн боловсролын газрын дарга

-Аймгийн Байгаль орчны газрын дарга

-Хилийн 0101-р ангийн захирагч

-Аймгийн Шүүхийн шинжилгээний албаны дарга

оОо

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 22-ны өдөр Дугаар 48

Сүхбаатар

Мэргэжлийн комисс томилох тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4-ийн 3 дахь заалт, Засгийн газрын 2003 оны 28 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралын 2-ыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Баянгол сумын хилийн цэсэд өөрчлөлт оруулах санал боловсруулах мэргэжлийн комиссыг дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсугай.

Үүнд:

1.Мэргэжлийн комиссын дарга- С.Бүрэнбат /аймгийн Засаг дарга

2.Нарийн бичгийн дарга- Д.Батдэлгэр /ГХБХБГ-ын дарга/

Гишүүдэд:

1.Б.Энхбат- Баянгол сумын Засаг дарга

2.Г.Саранцэцэг- Баянгол сумын газрын даамал

3.Д.Болортуяа- Баянгол сумын 3-р багийн Засаг дарга

4.М.Ганбаяр- Баянгол сумын БОУБайцаагч

5.М.Дэлгэрням- Баянгол сумын иргэний төлөөлөл

2.Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн газар зохион байгуулалт хийх журмын дагуу санал боловсруулан иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэхийг мэргэжлийн комиссын дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 22-ны өдөр Дугаар 49

Сүхбаатар

Мэргэжлийн комисс томилох тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4-ийн 3 дахь заалт, Засгийн газрын 2003 оны 28 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралын 2-ыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Ерөө сумын хилийн цэсэд өөрчлөлт оруулах санал боловсруулах мэргэжлийн комиссыг дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсугай. Үүнд:

1.Мэргэжлийн комиссын дарга- С.Бүрэнбат /аймгийн Засаг дарга

2.Нарийн бичгийн дарга - Д.Батдэлгэр /ГХБХБГ-ын дарга/

Гишүүдэд:

1.Б.Сэргэлэн- Ерөө сумын Засаг дарга

2.Э.Ариунбат - Ерөө сумын газрын даамал

3.Л.Болормаа - Ерөө сумын 2-р багийн Засаг дарга

4.Л.Айболд- Ерөө сумын БОУБайцаагч

5.Б.Энхтуяа- Ерөө сумын иргэний төлөөлөл

2.Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн газар зохион байгуулалт хийх журмын дагуу санал боловсруулан иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэхийг мэргэжлийн комиссын дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 04 сарын 22-ны өдөр Дугаар 50

Сүхбаатар

**Орон нутгийн өмчит компаниуд, үйлдвэрийн газрын
2014 оны үйл ажиллагааны тухай**

Аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй “Гавшгай ус”, “Цант Орхон”, “Урсгал ус” орон нутгийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компаниуд, “Сэлэнгэ Энерго” орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрын 2014 оны үйл ажиллагааны тайланг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хуралдаанаар хэлэлцээд ТЭМДЭГЛЭХ НЬ:

Орон нутгийн өмчит компаниуд, үйлдвэрийн газар нь нөөц бололцоогоо ашиглан техник тоног төхөөрөмжөө шинэчлэх, шугам сүлжээний засвар үйлчилгээг цаг тухайд нь тогтмол хийж гүйцэтгэж, ажилтан албан хаагчдынхаа нийгмийн асуудлыг сайжруулах талаар санаачилгатай ажиллаж хүлээсэн үүргээ доголдолгүй хэрэгжүүлэн байгууллага, аж ахуйн нэгж, айл өрх, ард иргэдийн ахуй амьдралын анхдагч чухал хэрэгцээт үйлчилгээг хэвийн хэмжээнд гүйцэтгэж ирсэн байна.

2014 оны санхүүгийн тайлан балансаар “Урсгал ус” компани 782,5 сая төгрөгийн авлага, 605,6 сая төгрөгийн өглөгтэй, 20,4 сая төгрөгийн ашигтай, “Цант Орхон” компани 14,8 сая төгрөгийн авлага, 7,3 сая төгрөгийн өглөгтэй, 30,1 сая төгрөгийн ашигтай ажилласан бол “Гавшгай ус” компани 683,8 төгрөгийн авлага, 914,8 сая төгрөгийн өглөгтэй, 245,8 сая төгрөгийн алдагдалтай, “Сэлэнгэ Энерго” үйлдвэрийн газар 535,8 сая төгрөгийн авлага, 1887,8 сая төгрөгийн өглөгтэй, 459,4 сая төгрөгийн алдагдалтай ажилласан байна.

Гэвч эдгээр байгууллагуудын үйл ажиллагааны өнөөгийн байдалд дүгнэлт хийж үзвэл үйл ажиллагааны бүтэц зохион байгуулалт, менежментийг боловсронгуй болгон сайжруулах, техник технологийн шинэчлэл хийх, өр авлагыг барагдуулах зэрэг олон асуудлуудыг судалж шийдвэрлэх шаардлагатай байна.

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

Нэг. Орон нутгийн өмчит компаниудын Төлөөлөн удирдах зөвлөл, үйлдвэрийн газрын гүйцэтгэх захирал нарт ДААЛГАХ нь:

1. Байгууллагынхаа бүтэц зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох,

үйл ажиллагааны менежментээ сайжруулан зардлаа хэмнэж, өр авлагаа бууруулах талаар идэвх санаачилга гарган ажиллах,

2.Иргэд, айл өрх, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад үзүүлж буй үйлчилгээ бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшируулж, чанар хүртээмжийг дээшлүүлэн хэрэглэгчийн тоог өсгөх замаар ашиг орлогоо нэмэгдүүлэх,

3.Цэвэр усны төвлөрсөн шугамд холбогдсон айл өрх, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад усны тоолуур суурилуулж бодит хэрэглээгээр өр төлбөрийг тооцох, усны алдагдлыг бууруулах,

Хоёр. Аймаг, сумдын Засаг дарга нарт ДААЛГАХ нь:

1.Орон нутгийн өмчит компаниуд, үйлдвэрийн газартай холбоотой олон жил хуримтлагдсан өр авлагыг барагдуулах арга замыг судлан холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн шийдвэрлэх,

2.Орон нутгийн өмчит компаниуд, үйлдвэрийн газрын үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад зайлшгүй шаардлагатай байгаа техник, тоног төхөөрөмж, их засварын зардлыг аймаг, орон нутгийн жил бүрийн төсөвт ээлж дараатай тусган шийдвэрлэх,

3.Орон нутгийн өмчит компаниудын Төлөөлөн удирдах зөвлөлийг хууль тогтоомжид нийцүүлэн шинэчлэх санал боловсруулж Тэргүүлэгчдийн хуралдаанд оруулж шийдвэрлүүлэх,

4."Гавшгай ус" орон нутгийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн үйл ажиллагаанд мэргэжлийн байгууллагаар эдийн засгийн үнэлгээ шинжилгээ хийлгэж, тус компанийн төсвийн алдагдлыг бууруулж ашигтай ажиллуулах арга замыг судлан тусгай төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 07-ны өдөр Дугаар 52

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт ажиллах
Олон нийтийн цагдаагийн ажилтны тоог тогтоох тухай**

Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.1, 24.2 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

Нэг.Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт ажиллах Олон нийтийн цагдаагийн ажилтны тоог доор дурьдсанаар тогтоосугай. Үүнд:

1.Баруунбүрэн сум	- 1
2.Баянгол сум	- 1
3.Ерөө сум	- 1
4.Мандал сум	- 5
5.Сайхан сум	- 2
6.Сүхбаатар сум	- 5
7.Цагааннуур сум	- 1
Нийт	16

Хоёр.Олон нийтийн цагдаагаар ажиллах хүсэлт гаргасан иргэдийг холбогдох журмын дагуу сонгон шалгаруулж олон нийтийн цагдаагийн ажилтнаар ажиллуулах боломжтой гэж үзсэн иргэнийг сумдын Засаг даргаас ирүүлсэн саналыг үндэслэн томилж, гэрээ байгуулан мэргэжлийн удирдлагаар ханган ажиллуулахыг аймгийн цагдаагийн газрын дарга /Цагдаагийн хурандаа Д.Энхбаяр/-д даалгасугай.

Гурав.Олон нийтийн цагдаагийн ажилтны хувцас, таних тэмдэг, нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл, урамшууллын зардлыг томилогдсон өдрөөс нь эхлэн батлагдсан төсөвт нь багтаан санхүүжүүлж ажиллахыг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын нарийн бичгийн дарга, төсвийн шууд захирагч /Э.Оюунболд/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 07-ны өдөр Дугаар 53

Сүхбаатар

**Балжиннямын Баттөрийг Монгол улсын
Гавьяат жүжигчин цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Соёл урлагийн салбарт идэвх зүтгэл, үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа Сэлэнгэ аймгийн уугуул, Соёл урлагийн их сургуулийн багш Балжиннямын Баттөрийг Монгол улсын Гавьяат жүжигчин цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 07-ны өдөр Дугаар 54

Сүхбаатар

**Нумчингийн Давдаг Монгол улсын
Гавьяат багш цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Боловсролын салбарт тасралтгүй 40 гаруй жил ажиллаж, эх орныхоо ирээдүй, өсвөр үеийнхнийг сурган хүмүүжүүлэх нэр хүндтэй, ариун үйлсэд олон жилийн хүч хөдөлмөрөө зориулсныг нь үнэлж Ерөө сумын ерөнхий боловсролын бүрэн дунд сургуулийн ахмад багш Нумчингийн Давдаг Монгол улсын Гавьяат багш цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 21-ны өдөр Дугаар 57

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн “Хүндэт иргэн”-ээр
өргөмжлөх тухай**

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2014 оны 81 дүгээр тогтоолоор баталсан Сэлэнгэ аймгийн шагналын журмын 2.1.1, 4.1.”а”-д заасныг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Оросын Холбооны улсын Буриад улс Сэлэнгэ аймаг хоорондын уламжлалт найрамдалт харилцаа, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд оруулсан хувь нэмрийг үнэлж Оросын Холбооны улсын Буриад улсын Ерөнхийлөгч Вячеслав Владимирович Наговицыныг Сэлэнгэ аймгийн “Хүндэт иргэн”-ээр өргөмжилсүгэй.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 05 сарын 26-ны өдөр Дугаар 58

Сүхбаатар

**Эрдэмтэн зохиолч Бямбын Ринченгийн 110 жилийн ойг
тэмдэглэн өнгөрүүлэх тухай**

Монголын төдийгүй дэлхийн хэмжээнд бүтээл туурвилаараа алдаршиж, хэл соёл, урлаг, утга зохиолыг хөгжүүлэхэд гарамгай амжилт гаргасан Сэлэнгэ аймгийн уугуул, их эрдэмтэн, билгүүн номч Бямбын Ринчений мэлмий гийсний 110 жилийн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх тухай аймгийн Засаг даргаас ирүүлсэн саналыг хэлэлцээд аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. Их эрдэмтэн, билгүүн номч Бямбын Ринчений мэлмий гийсний 110 жилийн ойг 2015 оны 11 дүгээр сард тэмдэглэн өнгөрүүлсүгэй.

2. Ойн арга хэмжээг зохион байгуулах ажлын хэсгийг доорхи бүрэлдэхүүнтэй баталсугай. Үүнд:

Дарга:

Н.Батдорж - Аймгийн Засаг даргын орлогч

Орлогч дарга:

Ж.Батсайхан- Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Нийгмийн хөгжлийн хэлтсийн дарга

Гишүүд:

Д.Загдгочоо- Аймгийн Боловсрол соёлын газрын дарга

Н.Шинэчимэг- Аймгийн Нийтийн номын сангийн эрхлэгч

Д.Сундуй- Алтанбулаг сумын Засаг дарга

Н.Сүхдорж- Зохиолч, яруу найрагч

Ө.Бавуу - Эрдэмтэн, зохиолч

Н.Пүрэвдагва- Зохиолч, орчуулагч

Б.Эрдэнэ-Очир- Алтанбулаг сумын ЕБС-ийн захирал

Нарийн бичгийн дарга:

Ц.Отгонтуяа- Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Нийгмийн хөгжлийн хэлтсийн мэргэжилтэн

3. Монгол хэл, түүх соёлоо хамгаалан хөгжүүлэхийн төлөө тууштай тэмцэгч Б.Ринчений гэгээн дурсгалын төрөлх нутаг орондоо мөнхжүүлэх тодорхой ажил арга хэмжээг төлөвлөн ажиллахыг ажлын хэсгийн ахлагч /Н.Батдорж/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ

2015 оны 06 сарын 17-ны өдөр Дугаар 59

Сүхбаатар

Зохион байгуулах хороо байгуулах тухай

Монгол улсын Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Ардын хувьсгалын 94 жилийн ой, Үндэсний их баяр наадмыг тус аймагт 07 дугаар сарын 10, 11-ний өдрүүдэд тэмдэглэхээр тогтоосугай.

2.Ардын хувьсгалын 94 жилийн ой, Үндэсний их баяр наадмыг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлыг зохион байгуулах аймгийн хороог дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр баталсугай. Үүнд:

Зохион байгуулах хорооны дарга

Н.Батдорж-Аймгийн Засаг даргын орлогч

Нарийн бичгийн дарга Ө.Сувдаа -Аймгийн ЗДТГ-ын дарга

Гишүүд

С.Отгонжаргал-Аймгийн ЗДТГ-ын Төрийн захиргаа удирдлагын хэлтсийн дарга

Ч.Даваадорж-Аймгийн ЗДТГ-ын Хууль зүйн хэлтсийн дарга

Ч.Дэмбэрэлсайхан-Аймгийн ЗДТГ-ын Хөгжлийн бодлогын хэлтсийн дарга

Ж.Батсайхан-Аймгийн ЗДТГ-ын Нийгмийн хөгжлийн хэлтсийн дарга

А.Сарантуяа-Аймгийн ЗДТГ-ын Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн дарга

Х.Даваахүү -Аймгийн Хүнс, Хөдөө аж ахуйн газрын дарга

Б.Баттулга-Аймгийн Биеийн тамир спортын газрын дарга

Д.Энхбаяр-Аймгийн Цагдаагийн газрын дарга

Ш.Отгонбаяр-Аймгийн Татварын хэлтсийн дарга

Л.Энхтайван-20 дугаар Шүүхийн ерөнхий шүүгч

Г.Чагдар-Аймгийн Прокурор

3.Ардын хувьсгалын ой, Үндэсний их баяр наадмыг тэмдэглэн өнгөрүүлэх зардлын төсвийг боловсруулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн Хурлаар батлуулахыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ

2015 оны 06 сарын 17-ны өдөр Дугаар 60

Сүхбаатар

Хөтөлбөр батлах тухай

Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль”-ийн 16 дугаар зүйлийн 1.1, “Амьтны тухай хууль”-ийн 5 дугаар зүйлийн 5.4.1, 5.4.2 дахь заалт, Засгийн газрын 2008 оны 267 тоот тогтоол “Агнуурын загас хамгаалах, өсгөн үржүүлэх” үндэсний хөтөлбөр, 2011 оны 114 тоот тогтоол “Хүнсний аюулгүй байдал” үндэсний хөтөлбөрийн 14.4 дэх заалт, ХХААХҮ, БОАЖ-ын сайдын хамтарсан А/104/252 дугаар тушаал “Загас” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Эрүүл ахуй, чанар, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан загас, загасан бүтээгдэхүүний нөөцийг нэмэгдүүлэх зорилгоор зориудын аргаар үржүүлэн өсгөвөрлөх, зах зээлд тогтмол нийлүүлэх замаар хүн амыг хүнсний уурагт бүтээгдэхүүнээр жигд хүртээмжтэй хангах зорилгоор “Загас” аймгийн дэд хөтөлбөрийг 1 дүгээр хавсралтаар, 2 дугаар хавсралтаар хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны ажлын төлөвлөгөөг баталсугай.

2.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг гарган, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж ажиллахыг Аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

3.“Загас” дэд хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэн ажиллахыг сумдын Засаг дарга нарт даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын
17-ны өдрийн 60 дугаар тогтоолын хавсралт 1

“ЗАГАС” АЙМГИЙН ДЭД ХӨТӨЛБӨР

НЭГ: Ерөнхий зүйл

Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 32-р тогтоолоор баталсан “Хүнсний аюулгүй байдал” үндэсний хөтөлбөрт загасны хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор дотоодын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж, хот суурингийн хүн амын загас, загасан бүтээгдэхүүний хэрэглээг 2016 онд 25 хувиар нэмэгдүүлэхээр заасан билээ.

Манай оронд 14 овгийн 36 төрөл, 75 гаруй зүйлийн загас байдаг бөгөөд үүнээс 36 гаруй зүйл нь агнуурын ач холбогдолтой юм. Жилд манай улс 450 тонн загас агнан, 80 тонн загас экспортолж, 250-700 тн загас, загасан бүтээгдэхүүн импортоор авч, жилийн нийт нөөц 1000 тонн, нэг хүнд ногдох загасны хэрэглээний хэмжээ 0,2-0,3 орчим кг байгаа нь дэлхийн дунджаас ихээхэн доогуур байна.

Дэлхийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газраас (FAO) дэлхийн хүн амын загасны хэрэглээ нь 158 сая тонн болсон нь 50 жилийн өмнөхөөс хоёр дахин өсч, нэг хүнд дундажаар 17 кг ногдож, загас агнуурын хэмжээ төдийлөн нэмэгдээгүй, далайн загас үржүүлгээс хүнсний хэрэгцээнд нийлүүлсэн загасны хэмжээ ихэссэж, уургийн хэрэглээний 17 хувийг загасны махнаас авч байна.

Загасны маханд “Омега- 3” хэмээх тосны хүчил их хэмжээгээр агуулагддаг. Энэ хүчил нь зүрх судас, ясны эмгэг болон хорт хавдрын эсрэг үйлчилгээтэйг судлаачид тогтоожээ. Хүн өдөрт 35 гр загасны мах тогтмол хэрэглэхэд зүрхний шигдээсээр нас барах эрсдэл 50 хувиар буурдаг болохыг нотолжээ. Иймээс л далайн гаралтай хүнс их хэмжээгээр хэрэглэдэг Японы хүн ам дундаж наслалтын үзүүлэлтээрээ дэлхийд тэргүүлдэг юм байна.

Мөн 2011 оны “Хүн амын хоол тэжээлийн байдал” үндэсний дөрөвдүгээр судалгаагаар бага насны хүүхэд, төрөх насны эмэгтэйчүүдийн дунд “А”, “Д” аминдэм, уураг илчлэгийн дутагдалтайг тогтоосон нь хүн амын хүнсний хангамж, тэжээллэг байдлыг нэмэгдүүлэх хэрэгцээ шаардлага байгааг харуулж байдаг.

Загасны мах нь төгс уураг, ханаагүй тосны хүчлийн агууламж ихтэй, хүний бие махбодид зайлшгүй шаардлагатай “А”, “Д”, “Е”-гийн бүлгийн аминдэм, төрөл бүрийн эрдэс бодис, нэн ялангуяа кальци, фосфор, йодиор баялаг, зөөлөн, шингэц сайтай, холестерингүй, байгалийн гаралтай бүтээгдэхүүн хүнсний үнэт түүхий эд, мөн хүүхдийн өсөлтөд тустай, тогтмол хэрэглэвэл хорт хавдраас сэргийлдэг.

Сэлэнгэ мөрний сав газарт манай улсын хүн амын 70 хувь, аж үйлдвэрийн 90 хувь нь төвлөрдгийн хувьд улс орны нийгэм, эдийн засгийн гол түшиц нутаг болдог.

Сэлэнгэ мөрөнд агнуурын ач холбогдолтой 15 зүйлийн загас

тэмдэглэгдсэн бөгөөд 2000 оноос загасыг өрхийн хэмжээнд утаж боловсруулан орон нутгийн хэмжээнд “брэнд” бүтээгдэхүүнтэй болоод байна. Мөн Хушаат болон Сүхбаатар суманд цөөрөм, голын цүнхээл хэсгийг хашин загасыг өсгөвөрлөн бойжуулж байгаа нь цаашид загас үржүүлгийн аж ахуйн суурь баазыг байгуулах боломжийг бүс нутагт олгож байна.

Иймээс Монгол Улсын Засгийн Газраас хэрэгжүүлж буй “Загас” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд загас, загасан бүтээгдэхүүнээр хүн амыг тогтвортой хангах, агнуурын гоц ашигтай загасыг зориудын аргаар үржүүлэн байгалийн нөөцийг нэмэгдүүлэх, улмаар таваарын загасны аж ахуй хөгжүүлэх зайлшгүй шаардлага гарч байна.

ХОЁР: Аймгийн загас, загасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн өнөөгийн байдал

2011 оны тооллогоор аймгийн хэмжээнд 619 гол горхи, 6 усан сан, 34 усалтын систем, 49 нуур цөөрөм, 8 үерийн хамгаалалтын даалан, 8 цэвэрлэх байгууламж, 247 булаг шанд, 30 рашаан , 5224 худаг байна. Энэхүү тооллого нь 4 жилд 1 удаа явуулдаг.

Манай аймагт 6 овгийн 12 төрлийн 26 гаруй зүйлийн загас бий үүнээс гучаад нь агнуурын загас бөгөөд Орхон, Сэлэнгэ мөрний ай сав газарт 26 зүйлийн загас байдгаас хоёр зүйл хадран, алгана, ердийн цурхай, мөнгөлөг хэлтэг, булуу цагаан, гутаарь, улаан нүдэн, бух сугас, сибирь хилэм, тул, омуль зэрэг загас элбэг байдаг.

Олон голын бэлчир, Сэлэнгэ мөрөн, түүний цутгалан голуудаар тархсан нэг хилэм 3,08-11 кг түрс өгдөг 1945 оноос агналтыг бүрмөсөн хориглож дархан цаазтай болгосон.

2000 оноос загасыг өрхийн хэмжээнд утан боловсруулж, Орхон, Сэлэнгэ гол, Улаанбаатар хотоос түүхий эдээ бэлтгэн жилд 30 орчим тн загасыг хүн амын хүнсний хэрэгцээнд нийлүүлж, аймгийн нэг хүнд 0,03 орчим кг загас, загасан бүтээгдэхүүн ногдож байгаа тоо харагддаг ч утсан загасны дийлэнх хувийг Улаанбаатар болон бусад аймаг, хотруу зөөвөрлөдөг.

Д/д	Бүтээгдэхүүний нэр төрөл	2013 онд үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн /тн/	Эхний үе шат 2015-2017;	Хоёр дахь үе шат 2018-2020;
1.	Загас	30 тн /100 кг загас 40-50 ширхэг байдаг/	50 тн /Хушаат сумын “Ишгэнт нуур” ХХК, Сүхбаатар сумын “Бат дэм” ББН зэрэг аж ахуйн нэгжүүдийн загас үржүүлгийн газрыг өргөжүүлэх/	100 тн / Сүхбаатар, Орхон, Ерөө, Мандал, Баянгол, Хүдэр, Түшиг сумдад загас үржүүлгийн аж ахуй, боловсруулах үйлдвэр, цех, байгуулах/

Аймгийн хэмжээнд ахуйн хэрэгцээнд зориулан 5 000 ширхэг загас барих зөвшөөрлийг Байгаль орчны газраас жил бүр олгож байгаа боловч хууль бусаар загас агнах явдал буурахгүй байна.

Сүхбаатар, Орхон сумдын 2 аж ахуйн нэгж, 25 иргэд жилд 15 000 ширхэг загасыг утан боловсруулж, 195,0 сая төгрөгний борлуулалт хийж байна.

Боловсруулалт хийж буй иргэдийн ахуй нөхцөл ариун цэврийн шаардлага хангадаггүй, тодорхойлсон цэг, цех байхгүй нүүдлийн байдлаар үйл ажиллагаа явуулж байгааг цэгцлэх, боловсронгуй болгох шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна.

Аймгийн нутаг дэвсгэрт харъяалагдах нуур, голуудын загасны нөөцийг одоо болтол тогтоолгоогүй байгаа бөгөөд үржлийн үед нь олборлолт явуулж байгаа нь түүний байгалийн нөөцөд сөргөөр нөлөөлж байна. Иймд эхний ээлжид нуур, голуудын загасны зүйлийн бүрэлдэхүүн, тархалт байршил, экологийн төлөв байдлыг тогтоолгосны үндсэн дээр тэдгээрийн нөөцийг зохистой ашиглах, хамгаалах шинжлэх ухааны үндэслэлийг боловсруулан бүс нутгийн хэмжээнд эрчимжсэн загасны аж ахуй хөгжүүлэх боломжийг тогтоолгох шаардлагатай байна.

Манай аймгийн хэмжээнд НҮБ-ын “Даян Дэлхийн байгаль хамгаалах сан”-гийн санхүүжилтээр Хушаат сумын “Ишгэнт нуур” ХХК, Сүхбаатар сумын “Батдэм” ББН зэрэг аж ахуйн нэгжүүд агнуурын ач холбогдол бүхий нутгийн уугуул 4 төрлийн 4 зүйлийн загасыг өсгөн үржүүлж байгаа туршлага байна. Иймээс цаашид дээрх загасны аж ахуйн үйл ажиллагааг мэргэжлийн байгууллагатай нь уялдуулан холбож бүс нутгийн хэмжээнд таваарын загасны аж ахуйг хөгжүүлэх боломж байна.

Энэхүү хөтөлбөрийг боловсруулах шаардлага: Улс, аймгийн хэмжээнд цэнгэг усны загасны нөөцийг нэмэгдүүлэх зорилгоор загасыг зориудын аргаар үржүүлэх бага оврын цехийг байгуулах техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж байгалийн болон шинээр байгуулсан нуур, цөөрөмд жараахай өсгөвөрлөн бойжуулж таваарын жинд хүргэх улмаар хүн амыг хүнсний уурагт бүтээгдэхүүнээр тогтмол хангах үүднээс загасыг үйлдвэрийн аргаар боловсруулж, жинхэнэ утгаар нь аймгийн “Брэнд” бүтээгдэхүүнтэй болох, загасан бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээ, нэг хүнд ноогдох хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор энэхүү хөтөлбөрийг боловсруулаа.

ГУРАВ: Дэд хөтөлбөрийн зорилго, тэргүүлэх зорилт

Зорилго: Эрүүл ахуй, чанар, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан загас, загасан бүтээгдэхүүний нөөцийг нэмэгдүүлэх зорилгоор зориудын аргаар үржүүлэн өсгөвөрлөх, зах зээлд тогтмол нийлүүлэх замаар хүн амыг хүнсний уурагт бүтээгдэхүүнээр жигд хүртээмжтэй хангахад ахиц гаргахад энэхүү хөтөлбөрийн зорилго оршино.

Хөтөлбөрийн зорилгыг хэрэгжүүлэх тэргүүлэх зорилтуудыг дараах байдлаар тодорхойлж байна.

Нэгдүгээр тэргүүлэх зорилт:

Аймгийн загасны үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох.

Хоёрдугаар тэргүүлэх зорилт:

Аймгийн гол мөрөн, цөөрөмд тархан амьдрах нэн ховор, ховор агнуурын ашигтай загасны тархалт, **төрөл, зүйл, нөөц**, байршил, үржлийн биологи, сүргийн бүтэц, идээш тэжээлийн судалгаа, нөөцийг тогтоож, загас өсгөн үржүүлэх аж ахуйг байгуулах, өргөжүүлэх, шинээр үүсгэн байгуулсан цөөрөмд загас үржүүлэх түүнийг хамгаалах.

Гуравдугаар тэргүүлэх зорилт:

Байгалийн загасны нөөц, үржүүлэгийн аж ахуйг түшиглэн загас боловсруулах жижиг цех байгуулах хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх замаар загас, загасан бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлж, хүн амыг эрүүл ахуй, чанар, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан бүтээгдэхүүнээр хангаж, үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх мэдээлэл түгээж, мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх.

Дөрөвдүгээр тэргүүлэх зорилт

Аймгийн үржүүлгийн аж ахуй, загас боловсруулж буй аж ахуйн нэгж, иргэдийн үйл ажиллагааг сурталчилах, борлуулалтанд дэмжлэг үзүүлэх.

ДӨРӨВ: Дэд хөтөлбөрийн зорилтыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

Нэгдүгээр тэргүүлэх зорилтын хүрээнд:

“Загас” аймгийн дэд хөтөлбөрийг боловсруулан батлуулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах.

Хууль бусаар загас барих, худалдах, боловсруулах ажлыг таслан зогсооход чиглэсэн эрхзүйн актуудын хэрэгжилтийг хангахад мэргэжлийн хяналтын болон хууль сахиулах байгууллагууд, төрийн болон төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодын ажлын уялдаа холбоо, хамтын ажиллагааг сайжруулах.

Хүн амын загас, загасан бүтээгдэхүүний хэрэгцээ, бодит хэрэглээг физиологийн норм дээр үндэслэн шинэчлэн тогтоон бодлого боловсруулахад ашиглах.

Загасан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд бүтээгдэхүүний эрүүл ахуй, чанар, аюулгүй байдалд тавигдах шаардлагыг тогтоосон үндэсний стандартыг мөрдүүлэх.

Загасны аж ахуй, загас боловсруулах үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд санхүүгийн болон хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг үзүүлэхэд тавигдах шалгуур, шаардлагыг тогтоох

Хоёрдугаар тэргүүлэх зорилтын хүрээнд:

Сэлэнгэ мөрөн, Орхон, Хараа, Ерөө, Хүдэр, Зэлтэр голд тархан амьдрах нэн ховор, ховор агнуурын ашигтай загасны тархалт, төрөл, зүйл, нөөц, байршил, үржлийн биологи, сүргийн бүтэц, идээш тэжээлийн судалгаа, нөөцийг тогтоох ажлыг байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж, мониторингийн ажлыг тогтмолжуулах.

Орхон, Сэлэнгэ, Хараа, Ерөө, Хүдэр болон бусад гол, мөрөн нууруудын загасны нөөцийг тогтоох судалгааны ажлыг шинжлэх ухааны болон

мэргэжлийн эрх бүхий байгуулагаар хийлгүүлж, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, нөөцөд түшиглэн Сүхбаатар, Орхон, Ерөө, Мандал, Баянгол, Хүдэр, Түшиг сумдад загасны нөөцийг хамгаалах, үржүүлгийн аж ахуй, боловсруулах үйлдвэр, цех, байгуулах ажлыг уялдуулах зохион байгуулах

Өөрийн орны нөхцөлд тохирсон загас үржүүлгийн технологи боловсруулах

Хушаат сумын “Ишгэнт нуур” ХХК, Сүхбаатар сумын “Батдэм” ББН зэрэг аж ахуйн нэгжүүдийн загас үржүүлгийн газрыг түшиглэн таваарын загасны аж ахуй байгуулах.

Агнуурын загас өсгөн үржүүлэх, хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, загас агнуурын бүс нутгийг тодорхой болох загасчлах спортыг хөгжүүлэх

Загас өсгөн үржүүлж буй аж ахуй нэгж, иргэдийн дэмжих зорилгоор байгаль хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаас санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх.

Загасыг хамгаалах, өсгөн үржүүлэх үйл ажиллагаанд нутгийн иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, биологийн төрөл зүйлийг хамгаалах, нөхөн сэргээх чиглэлээр төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллагуудтай хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх;

Нуур, цөөрөмд агнуурын ач холбогдол бүхий загас өсгөн үржүүлж буй иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагуудад загас өсгөн үржүүлэх, хамгаалах, зүй зохистой ашиглах тухай сургалт, сурталчилгааны ажлыг байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулах.

Агнуурын ач холбогдол бүхий загас өсгөн үржүүлж буй иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагуудын холбогдох албан тушаалтнуудыг орон нутаг болон БНХАУ, Оросын холбооны Буриад Улсын загасны аж ахуйг танилцуулах, туршлага судлуулах, хамтран ажиллах ажлыг зохион байгуулах.

Загас үржүүлэг, хамгаалах талаар онол үйлдвэрлэлийн бага хурлыг Сүхбаатар суманд зохион байгуулах.

Гуравдугаар тэргүүлэх зорилт:

Загасны аж ахуй эрхлэх, түүхий эдийг боловсруулах чиглэлээр үйлдвэрлэл, үйл ажиллагаа явуулдаг иргэн, аж ахуйн нэгжийн судалгаанд үндэслэн аймгийн мэдээллийн санг бий болгох.

Загасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл эрхэлж буй аж ахуйн нэгж, иргэдийг мэргэжлийн сургалтанд хамруулж, серфикаттай болгож, бүртгэлжүүлэх

Загас боловсруулах явцыг эрүүл ахуй, чанар, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан орчинд үйлдвэрлэх нөхцлийг бүрдүүлэхэд аймгийн бодлогоор дэмжин хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх.

Загасны гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийг баталгаажуулан бүртгэлжүүлж, аттестатчилах ажлыг зохион байгуулах.

Орхон, Сүхбаатар сумдын үйлдвэрлэлийн бус аргаар загас боловсруулж байгаа иргэдэд үйлдвэрлэлийн аргаар боловсруулсан эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан загасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлэх

Загасан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг ажлын байр, үйлдвэрлэлийн орчин нөхцөл, боловсруулалтын технологи, тоног төхөөрөмжөө сайжруулахад аймаг, сумын жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сангийн хөнгөлөлттэй зээл, тусламжид хамруулах

Алтанбулаг сумын нутагт орших Гүн нуурыг түшиглэн загас үржүүлгийн бага оврын цехийг байгуулах боломжийг судлан техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулах, бие даан амьдрах чадвартай жараахайг байгалийн нөхөн сэргээлтэнд ашиглах, хашлаганд загас өсгөвөрлөн бойжуулах туршилт судалгааг явуулах.

Сүхбаатар, Сайхан, Мандал, Баянгол сумдад загас, загасны гаралтай бүтээгдэхүүн худалдаалах дэлгүүр, ресторан 2-оос доошгүйг байгуулах.

Загас, загасан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, аж ахуй эрхлэгчдэд загас боловсруулах, хадгалах, нөөшлөх хялбар технологи, өвчин эмчилгээний судлал, үйлдвэрлэлийн технологи-эрүүл ахуйн мэргэжлийн сургалт зохион байгуулах.

Дөрөвдүгээр тэргүүлэх зорилт

“Утсан загас” аймгийн брэнд бүтээгдэхүүнийг дотоод, гадаадын зах зээлд гаргаж сурталчилж, хөрш зэргэлдээ улс орнуудын туршлагыг судлах, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх.

Аймгийн мэдээллийн хэрэгсэл, эрүүл мэндийн байгуулагуудаар дамжуулан загас, загасан бүтээгдэхүүний шимт чанар, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх ашиг тусыг иргэдэд таниулах гарын авлага, хэвлэмэл материалаар хангах, өдөрлөг, үзэсгэлэн худалдаа зохион байгуулах;

Олон Улсын болон улс, аймгийн хэмжээнд зохион байгуулагдаж буй үзэсгэлэн худалдаанд загас үйлдвэрлэгчдийг нэгдсэн зохион байгуулалттай оролцуулж, борлуулалтанд дэмжлэг үзүүлэх.

Үржүүлгийн аж ахуйн, загас боловсруулдаг аж ахуйн нэгж, иргэдийн үйл ажиллагааг хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлээр сурталчилах.

ТАВ: Дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаа

Дэд хөтөлбөрийг 2015-2022 онд хоёр үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

Эхний үе шат 2015-2018;

Хоёр дахь үе шат 2018-2022;

ЗУРГАА: Дэд хөтөлбөрийн хүлээгдэж байгаа үр дүн

Эхний үе шат 2015-2018 онд:

Аймгийн хэмжээнд гол, мөрний усны амьтад, загасны судалгааг явуулж, агнуурын загасны нөөц тогтоож, загасны аж ахуй эрхлэх, хөгжүүлэх хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болж, загас үржүүлэх, боловсруулах үйлдвэрлэлийн технологитой аж ахуй, загас үржүүлэх, боловсруулах жижиг цех бий болж, загас, загасан бүтээгдэхүүний нэр төрөл, хэмжээ нь нэмэгдэж 50 тн-ыг загасыг хүн амын хүнсний хэрэгцээнд нийлүүлснээр нэг хүнд ногдох загас, загасан бүтээгдэхүүний хэмжээ 0,1 кг болж, 2014 оны түвшнээс 2 дахин нэмэгдсэн байна.

Усан орчны экологийн төлөв байдал, загасны нөөцийг харуулсан байрзүйн тойм зураг, мэдээллийн нэгдсэн сантай болж, загасыг зориудын аргаар өсгөн үржүүлэх, загас боловсруулах үйлдвэрийг байгуулах техникийн эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулан практикт нэвтрүүлнэ.

2 дахь үе шат 2018-2022 он:

Загасыг зориудын аргаар үржүүлэх бага оврын цехийг байгуулагдснаар аймгийн хэмжээ нөхцөлд тохирсон загас үржүүлэг, боловсруулах технологитой улмаар бие даан амьдрах чадвартай жараахайгаар байгалийн нуур, голыг загасжуулах, шинээр үүсгэн байгуулсан нуур, цөөрөмд таваарын жин хүртэл өвсгөвөрлөн бойжуулах, боловсруулах үйлдвэр, жижиг цех бий болгож, хүн амын хүнсний хэрэгцээнд жил бүр 100 тн загасыг тогтвортой нийлүүлэх, аймгийн хэмжээнд хүн ам 100 тн загасыг хүнсэндээ хэрэглэж, загас, загасан бүтээгдэхүүний хэрэглээний улсын дундаж 0,2 кг-д хүрч, томоохон суурин газруудад загас, загасны гаралтай бүтээгдэхүүн худалдаалах дэлгүүр, рестораны 2-оос доошгүй сүлжээ бий болж, аймгийн загасны нөөцийг тогтоож, улсын стандартын шаардлагыг бүрэн хангасан “Сэлэнгийн утсан загас” брэнд бүтээгдэхүүнийг дотоод, гадаадын зах зээлд гаргадаг болсон байна.

Хил дамнасан ус тэр дундаа Сэлэнгэ, түүний цутгал голуудын усны амьтад, загасны мониторинг судалгааг тогтмол явуулж улмаар нэн ховор, ховордсон загасны экологийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах, хамгаалах үйл ажиллагаанд орон нутгийн оролцоог нэмэгдүүлэх биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, байгалийн генофондыг нөхөн сэргээх чиглэлэр мэргэжлийн байгууллага, олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллана.

ДОЛОО: Дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх удирдлага, зохион байгуулалт

Энэхүү дэд хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулж, хяналт тавих үүргийг Аймгийн Засаг даргын тамгын газар, Үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн газар, Мэргэжлийн хяналтын газар, Хөдөлмөрийн хэлтэс, Стандарчилал хэмжилзүйн хэлтэс, Байгаль орчин газрууд хамтран хэрэгжүүлнэ.

Найм: Дэд хөтөлбөрийн санхүүжилт

Дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай санхүүжилтийг дараахь эх үүсвэрээс бүрдүүлнэ. Үүнд:

Улсын төсөв;

Орон нутгийн төсөв;

Гадаад улс, олон улсын байгууллагын буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлттэй зээл;

Гадаад, дотоодын иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллагын хөрөнгө оруулалт; Бусад эх үүсвэр.

Аймгийн ирээдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын
17-ны 60 дугаар тогтоолын хавсралт 2

“ЗАГАС” АЙМГИЙН ДЭД ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Дэд хөтөлбөрийн зорилт	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Хариуцагч	Хөтөлбөрийн санхүүжилт, сая төгрөг		
				Хөрөнгийн эх үүсвэр	2015-2018	2018-2020
1	Аймгийн загасны үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох.	<p>“Загас” аймгийн дэд хөтөлбөрийг боловсруулан батлуулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах.</p> <p>Хууль бусаар загас барих, худалдах, боловсруулах ажлыг таслан зогсоход чиглэсэн эрхзүйн актуудын хэрэгжилтийг хангахад мэргэжлийн хяналтын болон хууль сахиулах байгууллагууд, төрийн болон төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодын ажлын уялдаа холбоо, хамтын ажиллагааг сайжруулах.</p> <p>Хүн амын загас, загасан бүтээгдэхүүний хэрэгцээ, бодит хэрэглээг физиологийн норм дээр үндэслэн шинэчлэн тогтоон бодлого боловсруулахад ашиглах.</p> <p>Загасан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд бүтээгдэхүүний эрүүл ахуй, чанар, аюулгүй байдалд тавигдах шаардлагыг тогтоосон үндэсний стандартыг мөрдүүлэх.</p>	Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ	Орон нутгийн төсөв	3,0	5,0
		Загасны аж ахуй, загас боловсруулах үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд санхүүгийн болон хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг үзүүлэхэд тавигдах шалгуур, шаардлагыг тогтоох	Аймгийн ЗДТГ, ХХ, БОГ	Орон нутгийн төсөв	2,0	4,0
				Бусад	1,0	2,0

	<p>Сэлэнгэ мөрөн, Орхон, Хараа, Ерөө, Хүдэр, Зэлтэр голд тархан амьдрах нэн ховор, ховор агнуурын ашигтай загасны тархалт, төрөл, зүйл, нөөц, байршил, үржлийн биологи, сүргийн бүтэц, идээш тэжээлийн судалгаа, нөөцийг тогтоох ажлыг байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж, мониторингийн ажлыг тогтмолжуулах.</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, БОГ, Мэргэжлийн байгууллага</p>	<p>Орон нутгийн төсөв</p>	<p>10,0</p>	<p>10,0</p>
<p>Аймгийн гол мөрөн, цөөрөмд тархан амьдрах нэн ховор, ховор агнуурын ашигтай загасны тархалт, төрөл, зүйл, нөөц, байршил, үржлийн биологи, сүргийн бүтэц, идээш тэжээлийн судалгаа, нөөцийг тогтоож, нөөцийг судалгаа, үржүүлэх ажлыг уялдуулах зохион байгуулах</p>	<p>Орхон, Сэлэнгэ, Хараа, Ерөө, Хүдэр болон бусад гол, мөрөн нууруудын загасны нөөцийг тогтоох судалгааны ажлыг шинжлэх ухааны болон мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хийлгүүлж, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, нөөцөд түшиглэн Сүхбаатар, Орхон, Ерөө, Мандал, Баянгол, Хүдэр, Түшиг сумдад загасны нөөцийг хамгаалах, үржүүлгийн аж ахуй, боловсруулах үйлдвэр, цех, байгуулах ажлыг уялдуулах зохион байгуулах</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, БОГ</p>	<p>Улсын төсөв</p>	<p>800,0</p>	<p>500,0</p>
<p>Өөрийн орны нөхцөлд тохирсон загас үржүүлгийн технологи боловсруулах</p>	<p>Өөрийн орны нөхцөлд тохирсон загас үржүүлгийн технологи боловсруулах</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, БОГ</p>	<p>Орон нутгийн төсөв</p>	<p>8,0</p>	<p>8,0</p>
<p>Хушаат сумын "Ишгэнт нуур" ХХК, Сүхбаатар сумын "Батдэм" ББН зэрэг аж ахуйн нэгжүүдийн загас үржүүлгийн газрыг түшиглэн таваарын загасны аж ахуй байгуулах.</p>	<p>Хушаат сумын "Ишгэнт нуур" ХХК, Сүхбаатар сумын "Батдэм" ББН зэрэг аж ахуйн нэгжүүдийн загас үржүүлгийн газрыг түшиглэн таваарын загасны аж ахуй байгуулах.</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, БОГ, Сумдын ЗД</p>	<p>Орон нутгийн төсөв</p>	<p>200,0</p>	<p>400,0</p>
<p>Агнуурын загас өсгөн үржүүлэх, хамгаалах, зүй зохиистой ашиглах, загас агнуурын бүс нутгийг тодорхой болох загасчлах спортыг хөгжүүлэх</p>	<p>Агнуурын загас өсгөн үржүүлэх, хамгаалах, зүй зохиистой ашиглах, загас агнуурын бүс нутгийг тодорхой болох загасчлах спортыг хөгжүүлэх</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, БОГ, Сумдын ЗД</p>	<p>Бусад</p>	<p>500,0</p>	<p>500,0</p>

	Аймгийн ЗДТГ, БОГ		Орон нутгийн төсөв	5,0	3,0
Загас өсгөн үржүүлж буй аж ахуй нэгж, иргэдийн дэмжих зорилгоор байгаль хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаас санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх.	Аймгийн ЗДТГ, БОГ, Мэргэжлийн байгууллага	Аймгийн ЗДТГ, БОГ, Мэргэжлийн байгууллага	Бусад	2,0	4,0
Загасыг хамгаалах, өсгөн үржүүлэх үйл ажиллагаанд нутгийн иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, биологийн төрөл зүйлийг хамгаалах, нөхөн сэргээх чиглэлээр төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллагуудтай хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх;			Орон нутгийн төсөв	5,0	3,0
			Бусад	2,0	4,0
Нуур, цөвөрмд агнуурын ач холбогдол бүхий загас өсгөн үржүүлж буй иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагуудад загас өсгөн үржүүлэх, хамгаалах, зүй зохистой ашиглах тухай сургалт, сурталчилгааны ажлыг байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулах.			Орон нутгийн төсөв	3,0	5,0
			Бусад	2,0	4,0

	<p>Затасны аж ахуй эрхлэх, түүхий эдийг боловсруулах чиглэлээр үйлдвэрлэл, үйл ажиллагаа явуулдаг иргэн, аж ахуйн нэгжийн судалгаанд үндэслэн аймгийн мэдээллийн санг бий болгох.</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ,</p>	<p>Орон нутгийн төсөв</p>	<p>3,0</p>	
	<p>Затасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл эрхэлж буй аж ахуйн нэгж, иргэдийг мэргэжлийн сургалтанд хамруулж, серфикаттай болгож, бүртгэлжүүлэх</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ,</p>	<p>Орон нутгийн төсөв</p>	<p>3,0</p>	
	<p>Загас боловсруулах явцыг үзэж өгөх, -агад, аргаагүй аргаар өгөх, агаартай агаартай орчинд үйлдвэрлэх нөхцлийг бүрдүүлэхэд аймгийн бодлогоор дэмжин хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх.</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ,</p>	<p>Орон нутгийн төсөв</p>	<p>1,0</p>	<p>2,0</p>
	<p>Затасны гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийг баталгаажуулан бүртгэлжүүлж, аттестатчилах ажлыг зохион байгуулах.</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ,</p>			
	<p>Орхон, Сүхбаатар сумдын үйлдвэрлэлийн бус аргаар загас боловсруулж байгаа иргэдэд үйлдвэрлэлийн аргаар боловсруулсан эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан загасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлэх</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ, МХГ</p>	<p>Орон нутгийн төсөв</p>	<p>5,0</p>	<p>5,0</p>
	<p>Затасан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг ахлын байр, үйлдвэрлэлийн орчин нөхцөл, боловсруулалтын технологи, тоног төхөөрөмжөө сайжруулахад аймаг, сумын жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сангийн хөнгөлөлттэй зээл, тусламжид хамруулах</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, БОГ, ХХ</p>	<p>Төсөл, хөтөлбөр зээлд хамруулах</p>	<p>10,0</p>	<p>10,0</p>
	<p>Алтанбулаг сумын нутагт орших Гүн нуурыг түшиглэн загас үржүүлгийн бага оврын цехийг байгуулах боломжийг судлан техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулах, бие даан амьдрах чадвартай жараахайг байгалийн нөхөн сэргээлтэнд ашиглах, хашлаганд загас өсгөөрлөн бойжуулах туршилт судалгааг явуулах.</p>	<p>Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ,</p>	<p>Бусад</p>	<p>100,0</p>	<p>200,0</p>

3.

	Сүхбаатар, Сайхан, Мандал, Баянгол сумдад загас, загасны гаралтай бүтээгдэхүүн худалдаалах дэлгүүр, ресторан 2-оос доошгүйг байгуулах.	Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, Сумдын ЗД	Орон нутгийн төсөв	2,0	4,0
	Загас, загасан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, аж ахуй эрхлэгчдэд загас боловсруулах, хадгалах, нөөшлөх хялбар технологи, өвчин эмчилгээний судлал, үйлдвэрлэлийн технологи-эрүүл ахуйн мэргэжлийн сургалт зохион байгуулах	Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ,	Бусад	1,0	3,0
	“Утсан загас” аймгийн брэнд бүтээгдэхүүнийг дотоод, гадаадын зах зээлд гаргаж сурталчилж, хөрш зэргэлдээ улс орнуудын туршлагыг судлах, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх.	Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ,	Орон нутгийн төсөв	5,0	10,0
	Аймгийн мэдээллийн хэрэгсэл, эрүүл мэндийн байгууллагуудаар дамжуулан загас, загасан бүтээгдэхүүний шимт чанар, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх ашиг тусыг иргэдэд таниулах гарын авлага, хэвлэмэл материалаар хангах, өдөрлөг, үзэсгэлэн худалдаа зохион байгуулах	Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ, ЭМГ	Орон нутгийн төсөв	2,0	4,0
	Олон Улсын болон улс, аймгийн хэмжээнд зохион байгуулагдаж буй үзэсгэлэн худалдаанд загас үйлдвэрлэгчдийг нэгдсэн зохион байгуулалттай оролцуулж, борлуулалтанд дэмжлэг үзүүлэх.	Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ,	Бусад	1,0	2,0
4.	Аймгийн үржүүлгийн аж ахуй, загас боловсруулж буй аж ахуйн нэгж, иргэдийн үйл ажиллагааг сурталчилах, борлуулалтанд дэмжлэг үзүүлэх.	Аймгийн ЗДТГ, ХХААГ, БОГ,	Орон нутгийн төсөв	1571,0	2583,0
	НИЙТ САНХҮҮЖИЛТ				

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 17-ны өдөр

Дугаар 61

Сүхбаатар

Орон тооны бус зөвлөл байгуулах тухай

Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 10, 11, 12 дугаар зүйл, Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 4.2.2-ыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагуудын хамтын ажиллагааг зохицуулах орон тооны бус зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг нэгдүгээр хавсралтаар, зөвлөлийн ажиллах журмыг хоёрдугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын 17-ны
өдрийн 61 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

Орон тооны бус зөвлөлийн дарга:-Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн
Хурлын дарга

Орлогч дарга: -Аймгийн Засаг дарга

Нарийн бичгийн дарга:-Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга

Гишүүд:-Аймгийн Тагнуулын газрын дарга

-Аймгийн Цагдаагийн газрын дарга

-Аймгийн Онцгой байдлын газрын дарга

-Аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын дарга

-Хил хамгаалах ерөнхий газрын 0243-р ангийн захирагч

-Аймгийн Татварын хэлтсийн дарга

-Иргэний харъяалал шилжилт хөдөлгөөний газрын дарга

-Аймгийн Цэргийн штабын дарга

-Аймгийн Улсын бүртгэлийн хэлтсийн дарга

_____оОо_____

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын 17-ны
Өдрийн 61 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт

ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ АСУУДЛААР МЭДЭЭЛЭЛ СОЛИЛЦОХ, ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ЖУРАМ

ЗОРИЛГО. Монгол улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал /2010 оны 07 дугаар сарын 15-ны өдөр батлагдсан/, Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хууль /2001 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр батлагдсан/-ын заалтыг аймаг, орон нутагт хэрэгжүүлэх, ҮАБ-ыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагууд тус тусын үйл ажиллагааны хүрээнд ҮАБ-ыг хангахад сөргөөр нөлөөлж байна гэж үзсэн хүчин зүйлүүдийн талаар мэдээ, мэдээлэл солилцож танилцуулах, орон нутагт үүнтэй холбоотой бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх, хор хохирол учруулж болзошгүй үйл ажиллагаанаас сэргийлэх, арилгах, шалтгаан нөхцлийг судлан тогтоох, ҮАБЗ-ийн Ажлын албанд мэдээлэхэд оршино.

Нэг.Журам гаргах хууль зүйн үндэслэл:

1.1 Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримталын 4 дүгээр зүйлийн 1.1, 1.3, 1.5, 1.6, 1.8, 2.2, 2.6 дахь заалт, Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 2, 10 дугаар зүйлийн 1, 11 дүгээр зүйлийн 1, 12 дугаар зүйлийн 1, 3, 16 дугаар зүйлийн 1, 17 дугаар зүйлийн 4 дахь заалтууд болно.

Хоёр. Харилцан ажиллах байгууллагууд

2.1 Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагуудыг уялдуулан зохицуулах ажлыг нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд зохион байгуулах үүрэг бүхий орон тооны бус аймгийн зөвлөлийг аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдээс байгуулна.

2.2 Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хуульд зааснаар аймгийн Засаг даргын тамгын газар, Засаг даргын дэргэдэх агентлагууд, ШШГЕГ-ын харъяа хорих 413-р анги, 433-р анги, сумдын өөрөө удирдах болон төр, захиргааны байгууллагууд өөрсдийн чиг үүргийн дагуу мэдээллээр хангах, солилцох үүрэгтэйгээр оролцоно.

2.3 Аймгийн Прокурорын газар ҮАБ-ын үзэл баримталын заалтууд, ҮАБ-ыг хангах тухай хууль, энэ журмын хэрэгжилтэнд хяналт тавих үүрэгтэйгээр, аймгийн шүүх ҮАБ-д хохирол учруулж болзошгүй гэмт хэргийн шинжтэй нөхцөл байдал үүсэхээс урьдчилан сэргийлсэн мэдээлэл, санал өгөх үүрэгтэйгээр бусад байгууллагууд өөр өөрсдийн чиглэлээр хүлээсэн Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалыг хангах чиг үүргийн дагуу мэдээлэл солилцох үүрэгтэйгээр оролцоно.

Гурав. Ажиллах журам

3.1 "Монгол улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал", Үндэсний аюулгүй байдлын тухай, Монгол улсын хуулийг удирдлага болгон харилцан ажиллаж мэдээлэл солилцоно.

3.2 Журмыг хэрэгжүүлэх хугацаа заахгүй.

3.3 Орон тооны бус зөвлөл нь зөвлөлийн даргын баталсан хуваарийн дагуу улиралд 1-ээс доошгүй удаа мэдээлэл солилцох бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд салбар хариуцсан байгууллага чиг үүргийн дагуу мэдээлэл хийж болно.

3.4 Мэдээлэл хийх байгууллага нь танилцуулах гэж байгаа мэдээллийг тодорхой хэмжээгээр шалгасан, баримтжуулсан тодруулсан байхын зэрэгцээ дүгнэлт хийж, санал гаргасан байна. Мэдээллийг бичгийн хэлбэрээр бэлтгэн оролцогчдод тараах бөгөөд танилцуулах хэлбэр нь уншиж сонсгох, үзүүлэн дээр харуулан тайлбарлах, видео болон фото зургаар харуулах зэрэг хэлбэрээр бэлтгэнэ.

3.5 Зөвлөл цугларсан мэдээллийг үндэсний аюулгүй байдлын бүрэлдэхүүн хэсгүүдээр ангилж, дүн шинжилгээ хийж бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргах шаардлагатай гэж үзвэл аймгийн ИТХ-ын дарга, Засаг даргаар шийдвэрлүүлэх ба онцгой анхаарал татсан мэдээлэл дээр хамтран ажиллах ажлын хэсэг байгуулж болно.

3.6 Төрийн нууцын тухай хууль болон Байгууллагын нууцын тухай хуулийн дагуу зөвлөлийн бүрэлдэхүүн нууцлалтай холбоотой мэдээллийн нууцлалыг хангах үүрэг хүлээнэ.

3.7 Мэдээлэл хийгч хүндэтгэх шалтгаанаар хүрэлцэн ирэх боломжгүй үед түүний орлогч мэдээлэл хийж болно.

3.8 Мэдээлэл хийх хуваарийг гаргах, зохицуулах, хийх мэдээллийн агуулга, нарийвчилсан задаргаа, түүнтэй холбоотой гаргасан саналыг нэгтгэн боловсруулж дүн шинжилгээ хийн дүгнэлт, санал бүхий танилцуулах мэдээ бэлтгэн шийдвэр гаргачдад хянуулан зөвшөөрсөн тохиолдолд ҮАБЗ-ийн ажлын албанд хүргүүлэх ажлыг аймгийн Тагнуулын газар, гаргасан шийдвэр дүгнэлтийг аймаг орон нутагт зохион байгуулах, мэдээллийн сан байгуулах болон зохион байгуулалтын бусад ажлыг аймгийн Засаг даргын тамгын газрын Хууль зүйн хэлтэс тус тус хариуцна.

Дөрөв. Хамтран ажиллах, мэдээлэл солилцох чиглэл:

4.1 Оршин тогтнохуйн аюулгүй байдлын хүрээнд:

4.1.1 Аймгаас өндөр хөгжилтэй ардчилсан орнуудтай эдийн засаг, соёл, хүмүүнлэгийн салбар дахь харилцаа хамтын ажиллагаа, цаашид анхаарч буй чиглэл, хэтийн төлөвт өгнөх дүгнэлтийн талаар,

4.1.2 Аймгийн газрын сангийн бодлого, удирдлагын тогтолцоо, түүнийг боловсронгуй болгох асуудлын талаар,

4.1.3 Аймгийн хүн амын өсөлт, хөгжил, амьдралын чанарт үнэлгээ дүгнэлт өгч, сөрөг нөлөөлж байгаа хүчин зүйлийн талаар,

4.1.4 Цус ойртолт, архи дан согтууралт, мансууралтай тэмцэх ажлын явц байдал, хүн амын удмын санд сөрөг нөлөөлж байгаа хүчин зүйл авах

арга хэмжээний талаар,

4.1.5 Аймгийн харъяат бөгөөд гадаадад байгаа иргэдийн бүртгэл судалгаа, тэдний эрх ашиг зөрчигдөж байгаа болон байж болзошгүй талаарх мэдээллийг сонсох, хоёрдмол харъяаллын асуудлаар судалгаа хийх, санал боловсруулан холбогдох байгууллагад танилцуулах,

4.1.6 Гадаадын иргэд, харъяалалгүй этгээдийн чиглэлээр хийгдэж байгаа ажил, гарч буй сөрөг үзэгдэл, гадаадын иргэдтэй гэр бүл бологчдын бүртгэл судалгаа анхаарах асуудлын талаар,

4.1.7 Монгол хэл, бичгийн соёл, үндэсний зан заншил, уламжлалт сэтгэлгээг гүнзгийрүүлэн судлах, мэдэх, эх оронч үндэсний үзлийг төлөвшүүлэх асуудлын хүрээнд зохиогдож байгаа ажил, анхаарах асуудал, цаашдын зорилтын талаар,

4.1.8 Түүх, соёлын үнэт зүйл хууль бусаар гадаадад гарахаас сэргийлэх хүрээнд хийгдэж буй ажил, авах арга хэмжээний талаар,

4.1.9 Уламжлалт бурхын шашны, соёлын өнөөгийн байдал, сүм хийдийн үйл ажиллагаа, орон нутагт тулгамдаж байгаа болон анхаарах асуудал, өв соёлын судалгаа, нийгмийн оюун санааг гэгээрүүлэхэд ямар хувь нэмэр оруулж болох талаар зэрэг асуудал.

4.2 Эдийн засгийн аюулгүй байдлын хүрээнд.

4.2.1 Өөрийгөө тэтгэх эдийн засгийн чадавхи, өрсөлдөх чадавхи бүхий салбарыг Сэлэнгэ аймагт түлхүү хөгжүүлэх, анхаарах асуудлын талаар бодлогын түвшинд хэрэгжүүлэх чиглэл,

4.2.2 Аймгийн ард иргэдийн амьдралын үндсэн хэрэгцээ хангагдаж байгаа эсэх, тэдний ажлын байрны хангалт, орлогын эх үүсвэрийг сайжруулах, ядуурлыг бууруулах асуудлаар баримталж буй бодлого, чиглэлийн тухай,

4.2.3 Аймагт стандарт, хэмжил зүйн хүрээнд тулгамдаж байгаа асуудал, шийдэх арга замын талаар,

4.2.4 Ил тод, хариуцлагатай уул уурхай, эрдэс баялгийн салбарыг хөгжүүлэхээр аймгийн хэмжээнд хийгдэж байгаа ажил, анхаарах асуудлын талаар,

4.2.5 Уул уурхай, эрдэс баялгийн салбараас орж байгаа орлогыг нэмэгдүүлэх, түүний зарцуулалт хүний хөгжил, боловсрол, эрүүл мэнд, биеийн тамир спортод хэрхэн зарцуулагдаж байгаа талаар,

4.2.6 Аймгийн дэд бүтцийн салбар ба эдийн засгийн үр ашгийн талаар,

4.2.7 Аймгийн боловсролын салбар дахь олон улсын стандартын хэрэгжилт, их дээд сургууль-эрдэм шинжилгээний байгууллагын уялдаа холбоог сайжруулах, хүний хөгжлийг дээшлүүлэхэд хийгдэж байгаа ажлын талаар,

4.2.8 Аймагт оруулж буй хөрөнгө оруулалтын байдал, хөрөнгө оруулалтад үндэсний хөрөнгө оруулагчдын эзлэх хувь хэмжээ, тэднийг дэмжих бодлого, арга замын талаар,

4.2.9 Аймагт үйл ажиллагаа явуулж буй санхүүгийн байгууллагын тайлан мэдээ, санхүүгийн сахилга батыг хэрхэн хангаж байгааг сонсож эдийн засгийн аюулгүй байдлын үүднээс үнэлэлт, дүгнэлт өгөх,

4.2.10 Дотоодын гүйлгээ, тооцоонд зөвхөн үндэсний мөнгөн тэмдэгтийг хэрэглэхтэй холбоотой гарч буй асуудлын талаар,

4.2.11 Эдийн засаг, санхүүгийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх ажлын явц байдал, орон нутгийн хөрөнгө оруулалт, худалдаанд гадаад дотоодын хууль бус улс төр, бизнесийн ашиг сонирхлын сөргөлдөөнийг гаргуулахгүй байх, урьдчилан сэргийлэх, анхаарах зүйлсийн талаар.

4.3 Дотоод аюулгүй байдлын хүрээнд:

4.3.1 Төрийн эрх мэдлийг Үндсэн хуулийн бус аргаар авахыг завдсан аливаа оролдлого, үйл ажиллагаа, хууль тогтоомж зөрчсөн, гажуудуулсны улмаас ард иргэдийн бухимдал, хөдөлгөөн үүссэн болон үүсэх нөхцөл байдал бий болж болзошгүй талаар,

4.3.2 Улс төрийн сонгууль хараат бусаар, хэвийн явагдах нөхцлийг хангах, гарч буй сөрөг үзэгдлийн талаар,

4.3.3 Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахад гарч байгаа сөрөг үзэгдэл, түүнийг арилгах асуудлын талаар,

4.3.4 Аймаг орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны болон гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагын харилцан ажиллагаа, хяналт-тэнцлийг хангах, түүнд гарч байгаа аливаа сөрөг үзэгдлийн талаар,

4.3.5 Орон нутгийн өөрөө удирдах болон төр, захиргааны байгууллага иргэдэд ил тод, хариуцлагатай үйлчилж байгаа байдал, гарч байгаа сөрөг үзэгдэл, цахим засаглалын хүртээмжтэй байдал, кибер аюулгүй байдлын орчны талаар,

4.3.6 Аймгийн хэмжэнэд авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх ажил, сонирхлын зөрчлийг багасгах чиглэлээр орон нутагт хийгдэж байгаа ажил, нөхцөл байдал, авах арга хэмжээний талаар,

4.3.7 Төрийн албан хаагчдын ёс зүй, мэдлэг чадвар нь тавигдаж буй шаардлагын түвшинг хангаж байгаа эсэх талаар,

4.3.8 Нийгмийн ёс суртахуун, сэтгэл зүйн төлөвшил, үнэт зүйлсэд сөрөг нөлөөтэй аливаа нөхцөл байдал, үйлдэл, мэдээллийн хэрэгслийн үйл ажиллагаанд үнэлэлт дүгнэлт өгөх замаар асуудлыг шийдвэрлэх арга замын талаар,

4.3.9 Иргэдийг үндэс угсаа, шашин шүтлэг, үзэл бодлоор ялгаварлан гадуурхах, нутгархах үзлийг дэврээх улмаар хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчих үзэгдэл, тогтворгүй байдалд хүргэж болзошгүй илрэлтэй тэмцэх, таслан зогсоох арга хэмжээний талаар,

4.3.10 Нийгэмд үйлчилдэг ТББ, иргэний нийгмийн төлөвшлийг дэмжих талаар хийгдэж буй ажил, хамтын ажиллагаа дэмжих талаар,

4.3.11 Орон нутагт сахилга хариуцлага, дэг журам суларч эмх замбараагүй байдал гарахаас сэргийлэх чиглэлээр хийгдэж буй ажил, авах арга хэмжээний талаар.

4.4 Хүний аюулгүй байдлын хүрээнд:

4.4.1 Нийгмийн эрүүл мэндийн салбарын байдал, анхаарах зүйл,

иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх, хоол тэжээлийн зохистой хэрэглээний талаар мэдлэг олгох чиглэлийн ажилд гарч буй хүндрэл бэрхшээл, авах арга хэмжээний талаар,

4.4.2 Нийтийн биеийн тамир спортыг хөгжүүлэх, залуучууд, иргэдэд хүртээмжтэй байх нөхцлийг бүрдүүлэх ажил гарч буй үр дүнгийн талаар,

4.4.3 Өргөн тархалттай шинэ болон сэргэж байгаа халдварт өвчний тандалд судалгааг өргөжүүлэх, эрт илрүүлэх, сэргийлэх болон бэлэн байдлыг хангах талаар хийгдэж буй ажил, шаардлагатай арга хэмжээний талаар,

4.4.4 Халдварт өвчний нийтийг хамарсан тархалт, гамшгийн үед авах арга хэмжээний төлөвлөгөөг хэлэлцэх, шаардлагатай нөөцийн бүрдүүлэлтийн талаар,

4.4.5 Эрүүл мэндийн байгууллагаас халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх талаар баримталж буй бодлого, хийж буй ажил, авах арга хэмжээний талаар,

4.4.6 аймагт бий болсон гамшиг, онцгой байдлын үед хүн амд шаардлагатай эмнэлгийн тусламж хүргэх болон хүнсний бүтээгдэхүүний нөөцийн чадавхийн талаар,

4.4.7 Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн стандартад тавих хяналт, зохицуулалтын байдлын талаар,

4.4.8 Аймагт хүнсний бүтээгдэхүүн, түүний чанар, хангамж, баталгаат байдалд /хүнсний аюулгүй байдалд/ үнэлэлт өгөн цаашид авах арга хэмжээний талаар,

4.4.9 Ундны усны чанар, хангамж, аюулгүй байдлын талаар,

4.4.10 Малын удмын санг хамгаалах, мал эмнэлгийн тогтолцоог сайжруулах арга хэмжээний талаар,

4.4.11 Төвлөрсөн суурин газарт агаар, ус, хөрсний бохирдлыг багасгах, амьдрах орчныг эрүүлжүүлэх, сайжруулахад иргэдийн оролцоог дэмжих чиглэлээр авч байгаа арга хэмжээний талаар,

4.4.12 Барилга, барилгын материалын чанар, инженерийн байгууламжийн газар хөдлөлийн тэсвэр, түүнд тавигдаж байгаа хяналт шинжилгээ, анхаарах асуудлын талаар,

4.4.13 Ард иргэдийг терроризм, үндэстэн дамнасан гэмт хэрэг, хүчирхийлэл, хүн худалдах гэмт хэргээс сэргийлэх сургалт сурталчилгаа, хамгаалах чиглэлээр хийгдэж буй ажлын талаар,

4.4.14 Мансууруулах болон сэтгэцд нөлөөт бодисын эргэлтэнд хяналт тавих тогтолцоог сайжруулах ажлын талаар,

4.4.15 Аймгийн хэмжээнд гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр хийгдэж буй ажил, тулгамдаж буй асуудлын талаар

4.5 Хүрээлэн байгаа орчны аюулгүй байдлын хүрээнд

4.5.1 Усны салбарын бүтэц зохион байгуулалт, хяналтын механизмыг /нөөц хамгаалах, өсгөх, эрэл хайгуул хийх гэх мэт/ боловсронгуй болгох хамгаалах чиглэлээр хийгдэж буй ажил, авах арга хэмжээний талаар,

4.5.2 Бэлчээрийн мал аж ахуйн чиглэлээр баримталж буй бодлого, бэлчээрийн менежментийн чиглэлээр хийгдэж буй ажил, мал сүргийн бүтцийн зохистой харьцаанд тулгамдаж буй асуудлын талаар,

4.5.3 Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газар, газрын хэвлийг хамгаалах, нөхөн сэргээх чиглэлээр хийж буй ажлын талаар,

4.5.4 Байгаль орчныг хамгаалах боловсролыг олон нийтэд сурталчилах ажилд төр захиргааны болон иргэний нийгмийн байгууллагыг татан оролцуулж хамтран ажиллаж байгаа талаар,

4.5.5 Ой, амьтан, ургамал зэрэг байгалийн баялгийг хамгаалах, менежментийг бий болгох, судлах зохистой ашиглаж байгаа байдал, ойжуулалтын явц, тэдгээрт гарч буй сөрөг үзэгдлийн талаар,

4.5.6 Нэн ховор, ховор, ховордож буй амьтан, ургамлыг хамгаалах ажлын явц байдал, гарч буй хүндрэл бэрхшээл, авах арга хэмжээний талаар,

4.5.7 Хог хаягдлыг бууруулах технологи хэрэглэх асуудал болон бохирдуулагч нь төлбөр төлөх механизмыг орон нутагт хэрэгжүүлж буй явцын талаар,

4.5.8 Химийн хорт болон аюулгүй бодис, биологийн гаралтай материал, цацраг идэвхт үүсгүүрийн ашиглалт, хадгалалт, хамгаалалт, устгалын явц байдал, гарч буй хүндрэл бэрхшээлийн талаар,

4.5.9 Байгалийн болон хүний хүчин зүйл, техникийн гаралтай гамшугийн төрөл тус бүрээр хийгдсэн эрсдэлийн үнэлгээ, бууруулах арга хэмжээний талаар,

4.5.10 Гамшгийн менежментийн тогтолцоог сайжруулах талаар хийгдэж буй ажил, авах арга хэмжээний талаар,

4.6 Мэдээллийн аюулгүй байдлын хүрээнд:

4.6.1 Нийгмийн сэтгэл зүй, тогтвортой байдал, хувь хүний ёс зүйд хөндлөнгөөс сөрөг нөлөөлж байгаа оролдлогын шинж тэмдгийг судлан, түүнийг хязгаарлах арга ажиллагааны талаар,

4.6.2 Аймаг, орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл үндэсний аюулгүй байдалд харшилсан үйл ажиллагаа явуулахаас сэргийлэх, нийтлэлийн бодлого нь үндэсний үнэт зүйлийг дэмжиж, сурталчилж буй эсэх талаар,

4.6.3 Аймгийн төр, захиргааны байгууллагын мэдээлэл, мэдээллийн сүлжээний аюулгүй байдлын нөхцөл байдал, эрсдэлийн үнэлгээ, авах арга хэмжээний талаар,

4.6.4 Аймгийн төр, захиргааны байгууллагын мэдээллийн сан, хамгаалалт, кибер орчин дахь гэмт хэрэг, мэдээллийн дэд бүтэцэд хууль бусаар нөлөөлөх шинж байдал, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар,

4.6.5 Аймгийн харилцаа холбооны шугам дахь эмзэг байдал, өгөгдөл солилцооны хамгаалагдсан дэд бүтэц, утасгүй холбооны аюулгүй байдлын нөхцөл байдлын талаар

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 17-ны өдөр Дугаар 62

Сүхбаатар

**“Амарбаясгалант хийд”-ийн хөрөнгийг орон
нутгийн өмчид бүртгэх тухай**

Монгол улсын Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 77 дугаар зүйлийг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн Баруунбүрэн суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа “Амарбаясгалант хийд” дэх энэ тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад дурьдсан байгууламж, бурхан тахилын үнэт зүйлсийг тус хийдэд 2014 онд “Найдвар од аудит” компанийн хийсэн үнэлгээний дагуу, 2 дугаар хавсралтад дурьдсан бусад үндсэн хөрөнгө, 3 дугаар хавсралтад дурьдсан эргэлтийн хөрөнгийг санхүүгийн тайланд тусгагдсан үнийн дүнгээр тус тус орон нутгийн өмчийн бүртгэлд бүртгэн авсугай.

2.Аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгах нь:

2.1.“Найдвар од аудит” компанийн үнэлгээнд хамрагдаагүй тус хийдийн бусад байгууламж бурхан тахилын үнэт зүйлсийн үнэлгээг хийлгэн орон нутгийн өмчийн бүртгэлд нэмж бүртгүүлэх,

2.2.Үнэлгээг хийлгэхдээ тус хийдэд урьд өмнө нь хийгдэж байсан энэ тогтоолын 4 дүгээр хавсралтад дурьдсан хөрөнгө оруулалт, их засварын ажлын үнэ өртөг, зардлыг харгалзан үнэлүүлэх,

2.3.“Амарбаясгалант хийд”-ийн цаашдын үйл ажиллагааны бүтэц, зохион байгуулалт, удирдлагын менежментийн асуудлыг шуурхай шийдвэрлэн үйл ажиллагаанд нь хяналт тавьж ажиллах.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын
17-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолын хавсралт 1

АМАРБАЯСГАЛАНТ ХИЙДИЙН ХӨРӨНГИЙН ЖАГСААЛТ

№	Хөрөнгийн нэр	Тоо	Нэг бүрийн үнэ	Бүгд/төгрөгөөр/
Бурхан багшийн сэрэг дүр болон суварган байгууламж				
1	Жаран хашур цогцолбор /суварга/	1		1,450,000,000
2	Цагаан гантиг суварга /Хийдийн баруун талд/	1		160,000,000
3	Цагаан тоосгон суварга /Хийдийн баруун талд/	4		18,400,000
4	Цагаан тоосгон суварга /Хийдийн зүүн хойд талд/	1		31,705,750
5	Богд Зонхова бурханы сэрэг дүр /2 шавьтайгаа/	1		1,650,000,000
6	10 цагаан гантиг суварга /Хийдийн баруун уулын энгэрт/	10		120,000,000
	Дүн			3,430,105,750
Тамгын сүм				
1	хөвхөн	2	60,000	120,000
2	жавдан	2	80,000	160,000
3	Ганжир /120см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	2,500,000	2,500,000
	Дүн			2,780,000
Махранзын сүм				
1	Махаранза 425см өндөртэй хуучин байсан бурханаас хэв аван бүтээсэн.	4	60,000,000	240,000,000
2	Ганжир /160см бүтэн боронзодсон /	1	2,500,000	2,500,000
	Дүн			242,500,000
Цогчэн дуган				
1	Намсрай зурмал /өндөр 47см, өргөн 42см/ торгон хүрээтэй модон догтой	1	500,000	500,000
2	Очирваань зурмал /өндөр 50см, өргөн 36см/ торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000
3	Гомбо зурмал /өндөр 67см, өргөн 49см/ торгон хүрээтэй мөнгөн шармал догтой	1	700,000	700,000
4	Цагаан өвгөн зурмал /өндөр 97см, өргөн 73см/ торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000

5	Очирваань зурмал /өндөр 67см, өргөн 54см торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000
6	Жамсран зурмал /өндөр 72см, өргөн 52см/ торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000
7	Ногоон дарь эх зурмал /өндөр 57см, өргөн 40см/ торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000
8	Намсрай зурмал /өндөр 67см, өргөн 53см/ торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000
9	Чойжил зурмал /өндөр 56 см, өргөн 43см/ торгон хүрээтэй мөнгөн шармал догтой	1	600,000	600,000
10	Цагаан дарь эх зурмал /өндөр 110см, өргөн 73 см/ торгон хүрээтэй	1	1,000,000	1,000,000
11	Богд ламын цогчэн зурмал /өндөр 50см, өргөн 37см / догтой	1	1,500,000	1,500,000
12	Жандүг цогней хатгамал / өндөр 52см, өргөн 37см/ торгон хүрээтэй модон догтой	9	2,500,000	22,500,000
13	Сэдав зурмал / өндөр 41см, өргөн 33см/ торгон хүрээтэй	1	1,500,000	1,500,000
14	Хачи марбо зурмал өндөр 41см өргөн 33см торгон хүрээтэй	1	1,500,000	1,500,000
15	Цагаан дарь эх зурмал / өндөр 102см, өргөн 70см / торгон хүрээтэй	1	1,000,000	1,000,000
16	Говийн лха зурмал / өндөр 65см, өргөн 53см/ торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000
17	Манал зурмал / өндөр 49см, өргөн 35см/ торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000
18	Жандүг цогней хатгамал / өндөр 47см, өргөн 35см / торгон хүрээтэй модон догтой	9	1,000,000	9,000,000
19	Ногоон дарь эх зурмал / өндөр 102см, өргөн 72см / торгон хүрээтэй	1	1,000,000	1,000,000
20	Найдан зурмал жаазтай / өндөр 40см, өргөн 30см/	16	200,000	3,200,000
21	Гонгор зурмал / өндөр 122см, өргөн 85см/ жасэр торгон хүрээтэй модон догтой	1	10,000,000	10,000,000
22	Чойжил зурмал / өндөр 152см, өргөн 100см / торгон хүрээтэй мөнгөн догтой	1	8,000,000	8,000,000
23	Өндөр гэгээн зурмал / өндөр 122см, өргөн 86см / торгон хүрээтэй	1	3,000,000	3,000,000

24	Бурхан багш зурмал / өндөр 146см , өргөн 114см /энэтхэг торгон хүрээтэй	1	12,000,000	12,000,000
25	Язгуурын гурван бурхан зурмал / өндөр 165см, өргөн 112см/ торгон хүрээтэй	1	8,000,000	8,000,000
26	Сэдав зурмал / өндөр 59см, өргөн 40см/ торгон хүрээтэй модон догтой	1	1,000,000	1,000,000
27	Өндөр гэгээн зурмал / өндөр 97см, өргөн 72см/ торгон хүрээтэй модон догтой	1	1,500,000	1,500,000
28	Ногоон дарь эх зурмал / өндөр 50см, өргөн 37см/ торгон хүрээтэй	1	500,000	500,000
29	Очирваань фото / өндөр 65см, өргөн 45см/ торгон хүрээтэй модог догтой	1	200,000	200,000
30	Хийдийн зураг жаазтай / өндөр 50см, өргөн 78см /	1	350,000	350,000
31	1993оны лам нарын зураг жаазтай / өндөр 28см, өргөн 38см /	1	120,000	120,000
32	Жандуг цогней зурмал / өндөр 57см, өргөн 40см/ торгон хүрээтэй	1	1,000,000	1,000,000
33	Цагаан дарь эх цутгамал гууль / өндөр 21см /	1	120,000	120,000
34	Хашан хаан шаазан / өндөр 13см /	1	50,000	50,000
35	Доржшүгдэн фото / өндөр 29см, өргөн 21см, Гүнгэрвааны өндөр 41см, өргөн нь 35см, урт нь 35см /	1	200,000	200,000
36	Манал цутгамал гууль / өндөр 19 см, шилэн хорготой өндөр 38см, урт нь 27см, өргөн нь 20см. /	1	150,000	150,000
37	Бурхан багш цутгамал гууль / өндөр 40см./	1	1,500,000	1,500,000
38	Сэндом зурмал жаазтай / өндөр 59см, өргөн нь 45см./	1	80,000	80,000
39	1000 Богд лам цутгамал бүтэн алт шармал жасэр хоргой мээгтой / өндөр 29,5см /	1000	4,200,000	4,200,000,000
40	Богд лам хөөмөл, жанч мээг овоодойтой / өндөр 77см, / түшлэгтэй хөвхөн өндөр / 145см, өргөн 123см, урт 127см, / доод сэнтийний өндөр 86см, өргөн 145см.	1	12,000,000	12,000,000

41	Бурхан багшийн шилэн хорго / өндөр 102см, урт нь 80см өргөн нь 52см./ доод ширээний өндөр 94см урт нь 84см өргөн нь 79см.	1	650,000	650,000
42	Ринбүчи багшийн хөөмөл суврага алтан шармал, эрдэнийн чулуун шигтгээтэй /өндөр 164см, урт өргөн нь 96см./	1	200,000,000	200,000,000
43	Хамба ламын хөөмөл суврага хуудсан алт наасан эрдэнийн чулуун шигтгээтэй / өндөр нь 164см, урт өргөн 96см./	1	160,000,000	160,000,000
44	Ринбүчи багш цутгамал хуудсан алт бүтэн наасан, шүр сувдаар чимсэн булган эмжээртэй торгон жанч мээг хоргой овоодойтой, /өндөр нь 110см, урт нь 1м, өргөн 1м/	1	120,000,000	120,000,000
45	Сийлбэр бүхий Жавил сэнтий /өндөр 285см өргөн 180см урт 180см/ динхардоржтой	1	5,000,000	5,000,000
46	Торгон бүтээлэг хиймэл цэцэгтэй ширээ /өндөр 160см, урт 44см, өргөн 80см /	1	150,000	150,000
47	Урд талын ширээний өндөр 125 см өргөн 41см урт нь 141см ширээний урд тал нь онгойдог.	1	150,000	150,000
48	Намсрай цутгамал бүтэн алтан шармал /өндөр нь 115см./	1	80,000,000	80,000,000
49	Сийлбэртэй чулуун чимэгтэй намсрайн гүнгэрваа /өндөр нь 310см, өргөн нь 88см урт 169см./	1	15,000,000	15,000,000
50	Бурхан багш гуулин цутгамал /өндөр нь 98см/	1	3,000,000	3,000,000
51	Бурхан багшийн ширээ нь /өндөр нь 98см, өргөн нь 106см, урт нь 108см/	1	120,000	120,000
52	Баганы энэтхэг торгон чимэг /өндөр нь 342см, өргөн нь 60см/	34	2,000,000	68,000,000
53	Богд лам баримал хорголон алттай/ өндөр нь 258см, урт өргөн нь 175см /торгон овоодой жасэр хоргойн жанч мээгтой, хуучны/ өндөр 410см, өргөн 290см / хуудсан алт наасан хоргойгоор бүрсэн жавилтай	1	120,000,000	120,000,000

54	Хайдүвжи баримал хорголон алттай өндөр нь 164см урт өргөн нь 120см, торгон овоодой жасэр хоргойн жанч мээгтой	1	60,000,000	60,000,000
55	Жалцавжи баримал хорголон алттай өндөр нь 164см урт өргөн нь 120см, торгон овоодой жасэр хоргойн жанч мээгтой	1	60,000,000	60,000,000
56	Улаан өнгөтэй шаазан цэцгийн ваар /өндөр нь 32см, суурийн өндөр 35см, урт 37 см, өргөн нь 37 см/	2	250,000	500,000
57	Лавир энэтхэг торгон. Богд ламын дээд талын / урт 200 см, өргөн 200см /	1	3,500,000	3,500,000
58	Хийдийн Гонгорын бумба \Мөнгөн\ сийлбэртэй модон хайрцагтай / өндөр нь 30см, урт өргөн нь 25см/	1	10,000,000	10,000,000
59	Хуйтай модон гортиг /урт 62см, өргөн 3см,/ хуйны өндөр 57см, өргөн 3см, урт 5см	1	200,000	200,000
60	Гонгорын даллагын сум. Мөнгөн тольтой, эрдэний чулуун чимэгтэй /өндөр нь 70см/	1	500,000	500,000
61	1000 Богд ламын гүнгэрэваа / урт 10м, өргөн 258см, өндөр нь 350см дээд талын хээтэй чимэг өндөр нь 5см, өргөн нь 5см урт нь 10,19м /	2	5,000,000	10,000,000
62	Богд ламын гүнгэрэваа / урт 766см, өндөр 350см, өргөн 258см, дээд талын хээтэй сийлбэрийн өндөр 52см урт нь 766см /	1	8,000,000	8,000,000
63	Тахилын ширээ / урт нь 400см, өндөр нь 100см, өргөн нь 83см /	2	1,000,000	2,000,000
64	Тахилын майга ширээ / урт нь 316см, өргөн нь 137см, өндөр нь 90см /	3	1,000,000	3,000,000
65	Тахилын том тавцан / урт өргөн нь 146см, өндөр нь 15см /	1	150,000	150,000
66	Урт модон жавдан / урт нь 400см, өндөр 30см, өргөн нь 73 см /	4	120,000	480,000
67	Цамын тахилын ширээ урт нь 200см өргөн 100см өндөр нь 72см	2	200,000	400,000
68	Түшлэгтэй хөвхөн	1	80,000	80,000
69	Түшлэггүй хөвхөн	8	60,000	480,000

70	Ламын ширээ жижиг	2	60,000	120,000
71	Мөрний модон жавдан	3	80,000	240,000
72	Мөрний ширээ	2	120,000	240,000
73	Голын жанцан чимэг / өндөр 11м13см, диаметр 152см /	1	12,000,000	12,000,000
74	Ганжир /150см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	4,500,000	4,500,000
	Дүн			5,256,230,000
Зуугийн дуган				
1	Бурхан багш / өндөр 220см / хуучины алтан маажантай бадан дээр барисан баримал хуудсан алт бүтэн наасан, бадар аяга, чин улсын тамгатай хутагтын бадмаараг чулуун жинсэн шигтгээтэй, хуучины намжир мээгтой, модон эрх / урт 268см /	1	90000000	90000000
2	Бурхан багшийн 2 шавь баримал / өндөр 165см/ хуудсан алт бүтэн наасан, 160см өндөр 2 дулдуйтай	1	16000000	16000000
3	Цэнхэр цэцгийн ваар суурьтай / өндөр 40см / хос 2 суурь нь 6см 2ш	2	500000	1000000
4	Ринбүүчи багш жаазтай фото / өндөр 36 см, өргөн 29см/	1	100000	100000
5	Цэцгийн цагаан ваар / өндөр 40см /	1	500000	500000
6	Бурхан багшийн гүнгэрваа / өндөр 525см, өргөн 290см /	1	2000000	2000000
7	Авид цутгамал хуудсан алт бүтэн наасан / өндөр нь 158см,/ нэг ширхэг бадар аяга өндөр нь 15см, өргөн 18 см, хуудсан алт бүтэн наасан	1	9600000	9600000
8	Хоёр арслан баримал / урт нь 60см, өндөр 55см, өргөн 23см /	1	200000	200000
9	Данжуур / урт нь 54 см, өргөн 10см / нийт 209 боть	1	6000000	6000000
10	Номын сан / өндөр 200см, өргөн нь 110см, урт 340см, суурийн өндөр 103см, өргөн 124см, урт 340см хоёр хос /	2	4200000	8400000
11	Баганы торгон чимэг / өндөр 3м80см, өргөн 37см /	2	1500000	3000000

12	Срайжад цутгамал, хуудсан алт бүтэн наасан, жасэр хоргой доёг мээг, торгон жодвонтой, / өндөр 150см /	8	9600000	76800000
13	Шилэн гүнгэрваа / урт нь 380см, өргөн 93см, өндөр 2м, доод талын суурины урт нь 387см, өргөн нь 97см, өндөр нь 46см /	2	4200000	8400000
14	Лавир / урт 380см, өргөн нь 90см /	2	400000	800000
15	Найдан цутгамал хуудсан алт бүтэн наасан, жасэр хоргой мээгтэй / өндөр нь 1м48см /	18	19200000	345600000
16	Шилэн гүнгэрваа / урт нь 830см өндөр 205см өргөн нь 89см /	2	4250000	8500000
17	Лавир / урт нь 868см өргөн 89см / ар талын торгон хөшгийн / урт 868см өндөр 205см сууриний өндөр 102см өргөн нь 89см урт нь 830см /	2	1000000	2000000
18	Махранз \цутгамал\ хуудсан алт бүтэн наасан / өндөр 210см /	4	84000000	336000000
19	Шилэн гүнгэрваа / өндөр 280см өргөн 139см урт 239см/	4	3200000	12800000
20	лавир / урт нь 239см өргөн 139см /	4	400000	1600000
21	доод талын суурны урт 239см өндөр нь 47см өргөн 139см	4	650000	2600000
22	Тавцан паркетин шалтай / урт 11м 68см өргөн 448см өндөр 50см /	1	1200000	1200000
23	Гүнгэрвийны дээд сийлбэр	1	1000000	1000000
24	Ганжир /150см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	4500000	4500000
	Дүн			938,600,000
Аюушийн дуган				
1	Ногоон дарь эх / өндөр 66см / цутгамал хагас алтан шармал, хаш ногоон эрх 14см	1	48000000	48000000
2	Монгол гаанжуур	108	1000000	108000000
3	Аюуш / өндөр 120см / бүтэн алтан шармал, хуучны доёг шинэ моёг зүү ороож хийсэн жодвон	1	120000000	120000000
4	Аюуш / өндөр нь 40см / бүтэн алтан шармал шинэ моёгтой	80	11500000	920000000
5	Цагаан дарь эх / өндөр 30см / бүтэн алтан шармал	1	9200000	9200000

6	Дүйнхор судар	8	200000	1600000
7	Гүнгэрваа	1	1500000	1500000
8	Баганы чимэг	2	1200000	2400000
9	Ганжир /120см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	2500000	2500000
	Дүн			1,213,200,000
Арван хангалын дуган				
1	Бүрэн хаан / өндөр 122см, өргөн 90см / торгон хүрээтэй зурмал	1	3600000	3600000
2	Жамсран бурхан / өндөр 130см, өргөн 90см / торгон хүрээтэй зурмал	1	3600000	3600000
3	Лхам бурхан / өндөр 136см, өргөн 96см / торгон хүрээтэй зурмал	1	3600000	3600000
4	Сандуй / өндөр 59см, өргөн 38см / торгон хүрээтэй зурмал	1	12000000	12000000
5	Жигжид / өндөр 59см, өргөн 38см / торгон хүрээтэй зурмал	1	12000000	12000000
6	Дэмчиг / өндөр 59см, өргөн 38см / торгон хүрээтэй зурмал	1	12000000	12000000
7	Гомбо / өндөр 130см, өргөн 90см / торгон хүрээтэй зурмал	1	3600000	3600000
8	Чойжил / өндөр 127см, өргөн 90см / торгон хүрээтэй зурмал	1	3600000	3600000
9	Цамба / өндөр 120см, өргөн 89см / торгон хүрээтэй зурмал	1	3600000	3600000
10	Гонгор / өндөр 25см / хагас алтан шармал	1	4000000	4000000
11	Лхам / өндөр 47см / хагас алтан шармал	1	10000000	10000000
12	Улаан цэцгийн ваар / өндөр 32см /	2	100000	200000
13	Доржшүг / өндөр 26см / хуудсан алт наасан	1	2500000	2500000
14	Очирваань / өндөр 160см, өргөн 120 см / зурмал торгон хүрээтэй	1	5000000	5000000
15	Шалши / өндөр 121см, өргөн 86 см / жаазтай фото хэвлэл	1	800000	800000
16	Бурханы ганзай даавуун дээр зурсан хоргой торгон хүрээтэй / өндөр 120см /	1	5000000	5000000
17	Гүнгэрваа	1	1500000	1500000
18	Баганы чимэг / урт 293см / энэтхэг хоргой	2	350000	700000

19	Ганжир /120см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	2500000	2500000
	Дүн			89,800,000
Дөрөвдүгээр Богдын дуган				
1	Дөрөвдүгээр Богд / өндөр 84см/ баримал торгон жанч хоргой овоодой хоргой динхардоржтой	1	40000000	40000000
2	Цэцгийн улаан ваар / өндөр 32см /	2	200000	400000
3	Баралсан өндөр гэгээн шар дурдан дээр хэвлэсэн / өндөр 41,5 см, өргөн нь 36см /	1000	20000	20000000
4	Зүмбэртэй сэнтий / өндөр 62см, өргөн 174см /	1	8000000	8000000
5	Лавир / урт 4м /	1	2000000	2000000
6	Богд лам / өндөр 30см, өргөн 26см / фото хэвлэл жаазтай	15	50000	750000
7	Багананы чимэг / өндөр 307см / энэтхэг хоргой	4	1000000	4000000
8	Үүдний ханы чимэг / урт 703см/	2	700000	1400000
9	Үүдний ханы чимэг / урт 310см /	1	300000	300000
10	Багананы чимэг / өндөр 204см /	4	400000	1600000
11	Хуванцар хээгээр чимэглсэн модон жаазтай шилэлсэн гүнгэрваатай	1	2500000	2500000
12	Ганжир /120см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	2500000	2500000
	Дүн			83,450,000
Нэгдүгээр Богдын дуган				
1	Өндөр гэгээний баримал / өндөр 85см / торгон овоодой, торгон жанч, хоргой мээг динхардоржтой	1	40000000	40,000,000
2	Сийлбэртэй жавил, хоргой түшлэг, хуучны хос жодвон, зүмбэртэй сэнтий	1	12000000	12,000,000
3	Цэцгийн шар ваар	2	200000	400,000
4	Лавир / урт 4м / жодвон	1	2000000	2,000,000
5	Гүнгэрваа	1	2500000	2,500,000
6	Багананы чимэг / өндөр 307см / энэтхэг хоргой	4	1000000	4,000,000
7	Багананы чимэг / өндөр 204см /	4	400000	1,600,000
8	Ганжир /120см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	2500000	2,500,000
	Дүн			65,000,000
	Ном судар			

1	Ном судар		49204390	49,204,390
	Дүн			49,204,390
	Сахиусаны дуган			
1	Дорж шүгдэн цутгамал зовуу бүтэн хуудсан алт наасан / өндөр 1м 34см /	1	80000000	80,000,000
2	Дорж шүгдэний дөрвөн дүр нь цутгамал бүтэн хуудсан алт наасан / өндөр 94см /	4	60000000	240,000,000
3	Мөнгөн цөгц / өндөр 12см /	1	2500000	2,500,000
4	Шүр / өндөр 29 см /	1	103200000	103,200,000
5	Оюу / 16 см /	1	1000000	1,000,000
6	Гөрөөс буга шаазан / өндөр 10 см /	2	120000	240,000
7	Найман тахил пойлоос / өндөр 22 см /	1	240000	240,000
8	Тахил мөнгөн тагтай шилэн бортого / өндөр 9,1см /	3	200000	600,000
9	Жижиг савхан / өндөр 11см /	1	3000000	3,000,000
10	Тахилын суурь / өндөр 12см /	8	25000	200,000
11	Шилэн толь бөөрөнхий	1	50000	50,000
12	Таггүй шилэн бортого	1	12000	12,000
13	Дун / өндөр 13 см /	1	40000	40,000
14	Болор цэцэг / өндөр 9 см /	1	1720000	1,720,000
15	Үр / өндөр 5 см /	1	30000	30,000
16	Цэцгийн шар шаазан баар / өндөр 20 см /	2	100000	200,000
17	Фото бурхан жаазтай / өндөр 25 см, өргөн 20/	35	50000	1,750,000
18	Таван өнгийн хадаг / 523 см урттай /	5	200000	1,000,000
19	Долоон эрдэнэ / өндөр 27см /	7	200000	1,400,000
20	Шаазан бойпор / өндөр 26 см /	1	500000	500,000
21	Муоту архи	1	2800000	2,800,000
22	Модон сийлбэрт тахил / өндөр 16 см /	1	100000	100,000
23	Шүгийн хатуу дүр / өндөр 72см өргөн 34см / хулдаасан хэвлэл жасэр хоргойн хүрээтэй мөнгөн догтой	1	1000000	1,000,000
24	Дэндой / өндөр 175см / целлотон хорготой	1	17200000	17,200,000
25	Жигжид бавуу жигва / өндөр 133см, өргөн 90см / зурмал жасэр хоргойн хүрээтэй алтан шармал мөнгөн догтой	1	12000000	12,000,000
26	Жандүг цогней хатгамал / өндөр 50 см, өргөн 38 см / энэтхэг торгон хүрээтэй	9	3000000	27,000,000

27	Богд лам хоёр шавьтайгаа зээгт наамал /өндөр 56 см, өргөн 40см/ торгон хүрээтэй	1	2500000	2,500,000
28	Ганзай торгон дээр зурмал /өргөн 328см, өндөр 110см/	1	4000000	4,000,000
29	Гүнгэрваа /өргөн 473см, өндөр 217см /	1	1500000	1,500,000
30	Гүнгэрвааний дээд талын сийлбэртэй чимэг / урт 5м, өндөр 40см	1	1500000	1,500,000
31	Бойпор / өндөр 12см, урт 35 см/	1	500000	500,000
32	ширээ	8	120000	960,000
33	жавдан	8	80000	640,000
34	Тахилын ширээ	2	160000	320,000
35	Хөвхөн, торгон түшлэг, динхардорж	1	560000	560,000
36	олбог	11	50000	550,000
37	давхарга	2	30000	60,000
38	Дэндойн доод талын ширээ / өргөн 145см, өндөр 96см /	1	80000	80,000
39	Баганы чимэг	2	1200000	2,400,000
40	Эсгий жавдан	5	60000	300,000
41	Хивсэн жавдан	4	140000	560,000
42	Ганжир /120см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	2500000	2,500,000
	Дүн			516,712,000
Лавиран доод давхар /номын өргөө/				
1	Бурхан багш Найдан Махранз / өндөр 56см, өргөн 43 см / зурмал модон догтой	23	1000000	23,000,000
2	Өндөр гэгээн жанч шамбатай баримал өндөр 76см дун хясаан зүүлттэй хуучины зүмбэрэн сийлбэртэй өндөр 80см өргөн 185 см	1	80000000	80,000,000
3	Жаазтай өндөр гэгээн бурхадын цомирлог / өндөр 128см, өргөн 98см /	1	250000	250,000
4	Богд ламын цогшин / өндөр 52см, өргөн 49см / хэвлэмэл торгон хүрээтэй модон догтой	1	1000000	1,000,000
5	Гүнрэг / өндөр нь 54см, өргөн 34см / хэвлэмэл торгон хүрээтэй модон догтой	1	1000000	1,000,000
6	Бурхан багшийн дүр / өндөр 53см, өргөн 36см / хэвлэмэл торгон хүрээтэй модон догтой	3	1000000	3,000,000

7	Богд лам / өндөр нь 146см, өргөн 111см / зурмал торгон хүрээтэй	1	12000000	12,000,000
8	Загд самбар бурхан / өндөр нь 151см, өргөн 119см / зурмал торгон хүрээтэй	1	12000000	12,000,000
9	Жүгдэр намжил / өндөр нь 135см, өргөн 95см / зурмал торгон хүрээтэй	1	8000000	8,000,000
10	Модон жавдан	3	80000	240,000
11	Хивсэн жавдан	2	120000	240,000
12	Хөвхөн	5	80000	400,000
13	Эсгий олбог	1	70000	70,000
14	Тахилын ширээ	1	100000	100,000
15	Хурлын ширээ	1	120000	120,000
16	Шаталсан бумбаны суурь	1	100000	100,000
	Дүн			141,520,000
Лавирангийн дээд давхар /унтлагын өргөө/				
1	Жанраисиг бурхан / өндөр 72см / хөөмөл хуудсан алт наасан	1	8000000	8,000,000
2	Алтадмал утсаар ороож хийсэн эрдэнийн чулуун навчтай мод чулуун суурьтай / өндөр нь 20см./	1	500000	500,000
3	Шар чулуун сангийн бойпор / өндөр 26см, өргөн нь 28см./	1	1200000	1,200,000
4	Бумба / өндөр 30см / хуудсан алт наасан.	1	3000000	3,000,000
5	Бурхан багш / өндөр нь 55см, өргөн нь 43см / торгон наамал модон догтой	1	2000000	2,000,000
6	Найдан / өндөр 54см, өргөн нь 40см / торгон наамал модон догтой	18	3000000	54,000,000
7	Бумба барьсан бурхан / өндөр 72см, өргөн 48см / торгон наамал модон догтой.	1	2500000	2,500,000
8	Луутай ор.	1	2000000	2,000,000
9	Лавир / өндөр нь 247см, өргөн нь 115см./	1	1500000	1,500,000

10	Нуруу модны урт лавир / урт нь 510см./	1	510000	510,000
11	Хананы хөшиг / урт нь 510см, өргөн нь 235см./	1	400000	400,000
	Дүн			75,610,000
Лавирангийн дээд давхар /амралтын өргөө/				
1	Манзушир бурхан / өргөн 48см, өндөр 69см / торгон наамал торгон хүрээтэй модон догтой	1	1600000	1,600,000
2	Ханын шүүгээ / өндөр 216см, өргөн 84см /	4	2000000	8,000,000
3	Хананы хивс / өргөн 2м, урт 3м /	1	350000	350,000
4	Сийлбэртэй ор	2	1000000	2,000,000
5	Буйдан	1	600000	600,000
	Дүн			12,550,000
Лавирангийн дээд давхар /гол өрөө/				
1	Богд лам фото жаазтай / Өндөр 50см, Өргөн 33см /	15	50000	750,000
2	Жигжид бавуу жигва / өндөр 124см, өргөн 90см / торгон хүрээтэй модон догтой	1	10000000	10,000,000
3	Бурхан багш фото / өндөр 56см, өргөн 34см / торгон хүрээтэй модон догтой	1	1000000	1,000,000
4	Насны 3 бурхан торгон наамал / өндөр 59см, өргөн 43 / хать торгон хүрээтэй догтой	3	3000000	9,000,000
5	Эсгий Чингэс хаан / өндөр 134см, өргөн 70см /	1	1000000	1,000,000
6	Чингэс хивс / өндөр 244см, өргөн 187см /	1	250000	250,000
7	Бурхан багш даавуун дээр хэвэлмэл / өндөр 136см, өргөн 70см / торгон хүрээтэй	2	150000	300,000
8	Махранз торгон наамал / өндөр 53см, өргөн 41см / торгон хүрээтэй модон догтой	4	3000000	12,000,000
9	Цагаан дарь эх цутгамал алтан шармал доёг шамбатай,	1	80000000	80,000,000
10	Пицүү чулуун эрхи урт 154см 3ш хаш бөөртэй		3000000	3,000,000

11	Арслан мөнгөн хөөмөл шармал / өндөр 21см, өргөн 11,5см / суурьтай	2	4000000	8,000,000
12	Найман тахил пойлоос / өндөр 32см /	8	200000	1,600,000
13	Жүгдэрнамжил цутгамал хуудсан алт наасан / өндөр 22см /	1	3000000	3,000,000
14	Жанрайсиг модон суурьтай хаш чулуун / өндөр 20см /	1	18000000	18,000,000
15	Цагаан дарь эх цутгамал хуудсан алт наасан / өндөр 22см /	1	3000000	3,000,000
16	Хажидын Чойнжин / барласан өргөн 15см /	1	200000	200,000
17	Цэцгийн шар төмөр ваар / өндөр 27см /	2	500000	1,000,000
18	Нархажид цутгамал / өндөр 33см / хуудсан алт наасан сувдан мээгтой урт 42см сувдан богино 2 хос урт 20см жижиг дамар	1	20000000	20,000,000
19	Найман тахил хагас хуудсан алт наасан зандан сийлбэр / өндөр 26см /	8	1000000	8,000,000
20	Гүнгэрваа / өндөр 125см, урт 176см / суурь өндөр 102см, урт 176см	1	500000	500,000
21	Лавир гүнгэрвааны дээд талын / урт 390см /	1	500000	500,000
22	Орны лавир / урт 135см / ханын торгон хөшиг урт 390см	1	300000	300,000
23	Луутай ор / урт 198см / луутай орны хөл өндөр 97см луутай орны толгой өндөр 123см эсгий олбог	1	1000000	1,000,000
24	Ганди мод цохиуртай / урт 2м өргөн 12см цохиурын урт нь 46см	1	500000	500,000
25	Хаалганы унжуурга / өндөр нь 185см /	1	50000	50,000
26	Ганжир /150см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	4500000	4,500,000
27	Бодь гөрөөс	2	2500000	5,000,000
28	Хорол / 180см /	1	5000000	5,000,000
29	Жанцан / 170см /	2	5000000	10,000,000
	Дүн			207,450,000
Цамын хувцас				

1	Чамбангийн малгай / өндөр 63см, өргөн 55см / 5ш мөнгөн шармал гавалтай иж бүрэн дээл, рүйжин, доёг, мээг, хүзүүний чимэг, мөнгөн толь тоногтой\ 1ш эрүүвч 1ш духаны цацаг дээлний урт 145см барьц нь пүрэв, ванд	1	25000000	25,000,000
2	Чойжилын баг /өндөр 65см, өргөн 70см / 5ш мөнгөн шармал гавалтай иж бүрэн хормой рүжин дээлний урт 151см барьц нь шагба араг яс	1	40000000	40,000,000
3	Жамсрангийн баг /өндөр 82см, өргөн 43см/ 5ш Шуумал гавалтай дээлний урт 147см иж бүрэн доёг нь 2ш жижиг мөнгөн тольтой хормой рүжин барьц нь нум сум, арилд	1	20000000	20,000,000
4	Заманды /өндөр 62см, өргөн 34 см / 5ш шуумал гавалтай дээлны урт 147см иж бүрэн хормой рүжин барьц нь цус, зэсүм	1	18000000	18,000,000
5	Намсрайн баг / өндөр 70см, өргөн 42см / 5ш шуумал рэна дээлний урт 145см өнгөт шилэн хэлхээтэй барьц нь хулгана дүг	1	15000000	15,000,000
6	Гонгорын баг / өндөр 52см, өргөн 43 см / 5ш шуумал рэна дээлны урт 147см өнгөт шилэн хэлхээтэй барьц нь эрдэнэ норов	1	15000000	15,000,000
7	Лхам / өндөр 81см, өргөн 47 см / 5ш шуумал гавалтай дээлны урт 142см иж бүрэн хормой рүжин барьц нь цустай гавал арилд	1	18000000	18,000,000
8	Гомбо / өндөр 68см, өргөн 37 см / 5ш шуумал гавалтай дээлны урт 145см иж бүрэн хормой рүжин барьц нь дасда салам цус	1	18000000	18,000,000
9	Цагаан өвгөний баг / өндөр 35см, өргөн 30см / эрхний урт 274см модон эрх дээлний урт 168см 1ш модон хөөрөг өндөр нь 18см таяг нь луун толгойтой өргөн 9см 1ш даалин урт 57см өргөн 19см	1	8000000	8,000,000
10	Дүртэд дагва / өндөр 62см, өргөн 58см / 2ш хос баг 5ш шуумал гавалтай цамцны урт 59см өргөн 169см өмдний урт нь 103см өргөн 36 см барьц 2 хос саваа мод	2	8000000	16,000,000

11	Азар шар өнгөтэй баг өндөр 45см өргөн 34см улаан өнгөтэй азарын баг өндөр 43см өргөн 32см мээг урт 102см өргөн 97см цамцны урт 65см өргөн 90см барьц нь 2 хос жижиг саваа мод	2	8000000	16,000,000
12	Хашан хааны баг өндөр 37см өргөн 35 см чихрний даалин урт 72 өргөн 28см дээлний урт 1 50см хүрэмний урт 1м	1	8000000	8,000,000
13	Хашан хааны хүүхдийн баг / өндөр 35см, өргөн 31см / дээлний урт 1м34см	4	5000000	20,000,000
14	Шанагын малгайн өндөр 63см өргөн 55см 1ш мөнгөн шармал гавалтай нийт 10 малгай дээлний урт 146см иж бүрэн 10 ш эрүүвч 10ш духаны цацаг дээлний өнгүүд нь цэнхэр, шар, улаан, ногоон, цагаан, тус бүр 2ш дээлтэй барьц нь 10ш ванд 10 ш пүрэв	10	18000000	180,000,000
15	Арслан / өндөр 55см, өргөн 56см /	2	4000000	8,000,000
16	Чойжил зээгт наамал / өндөр 183см, өргөн 145см / торгон хүрээтэй мөнгөн шармал догтой	1	22000000	22,000,000
17	Багаж	9	2000000	18,000,000
18	Барын хивс	1	500000	500,000
19	Том асар	1	1500000	1,500,000
20	Дунд асар	2	500000	1,000,000
21	Сорын асар	1	500000	500,000
22	Жахарын таваг	1	550000	550,000
23	Жахарын дамнууга	1	150000	150,000
24	Сорын таваг	1	150000	150,000
25	Ёлбо (хар хөшиг)	1	250000	250,000
26	Туг (мөнгөлсөн гавал сэрээтэй)	15	1000000	15,000,000
	Дүн			484,600,000

Хажидын дуган				
1	Нархажид бурхан / өндөр 85см / цутгамал бүтэн хуудсан алт наасан алтан гинж 74см ногоон хаш 92см шүрэн эрх 86см сувдан мээгтой	1	25000000	25,000,000
2	Очир дарь бурхан / өндөр 40см / цутгамал, хагас алтан шармал, торгон мээгтой	1	8000000	8,000,000
3	Аюуш бурхан / өндөр 47см / бүтэн алтан шармал мээгтой	4	11500000	46,000,000
4	Ригжидмаа бурхан / өндөр 70см / цутгамал, бүтэн алтан шармал, барын нүдэн эрхитэй, урт 90см хуучин модон эрхитэй.	1	20000000	20,000,000
5	Майдар бурхан / өндөр 70см / жаазтай сийлмэл чулуун бурхан	1	1000000	1,000,000
6	Ногоон дарь эх / өндөр 52см / цутгамал, боронзоор будсан, шилэн хорготой	1	4000000	4,000,000
7	Бурхан багшийн цогшин / өндөр 74см, өргөн 53см / хүрээтэй хэвлэмэл	1	1000000	1,000,000
8	Бурхан багш / өндөр 55, өргөн 39см / хэвлэмэл	1	1000000	1,000,000
9	Нархажид / өндөр 46 см / цутгамал, хуудсан алт наасан, жасэр хоргойн доёг мээгтой	1	6000000	6,000,000
10	Цэцгийн шаазан ваар / өндөр нь 31см /	2	200000	400,000
11	Наропа цутгамал / өндөр 30см / бүтэн алтадмал, мээгтой	1	9000000	9,000,000
12	Дэлопа цутгамал / өндөр 30см / бүтэн алтадмал, мээгтой	1	9000000	9,000,000
13	Богд лам / өндөр 11см / цутгамал, өндөр 30см, бүтэн алтадмал	1	1000000	1,000,000
14	Өндөр гэгээн / өндөр 14,5см / баримал хуудсан алт наасан	1	200000	200,000
15	Доржшүгдэн / өндөр 40см / бүтэн алтан шармал	1	12000000	12,000,000
16	Жигжид бурхан / өндөр 34см / бүтэн алтан шармал	1	15000000	15,000,000
17	Шилэн гүнгэрваа	1	1500000	1,500,000
18	Өндөр гэгээн / өндөр 14,5см / хуудсан алтаар алтадсан	1000	200000	200,000,000

19	Лавир / урт 320см /	1	320000	320,000
20	Гүнгэрваа / өндөр 215см, өнгөн 342см / торгон доторлогоотой	2	750000	1,500,000
21	Дүртэд дагва / өндөр 58,5см , өргөн 48см / зурмал жасэр хоргойн хүрээтэй	1	3500000	3,500,000
22	Торгон олбог	5	50000	250,000
23	Хивсэн жавдан	4	120000	480,000
24	Эсгий давхрага	2	30000	60,000
25	Модон жавдан урт	2	80000	160,000
26	Модон жавдан богино	2	60000	120,000
27	Түшлэг	1	50000	50,000
28	Урт ширээ 2 ширхэг.	1	120000	120,000
29	Сангийн бойпор / урт нь 26см, / тагтай.	1	400000	400,000
30	Хөвхөн	2	100000	200,000
31	Тахилын ширээ	1	100000	100,000
32	Ганжир /120см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	2500000	2,500,000
	Дүн			369,860,000
Майдарын дуган				
1	Цэнд Аюуш цутгамал эрдэнийн чулуун шигтээтэй бүтэн алтан шармал / өндөр 47см /	13	11500000	149,500,000
2	Майдар цутгамал бүтэн алтан шармал / өндөр 84см /	1	25000000	25,000,000
3	Богд лам шуумал / өндөр 55см /	1	6000000	6,000,000
4	Майдар бурханы баруун гар талын бурхан шуумал / өндөр 55см /	1	6000000	6,000,000
5	Бурхан багш цутгамал хагас алтан шармал / өндөр 40см /	1	3000000	3,000,000
6	Дөрвөн махранз цутгамал хагас алтан шармал / өндөр 24см /	4	2000000	8,000,000

7	Хятад гаанжуур / өндөр 27см, өргөн 20см / 104 боть	104	400000	41,600,000
8	Хятад гаанжуур жижиг / өндөр 20 см, өргөн 14см /	1	200000	200,000
9	Зурмал зураг шамбалын орон жаазтай / өндөр 40см, өргөн 70см /	1	2000000	2,000,000
10	Майдарын ногоон модон морины толгой / өндөр 74см /	1	2000000	2,000,000
11	Гүнгэрваа	3	500000	1,500,000
12	Ганжир /120см бүтэн хуудсан алт наасан /	1	2500000	2,500,000
	Дүн			247,300,000
Ринбүчи багшийн гэр				
1	Эрээн гэр			
2	Гэрийн иж бүрэн тавилга, сийлбэртэй.			
3	Гүнгэрваа / урт нь 106см, өндөр нь 57см./			
4	Манзушир бурхан / өндөр 35см, / цутгамал хагас алтан шармал	1	7500000	7,500,000
5	Найман тахил \ Зандан сийлбэр, хагас алтадмал \			
	Дүн			7,500,000
Дашчоймбол				
1	Ринбүүчи багш \шумал\ жанч мээг овоодой / өндөр 83см / хонх очир шармал толгойтой	1	20000000	20000000
2	Доржшүгдэн \фото\ жаазтай / өндөр 72см өргөн 50см /	1	20000	20000
3	Бурхан багш \фото\ жаазтай / өндөр 43см өргөн 32см /	1	20000	20000
4	Наймдугаар богд \фото\ жаазтай / өндөр 75см өргөн 45см /	1	80000	80000
5	Доржшүгдэн \жижиг\ фото гуутай / өндөр 31см өргөн 25см /	1	50000	50000
6	Суврага хөөмөл алтан шар өнгөтэй / өндөр 47см өргөн31см /	1	500000	500000
7	Жанрайсаг цутгамал / өндөр 32см /	1	500000	500000
8	Бадар аяга хар өнгөтэй өндөр 15см суурний өндөр 6см өргөн 19см диаметртай	1	150000	150000

9	Найдан чогын хувцас: намжир өргөн 123см, урт 263см, лага өргөн 116см, урт 2м60см, орхимж өргөн 98см, урт 352см, динва урт 91см, өргөн 91см, таншин урт 107см, өргөн 165см, донгог урт 77см, өргөн 53см, бүсний өргөн 6см, урт 255см, баринтаг нь 87см.	1	1200000	1200000
10	Шинэ гаанжуур / өргөн 12см урт 54см / 103 боть	2	2000000	4000000
11	Хуучин гаанжуур / өргөн 11см урт 50см / 1006оть	1	4000000	4000000
12	Тахилын майга ширээ / урт 138см өргөн 138см өндөр 67см /	1	250000	250000
13	Тахилын ширээ зүүн тал / урт нь 245см өндөр 86см өргөн 123см/	1	300000	300000
14	Тахилын ширээ баруун тал / урт 2м өргөн 83 см өндөр 1м	1	250000	250000
15	Сэтэв зурмал хати торгон хүрээтэй мөнгөн догтой / өндөр 88см өргөн 57см /	1	4000000	4000000
16	Солонгос хэнгэрэг 87 см диаметртай суурины өндөр 112см	1	18000000	18000000
17	Гэсгүйгийн бэрээ 124см	1	200000	200000
18	Ламын ширээ \жижиг\ 3ш урт 70см өргөн 35см өндөр 100см	1	100000	100000
19	Мөрний ширээ / урт 2м өргөн 29см өндөр 76см /	13	120000	1560000
20	Түшлэгтэй хөвхөн / өргөн 86см өндөр 190см / эсрэг талын хөвхөн өндөр 156см өргөн 79см	1	150000	150000
21	Хөвхөн / өргөн 81см өндөр 60см /	3	100000	300000
22	Мөрний жавдан / урт 2м өндөр 40см өргөн 63см /	19	80000	1520000
23	Луун торгон түшлэг 2 нь жодвонтой өргөн 80см өндөр 90см	3	80000	240000
24	Хивсэн олбог	9	60000	540000
25	Олбог	8	40000	320000
26	Давхарга	17	20000	340000
27	Эсгий давхарга	10	30000	300000
28	Хивсэн жавдан	10	120000	1200000
29	Мөрний давхарга	13	50000	650000
30	Ширээний бүтээлэг	19	50000	950000
31	Дуганчын онгоц / өргөн 34см урт 99см /	3	30000	90000

32	Тхил тавьдаг тавцан / өргөн 82см урт 82см /	1	150000	150000
33	Лавир өргөн 101см урт 280см луун хээтэй улаан торго	1	350000	350000
34	Хөвхөний гишгүүр	3	20000	60000
35	Мөргөлийн хивс / урт 480см, өргөн 99см /	1	100000	100000
36	Модон гүнгэрваа, ширээ	1	5500000	5500000
	Дүн			67,940,000
37	Өндөр хүчдэлийн шугам 1996 онд ашиглалтанд орсон 32 км		65600000	65,600,000
	Дүн			65,600,000
	Нийт дүн			13,567,512,140

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын 17-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолын хавсралт 2

АМАРБАЯСГАЛАНТ ХИЙДИЙН ҮНДСЭН ХӨРӨНГИЙН ЖАГСААЛТ

Эд хөрөнгийн нэр.	Хэмжих нэгж	Тоо	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ.	Тайлбар.
Лам нарын нэгдсэн орон сууц	ш	1	250000000	250000000	
Гал тогооны барилга	ш	1	35000000	35000000	
Буудлын барилга	ш	1	2601498	2601498	
Буудлын барилга	ш	1	2601497	2601497	
Буудлын барилга	ш	1	2638335	2638335	
Буудлын барилга	ш	1	2538335	2538335	
Гүний худаг	ш	1	2057000	2057000	
Горооны хашаа	ш	1	1984690	1984690	
32км өндөр хүчдлийн шугам	ш	1	18000000	18000000	
ДОП маркын уурын зуух	ш	1	4400000	4400000	
400Е шахах носас	ш	2	280000	560000	
Хөл хашаа	ш	1	1429000	1429000	
Малын өвөлжөө	ш	1	1500000	1500000	
Уурын зуух	ш	1	17232400	17232400	
Хүнсний агуулах	ш	1	2365100	2365100	
Трансформатор	ш	1	3061020	3061020	

Суурин цахилгаан харуул	ш	1	200000	200000	
Сансрын сатмон утас	ш	1	1200000	1200000	
Өвсний хадуур	ш	1	450000	450000	
Өвсний тармуур	ш	1	300000	300000	
МТЗ дугуйт трактор	ш	1	900000	900000	
ИСҮЗИ маркийн автомашин	ш	1	9100000	9100000	
Трактор чиргүүл	ш	1	350000	350000	
Тоёота такама суудлын машин	ш	1	49000000	49000000	
Сувара маркийн суудлийн машин	ш	1	64000000	64000000	
Чиргүүлэн усны кантер	ш	1	150000	150000	
5 Ханатай эрээн гэр	ш	2	850000	1700000	
5 ханатай гэр	ш	1	400000	400000	
Харуулын байр	ш	1	100000	100000	
6 ханатай эрээн гэр	ш	1	1200000	1200000	
Том асар	ш	1	900000	900000	
Олон нүдтэй ханын шүүгээ	ш	2	390000	780000	
Хөнгөн цагаан ёмкост	ш	1	1000000	1000000	
Суврагын том төмөр сандал	ш	2	387150	774300	
Амар мөр төвд байсан төмөр сейф	ш	1	589000	589000	
4-р байранд байгаа нам даралтын зуух	ш	1	700000	700000	
Байранд тавьсан 200 летрийн бойлор	ш	1	814000	814000	
Ууцны цар	ш	2	300000	600000	
Гүнгэрваатай бурханы ширээ	ш	1	30000	30000	
	ш				
Нийт дүн	ш			483206175	

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын
17-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолын хавсралт 3

АМАРБАЯСГАЛАНТ ХИЙДИЙН ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ЖАГСААЛТ

Хөрөнгийн нэр	Тоо	Нэг бүрийн үнэ	Бүгд /төгрөгөөр/
Хөлдөөгч.	1	786500	786500
Гурил зуурагч.	1	750000	750000
Цахилгаанаар боов чанагч.	1	1250000	1250000
100 кг-ийн жин.	1	50000	50000
УУрын сэнс.	1	85000	85000
Халуун тогоо.	1	40000	40000
Хайлшан тогоо	1	38000	38000
Даацын шинэ тавиур.	1	350000	350000
ДЕО махны машин.	1	120000	120000
Цайны халуун сав	2	15000	30000
Цайны халуун сав	3	10000	30000
Төмөр шанага	1	3000	3000
Хутга	2	6000	12000
Олон залгуур	1	8000	8000
Хутга	1	3000	3000
Шүүр.	1	10000	10000
Залгуур	3	800	2400
Хос сав.	1	45000	45000
Хогийн сав.	1	13000	13000
Том халбага.	1	4500	4500
50 летрийн кострул	2	45000	90000
Чанагч	1	15000	15000
20 летрийн кострул	1	35000	35000
Хөнгөн цагаан түмлэн.	2	25000	50000
Пивор шанага. д	2	3000	6000
Жижиг никел сав.	1	14000	14000
Том ширмэн тогоо.	1	150000	150000
13 летрийн цагаан түмпэн.	1	12000	12000
Төмөр холтэй ширээ.	1	5000	5000
10 летрийн цагаан сав.	1	8000	8000
Шүүрэн шанага.	1	500	500

Тогооны төмөр тавиур.	1	1000	1000
Ханын томор тавиур.	1	50000	50000
Агааржуулагч. л	1	150000	150000
Халуун тогоо	1	30000	30000
Никел түмпэн.	2	6500	13000
Томор хувин.	2	7000	14000
60 л пивор сав.	1	13000	13000
Хутга иж бүрдэл	1	50000	50000
Том төмөр пийшин.	1	50000	50000
Жижиг төмөр пийшин	1	15000	15000
Боовны жижиг тавиур	2	1000	2000
Боовны бандан	1	5000	5000
Том шар ширээ	3	50000	150000
Төмөр бичгийн сейф	1	50000	50000
Мөнгө тоологч машин	1	250000	250000
Хүндрүүлэгчтэй сейф	1	1370000	1370000
Хийн гар буу	1	300000	300000
Хүндрүүлэгчтэй жижиг сейф	1	100000	100000
Бороохой	1	5000	5000
Цамын бичлэг /Хуурцаг/	1	15000	15000
Хийдийн тайлбар бичлэг.	3	3000	9000
Гав.	1	10000	10000
Машины татлага олс	1	178000	178000
Уран зураг	2	125000	250000
Богино холбооны станц	4	189900	759600
“Цаг.	2	15950	31900
диван хоёр зөөлөн сандал	1	1036000	1036000
Хээтэй модон ханын шүүгээ.	1	700000	700000
Модон ор	1	900000	900000
Сэнтий түшлэг	1	85000	85000
Дөрвөлжин жижиг ширээ	1	185000	185000
Тог тохируулагч	1	110000	110000
Мебел ширээ.	1	400000	400000
Иж бүрэн буйдан.	1	4085000	4085000
Компьютерын гар.	1	100000	100000
Мауз.	1	10000	10000
Процессор	1	549000	549000
Модон ор	18	60000	1080000

Угаалагын машин	1	539900	539900
Матрастай ор	20	174000	3480000
Угаалгын машин	1	145900	145900
Том аяга.	30	2500	75000
Жижиг аяга	30	900	27000
Сүүн аяга	36	1500	54000
Жижиг аяга	70	1500	105000
Таваг./2-р хоолны/том	50	1300	65000
Амны халбага	100	230	23000
Сэрээ	100	230	23000
2-рхоолны таваг/жижиг	42	1000	42000
Ширээ	4	36000	144000
Сандал	14	8000	112000
Гудас	36	6900	248400
Зузаан гудас	41	9400	385400
Хөнжил.	41	15400	631400
Цагаан хэрэглэл	26	11150	289900
Хогийн сав	2	13000	26000
Дэр.	25	5000	125000
Хөшиг тогтоогчийн хамт	8	27000	216000
Цоож түлхүүр	5	1500	7500
Орны зөөлөн бүтээлэг	30	10000	300000
Орны ноосон бүтээлэг.	10	18000	180000
Ус халаагч	1	270000	270000
Цахилгаан харуул	1	85000	85000
Цахилгаан өрөм	2	5000	10000
Цахилгаан тоолуур.	2	250000	500000
Цонхны хөшиг	1	85000	85000
Хөшиг тогтоогч.	2	15000	30000
Данх	1	19000	19000
Усны гутал	1	55000	55000
Байрны таазны халаагуур	185	90000	16650000
Дашчоймбол” дацангийн халаагуур.	60	63750	3825000
Термостат удирдлага	7	25000	175000
Цамын том асар	2	25000	50000
Цамын жижиг асар.	1	20000	20000
Ургамалын хор цацагч	1	60000	60000

Төрөл бүрийн хадаг.	500	150	75000
Майдарын чимэг	1	25000	25000
Бага оврын хөрөө харуул	1	200000	200000
Микрофон иж бурдэл/	1	850000	850000
Хивсэнцэрэн тохос	2	3500	7000
Том хивсэн олбог.	2	6000	12000
Том хивсэн олбог.	2	1000	2000
Хөнгөн цагаан цар	1	1500	1500
Хөнгөн цагаан аяга	12	500	6000
Гуулин цар	1	5000	5000
Төмөр тулга	1	5000	5000
Ган тогоо	1	100000	100000
Чогламын тогоо	1	25000	25000
Морин хэмжүүр	1	20000	20000
Урал хөрөө	1	250000	250000
Хөнгөн цагаан шат	2	10000	20000
Гэрийн дээврийн төмөр	1	50000	50000
Дугуй хөрөөний ир	4	10000	40000
1100 кв-ын автомат сэнс	1	365000	365000
Төмөр пийшин яндангийн хамт	2	25000	50000
Цонхны төмөр хамгаалалт.	63	87000	5481000
Цонхны жижиг төмөр хамгаалалт.	2	25000	50000
Хайлшин тогоо	1	15000	15000
Сийлбэртэй майга ширээ	1	15000	15000
Эрээн модон авдар	2	5000	10000
Эрээн модон хослол хайрцаг	2	3000	6000
Хээ наасан шар авдар	2	5000	10000
Хээтэй модон шкаф	1	5000	5000
Том ширмэн тогоо	1	150000	150000
Том эрээн айрагны хул	1	3000	3000
3 литрийн данх	1	18000	18000
1100 квт-ын насос	1	350000	350000
Хогийн жижиг төмөр сав	8	65000	520000
Хогийн том төмөр сав	4	85000	340000
550 квт-ын носас	1	150000	150000
Хогийн том төмөр сав	5	94000	470000
Хогийн жижиг төмөр сав	3	71900	215700

Идээний модон цар	1	9000	9000
Боовны тавиур	5	1000	5000
Боов зөөх төмөр онгоц	1	2000	2000
60 литр пивор сав	1	17000	17000
Төмөр пийшин харуулын байранд	1	15000	15000
Иштэй хүрз	4	4800	19200
Худгийн носас	1	450000	450000
Орос тоо цохигч машин	2	65000	130000
Ус татах хондо носас	1	270000	270000
Ширээний микрофон	5	35000	175000
Худгийн мотор	1	330000	330000
Том үдэгч	1	47000	47000
Өсгөгч	1	20000	20000
Зургын аппарат	1	3406000	3406000
Галын багаж хэрэгсэл	1	11026000	11026000
220 квт-ын цахилгаан үүсгүүр	1	350000	350000
320квт-ын цахилгаан үүсгүүр	1	250000	250000
Хамгаалах баг	1	25000	25000
Төслийн зуух	1	280000	280000
Айргийн ваар	1	100000	100000
Шанаг	4	3299	13196
Туг	1	244400	244400
Өрөөний сэнс	5	25000	125000
Дүш	3	130000	390000
Прожектор	3	35000	105000
Өрөөний том сэнс	1	170000	170000
Мэдрэмтгий гэрэл	5	28000	140000
Цонхны хөшиг	11	42000	462000
Хятад хөрөө	1	140000	140000
Хөөрөг	3	1000000	3000000
Даацын тавиур	6	350000	2100000
Хийдийн уран зураг/ Эрдэнэхүүгийни өрөөнд/	1	5000000	5000000
Гэрэл зургийн альбом	1	2875000	2875000
ХЕРОК принтер 3019	1	380000	380000
принтер 1010	1	190000	190000

Хавтгай дэлгэц.процессор.гар .мауз	1	850000	850000
Бичгийн төмөр сейф	1	50000	50000
Бичгийн ширээ	1	539000	539000
Зөөлөн сандал	2	209000	418000
Бичиг хэргийн шүүгээ	1	489000	489000
Цаас үдэгч том	1	36000	36000
Олон залгуур	1	5000	5000
Санхүүгийн тэмдэг	1	10000	10000
Тоо дугаарлагч	1	9000	9000
Цаас үдэгч жижиг	1	300	300
Тооны машин	1	15000	15000
Нийт дүн	0	0	90806096

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын
17-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолын хавсралт 4

**АМАРБАЯСГАЛАНТ ХИЙДИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТААР
ХИЙГДСЭН ХӨРӨНГИЙН ЖАГСААЛТ**

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТААР ХИЙГДСЭН ЗАРДЛУУД				
№	Хөрөнгийн нэр	Тоо	Нэг бүрийн үнэ	Бүгд/төгрөгөөр/
1	Сүмийн будаг сэргээх, гадна, дотор тохижилт засвар, багана засвар 1973-2010 он		250,628,850	250,628,850
2	Ринбүчи багшийн хандиваар /80 гаруй мянган ам.доллор/		699,360,600	699,360,600
3	Алтан шармал луу /25000 доллор/		218,550,200	218,550,200
4	Дээврийн засварын материалууд		872,246,250	872,246,250
5	АНУ-ын Элчин сайдын яам Сүмийн цахилгааны монтажийг бүхэлд нь шинэчилсэн /2011-2012/		300,000,000	300,000,000
6	ЮНЕСКО 1979-1989 онд МОН/75/001 төсөл хэрэгжүүлсэн		938,833,000	938,833,000
7	Тарьсан мод хар мод-251, нарс-1200 ширхэг		80,000,000	80,000,000
	Нийт дүн			3,359,618,900

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 17-ны өдөр Дугаар 65

Сүхбаатар

**Үндсэн хөрөнгийг дуудлага худалдаагаар
худалдах тухай**

Монгол улсын Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 77 дугаар зүйлийг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Олон жил ашиглагдаж элэгдлээ нөхсөн, цаашид албан ажилд ашиглах боломжгүй, хавсралтад дурьдсан тээврийн хэрэгслүүдийг үндсэн байгууллагуудын санал дүгнэлтийг үндэслэн дуудлага худалдаагаар худалдахыг зөвшөөрч, дуудлага худалдааны доод үнийг баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын 17-ны
өдрийн 65 дугаар тогтоолын хавсралт
АВТО ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙГ ДУУДЛАГА ХУДАЛДААГААР ХУДАЛДАХ

Байууллага аж ахуйн нэр	Хөрөнгийн нэр төрөл машин марк, улсын дугаар	Эд хөрөнгийн нэр	Ашиглалтанд орсон он	Үйлдвэрлэсэн улс	Тоо ширхэг	Дансны анхны үнэ	Байгуулсан эргэлдэл	Үндсэн санал	орон нутгийн өмчийн алба	Засаг даргын санал	Аймгийн иргэдийн хурлын санал	Дуудлага худалдааны доод үнэ
Ерөө сумын Бугант тосгон ЭМТ	Уаз-31512 СБА60-41	Автомашин	2002	ОХУ	1	9045000	9045000	Актлах	Дуудлага худалдаа			
Ерөө сумын Бугант тосгон ЭМТ	Мицубуши Пажеро СБА48-37	Автомашин	1997	Япон	1	12000000	12000000	Актлах	Дуудлага худалдаа			
Сэлэнгэ аймаг Зоонозын өвчин судлалын төв	Уаз-31512 СБА00-87	Автомашин	2004	ОХУ	1	12388000	12388000	Актлах	Дуудлага худалдаа			
ААА-1 Нүүгүяаеи атаеаи +006аа	Пурган УАЗ-452В СБА 26-66	Автомашин	1992	ОХУ	1	5788800	5788800	Актлах	Дуудлага худалдаа			
Тээвэр авто замын газар	Тоёота Прадо СЭА 00-91	Автомашин	1998	Япон	1	22588500	22588500	Актлах	Дуудлага худалдаа			
Баянгол ЗДТГ	Тоёота чезер-100 СЗУ 23-78	Автомашин	1996	Япон	1	3500000	3500000	Дуудлага худалдаа	Дуудлага худалдаа			
Алтанбулаг сум ЗДТГ	Сузуки СБА95-66	Бага оврын ачааны автомашин	1995	Япон	1	4500000	4500000	Актлах	Дуудлага худалдаа			
Нийг дүн						69810300	69810300	Актлах	Дуудлага худалдаа			

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 17-ны өдөр Дугаар 67

Сүхбаатар

**Булдан-аагийн Ганболдыг Монгол улсын
Гавьяат механикжуулагч цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Хөдөө аж ахуйн салбарт олон жил идэвх санаачилга, үр бүтээлтэй ажиллаж, газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлэн хөгжүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулж, амжилт гаргасныг нь үнэлж Сэлэнгэ аймгийн Сайхан сумын Цэгээн хуст ХХК-ний захирал Булдан-аагийн Ганболдыг Монгол улсын Гавьяат механикжуулагч цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 17-ны өдөр Дугаар 69

Сүхбаатар

**Сэлэнгэ аймгийн “Хүндэт иргэн”-ээр
өргөмжлөх тухай**

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2014 оны 81 дүгээр тогтоолоор баталсан Сэлэнгэ аймгийн шагналын журмыг үндэслэн үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.Эх түүх, үндэсний соёлоо дээдэлж, аймгийн хөгжил дэвшил нийгмийн сайн сайхны төлөө оруулсан хөдөлмөр бүтээл нэр хүндийг олонд дуурсгасан амжилт, гавьяат үйлсийг нь үнэлж Өөлдийн Бавууг Сэлэнгэ аймгийн “Хүндэт иргэн”-ээр өргөмжилсүгэй.

2.”Хүндэт иргэн”-ний дагалдах мөнгөн шагналыг “Сэлэнгэ аймгийн шагналын журам”-д заасны дагуу төсвөөс гаргахыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д зөвшөөрсүгэй.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 17-ны өдөр Дугаар 70

Сүхбаатар

Ой тэмдэглэх тухай

Монгол улсын Засгийн газрын 2010 оны 172 дугаар тогтоолоор баталсан “Түүхэн үйл явдлын ой тэмдэглэх журам”-ын 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Ерөө сумын Эрүүл мэндийн төв байгуулагдсаны 80 жилийн ойг 2015 оны 07 дугаар сард тэмдэглэхийг зөвшөөрсүгэй.

2.Ойгоо угтаж байгууллага, хамт олныхоо идэвх санаачилгыг өрнүүлэн тодорхой бүтээлч ажил зохион байгуулж ажиллахыг тус сумын Эрүүл мэндийн төвийн эрхлэгч /Э.Нинжбадам/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 29-ны өдөр Дугаар 70

Сүхбаатар

**2015 онд ахуйн зориулалтаар агнах, барих амьтны
тоо хэмжээ тогтоох тухай**

Аймгийн Засаг даргаас ирүүлсэн саналыг хэлэлцээд Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 16.1.2, Амьтны тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.2 дахь заалт, Байгаль орчин ногоон хөгжил аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/214 тоот тушаалыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Аймгийн нутаг дэвсгэрээс 2015 онд ахуйн зориулалтаар агнах, барих агнуурын амьтны тоо хэмжээний дээд хязгаарыг сум тус бүрээр агнуурын бүс нутгийн хамт хавсралтаар баталсугай.

2.Тогтоолын хэрэгжилтийг ханган, хяналт тавьж ажиллахыг сумын Засаг дарга нар болон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга /Б.Батзориг/, аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын дарга /Д.Энхсайхан/ нар тус тус даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 06 дугаар сарын
29-ны өдрийн 71 дүгээр тогтоолын хавсралт

АХУЙН ЗОРИУЛАЛТААР 2015 ОНД АГНАХ, БАРИХ АМЬТНЫ ТОО ХЭМЖЭЭНИЙ ДЭЭД ХЯЗГААР

№	Сумын нэр	Бор гөрөөс агнах		Зэрлэг гахай агнах		Залгах барих		Хэмжээ толгой
		агнуурын бүс нутгийн нэр,	хэмжээ толгой	агнуурын бүс нутгийн нэр,	хэмжээ толгой	алнуурын бүс нутаг, хамрах хүрээ		
1	Алтанбулаг	Ивцэг-Хангай	4	Ивцэг-Хангай	2	-	-	-
		Хазай	3	Хазай	2	-	-	-
2	Баруунбүрэн	Ар бургалтай	4	Ар бургалтай	3	-	-	-
		Сэндэн	4	-	-	-	-	-
3	Баянгол	Баян	3	Баян	1	1.Баян Суудалаас- Дожоо вангийн булан /18,72км Хараа гол/ 2.Баянбулагаас- Дүгзрийн тохой/39,1 Хараа гол/		100
		Бугант	3	Бугант	3	1.Ерөө- Ялбагийн бэлчирээс- Ерөө- Хэрэнгийн бэлчир/39,14 Ерөө гол / 2.Ерөөгийн гүүрнээс- дагнайн Өндөр уул хүртэл 36,59км Ерөө гол 3.Ерөө- Бүхлэйн бэлчирээс- дааган дэлийн үзүүр /сумын хил/53,35км Ерөө гол		200
4	Ерөө	Бэрлэг-Ялбаг	4	Бэрлэг-Ялбаг	4			
		Бүхлэйн	4	Бүхлэйн	2			
5	Жавхланта	Цагаан даваа	2	-	-	Шар Хад уулаас- Ерөөгийн гүүр хүртэл тус сумын хэсэг /40,37 км/ Ерөө гол		100
6	Зүүнбүрэн	Хоёр давааны	2	-	-	1.Улаан ямаатаас- Доргог тал /43,16км Сэлэнгэ мөрөн/ 2. Зур Хангайн үзүүр- Хар усны уулаар /23,43км Орхон гол/		100
		Ар өвөр гахайт	4	Ар өвөр гахайт	2	Хараа Тарнийн бэлчирээс-Хараа Бороогийн бэлчир хүртэл/42,86км Хараа гол/		100
7	Мандал	Түнхэл	3	Түнхэл	4			
		Шар хөтөл	2	-	-	Шар хөтөл- Хар нүдэн/ 43км/		200
9	Орхонтуул	Шар Хад- өндөр улаан	4	-	-	1.Өлзийт амнаас- Орхон, Туулын бэлчир хүртэл /28,69км Туул гол/ 2.Цагаан тохой бүхэлдээ/ 28,69км Орхон гол/		200
		Мангилын нуруу	3	-	-	Хуурай сайраас- Хуузын хушуу- Орхон-Хараагийн бэлчир /52,03км Орхон гол/		100
10	Сайхан	-	-	-	-			100

11	Сант	Тэлд-Хушаат	4	Тэлд-Хушаат	2	1.Урт булаг- Баянгийн овоо үзүүр /11,67км Ивэн гол/ 2.Ивэнгийн адаг- Ногоон толгой- Өнгөт шороот /9,17км Орхон гол/	50
12	Түшиг	Номт өндөр	3	Номт өндөр	2	Нарийн Шүрэнгийн адгаас- Улаан овооны үзүүр хүртэл /47,24км Зэлтэр гол/	100
		Ар шүрэн	3	Ар шүрэн	3		
		Хажингийн нуруу	3	Хажингийн нуруу	3		
13	Хушаат	Ар Тойлбын	5	Ар Тойлбын	4	1.Таван нарстай уулын араас – Сүүжийн зүүн амины адаг /8,87км Сэлэнгэ мөрөн/ 2.Таван толгойн хэсэг /12,45км Орхон гол/	100
14	Хүдэр	Тарвагатай	3	Тарвагатай	2	1. Цагаан Шилүүстэйн дээд хошуу- Хүдэр Шоргоолжийн бэлчир /22,73км Шоргоолж гол/ 2.Наймын гүүрнээс- Хүдэрийн адаг /30,02км Хүдэр гол/	100
		Малгайт Шоргоолж	4	Малгайт Шоргоолж	4		
				Сэвсүүл	2		
15	Цагааннуур	Сангилтай	3	Сангилтай	2	1.Шүрэнгийн адгаас- Доод хоолой /32,29км Сэлэнгэ мөрөн/ 2.Толгойн хоолой- хар усны үзүүр /36,18км Сэлэнгэ мөрөн/	150
		Шүрэн- Баруун гол	3	Шүрэн- Баруун гол	3		
16	Шаамар	-	-	-	-	1.Талын Тогзорын урд тохойтоос- орхон Ерөөгийн бэлчир/ 18,2км Ерөө гол/ 2.Орхон-Ерөөгийн бэлчирээс – Их Бургэз, Орхоны гүүр хүртэл /26,18км Орхон гол/	200
17	Сүмбаатар Дун:	-	-	-	-	Орхоны гүүр- Орхон Сэлэнгийн бэлчир	200
							2000

..... оОо .....

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 29-ны өдөр

Дугаар 72

Сүхбаатар

Баяр наадмын төсөв батлах тухай

Монгол улсын Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.3 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Ардын хувьсгалын 94 жилийн ой, Сэлэнгэ аймаг байгуулагдсаны 84 жилийн ой үндэсний их баяр наадмыг тэмдэглэн өнгөрүүлэхэд шаардагдах төсвийг 50,000,000 /тавин сая/ төгрөгөөр баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 29-ны өдөр Дугаар 74

Сүхбаатар

**Шаравын Норовсамбууг Монгол улсын
“Хөдөлмөрийн баатар” цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Авто тээвэр, газар тариалангийн салбарт олон жил идэвх санаачилга, үр бүтээлтэй ажиллаж улсын хэрэгцээт бараа болон буудайг амжилттай тээвэрлэж, газар тариалангийн салбарт шинэ технологийг нэвтрүүлэн хүн ардыг эрүүл аюулгүй хүнсээр хангах үйлсэд оруулсан хөдөлмөр зүтгэлийг нь үнэлэн Түшиг сумын Анхтамир ХХК-ийн захирал Шаравын Норовсамбууг Монгол улсын “Хөдөлмөрийн баатар” цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 29-ны өдөр Дугаар 75

Сүхбаатар

**Санжаагийн Батсүхийг Монгол Улсын
“Гавьяат тамирчин” цолоор шагнуулах тухай**

Монгол Улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх, их спортоор олон улс, тив, дэлхийн их наадмын тавцанд эх орныхоо нэрийг дуурсгаж, дэлхийд өрсөлдөх чадвартай олон арван шилдэг тамирчдыг төрүүлэн гаргаж, чөлөөт бөхийн спортыг хөгжүүлэх үйлст оруулсан бодитой хувь нэмрийг нь өндрөөр үнэлж Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар сумын иргэн Санжаагийн Батсүхийг Монгол Улсын Гавьяат тамирчин цолоор шагнуулахаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 29-ны өдөр Дугаар 76

Сүхбаатар

**Шагдарсүрэнгийн Эрдэнэбилэгийг Монгол улсын
“Гавьяат дасгалжуулагч” цолоор шагнуулах тухай**

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улс болон Сэлэнгэ аймагт Мото спортыг хөгжүүлэх үйлсэд олон жилийн хөдөлмөрөө зориулан ажиллаж, дэлхий нийтэд хүлээн зөвшөөрөгдсөн олон тамирчин бэлтгэн гаргаж, биеийн тамир спортын хөгжил цэцэглэлтийн төлөө оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж Сэлэнгэ аймгийн Шаамар сумын иргэн Шагдарсүрэнгийн Эрдэнэбилэгийг Монгол Улсын “Гавьяат дасгалжуулагч” цолоор шагнуулахаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 06 сарын 29-ны өдөр Дугаар 81

Сүхбаатар

Зөвшөөрөл олгох тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.7 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Засгийн газраас аймгийн төвүүдэд хэрэгжүүлж байгаа “1000 айлын орон сууц” хөтөлбөрийн хүрээнд Мандал суманд баригдаж байгаа 126 айлын орон сууцны барилга угсралтын гадна цахилгаан хангамж, гадна бохир, цэвэр дулааны шугамын угсралтын ажлын зардлыг “Төрийн орон сууц корпораци” ТӨҮГ-ын зээлээр санхүүжүүлэх гэрээ байгуулах эрхийг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д олгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 09 сарын 02-ны өдөр Дугаар 85

Сүхбаатар

**Тогтоолд өөрчлөлт оруулж, тогтоол
хүчингүй болгох тухай**

Аймгийн Засаг даргаас оруулсан саналыг хэлэлцээд Монгол улсын Ойн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.4 дэх заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.2014 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн 148 дугаар тогтоолын 1, 2 дугаар хавсралтуудад Сайхан суманд арчилгааны огтлолоор 100 шоо метр, цэвэрлэгээний огтлолоор 400 шоо метр шинэс модыг хэрэглээний зориулалтаар Баруунбүрэн сумын нутгаас бэлтгэхээр нэмж оруулсугай.

2.Тогтоолын хэрэгжилтэнд хяналт тавьж ажиллахыг аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын дарга /Д.Энхсайхан/, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга /Б.Батзориг/ нарт үүрэг болгосугай.

3.Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 02 дугаар сарын 11-ний өдрийн “Тогтоолд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай” 19 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 09 сарын 02-ны өдөр Дугаар 86

Сүхбаатар

Зөвшөөрөл олгох тухай

Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1 дэх заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.Ерөө сумын 2-р багт Христийн шашны “Ерөө Баптист” сүм байгуулж дүрмийн дагуу шашны үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг 3 жилийн хугацаагаар олгосугай.

2.Сүмийн дүрэмд орсон өөрчлөлтийг тухай бүр аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд мэдэгдэж, үйл ажиллагааныхаа тайланг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд жил бүр ирүүлж байхыг сүмийн ахлагчид зөвлөсүгэй.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 09 сарын 02-ны өдөр Дугаар 87

Сүхбаатар

**Тогтохын Сэлэнгээг Монгол улсын Гавьяат эмч
цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Эрүүл мэндийн салбарт тасралтгүй олон жил идэвх санаачилга, үр бүтээлтэй ажиллаж, эрхэлсэн ажилдаа амжилт гаргасныг нь өндрөөр үнэлж аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн эмэгтэйчүүдийн их эмч Тогтохын Сэлэнгээг Монгол улсын Гавьяат эмч цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 09 сарын 02-ны өдөр Дугаар 89

Сүхбаатар

Зөвшөөрөл олгох тухай

Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1 дэх заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.Ерөө сумын 3-р багт Христийн шашны “Бугант Баптист” сүм байгуулж дүрмийн дагуу шашны үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг 3 жилийн хугацаагаар олгосугай.

2.Сүмийн дүрэмд орсон өөрчлөлтийг тухай бүр аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд мэдэгдэж, үйл ажиллагааныхаа тайланг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд жил бүр ирүүлж байхыг сүмийн ахлагчид зөвлөсүгэй.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 10 сарын 02-ны өдөр Дугаар 90

Сүхбаатар

Хөтөлбөр батлах тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.7 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1."Ахуй үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх аймгийн дэд хөтөлбөр"-ийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2.Хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гарган аймаг, сумын жил бүрийн үндсэн чиглэлд тусган хэрэгжүүлэхийг аймаг, сумын Засаг дарга нарт даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 10 дугаар сарын
02-ны өдрийн 90 дүгээр тогтоолын хавсралт

АХУЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ САЛБАРЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ АЙМГИЙН ДЭД ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Аймгийн ахуйн үйлчилгээний салбарын өнөөгийн байдал

Сэлэнгэ аймгийн хэмжээнд 2015 оны эхний хагас жилийн байдлаар 240 иргэн, аж ахуйн нэгж ахуйн үйлчилгээний чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд үүнд 380 иргэн ажлын байраар хангагдаж байна.

Бүх сумдыг ахуйн үйлчилгээгээр иж бүрэн хангах хөрөнгө мөнгөний бололцоо хангалтгүйгээс сумдад ахуйн үйлчилгээний хүртээмж харилцан адилгүй байдаг бөгөөд үүнийг аль болох төсөл хөтөлбөрийн арга хэмжээний хүрээнд хийж хэрэгжүүлэхээр зорьж байгаа хэдий ч хүссэн үр дүнд хүрэхгүй байна.

Ахуй үйлчилгээний цэг салбаруудыг үйлчилгээ бүрээр нь авч үзвэл:

Үс засах үйлчилгээ – Мандал, Сайхан, Сүхбаатар зэрэг томоохон сумдад 730-790 хүнд нэг үсчин ноогдож байхад 2100-3000 хүн амтай Сант, Баруунбүрэн, Орхон зэрэг суманд энэ үйлчилгээ байхгүй байна.

Гоо заслын үйлчилгээ – Сүхбаатар, Алтанбулаг, Цагааннуур, Сайхан, Мандал, Баянгол зэрэг томоохон суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа боловч бусад сумдад эрэлт хэрэгцээтэй байна.

Хувцас захиалгын үйлчилгээ – Ихэнх сумдад үйл ажиллагаа явуулж байна.

Гутал засварын үйлчилгээ – Алтанбулаг, Ерөө, Мандал, Сант, Цагааннуур, Баянгол, Сайхан, Сүхбаатар зэрэг 8 суманд үйл ажиллагаа явуулж байна.

Халуун усны үйлчилгээ – Сант, Түшиг суманд байхгүй.

Мөн цаашид гэр ахуйн цахилгаан хэрэгслийн засвар үйлчилгээ, гар утасны засвар үйлчилгээ, хими цэвэрлэгээ, компьютер засвар, дугуй засвар, машин угаалга зэрэг үйлчилгээний цэгүүдийг шинээр байгуулах шаардлагатай байна.

Дээрхи байдлаас үзэхэд ахуйн үйлчилгээний хүртээмж аймгийн хэмжээнд харилцан адилгүй байгаа нь харагдаж байна. Ахуйн үйлчилгээ эрхлэгчдийн судалгааг өмнөх дэд хөтөлбөр батлагдсан 2011 онтой харьцуулан хүснэгтээр харуулав.

Сумдад үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа ахуй үйлчилгээний цэгүүдэд үйл ажиллагаа явуулах тохилог ажлын байр байхгүй, дадлага туршлага хангалтгүй байна.

Ахуйн үйлчилгээний барилга байгууламжийн хувьд Сүхбаатар сумын Орхон баг, Хушаат суманд орон нутгийн өмчийн барилгатай. Эдгээр сумдад ахуй үйлчилгээний төв байгуулахаар улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 15 сая төгрөгийн тоног төхөөрөмжийг авч, түрээсийн гэрээгээр өгөхөөр бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

Мөн Жавхлант суманд орон нутгийн хөгжлийн сангаар хуучин байр худалдаж аван ахуйн үйлчилгээний төвийн зориулалтаар засварлан ашиглалтанд оруулаад байна.

Ерөө, Түшиг сумын ахуй үйлчилгээний төвийн шинэ барилгын гүйцэтгэл 60-80 хувьтай, Сүхбаатар сумын 5 дугаар багт ахуй үйлчилгээний барилга баригдан 2013 онд ашиглалтанд орж, үйл ажиллагаа нь хэвийн явагдаж байна.

Хөтөлбөрийг боловсруулах үндэслэл

Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 279 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Ахуйн үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-ийг аймгийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх, түүнчлэн аймгийн ахуйн үйлчилгээний салбарын өнөөгийн байдалд үнэлэлт дүгнэлт өгч, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэн энэ салбарт ажиллагсадын ур чадварыг сайжруулах, санхүү эдийн засаг, эрх зүйн орчин нөхцлийг бүрдүүлэх болон цаашид баримтлах бодлого, зорилтыг тодорхойлох, удирдлага арга зүйгээр хангах, зайлшгүй хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн энэхүү хөтөлбөрийг боловсруулав.

Хоёр.Хөтөлбөрийн зорилго, зорилт

2.1. Хөтөлбөрийн зорилго

“Ахуйн үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-ийг орон нутагт хэрэгжүүлэх, иргэдийн таатай амьдрах боломжийг бүрдүүлэхэд шаардлагатай ахуйн үйлчилгээний цогцолбор төвийн тоог нэмэгдүүлэн үйлчилгээг ойртуулах, ажилгүйдлийг бууруулах, албан бус хөдөлмөр эрхлэлт, шилжилт хөдөлгөөнийг багасгахад хөтөлбөрийн зорилго оршино.

2.2. Энэхүү зорилгыг дараах зорилтоор хэрэгжүүлнэ

2.2.1.Улсын төсвийн болон төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хөрөнгө оруулалтыг түшиглэн төв суурин газруудад ахуйн үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх

2.2.2.Албан бус хөдөлмөр эрхлэлтээс зохистой хөдөлмөр эрхлэлтэнд шилжин орох ахуйн үйлчилгээ эрхлэгч иргэдийн санал, санаачилгыг дэмжих

2.2.3.Салбарын хүний нөөцийн хөгжлийг дэмжих, мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх

2.2.4.Ахуйн үйлчилгээний салбарт бүс нутгийн хамтын ажиллагааны сүлжээ (Кластер) - г хөгжүүлэх;

2.2.5.Ахуйн үйлчилгээний нэр төрлийг олшруулах

2.3. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дараах зарчмыг баримтална:

- 2.3.1. Аймгийн нийгэм, эдийн засгийн бүсчилсэн хөгжлийн бодлого, хөтөлбөр, сум, орон нутгийн иргэдийн хэрэгцээтэй уялдсан байх;
- 2.3.2. Үйлчилгээний салбарын хууль тогтоомж, стандарт, хөгжлийн чиг хандлагатай уялдсан байх;
- 2.3.3. Үйлчилгээ нээлттэй, хүртээмжтэй, уян хатан байх;
- 2.3.4. Бүх талуудын бодит оролцоог хангасан байх;

Гурав. Хөтөлбөр хэрэгжих хугацаа

3.1. Хөтөлбөрийг 2015-2018 онд хэрэгжүүлнэ.

Дөрөв. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

4.1. Улсын төсвийн болон төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хөрөнгө оруулалтыг түшиглэн төв суурин газруудад ахуйн үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ:

4.1.1. Сум орон нутагт улсын болон орон нутгийн төсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг ашиглан ахуйн үйлчилгээний салбарыг байгуулах, үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх;

4.1.2. Ахуйн үйлчилгээний салбарт шинээр ажлын байр бий болгосон ажил олгогчид дэмжлэг, урамшуулал олгох.

4.1.3. Явуулын ахуйн үйлчилгээний хэлбэрийг бүх талаар дэмжих;

4.2. Албан бус хөдөлмөр эрхлэлтээс зохистой хөдөлмөр эрхлэлтэнд шилжин орох ахуйн үйлчилгээ эрхлэгч иргэдийн санал, санаачилгыг дэмжих зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ:

4.2.1. Ахуйн үйлчилгээ эрхлэн ашиг орлогоо нэмэгдүүлэх нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх;

4.2.2. Тоног төхөөрөмжийн түрээсийн үйлчилгээ (лизинг)-нд хамруулахад дэмжлэг үзүүлэх;

4.2.3. Хөнгөлөлттэй зээл, хандив, тусламжид хамруулахад дэмжлэг үзүүлэх

4.3. Салбарын хүний нөөцийн хөгжлийг дэмжих, мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ:

4.3.1. Ахуйн үйлчилгээний салбарт ажиллагсадыг мэргэжлийн ур чадвар дээшлүүлэх сургалтанд хамруулах;

4.3.2. Ахуйн үйлчилгээ эрхлэгчдийг бизнес, менежментийн сургалтад хамруулах;

4.3.3. Мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвд нарийн мэргэжлийн ажилтан сургаж бэлтгэх, залгамж чанарыг хадгалах;

4.4. Ахуйн үйлчилгээний салбарт бүс нутгийн хамтын ажиллагааны сүлжээ (Кластер)-г хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд:

4.4.1. Ахуй үйлчилгээг хөгжүүлэх зорилгоор зохион байгуулагдсан төрийн бус олон нийтийн байгууллага, холбоодын дэвшилтэт санал санаачлагыг бүх талаар дэмжиж ажиллах;

4.4.2. Бүс нутгийн хамтын ажиллагааны сүлжээний зохион

байгуулалтанд орсон ахуйн үйлчилгээний байгууллага, хамт олны бүтээгдэхүүн үйлчилгээний борлуулалтыг дэмжин хамтран ажиллах;

4.4.3. Туршлага судлуулах ажлыг зохион байгуулах;

4.5. Ахуйн үйлчилгээний нэр төрлийг олшруулах зорилтын хүрээнд:

4.5.1. Ахуйн үйлчилгээний төвүүдэд 2-3 шинэ нэр төрлийн үйлчилгээ бий болгох;

4.5.2. Сум тус бүрийн онцлог, газарзүйн байрлал, хүн амын тоо, дэд бүтцийн хөгжил, иргэдийн эрэлт хэрэгцээ зэргээс шалтгаалж ахуйн үйлчилгээний нэр төрөл, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;

4.5.3. Сум бүрийг үс засах, халуун усны үйлчилгээ үзүүлэх газруудтай болгох;

Тав. Хөтөлбөрийн санхүүжилт, удирдлага зохион байгуулалт

5.1. Санхүүжилтийн эх үүсвэр:

5.1.1. Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан;

5.1.2. Сум хөгжүүлэх сан;

5.1.3. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан;

5.1.4. Орон нутгийн хөгжлийн сан;

5.1.5. Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт;

5.2. Удирдлага зохион байгуулалт:

5.2.1. Аймгийн Засаг даргын тамгын газрын Хөгжлийн бодлогын хэлтэс нь хөтөлбөрийн хэрэгжилтэнд хяналт тавьж, нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтаар хангаж ажиллана;

5.2.2. Аймгийн Хөдөлмөрийн хэлтэс нь хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гаргаж, жил бүр дүгнэж ажиллана.

5.3. Хөтөлбөрийн хяналт шинжилгээ, үнэлгээ:

5.3.1. Хөдөлмөрийн хэлтэс хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хагас, бүтэн жилээр гаргаж аймгийн Хөгжлийн бодлогын хэлтэст хүргүүлнэ.

5.3.2. Хөгжлийн бодлогын хэлтэс нь хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дүгнэж, цаашид авах арга хэмжээг боловсруулна.

Зургаа. Хөтөлбөрийн үр дүн

6.1. Ахуйн үйлчилгээний төв, үйлчилгээ эрхлэгчдийн тоо жил бүр 20-30 хувиар нэмэгдсэн байна.

6.2. Ахуйн үйлчилгээний салбар дахь шинэ ажлын байрны тоо жил бүр 30-аас доошгүй хувиар нэмэгдсэн байна.

6.3. Тус салбарын албан бус хөдөлмөр эрхлэлтээс зохистой хөдөлмөр эрхлэлтэнд шилжсэн иргэдийн тоо нэмэгдсэн байна.

6.4. Ахуйн үйлчилгээ эрхлэгчдийн ур чадвар, үйлчилгээний стандарт дээшилсэн байна.

6.5. Орон нутаг дахь ахуйн үйлчилгээний нэр төрөл жил бүр нэмэгдсэн байна.

Долоо. Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт

7. Ахуйн үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дараахь шалгуур үзүүлэлтээр үнэлж дүгнэнэ:

- 7.1. Үйлчилгээний нэр төрөл, тоо хэмжээний өсөлт
- 7.2. Ахуйн үйлчилгээний эрхлэгчдийн тоо, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хэмжээ болон ажлын байрны өсөлт
- 7.3. Улс, бүсийн уралдаан тэмцээнд хамрагдсан үзүүлэлт, үзүүлсэн амжилт
- 7.4. Тохирлын баталгаатай ахуй үйлчилгээний нэр төрөл, тооны өсөлт
- 7.5. Сайн дурын баталгаажуулалтанд хамрагдсан ахуй үйлчилгээний нэр төрөл цэгийн тоо.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 10 сарын 02-ны өдөр   Дугаар 91

Сүхбаатар

Тогтоол хүчингүй болгох тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.4 дэх заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн Үндэсний хорооны 2015 оны 04 дүгээр тогтоолоор “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн салбар зөвлөлийн дүрэм” шинэчлэн батлагдсантай холбогдуулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2013 оны 04 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 34 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 10 сарын 28-ны өдөр Дугаар 97

Сүхбаатар

Журам батлах тухай

Монгол улсын “Архидан согтуурахтай тэмцэх тухай хууль”, “Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль”, “Тэмдэгтийн хураамжийн хэмжээ батлах тухай” 67 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.”Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх зөвшөөрөл олгох, хяналт тавих” журмыг хавсралтаар баталж 2016 оны нэгдүгээр сарын 01-ны өдрөөс аймгийн нутаг дэвсгэрт дагаж мөрдсүгэй.

2.Уг журмыг хэрэгжүүлж ажиллахыг аймаг, сумын Засаг дарга, “Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх зөвшөөрөл олгох, хяналт тавих” ажлын хэсэг, холбогдох хэлтэс газруудад үүрэг болгосугай.

3.Энэ тогтоолыг мөрдөж эхэлсэн өдрөөс аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2009 оны 09 дүгээр сарын 07-ны өдрийн 89 дүгээр тогтоолоор баталсан журмыг хүчингүйд тооцсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 10 дугаар сарын
28-ны өдрийн 97 дугаар тогтоолын хавсралт

“СОГТУУРУУЛАХ УНДАА ХУДАЛДАХ, ТҮҮГЭЭР ҮЙЛЧЛЭХ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ ОЛГОХ, ХЯНАЛТ ТАВИХ” ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1.Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх аж ахуйн нэгжид тусгай зөвшөөрөл олгох, зөвшөөрлийн хугацаа сунгах, зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, цуцлах, сэргээх, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад энэхүү журмыг мөрдөнө.

1.2.Хууль тогтоомжинд өөрөөр заагаагүй бол тус аймгийн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа гадаадын байгууллага, аж ахуйн нэгжид энэ журам нэгэн адил хамаарна.

Хоёр. Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр
үйлчлэх зөвшөөрөл олгох

2.1.Аймгийн Засаг дарга дэргэдээ согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөл хүссэн аж ахуйн нэгжийн хүсэлт, холбогдох материалыг хүлээн авч судлан санал дүгнэлт гаргах, согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулан ажиллана.

2.2.Ажлын хэсгийн даргаар аймгийн Засаг даргын орлогч, нарийн бичгийн даргаар аймгийн Засаг даргын тамгын газрын худалдаа, үйлчилгээ хариуцсан мэргэжилтэн, гишүүдэд Мэргэжлийн хяналтын газар, Үйлдвэр, Хөдөө аж ахуйн газар, Татварын хэлтэс, Стандартчилал хэмжилзүйн төв, Цагдаагийн газрын холбогдох ажилтнууд орно.

2.3.Тусгай зөвшөөрөл олгох ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах ба зөвшөөрөл олгох, хугацаа сунгахад шаардлагатай материалыг бүрдүүлэн авч 30 хоногт багтаан ажлын хэсгийн хурлаар хэлэлцүүлэн шийдвэр гаргуулна.

2.4.Тусгай зөвшөөрөл хүссэн аж ахуйн нэгж нь согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөл авах хүсэлтээ доорх бичиг баримтын хамт ажлын хэсгийн нарийн бичгийн даргад ирүүлнэ.Үүнд :

- Сумын Засаг даргын санал албан тоотоор
- Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний хуулбар
- Аймгийн мэргэжлийн хяналтын газрын улсын байцаагчийн дүгнэлтийн хуулбар
- Улсын стандартын шаардлагыг бүрэн хангасныг баталгаажуулсан Тохирлын гэрчилгээний хуулбар
- Татвар бүрэн төлсөн тухай тодорхойлолт
- Тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа эрхлэх үйлчилгээний байрны гадна, дотор зурагнууд
- Аж ахуйн нэгжийн хүсэлт

2.5.Ажлын хэсгийн гаргасан санал, дүгнэлтийг үндэслэн аж ахуйн нэгжид согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрлийг аймгийн Засаг даргын Захирамжаар олгоно.

2.6.Тусгай зөвшөөрөл олгох шийдвэр гармагц “Тэмдэгтийн хураамжийн хэмжээг батлах тухай” аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын 2011 оны 67 дугаар тогтоолын дагуу:

Спиртийн өндөр агууламжтай согтууруулах ундаа худалдах тусгай зөвшөөрөл олгоход:

-Аймгийн төвийн суманд-400000 төгрөг

-Бусад суманд 250000 төгрөг

Спиртийн сул агууламжтай согтууруулах ундаа худалдах тусгай зөвшөөрөл олгоход:

-Аймгийн төвийн суманд 150000 төгрөг

-Бусад суманд 80000 төгрөг

Спиртийн өндөр агууламжтай согтууруулах ундаагаар үйлчлэх тусгай зөвшөөрөл олгоход:

-Аймгийн төвийн суманд 800000 төгрөг

-Бусад суманд 500000 төгрөг

Спиртийн сул агууламжтай согтууруулах ундаагаар үйлчлэх тусгай зөвшөөрөл олгоход:

-Аймгийн төвийн суманд 300000 төгрөг

-Бусад суманд 200000 төгрөг

Сүүн бүтээгдэхүүнээр нэрсэн шимийн архи үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөл олгоход 100000 төгрөг тус тус тэмдэгтийн хураамжийн дансанд тушааж, баримтыг ажлын хэсгийн нарийн бичгийн даргад өгч тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ авна.

2.7.Тусгай зөвшөөрлийг 2 жилийн хугацаагаар олгоно.

2.8.Нэг аж ахуйн нэгжид 2 –оос илүү зөвшөөрөл олгохгүй байх.

Гурав. Тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгах

3.1.Аж ахуйн нэгж тусгай зөвшөөрөл сунгуулах хүсэлт, материалыг тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дуусахаас 14-еос доошгүй хоногийн өмнө ажлын хэсгийн нарийн бичгийн даргад ирүүлнэ.

3.2.Тусгай зөвшөөрөл сунгахад дараах материалыг бүрдүүлсэн байна.Үүнд:

- Сумын Засаг даргын санал албан тоотоор

- Аймгийн мэргэжлийн хяналтын газрын улсын байцаагчийн дүгнэлтийн хуулбар

- Улсын стандартын шаардлагыг бүрэн хангасныг баталгаажуулсан

Тохирлын гэрчилгээ- хуулбарын хамт

- Татвар бүрэн төлсөн тухай тодорхойлолт

3.3.Ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга материалыг шалгаж хүлээн авч, зөвшөөрөл сунгах асуудлыг ажлын 5 өдөрт багтаан шийдвэрлүүлнэ.

3.4.Тусгай зөвшөөрлийг аймгийн Засаг даргын захирамжаар сунгана.

3.5.Тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгах шийдвэр гармагц “Тэмдэгтийн

хураамжийн хэмжээг батлах тухай” аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын 2011 оны 67 дугаар тогтоолын дагуу:

Спиртийн өндөр агууламжтай согтууруулах ундаа худалдах тусгай зөвшөөрлийн хугацаа сунгахад:

-аймгийн төвийн суманд-150000 төгрөг

-бусад суманд 80000 төгрөг

Спиртийн сул агууламжтай согтууруулах ундаа худалдах тусгай зөвшөөрлийн хугацаа сунгахад:

-аймгийн төвийн суманд 50000 төгрөг

-бусад суманд 30000 төгрөг

Спиртийн өндөр агууламжтай согтууруулах ундаагаар үйлчлэх тусгай зөвшөөрлийн хугацаа сунгахад:

-аймгийн төвийн суманд 300000 төгрөг

-бусад суманд 150000 төгрөг

Спиртийн сул агууламжтай согтууруулах ундаагаар үйлчлэх тусгай зөвшөөрөл олгоход:

-аймгийн төвийн суманд 150000 төгрөг

-бусад суманд 100000 төгрөг тус тус тэмдэгтийн хураамжийн дансанд тусааж, баримтыг ажлын хэсгийн нарийн бичгийн даргад өгч Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ авна.

Дөрөв. Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх

4.1.Эрх бүхий байгууллагын шалгалтаар тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх нөхцөл үүссэн нь тогтоогдсон бол ажлын хэсгийн хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

4.1.1.Аж ахуйн нэгж нь 2 сараас дээш хугацаагаар үйл ажиллагаа явуулаагүй, энэ тухайгаа ажлын хэсэгт албан ёсоор мэдэгдээгүй

4.1.2.Тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа явуулах байршлаа өөрчилсөн, энэ тухайгаа албан ёсоор мэдэгдээгүй

4.1.3.Согтууруулах ундаа худалдах, үйлчилгээ эрхлэх талаар сум орон нутгийн тогтоосон дүрэм, журмыг зөрчсөн талаар тухайн орон нутаг түдгэлзүүлэх санал гаргасан

4.1.4.Тусгай зөвшөөрөлтэй худалдаа, үйлчилгээний газрыг бусдад түрээсээр ашиглуулсан

4.1.5 Тусгай зөвшөөрлийг сунгах хугацаа 1 сараас хэтэрсэн тохиолдолд.

4.2.Дээрх зөрчлүүдийг гаргасан аж ахуйн нэгжийн асуудлыг ажлын хэсгийн хуралдаанаар хэлэлцэж, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх шийдвэр гаргана.

4.3.Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх хугацаа гаргасан зөрчлөөс шалтгаалан 3-6 сар байна.

4.4.Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн тухай аж ахуйн нэгжид албан ёсоор мэдэгдэнэ.

4.5.Тусгай зөвшөөрлийг сэргээх асуудлыг, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн зөрчил арилсан нөхцөлд тухайн аж ахуйн нэгжийн хүсэлтийг үндэслэн ажлын хэсгийн хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

Тав. Тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох

5.1. Дараах зөрчлүүдийг гаргасан тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох шийдвэр гаргана.

5.1.1. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч өөрөө хүсэлт гаргасан

5.1.2. Аж ахуйн нэгж татан буугдсан

5.1.3. Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх ажилд 18 нас хүрээгүй хүн ажиллуулсан

5.1.4. 21 нас хүрээгүй хүнд согтууруулах ундаа худалдсан, үйлчилсэн

5.1.5. Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрлийн зөрчлийн тэмдэглэлд 2 ба түүнээс дээш зөрчил тэмдэглүүлсэн

5.1.6. Стандартын бус согтууруулах ундаа худалдсан, түүгээр үйлчилсэн

5.1.7. Зөвшөөрөлд заагдсан байрлал, чиглэлийг дур мэдэн өөрчилсөн

5.1.8. Зөвшөөрлийг бусдад шилжүүлсэн

5.1.10. Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн зөрчил давтагдсан

5.1.11. Холбогдох хууль тогтоомжоор хориглосон үйл ажиллагаа явуулах.

Зургаа. Тусгай зөвшөөрөл олгоход тавих үндсэн шаардлага.

6.1. Согтууруулах ундаа худалдах тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгж нь “Худалдаа, худалдааны газрын үйлчилгээ 5021:2007” Улсын стандарт”-ыг 100 хувь, Согтууруулах ундаагаар үйлчлэх тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгж нь “Хоолны газрын үйлчилгээ MNS- 4946:2005” Улсын Стандартыг 90 хувь хангасан байна.

6.2. Худалдаа үйлчилгээ явуулах байр нь төв суурин газарт 40 м кв-аас багагүй, багийн төв жижиг сууринд 24 м кв-аас багагүй зайд байрлаж, холбогдох хууль тогтоомж, стандартын хүрээнд хүнсний аюулгүй байдал, барилга байгууламж, хөдөлмөр хамгаалал, техникийн аюулгүй ажиллагаа, галын аюулгүй ажиллагаа, технологи, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн үндсэн шаардлагыг хангасан байна.

6.3. Худалдаа, үйлчилгээ явуулах байрны доторх орчныг бүрэн камержуулсан байна.

6.4. Худалдаа, үйлчилгээний газрууд кассын машинтай байна.

6.5. Худалдаа, үйлчилгээний газрын онцлогийг харуулсан дүрэмт хувцас, энгэрийн тэмдэг хэрэглэж хэвшсэн байна.

6.6. Худалдаа, үйлчилгээний газар нь гадна орчны талбайдаа иж бүрэн тохижилт хийж, \талбайг цардах, зүлэгжүүлэх, авто машины зогсоол\ цэвэрлэгээ, хог зайлуулах асуудлыг бүрэн шийдвэрлэсэн байна.

6.7. Худалдан борлуулж байгаа согтууруулах ундааг үйлдвэрлэсэн, импортолсон, нийлүүлсэн аж ахуйн нэгжийн үндсэн баримттай, бүтээгдэхүүний итгэмжлэгдсэн лабораторид улирал бүр шинжлүүлсэн шинжилгээний бичигтэй байна.

6.8. Үйлчилгээний газар нь эрүүл ахуй, ариун цэврийн асуудлыг бүрэн шийдвэрлэсэн байна. \бие засах газар, гар угаалтуур\

6.9. Архидалттай тэмцэх арга хэмжээг сурталчилах, энэ чиглэлээр зохиогдож байгаа нэгдсэн арга хэмжээнд идэвх санаачлагатай оролцож,

тодорхой ажил хийсэн байна.

Долоо. Дараах газарт согтууруулах ундаа худалдах,
түүгээр үйлчлэхийг хориглох

- 7.1.Төрийн болон төрийн бус байгууллагын ажлын байр
- 7.2.Хүүхдийн цэцэрлэг, бүх шатны сургууль, эмнэлэг, сувиллын газар.
- 7.3.Оюутан сурагчдын хичээлийн болон дотуур байр.
- 7.4.Орон сууцны байр, орц, хонгил.
- 7.5.Гудамж талбай, цэцэрлэг, биеийн тамирын уралдаан тэмцээн, нийтийг хамарсан арга хэмжээ явагдаж буй газар.
- 7.6.Галт тэрэгний буудлын орчин тойронд/татваргүй барааны дэлгүүрээс бусад/ 50 м-ээс бага зайд.

Найм. Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих.

8.1.Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаанд бүх шатны Засаг дарга, ажлын хэсэг, Цагдаагийн байгууллага, Мэргэжлийн хяналтын байгууллага, Татварын хэлтэс, Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах төрийн бус байгууллага хууль тогтоомжийн хүрээнд доорх чиглэлээр хяналт тавина. Үүнд:

8.1.1.Сумын Засаг дарга эрх үүргийнхээ хүрээнд гаргасан эрх зүйн актын хэрэгжилт болон нийтээр дагаж мөрдөх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэнд

8.1.2.Тусгай зөвшөөрөл, түүний хугацаа хүчинтэй эсэх.

8.1.3.Худалдаа үйлчилгээнд хэрэглэж буй согтууруулах ундаа эрүүл ахуйн аюулгүй үзүүлэлт, стандартын шаардлагыг хангасан эсэх.

8.1.4.Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөлтэй цэгийн байршил мөн эсэх, тогтоосон цагийн хуваарийг баримталж байгаа эсэх.

8.1.5.Холбогдох стандартуудын үндсэн шаардлагуудыг хангасан эсэх.

8.2.Сургуулийн сурагч, 21 нас хүрээгүй хүмүүст согтууруулах ундаагаар үйлчилсэн үйлчилгээний байгууллагад хуулийн дагуу арга хэмжээ авна.

8.3.Эрх бүхий албан тушаалтан тухайн аж ахуйн нэгжийн гаргасан зөрчлийн талаар “Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээний ар талд зөрчлийн талаар тэмдэглэл үйлдэж баталгаажуулсан байна.

Ес. Хариуцлага

9.1.Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөлтэй газрууд нь дээрх зөрчлүүдийн аль нэгийг гаргасан тохиолдолд зөрчил гаргасанд тооцож, эрх бүхий албан тушаалтан тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээний ар талд зөрчлийн талаар тэмдэглэл үйлдэж баталгаажуулна.

9.2.Зөвшөөрөлгүй согтууруулах ундаа худалдсан, түүгээр үйлчилсэн аж ахуйн нэгжид хуулийн дагуу хариуцлага тооцно.

9.3.Зөвшөөрөл цуцлагдсан аж ахуйн нэгж, худалдаа, үйлчилгээний цэгт 2 жилийн дотор дахин зөвшөөрөл олгохгүй.

10. Бусад

10.1. Ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга нь шинээр зөвшөөрөл олгогдсон, хугацаа нь сунгагдсан, зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон тухай шийдвэрийн хувийг Цагдаагийн газар, Мэргэжлийн хяналтын газар, Татварын хэлтэст тухай бүр өгч байна.

10.2. Мэргэжлийн хяналтын газар, Цагдаагийн газар, Татварын газар, Стандартчилал хэмжил зүйн төв, сумын удирдлага тусгай зөвшөөрөлтэй худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгчдийн гаргасан зөрчлийн талаарх мэдээлэл болон зайлшгүй шаардлагын улмаас хураагдсан тусгай зөвшөөрлийг тухай бүр ажлын хэсэгт ирүүлнэ.

Энэ журмыг 2016 оны нэгдүгээр сарын 01-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөгдөнө.

_____ оОо _____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 10 сарын 28-ны өдөр   Дугаар 98

Сүхбаатар

**“Ёс төрт гэр бүлийг цогцлоох нь” сэдэвт
Олон нийтийн хэлэлцүүлгээс гарсан уриалга,
зөвлөмжийг дэмжих тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.6, 20.1.7 дахь заалтыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Сэлэнгэ аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас санаачлан Хурлын дэргэдэх Ахмадын зөвлөх баг, аймгийн Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн хэлтэс, аймгийн Залуучуудын холбоотой хамтран зохион байгуулсан “Ёс төрт гэр бүлийг цогцлоох нь” сэдэвт олон нийтийн хэлэлцүүлэгт оролцогчдоос Сэлэнгэ аймгийн төр захиргааны байгууллага, ард иргэд, эцэг эхчүүд, аж ахуйн нэгж байгууллагын удирдлага, хамт олонд хандаж гаргасан зөвлөмж уриалгыг дэмжсүгэй.

2.Зөвлөмж уриалгад дэвшүүлсэн ажил арга хэмжээ, санал санаачлагыг дэмжин хэрэгжүүлэхийг аймаг, сумдын Засаг даргад үүрэг болгож, аж ахуйн нэгжи байгууллага, иргэдэд уриалсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 10 дугаар сарын
28-ны өдрийн 98 дугаар тогтоолын хавсралт

**АЙМГИЙН ИТХ-ААС САНААЧЛАН ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН “ЁС ТӨРТ
ГЭР БҮЛИЙГ ЦОГЦЛООХ НЬ” СЭДЭВТ ОЛОН НИЙТИЙН
ХЭЛЭЛЦҮҮЛГЭЭС ТӨРИЙН БОЛОН ТӨРИЙН БУС БАЙГУУЛЛАГА,
ИРГЭД, ОЛОН НИЙТЭД ХАНДАЖ ГАРГАСАН ЗӨВЛӨМЖ, УРИАЛГА**

Сэлэнгэ аймгийн ИТХ-аас санаачлан Хурлын дэргэдэх Ахмадын зөвлөх баг, аймгийн Хүүхэд гэр бүлийн хөгжлийн хэлтэс, аймгийн Залуучуудын холбоотой хамтран зохион байгуулсан “Ёс төрт гэр бүлийг цогцлоох нь” сэдэвт олон нийтийн хэлэлцүүлэгт оролцогчдоос аймгийн төр захиргааны байгууллага, иргэд, эцэг эхчүүд, аж ахуйн нэгж байгууллагын удирдлага, хамт олонд хандаж доорхи зөвлөмж уриалгыг гаргаж байна.

Сэлэнгэ аймгийн хэмжээнд 2014 оны байдлаар 573 хос шинээр гэр бүл болж гэрлэлтээ батлуулан бүртгүүлж, 44 гэр бүл гэрлэлтээ цуцлуулсан байна.

Энэ цаг үед залуучууд бор зүрхээрээ амьдралд хөл тавьж олон хос орох орон байр, өөрийн гэсэн өмч, эд хогшилгүй хадмын хаяа, айлын хажуу өрөөнд гэр бүл болж байна. Залуучууд гэр бүл болж нэг насны амьдралаа эхлэх хариуцлагатай цаг үед нь эцэг эхийн журамт үүргээр хүлээсэн тусалцаа дэмжлэг зайлшгүй хэрэгтэй. Аав ээж нь голлон ахан дүүс хамаатан садангууд цуглаж нэгдээд хөрөнгө мөнгөө нийлүүлж орон гэр, эд хогшил бэлтгэн хүү, охиныхоо амьдралыг өөдрөг сайхнаар эхлүүлдэг монголчуудын уламжлалт сайхан ёс заншлыг бид эрхэмлэх учиртай.

Хүүгээ гэрлүүлж, охиноо хадамд гаргаж байгаа эцэг эхчүүд сүй тавих, бэр гуйх, гэр орныг бэлтгэх, хурим найр хийх, мал, өмч хөрөнгө тасалж бэлдэж өгөх зэрэг уламжлалт сайхан ёс заншил нь залуу хосын болон худ ургийнхны харилцал ойлголцол, гүн итгэлцлийг бий болгож хоёр талдаа болон олон түмэнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн, ёс журамтай, бат бэх гэр бүлийг цогцлоох үндэс суурь нь болох юм.

Төр засгийн байгууллагууд залуу хосын гэрлэлтийг ёс төртэй, хүндэтгэлтэй бүртгэж баталгаажуулж байх нь тэдэнд урам, ухаарал өгч хариуцлага, ухамсар суулгах ач холбогдолтой гэж үзэн

**БҮХ ШАТНЫ ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРАЛ,
ЗАСАГ ДАРГА НАРТ ЗӨВЛӨМЖ БОЛГОХ НЬ:**

- 1.Аймагт Хүүхэд гэр бүлийн хөгжлийн ордныг гэрлэх ёслолын танхимтайгаар байгуулах, сумдад ёслол хүндэтгэлийн танхим бий болгох.
- 2.Аймгийн хэмжээнд Монгол ёс заншлын өдөртэй болох.
- 3.Монгол гэр бүлийн үүсгэх, хөгжүүлэх уламжлал, ёс заншил, гэр бүлийн харилцаа, хамаарал, ёс төрт гэр бүлийн талаар сургалт сурталчилгааны ажлыг төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран тогтмол зохион

байгуулах.

4.Залуу гэр бүлийг дэмжих тодорхой ажил зохион байгуулах, тэдэнд зориулсан орон сууцны хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлэх.

ЭРХЭМ ХҮНДЭТ ЭЦЭГ ЭХЧҮҮДЭД ЗӨВЛӨЖ УРИАЛАХ НЬ:

1.Хүүгээ гэр бүл болоход нь орох орон гэр, эд хогшил бэлтгэж өгснөөр залуу гэр бүлийн амьдралын гарааны анхдагч хуримтлал бий болгож өгдөг монгол уламжлал ёс заншлаа сэргээе.

2.Шинээр гэр бүл болж байгаа хүү, охиныхоо хуримын ёслолыг боломжоороо, чадах чинээгээрээ хийж , хоёр тал ураг барилцаж, ах дүү садан төрлөө харилцан танилцуулж, тэдэнд урам ухаарал хайрлан, хамтын амьдралын эхлэлийг нь ёс төртэй тавих.

3.Эцэг эх, ах дүү, төрөл төрөгсөд нь хүүгийнхээ нэгэнт сонгож хайрласан охин, охиныхоо зөвшөөрч сэтгэлээ өгсөн залууг хүлээн зөвшөөрч, хүндлэн хайрлаж, сургааль зөвлөмжөө хэлж анхнаас нь зөв эерэг уур амьсгал, итгэлцэл бий болгох.

4.Шинэ залуу гэр бүлд хоёр талын аав ээж, ахан дүүсийн алтан сургаал анхаарал халамж хэрэгтэйг болгоож ойр дотно харилцаатай байж, үр хүүхдээ асарч өсгөж бойжуулахад нь эцэг эхийн зөвлөгөө тусламж хэрэгтэйг байнга санаж явах.

АЖ АХУЙ НЭГЖ БАЙГУУЛЛАГЫН УДИРДЛАГА, ХАМТ ОЛОНД ЗӨВЛӨМЖ БОЛГОХ НЬ:

1.Байгууллагадаа ажиллаж байгаа залуучуудыг гэр бүл болоход нь бодитой дэмжлэг туслалцаа үзүүлдэг байх

2.Шинээр гэр бүл зохиосон залуу ажилтнуудаа тогтвортой ажлын байраар хангаж, нийгмийн асуудлыг нь шийдэхэд анхаарах

3.Байгууллагынхаа залуучуудын амьдрал ахуйг дэмжин урамшуулах хөтөлбөр төсөл хэрэгжүүлэх.

___оОо___

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 10 сарын 28-ны өдөр Дугаар 99

Сүхбаатар

**Чойжамцын Жаргалсайханыг Монгол улсын
Гавьяат багш цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Нутгийн захиргааны болон боловсролын байгууллагад тасралтгүй 30 гаруй жил идэвх зүтгэл, үр бүтээлтэй ажиллаж, боловсрол, соёлын байгууллагуудын материаллаг баазыг бэхжүүлэх, өргөтгөх, төрийн үйлчилгээг иргэдэд түргэн шуурхай хүргэх, төр засгийн бодлого шийдвэрийг сурталчлах, төрийн албан хаагчдыг ажиллах нөхцөл бололцоогоор хангах, тэдний мэдлэг чадварыг дээшлүүлэхэд идэвх зүтгэл гарган ажиллаж ирснийг нь үнэлж Сэлэнгэ аймгийн Цагааннуур сумын Засаг дарга Чойжамцын Жаргалсайханыг Монгол улсын Гавьяат багш цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ

2015 оны 10 сарын 28-ны өдөр

Дугаар 101

Сүхбаатар

Зөвшөөрөл олгох тухай

Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх заалт, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2009 оны 148 дугаар тогтоолоор баталсан “Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт сүм, хийд байгуулж үйл ажиллагаа явуулахад зөвшөөрөл олгох журам”-ын 3.7 дахь заалт, 2012 оны 12 дугаар тогтоолуудыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. Алтанбулаг сумын 1 дүгээр багт Монголын бурхан шашинтны төв “Гандантэгчэнлин” хийдийн харъяа “Пандэлин” сүм байгуулж дүрмийн дагуу шашны үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг 3 жилийн хугацаагаар олгосугай.

2. Сүмийн дүрэмд орсон өөрчлөлтийг тухай бүр аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд мэдэгдэж, үйл ажиллагааныхаа тайланг сумын ИТХ-ын Тэргүүлэгчдэд жил бүр ирүүлж байхыг сүмийн ахлагчид зөвлөсүгэй.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 10 сарын 28-ны өдөр Дугаар 102

Сүхбаатар

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

Баянгол сумын Засаг даргаас ирүүлсэн хүсэлтийг хэлэлцээд Ойн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 2 дахь заалт, Байгаль орчин ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны А/352 тоот тушаалыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2014 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн “2015 онд үйлдвэрлэлийн болон ахуйн зориулалттай хэрэглээний мод, түлээ бэлтгэх хуваарийг батлах тухай” 145 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад “Ерөө сумын нутгаас Баянгол сум түлээний зориулалтаар ойн цэвэрлэгээгээр бэлтгэх 1600 м³ нарс” гэснийг хасч, “Ерөө сум өөрийн нутгаас цэвэрлэгээний огтлолоор бэлтгэх 1000 м³ улиасыг Баянгол сум өөрийн нутгаас бэлтгэхээр шилжүүлэн өөрчилсүгэй.

2. Тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалыг газар, Хараа бүсийн сум дундын Ойн ангид даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 11 сарын 18-ны өдөр

Дугаар 105

Сүхбаатар

**Эмийн эргэлтийн санг эрүүл мэндийн төвийн
харьяалалд шилжүүлэх тухай**

Аймгийн Засаг даргаас оруулсан саналыг хэлэлцээд Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.7 дахь заалт, Монгол улсын Их Хурлын 2014 оны 57 дугаар тогтоолоор баталсан “Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлого”-ын 7.2.2.6 дахь заалт үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Эргэлтийн эмийн сангууд болон тэдгээрийн ажилтнуудыг тухайн сум тосгодын эрүүл мэндийн төвүүдийн харьяалалд бүтэц орон тоонд нь багтаан шилжүүлсүгэй.

2.Тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг аймаг, сумын Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 11 сарын 18-ны өдөр Дугаар 106

Сүхбаатар

Тогтоол хүчингүй болгох тухай

“Орон нутгийн өмчийн алба, орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн хадгалалт, хамгаалалт, ашиглалт, хувьчлал, дуудлага худалдааны үйл ажиллагааны үр дүн”-д хийгдсэн гүйцэтгэлийн аудитын албан шаардлага, аймгийн Засаг даргын саналыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.”Урсгал-Ус” ХХКомпанийн балансад бүртгэлтэй халуун ус, гражийн зориулалттай барилгыг иргэн И.Дэнсмаад менежментийн гэрээгээр эзэмшүүлэх тухай аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2014 оны 03 дугаар сарын 19-ны 39 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болгосугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 11 сарын 18-ны өдөр Дугаар 108

Сүхбаатар

**Үндсэн хөрөнгийг дуудлага худалдаагаар
худалдах тухай**

Монгол улсын Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 77 дугаар зүйлийг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. Олон жил ашиглагдаж элэгдлээ нөхсөн, цаашид албан ажилд ашиглах боломжгүй 1 дүгээр хавсралтад дурьдсан зарим байгууллагын тээврийн хэрэгслүүд, 2 дугаар хавсралтад дурьдсан Сант сумын Засаг даргын тамгын газрын хуучин конторын барилга зэргийг дуудлага худалдаагаар худалдахыг зөвшөөрч, дуудлага худалдааны доод үнийг баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 11 дүгээр сарын 18-ны
өдрийн 108 тоот тогтоолын хавсралт 1
ДУУДЛАГА ХУДАЛДААГААР ХУДАЛДАХ /гөргөөр/

№	Байгууллага аж байхуй нэгж	Хөрөнгийн нэр төрөл	Эд хөрөнгийн нэр төрөл	Ашиглалтанд орсон он	Тоо ширхэг	Дансны анхны үнэ	Байгуулсан эзлэгдэл	Сэргээгч босголт	Үлдэгдэл үнэ	Үндсэн байгууллагын санал	Орон нутгийн өмчийн алба	Засаг даргын санал	Дуудлага хуудлааны үнэ
1	Мандал сум Түнхэл тосгоны Захирагчийн алба	Автомашин	Төбөт Гранд 10-99 СБА	1991	1	14,903,600	14,903,600		0	Актлах	Дуудлага хуудлаа	Дуудлага хуудлаа	1,000,000
2	Алтанбулаг сумын ЗДТГ	Автомашин	Исузу Бигхорн 82-84 СБА	1996	1	12,210,000	12,210,000		0	Актлах	Дуудлага хуудлаа	Дуудлага хуудлаа	300,000
3	Хүнс Хөдөө Аж ахуйн газар	Автомашин	Төбөт Ланд круйзер 72-75 СБА	1996	1	26,000,000	19,783,279.7		6,216,720.3	Актлах	Дуудлага хуудлаа	Дуудлага хуудлаа	6,200,000
4	Хүнс Хөдөө Аж ахуйн газар	Автомашин	УАЗ-469 93-73 СБА	2006	1	13,040,280	13,040,280		0	Актлах	Дуудлага хуудлаа	Дуудлага хуудлаа	1,500,000
5	Шаамар сумын ЗДТГ	Автомашин	Мицубуши Пахеро 93-77 СБА	1997	1	14,890,000	14,890,000		0	Актлах	Дуудлага хуудлаа	Дуудлага хуудлаа	1,500,000
6	Зүүнбүрэн сумын ЗДТГ	Автомашин	Төбөт Ланд круйзер 07-08 СЗА	1994	1	14,500,000	12,284,722.3		2215277.7	Актлах	Дуудлага хуудлаа	Дуудлага хуудлаа	2,200,000
	Нийт дүн					95,543,880	87,111,882		8,431,998				12,700,000

ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН АЛБА

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 11 дүгээр сарын 18-ны
өдрийн 108 тоот тогтоолын хавсралт 2

ДУУДЛАГА ХУДАЛДААГААР ХУДАЛДАХ /төгрөгөөр/

№	Байгууллага аж ахуй нэгж	Хөрөнгийн нэр төрөл	Эл хөрөнгийн нэр төрөл	Ашиглалтанд орсон он	Тоо ширхэг	Дансны анхны үнэ	Байгуулсан эргэлдэл	Сэргэн бослолт	Үлдэгдэл үнэ	Үндсэн байгууллагын санал	Орон нутгийн өмчийн санал	Засаг даргын санал	Дуудлага худалдааны үнэ
1	Сэлэнгэ аймгийн Сант сумын ЗДТГ	Барилга	Тамын газрын хуучин барилга	1958	1	28,832,000	26,391,196		2,440,804	Ажлаах	Дуудлага худалдаа	Дуудлага худалдаа	20,000,000
	НИЙТ ДУН					28,832,000	26,391,196		2,440,804				

ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН АЛБА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 03-ны өдөр Дугаар 112

Сүхбаатар

**Худалдааны төвийн талаар авах
зарим арга хэмжээний тухай**

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.3-ын “в”, 20 дугаар зүйлийн 20.1-д заасныг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар аймгийн төвд барьж ашиглалтанд оруулсан Худалдааны төвийн барилгыг тоног төхөөрөмжийн хамт орон нутгийн өмчид бүртгэн авч, “Сэлэнгэ үйлчилгээ” орон нутгийн өмчит, аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газарт хүлээлгэн өгч эзэмшүүлэхийг Орон нутгийн өмчийн алба /П.Эрдэнэсайхан/-д даалгасугай.

2.“Худалдааны төвийн үйл ажиллагааны журам” -ыг хавсралтаар баталсугай.

3.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2012 оны 44 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан дүрмийн 4.1.1-д заасны дагуу Худалдааны төвийн үйл ажиллагааг оновчтой, үр дүнтэй зохион байгуулж ажиллахыг “Сэлэнгэ үйлчилгээ” орон нутгийн өмчит, аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газрын дарга /Ж.Сайнцог/ -д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 12 дугаар сарын
03-ны өдрийн 112 дугаар тогтоолын хавсралт

ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИТ ХУДАЛДААНЫ ТӨВИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү журмын зорилго нь Худалдааны төвийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр эзэмшиж, ашиглах байгууллага, уг төвд гэрээгээр худалдаа, үйлчилгээ эрхлэх иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхойлж, харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2. Худалдаа, үйлчилгээ эрхлэхтэй холбогдсон Монгол Улсын хууль, тогтоомж, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2012 оны 44 дүгээр тогтоол нь энэхүү журмын нийтлэг үндэслэл байна.

1.3. Худалдааны төвийг эзэмшиж, үйл ажиллагааг нь эрхэлж, удирдлага зохицуулалтаар хангагч нь “Сэлэнгэ үйлчилгээ” ОНӨААТ үйлдвэрийн газар / цаашид түрээслүүлэгч гэх / байна.

1.4. Худалдааны төвийн үйлчилгээний танхимын талбай, байр, лангууг худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгч хуулийн этгээдэд түрээсийн гэрээгээр ашиглуулна.

1.5. Худалдааны төвийн ажиллах цагийн хуваарийг аймгийн Засаг дарга тогтооно.

Хоёр. Худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгчдийн үүрэг

2.1. Худалдааны төвд худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгч нь ажлын байрны нөхцөл, аюулгүй байдал, тухайн бараа үйлчилгээний стандартын шаардлага хангасан талаар эрх бүхий байгууллагаас дүгнэлт гаргуулж, түрээслүүлэгчтэй гэрээ байгуулна.

2.2. Өөрийн үйл ажиллагаатай холбогдох хууль тогтоомж, стандарт, аймгийн нутаг дэвсгэрт дагаж мөрдүүлэхээр гаргасан дүрэм, журам, шийдвэрийг чанд биелүүлнэ.

2.3. Худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгч эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдсан, ажлын байранд эрүүл ахуй, гоо зүйн шаардлага хангасан хувцас хэрэглэл, таних тэмдэгтэй байна.

2.4. Худалдагч, тогооч, үсчин, зурагчин, засварчны зэрэг тодорхой мэргэжил мэргэшил шаардагдах ажил үйлчилгээ эрхлэгчид мэргэжлийн сургалтанд хамрагдсан, нотлох баримт бичигтэй байна.

2.5. Худалдаа, үйлчилгээнд баталгаат жин хэмжүүр, кассын машин, стандартын шаардлагад нийцсэн сав баглаа, хаяг шошго хэрэглэнэ.

2.6. Түрээсийн төлбөрийг гэрээнд заасан хугацаанд төлнө.

2.7. Худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгчид, өөрсдийн хаяг, үйл ажиллагаа, бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хаяг, нэр төрөл, зар, мэдээллийг монгол хэл дээр үйлдэж байршуулна.

Гурав. Түрээслүүлэгчийн үүрэг

3.1. Худалдааны төвийн барилга, байгууламжийн эзэмшил, ашиглалт, гадна орчин, эзэмшил газрын тохижилт, цэвэрлэгээ үйлчилгээг бүхэлд нь хариуцна.

3.2. Төвд худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгчидтэй байр, талбай, лангуу ашиглах түрээсийн гэрээ байгуулж, хэрэгжилтийг хангана.

3.3. Түрээсийн төлбөрийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрийн дагуу татан төвлөрүүлэх, зарцуулах харилцааг хариуцан гүйцэтгэж, тайлан тооцоог холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу гаргана.

3.4. Худалдааны төвд худалдаа үйлчилгээ эрхлэгчдийн ажиллах нөхцөл, үйлчлүүлэгчдийн аюулгүй байдлыг хангах, дэг журам сахиулах үүргийг хэрэгжүүлнэ.

3.5. Лангууны байршлыг тогтоохдоо сэлэнгэд үйлдвэрлэсэн бараа бүтээгдэхүүнээс эхлэн эрэмбэлнэ.

3.6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчилгээ авах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

Дөрөв. Хориглох зүйл

4.1. Хадгалах хугацаа дууссан, чанарын баталгаагүй бараа, бүтээгдэхүүн худалдаалах, үйлчлэхийг хориглоно.

4.2. Төвийн гадна талбайд ил задгай хүнс барааны худалдаа хийхийг хориглоно.

4.3. Зохих зөвшөөрөлгүй согтууруулах ундааны худалдаа, үйлчилгээ хийхийг хориглоно.

4.4. Жинлүүр, туухайн оронд өөр зүйл ашиглахыг хориглоно.

4.5. Үйлчилгээний танхимд төлбөртэй тоглоом, хими цэвэрлэгээ, гэрэл зураг угааж боловсруулах, бүх төрлийн хэвлэх төхөөрөмж ажиллуулахыг хориглоно.

Тав. Хариуцлага

5.1. Энэхүү журам, түрээсийн гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд гэрээг үл маргах журмаар түрээслүүлэгч тал шууд цуцална.

5.2. Төвд гэрээгээр худалдаа үйлчилгээ эрхлэгч, үйл ажиллагаандаа үйлчилгээний соёл, зан харилцаа, ёс зүйн дутагдал гаргасан, хэрэглэгчийн эрх ашгийг хохироосон тохиолдолд үйл ажиллагааг нь түрээслүүлэгчээс зогсоож, нотлох баримтыг бүрдүүлж хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлнэ.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 24-ны өдөр Дугаар 117

Сүхбаатар

Хөтөлбөр батлах тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.7 дугаар зүйлийг үндэслэн Засгийн газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 273.1 дэх зорилт, Аймгийн Засаг даргын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.3.7 дахь зорилтуудыг хэрэгжүүлэх зорилгоор аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.“Архидалттай тэмцэх хөтөлбөр”-ийг хавсралтаар баталсугай.

2.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг нэгдсэн удирдлагаар ханган зохион байгуулж биелэлтийн явцыг жил бүр аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд танилцуулж байхыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 12 дугаар сарын 24-ны
117 дугаар тогтоолын хавсралт

“АРХИДАЛТТАЙ ТЭМЦЭХ” ХӨТӨЛБӨР

**Нэг. Хөтөлбөр боловсруулах үндэслэл, шаардлага,
өнөөгийн нөхцөл байдал**

Монгол Улсын Их Хурлын 2003 оны 48 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Архидан согтуурахтай тэмцэх” хөтөлбөр 2003-2012 онд хэрэгжиж дууссан. Аймгийн хэмжээнд архидан согтуурахтай тэмцэх ажлыг нийгмийн дэг журмыг хангах чиглэлээр гаргаж байсан зарим дэд хөтөлбөрүүдэд нэг зорилт болгон тусган хэрэгжүүлж ирсэн боловч төдийлэн хангалттай үр дүнд хүрээгүйгээс үүдэн боловсруулж хэрэгжүүлэх шаардлага үүссэн.

Монгол Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгч, Засгийн газраас батлан гаргасан хууль, тогтоол шийдвэр, баримталж буй бодлого чиглэл, 2015.06.11-ний өдрийн “Архидан согтуурахтай тэмцэх тухай” хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.5, 7 дугаар зүйлийн 7.9, 13 дугаар зүйлийн 13.2, 13.3, 13.4, 13² 6.2-13² 6.6 дахь заалтуудад орсон нэмэлт өөрчлөлт болон аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2015.10.28-ний өдрийн “Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх зөвшөөрөл олгох, хяналт тавих” журам батлах тухай 97 дугаар тогтоол, Монгол Улсын Эрүүл мэнд, спортын яамны 2015.12.03-ний 1а/4956 тоотой ирүүлсэн “Архигүй Монгол” үндэсний чуулганаас гаргасан зөвлөмж, Засгийн газар, аймгийн Засаг даргын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан “Архидалттай тэмцэх хөтөлбөр” гаргах зорилтууд зэргийг хэрэгжүүлж, архидан согтуурахтай бүх нийтээрээ тэмцэхээр энэхүү хөтөлбөрийг боловсруулж та бүхэнд танилцуулж байна.

Аймгийн хэмжээнд 2015 оны эхний 11 сарын байдлаар 718 гэмт хэрэг бүртгэгдсэний 36.6 хувь буюу 263 нь согтуугаар үйлдэгдэж энэ төрлийн гэмт хэрэг өсөх хандлагатай байна. 2015 оны эхний 11 сарын байдлаар аймгийн нутаг дэвсгэрт 40 зоогийн газар, 42 баар, 24 кафе, биллиардын 2 буфет, амралтын газар 10, зочид буудал 1, 265 дэлгүүр буюу нийтдээ 384 цэгт архи согтууруулах ундаа худалдаж, түүгээр үйлчилж улсын хэмжээнд мөрдөхөөр тогтоосон нормативаас давсан хэмжээнд байна.

Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөл шинээр олгогдсон байдлыг сүүлийн 5 жилийн байдлаар авч үзвэл нийтдээ 69 буюу 2010 онд 26, 2011 онд 13, 2012 онд 4, 2013 онд 1, 2014 онд 15, 2015 оны эхний 11 сарын байдлаар 10 тусгай зөвшөөрөл тус тус олгогдсон байна.

Архи согтууруулах ундаа худалддаг, түүгээр үйлчилдэг аж ахуйн нэгжүүдийг аттестачлах ажлыг 2013 онд зохион байгуулж 17 сум, 6 тосгоны 346 аж ахуйн нэгж хамрагдаж стандартын шаардлага хангаагүй 83 аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийг, 2015 оны эхний 11 сарын байдлаар 1 аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийг цуцлаад байна.

Тусгай зөвшөөрөл олголт буурсан үзүүлэлттэй байгаа ч архидан согтуурснаас осол гэмтэл, хүн амын өвчлөл, нас баралт, гэмт хэргийн гаралт, гэр бүл дэх хүчирхийлэл, гэр бүл салалт, сургууль завсардалт зэрэг хүн ам, нийгэмд учирч буй сөрөг нөлөөлөл нэмэгдэж байна.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго, зорилт, хамрах хүрээ, хугацаа

2.1. Хөтөлбөрийн зорилго

Энэхүү хөтөлбөрийн зорилго нь “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна” гэсэн Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалын хүрээнд **“Архидалттай тэмцэх”** хөтөлбөрийг боловсруулж төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлэх замаар аймгийн хүн амын согтууруулах ундааны хэрэглээг бууруулах, соён гэгээрүүлэх ухуулга сурталчилгааны ажлыг нэмэгдүүлж, архидан согтуурснаас хүн амын эрүүл мэнд, нийгэмд учрах сөрөг үр дагаврыг багасгах эрх зүй, эдийн засаг, нийгмийн орчин бүрдүүлж, архигүй аймаг, сум, баг, байгууллага, хамт олон болоход хөтөлбөрийн зорилго оршино.

2.2. Зорилт

Хөтөлбөр нь доорх 3 зорилтыг дэвшүүлж, хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

1.”Архигүй аж ахуйн нэгж” зорилтын дор аж ахуйн нэгж /компани, хоршоо, нөхөрлөл/ бүр архины хор хөнөөлийн соён гэгээрүүлэх ухуулга сургалт, сурталчилгааны ажлыг төрийн бус байгууллагуудтэй хамтран хэрэгжүүлдэг болж, **нийгмийн хариуцлагаа нэмэгдүүлэн**, эрүүл идэвхтэй амьдралын чиглэлээр хөтөлбөрт тусгагсан 22 ажил, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

2.”Архигүй албан байгууллага” зорилтын дор албан байгууллага / аймаг, сумын нутгийн өөрөө удирдах болон нутгийн захиргааны, төрийн үйлчилгээний байгууллагууд, төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгж, шүүх эрх мэдлийн болон хууль сахиулах байгууллага, төрийн бус байгууллага/ бүр төрийн үйлчилгээг иргэдэд үзүүлэх, ажлын байран дээрээ болон аливаа баяр ёслол, албан томилолтоор ажиллахдаа архи, согтууруулах ундаа хэрэглэхээс албан ёсоор татгалзаж, архидалтын эсрэг төлөвлөгөөтэй ажиллаж, архигүй нэгж, хамт олон, байгууллага болох чиглэлээр хөтөлбөрт тусгасан 33 ажил, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

3.”Архигүй айл өрх, иргэн” зорилтын дор айл өрх, иргэн бүр архи хэрэглэхээс татгалзаж, айл өрх, гэр бүл, улс эх орныхоо хөгжлийн төлөө ажиллаж, амьдрах чиглэлээр хөтөлбөрт тусгасан 6 ажил, арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

2.3. Хамрах хүрээ, хугацаа:

Хөтөлбөр нь аймгийн хэмжээнд хэрэгжиж, аймгийн нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулж буй өмчийн бүх төрлийн аж ахуйн нэгж, байгууллага,

иргэд хэрэгжүүлнэ. Хөтөлбөрийг 2015-2017, 2018-2020 он хүртэл 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

Гурав. Хөтөлбөрийн зорилтод хүрэх зарчим, үйл ажиллагааны чиглэл

3.1.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зарчим:

3.1.1."Архидалттай тэмцэх" хөтөлбөр нь хүний эрх, эрх чөлөө, эрүүл мэндийг хамгаалах, нийтийн дэг журмыг сахиулах, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, архи дан согтуурахтай тэмцэх чиглэлээр гаргасан хууль тогтоомж, дүрэм, журам, хөтөлбөр болон төр, аймаг, орон нутгийн хөгжлийн бодлого, чиглэлтэй уялдсан байна.

3.1.2.Архидан согтуурахаас урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих арга хэмжээг иргэд, айл өрх, албан байгууллага, аж ахуйн нэгжийн нэгдмэл үйл ажиллагаанд тулгуурлан зохион байгуулна.

3.1.3.Иргэд, айл өрх, ажилтан, албан хаагчид архинаас татгалздаг болж, архигүй хамт олон, байгууллага, баг, сум, аймаг болоход чиглэгдэнэ.

3.2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэл:

3.2.1."Архигүй аж ахуйн нэгж" нэгдүгээр зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

3.2.1.1.Аж ахуйн нэгж бүр архидалтын эсрэг соён гэгээрүүлэх, ухуулга, сургалт, сурталчилгааны ажлыг төрийн бус байгууллагуудтай хамтран гүйцэтгэдэг болох

3.2.1.2.Байгууллага, аж ахуйн нэгжүүд дотооддоо болон нийтэд хүртээмжтэй сургалт, сурталчилгааг санаачлан зохион байгуулах

3.2.1.3.Согтууруулах ундаа худалддаггүй, хэрэглэдэггүй «Эрүүл мэндийг дэмжигч» орчинг бий болгох талаар хамт олны идэвхи санаачлагыг өрнүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх;

3.2.1.4.Аливаа баяр ёслол, тэмдэглэлт үйл явдлыг архигүй тэмдэглэх хөдөлгөөн өрнүүлж, залуучуудын чөлөөт цагаа зүй зохистой өнгөрүүлэх тааламжтай орчинг бүрдүүлэх;

3.2.1.5.Худалдаа, үйлчилгээний байгууллагууд согтууруулах ундааны шил, сав, хайрцаг дээр эрүүл мэндийн анхааруулагүй бүтээгдэхүүнээр үйлчлэхгүй байх;

3.2.1.6.Согтууруулах ундааны борлуулалт, хэрэглээг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн зар сурталчилгаа явуулахаас татгалздаг болох;

3.2.1.7.Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, архи дан согтуурахтай тэмцэх чиглэлээр санаачлан хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөтэй ажиллаж, үр дүнгээ тооцдог болох.

3.2.1.8.Хүүхэд, залуучууд, эмэгтэйчүүд, ахмад настны чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх, нийгмийн сайн сайхны төлөө хийх ажлын төлөвлөгөөтэй байж, түүнийгээ хэрэгжүүлдэг байх.

3.2.1.9.Байрлаж буй байгууллагын орчныхоо цэвэрлэгээ, хогны асуудлыг шийдвэрлэж, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх.

3.2.1.10.Үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагууд, үйлчилгээ үзүүлэхдээ хэрэглэгчидээ эрүүл мэндийн сургалт, сурталчилгаанд хамруулдаг болох.

3.2.1.11.Худалдаа, үйлчилгээ эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, байгууллага гадна, дотно орчны камерын хяналттай болох.

3.2.1.12.Ажлын байранд архи хэрэглэхгүй байх талаар дотоод журамдаа тусгаж, хяналт тавьж, хэрэгжилт үр дүнг тооцож, “Архигүй” хамт олон болох хөдөлгөөн өрнүүлэх

3.2.1.13.Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь үйл ажиллагаа явуулж байгаа хүрээндээ гэмт хэрэг, зөрчил, архидан согтуурахтай тэмцэж, хэрэг зөрчил гаргасан тохиолдолд шалтгаан нөхцлийг арилгуулах, хөдөлмөрийн сахилга батыг чанд сахиулах талаар тодорхой арга хэмжээ авч хэвших.

3.2.1.14.Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх эрхтэй газрууд батлагдан гарсан журам, тогтоогдсон цагийн хуваарийг ягштал мөрдөж, эрүүл ахуй, стандартын шаардлага хангасан согтууруулах ундаагаар зөвхөн насанд хүрсэн хүнд үйлчлэх.

3.2.1.15.Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох талаар цагдаа, олон нийтийн цагдаа болон бусад эрх бүхий албан тушаалтан, төрийн албан хаагч, иргэдээс тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх.

3.2.1.16.Ажиллагсдынхаа зан үйлийг судлан хамт олны чөлөөт цагийг зүй зохистой өнгөрүүлэх талаар тодорхой төлөвлөгөөтэй ажиллаж биеийн тамир, спортын уралдаан тэмцээн, урлаг соёлын арга хэмжээ зохион байгуулж хэвших;

3.2.1.17.Архидан согтуурахтай тэмцэх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх талаар зохиож буй арга хэмжээнд идэвхитэй оролцох, боломж нөхцөлөөр хангах, хөрөнгө, санхүүгийн дэмжлэг тусалцаа үзүүлж, энэ чиглэлээр бусад байгууллагатай хамтран ажиллах;

3.2.1.18.Архины хамаарлын улмаас эмчилгээ хийлгэсэн хүнийг ажлаа үргэлжлүүлэн хийх, хөдөлмөрийн чадварт нь тохирох ажилд авч ажиллуулах.

3.2.1.19.Орон нутгийн хэвлэл, мэдээллийн байгууллага бүр нь “Архидалттай тэмцэх” ажлыг дэмжигч байгууллага, хамт олон болох.

3.2.1.20.Нийтлэл, нэвтрүүлгийн бодлого, төлөвлөгөө, хөтөлбөртөө архины хор уршгийн талаарх мэдээллийн цагийг нэмэгдүүлж, захиалагчдад хөнгөлөлт, дэмжлэг үзүүлдэг болох.

3.2.1.21.Согтууруулах ундааны хэрэглээг дэмжин борлуулалтыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн зар сурталчилгааг нийтлэхгүй, сурталчлахгүй байхыг эрхэмлэх.

3.2.1.22.Архидан согтуурахаас сэргийлэх талаар тодорхой ажил зохион үр дүнд хүрсэн байгууллага, хамт олны үйл ажиллагааг сурталчилж нийтэд мэдээлдэг болох.

3.2.2.“Архигүй албан байгууллага” хоёрдугаар зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

3.2.2.1.Байгууллага бүр архидалтын эсрэг соён гэгээрүүлэх, ухуулга, сургалт, сурталчилгааны ажлыг төрийн бус байгууллагуудтай хамтран гүйцэтгэдэг болох.

3.2.2.2.Согтууруулах ундааны хор нөлөө, архинд донтох өвчний талаар хүүхэд, залуучууд, нийт хүн амын дунд явуулах эрүүл мэндийн мэдээлэл,

сургалт, сурталчилгааг өргөжүүлэх

3.2.2.3.Аливаа баяр ёслол, тэмдэглэлт үйл явдлыг архигүй тэмдэглэх хөдөлгөөн өрнүүлж, залуучуудын чөлөөт цагаа зүй зохистой өнгөрүүлэх тааламжтай орчинг бүрдүүлэх;

3.2.2.4.Архигүй орчинг бий болгох, эрүүл идэвхтэй амьдралыг дэмжсэн үүсгэл санаачлагуудыг дэмжиж, хамтран ажиллах.

3.2.2.5.Хүүхэд, залуучууд, эмэгтэйчүүд, ахмадуудын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх газруудыг бий болгох.

3.2.2.6.Худалдаа, үйлчилгээний стандартыг чанд мөрдүүлэх.

3.2.2.7.Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр санаачлан хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөтэй ажиллаж, үр дүнгээ тооцдог болох.

3.2.2.8.Чөлөөт цагийн болон нийгмийн сайн сайхны төлөө хийх ажлын төлөвлөгөөтэй байж, түүнийгээ хэрэгжүүлдэг байх.

3.2.2.9.Ажлын байрыг архигүй орчин байлгахаар дотоод журамдаа тусгаж, хяналт тавьж, хэрэгжилт үр дүнг тооцож, “Архигүй” хамт олон болох хөдөлгөөн өрнүүлэх.

3.2.2.10.Ажиллагсдынхаа зан үйлийг судлан хамт олны чөлөөт цагийг зүй зохистой өнгөрүүлэх төлөвлөгөөтэй ажиллаж биеийн тамир, спортын уралдаан тэмцээн, урлаг соёлын арга хэмжээг нэмэгдүүлэх;

3.2.2.11.Архидан согтуурахтай тэмцэх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх талаар зохиож буй арга хэмжээнд идэвхитэй оролцох, боломж нөхцөлөөр хангах, хөрөнгө, санхүүгийн дэмжлэг туслалцаа үзүүлж, энэ чиглэлээр бусад байгууллагатай хамтран ажиллах;

3.2.2.12.**Боловсролын газар, Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн хэлтэс, сургууль, цэцэрлэг, сургалтын байгууллагууд** гэр бүл, хүүхэд, залуучуудад амьдрах ухааны суурь боловсрол эзэмшүүлэх сургалт явуулах ажлыг жил бүр төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулж ажиллах.

3.2.2.13.Бүх шатны боловсролын байгууллагад архи, тамхи бусад хорт зуршлаас ангид байх орчин бүрдүүлж ажиллах.

3.2.2.14.Хичээлийн чөлөөт цагаар хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд эрүүл зан үйл төлөвшүүлэхэд үр нөлөө үзүүлэхүйц биеийн тамир, спорт, соёл, урлагийн төрөл бүрийн арга хэмжээ зохион байгуулах, нөхцөл боломжоор хангах, эдгээр арга хэмжээнд хамрагдах хүүхдийн тоог нэмэгдүүлэх;

3.2.2.15.**Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ үзүүлдэг болон хөдөлмөр эрхлэлтийг зохион байгуулах байгууллагууд** архины асуудалтай хүмүүсийг ажлын байраар хангах, хөдөлмөр зохицуулалт хийх, нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамруулах арга хэмжээг өргөжүүлэх;

3.2.2.16.Архидан согтуурснаас хөдөлмөрийн бүтээмж, хамт олны харилцаа, үйлдвэрлэлийн осол гэмтэл, ажил таслалт, боловсон хүчний тогтвор суурьшилд үзүүлж буй сөрөг үр дагаврыг судлан холбогдох арга хэмжээ авч ажиллах;

3.2.2.17.Хилийн болон **Мэргэжлийн хяналтын газар** архидан согтуурахтай тэмцэх тухай хууль, түүнийг хэрэгжүүлэх чиглэлээр гарсан бусад дүрэм, журам, стандартын хэрэгжилтэд тавих хяналтыг тогтмолжуулж үр дүнг тооцох;

3.2.2.18.Согтууруулах ундааны худалдаа, үйлчилгээ эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, байгууллагад техник, технологи, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгөх;

3.2.2.19.**Аймгийн Цагдаагийн газар болон хууль сахиулах байгууллагууд** архидан согтуурсны улмаас байнга эрх зүйн зөрчил гаргагчдын судалгааг гаргаж гэр бүл, хамт олонтой нь хамтран ажиллах болон урьдчилан сэргийлэх ажлын төлөвлөгөөг жил бүр гаргаж хэрэгжүүлэх, үр дүнг тооцох;

3.2.2.20.Архи хэтрүүлэн хэрэглэгчид, архинд донтох өвчтэй хүмүүс, орчиндоо байнга түгшүүр төрүүлдэг болон орон гэргүй архичид, согтуугаар гэмт хэрэг үйлдсэн, согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодсон хүмүүсийн судалгааг нарийвчлан гаргаж, цахим мэдээллийн сан, сүлжээ бүрдүүлэх

3.2.2.21.Согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодсон этгээдийг эрт илрүүлэхэд чиглэсэн үзлэгийг тогтмолжуулж, удаа дараа хэв журам зөрчсөн, гэмт хэрэг үйлдсэн, тээврийн хэрэгсэл жолоодсон этгээдийг тухай бүр сэтгэц-наркологиин эмчийн үзлэг, шинжилгээнд оруулдаг болгох.

3.2.2.22.Гудамж талбай, олон нийтийн үйлчилгээний газарт хийх хяналт шалгалт, эргүүлийг тогтмолжуулах;

3.2.2.23.Хууль бусаар болон стандартын бус архи худалдсан, үйлчилсэн, насанд хүрээгүй хүнийг уруу татсан, эрүүлжүүлэгдсэн, согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодсон, гэмт хэрэгт холбогдсон сум, баг, байгууллага, аж ахуйн нэгж, айл өрхийг сар бүр хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд мэдээлдэг болох.

3.2.2.24.Эрүүл мэндийн байгууллагууд архи хэтрүүлэн хэрэглэгч, архинд донтох өвчтэй хүнийг эрт илрүүлж эмчлүүлэх, хяналтад авах арга хэмжээг эрүүл мэндийн суурь тусламжийн хүрээнд зохион байгуулах төлөвлөгөөтэй ажиллах,

3.2.2.25.Эрүүлжүүлэх байрны ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцлийг шаардлагын түвшинд хүргэх, хамтран ажиллах.

3.2.2.26.Наркологиин албыг бэхжүүлж, тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад чиглэсэн бүтэц, зохион байгуулалтын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;

3.2.2.27.Архинаас үүдэн гарах өвчлөл, нас баралт, хүчирхийлэл, осол гэмтлийн судалгааны мэдээллийн сан бүрдүүлэх.

3.2.2.28. **Бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга нар** хөтөлбөрийн зарчим, үйл ажиллагааны чиглэлд нийцүүлэн орон нутгийн онцлог, тулгамдсан асуудалд тулгуурласан жил бүрийн төлөвлөгөө боловсруулан баталж, хэрэгжүүлэх ажлыг төрийн бус байгууллага, иргэд, аж ахуйн нэгжийн оролцоотойгоор зохион байгуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

3.2.2.29.Стандартын шаардлага хангасан согтууруулах ундааг тодорхой цэгт борлуулах /үйлчлэх/, архи худалддаггүй, үйлчилдэггүй, хэрэглэдэггүй сар, өдөр, цагийн тоог нэмэгдүүлж, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хянах, үр дүнг тооцох;

3.2.2.30.Байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааг дүгнэхдээ архидан согтуурахаас сэргийлэх талаар хийсэн ажил, түүний үр дүнг

нэг үзүүлэлт болгон сайн ажилласан байгууллага, хамт олныг дэмжин урамшуулж байх.

3.2.2.31.Төрийн бус байгууллагууд нь хөтөлбөрийн зорилт, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд иргэд, байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдтэй бүх талаар хамтран ажиллах, дэмжлэг үзүүлэх.

3.2.2.32.Архидан согтуурснаас нийгэм, эдийн засаг, хувь хүний эрүүл мэнд, ёс зүй, бие сэтгэцэд учруулах хор уршгийн талаар тодорхой дэс дараатай мэдлэг, хандлага төлөвшүүлэх чиглэлээр мэдээлэл, сургалт, сурталчилгаа явуулах;

3.2.2.33.Хууль тогтоомжийн хэрэгжилт болон хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хөндлөнгийн хяналт тавьж, идэвхтэй хамтран ажиллах.

3.2.3."Архигүй айл өрх, иргэн" гуравдугаар зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

3.2.3.1.Архидалттай тэмцэх талаар аймаг, сум, баг, төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас зохион байгуулж байгаа үйл ажиллагаанд идэвхитэй оролцогч байх.

3.2.3.2.Архи хэрэглэхгүй байх талаар өөрөө үлгэр жишээ үзүүлж оролцохын дээр бусдад шаардлага тавьж сурах.

3.2.3.3.Замын хөдөлгөөний дүрмийг чанд биелүүлж, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангаж, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ замын хөдөлгөөнд оролцохгүй байх.

3.2.3.4.Согтууруулах ундаа хэтрүүлэн хэрэглэх, бусдыг шахаж согтоох, насанд хүрээгүй хүнийг уруу татаж согтууруулах ундаа хэрэглэхгүй байх.

3.2.3.5.Гэр бүлийн орчинд, хүүхдийн дэргэд согтууруулах ундаа хэрэглэхгүй байж, хүүхэд, залуучуудыг багаас нь эрүүл амьдрах ухаанд сургаж, зөв үлгэр дууриалал үзүүлэх.

3.2.3.6.Иргэний үндсэн болон журамт үүргээ биелүүлж, архидан согтуурахтай тэмцэх чиглэлээр гарсан холбогдох хууль тогтоомж, хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд олон нийтийн хяналт тавих, илэрсэн зөрчлийг арилгахыг шаардах, уг асуудлыг эрх бүхий байгууллагад тавих.

Дөрөв. Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт, санхүүжилт

4.1.Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт

4.1.1.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг аймгийн хэмжээнд аймгийн Засаг даргын орлогчоор ахлуулсан зөвлөл эрхэлнэ.

4.1.2.Зөвлөл нь аймгийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг жил бүр төлөвлөн зохион байгуулж, биелэлтэд нь хяналт тавих бөгөөд уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх талаар зохиосон ажлыг жил бүр нэгтгэн дүгнэж аймгийн Засаг даргад тайлагнаж, аймгийн ИТХуралд танилцуулж байна.

4.1.3.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг сумдад сумын Засаг даргаар ахлуулсан салбар зөвлөл гүйцэтгэнэ.

4.1.4.Төрийн болон хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд эл үүргийг тэдгээрийн удирдлага ахалсан салбар зөвлөл хариуцна.

4.2 Хөтөлбөрийн санхүүжилт

Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санхүүжилт нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

4.2.1.Иргэд, төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, түүнчлэн олон улсын болон гадаадын байгууллага, иргэнээс үзүүлсэн хандив, тусламжийн хөрөнгө.

4.2.2. Хууль тогтоомжийн хүрээнд олгох төсвийн хөрөнгө.

4.2.3.Архи согтууруулах ундаа худалддаг, түүгээр үйлчилдэг аж ахуйн нэгжүүдээс нийгмийн хариуцлагыг хэрэгжүүлэх чиглэлээр бүрдүүлсэн хөрөнгө

Тав.Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ

5.1 Хяналт үнэлгээ

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад хяналт-шинжилгээ хийх ажлыг аймаг, сумын Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл, иргэд, аж ахуйн нэгжийн төлөөлөлтэй хамтран гүйцэтгэнэ.

5.2.Хөтөлбөрийг дараахь шалгуур үзүүлэлтээр үнэлж дүгнэнэ:

5.2.1. Согтууруулах ундааны эрэлт хэрэгцээ, нийлүүлэлтэд тавих хяналтын үзүүлэлт

1	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь үзүүлэлт (2015 он)	Завсрын үзүүлэлт (2017 он)	Эцсийн үзүүлэлт (2020 он)
1	Согтууруулах ундаа худалддаггүй, хэрэглэдэггүй сар, өдөр, цагийг тоог нэмэгдүүлэх	Согтууруулах ундаа худалддаггүй, хэрэглэдэггүй сар, өдөртэй болсон.	1/Согтууруулах ундаа худалддаггүй, хэрэглэдэггүй сар, өдрийн тоог нэмэгдүүлнэ.	Согтууруулах ундаа худалддаггүй, хэрэглэдэггүй сар, өдрийн тоо нэмэгдсэн байна.
2	Согтууруулах ундаа худалддаг болон үйлчилдэг цэгийн тоог бууруулах	265+119=384	Хууль, журмын дагуу цөөрүүлэх арга хэмжээг шат дараатай авч хэрэгжүүлнэ.	Хуульд нийцсэн тоо хэмжээнд хүрсэн байна.
3	Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх тусгай зөвшөөрөл олголт	Жилд 1-26 хүртэл тусгай зөвшөөрлийг олгож байна.	Хууль, журам зөрчсөн аж ахуйн нэгжид дахин тусгай зөвшөөрөл олгодоггүй болно.	Хуульд нийцүүлэн тусгай зөвшөөрлийг олгодог болно.
4	Эрүүлжүүлэгдсэн хүний тоог бууруулах.	3362	5-20 хүртэл хувиар бууруулна.	20-иос дээш хувиар буурсан байна.
5	Согтуугаар үйлдэгдсэн гэмт хэргийн гаралтыг бууруулах.	263	15 хүртэл хувиар бууруулна.	15-аас дээш хувиар бууруулсан байна.

Зургаа. Хүлээгдэж буй үр дүн

6.1.Хууль эрх зүйн орчны шинэчлэлтэй холбогдуулан гарсан хуулийн болон хөтөлбөрийн хэрэгжилт, согтууруулах ундааны худалдаа, үйлчилгээнд тавих хяналт сайжирч, тусгай зөвшөөрөл олгох журам шинэчлэгдэж, согтууруулах ундаа худалддаг, түүгээр үйлчилдэг цэгийн тоог хуульд заасан хэмжээ хязгаар, тогтоосон хэмжээнд хүргэсэн байна.

6.2.Бүх сум согтууруулах ундаа худалддаггүй, хэрэглэдэггүй өдөр, цагийн тоог тоог нэмэгдүүлсэн байна. /Тухайлбал өглөө 8-9 цаг, өдөр 13-14 цаг, орой 17-18 цагууд болон өвөл, зуны цагийн хязгаарлалттай болох гм/

6.3.Архины асуудалтай хүмүүст урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх, хяналтанд авах анхан шатны тусламж, үйлчилгээг сум, өрхийн эмнэлэг үзүүлдэг болж, архи хэтрүүлэн хэрэглэгч, архинд донтох өвчтэй хүнийг эрт илрүүлж урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх, хяналт тавих, нийгэм хамт олонд тулгуурласан эрүүл мэнд, нийгмийн тусламж, үйлчилгээ буй болж чанар хүртээмж нь нэмэгдсэн байна.

___оОо___

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 24-ны өдөр Дугаар 118

Сүхбаатар

Журам батлах тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.12, Монгол Улсын Засгийн газрын 2010 оны 156 дугаар тогтоолоор баталсан журмыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.Орон нутгийн байгууллагыг гавьяат үйлстний нэрэмжит болгоход мөрдөх журмыг хавсралтаар баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 12 дугаар сарын 24-ны
өдрийн 118 тоот тогтоолын хавсралт

ОРОН НУТГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫГ ГАВЬЯАТ ҮЙЛСТНИЙ НЭРЭМЖИТ БОЛГОХОД МӨРДӨХ ЖУРАМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.Орон нутгийн байгууллагыг гавьяат үйлстний нэрэмжит болгоход Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.12, Монгол улсын Засгийн газрын 2010 оны 156 дугаар тогтоолоор баталсан журам, түүнд нийцүүлэн гаргасан энэхүү журмыг мөрдөнө.

Хоёр. Гавьяат үйлстэн

2.Гавьяат үйлстэнд дараах хүмүүсийг хамааруулан ойлгоно.

2.1.Монгол улсын баатар, Монгол улсын хөдөлмөрийн баатар

2.2.Монгол улсын ардын болон гавьяат цолтон

2.3.Шинжлэх ухааны академийн гишүүн, нэрд гарсан эрдэмтэн

2.4.Тухайн аймаг, сумын даргаар 12-оос доошгүй жил ажиллаж, хийж бүтээснээрээ нутгийн иргэдийн итгэл хүндэтгэлийг хүлээсэн алдартан

Гурав. Орон нутгийн байгууллагыг гавьяат үйлстний нэрэмжит болгох

3.1.Орон нутгийн байгууллага гэж орон нутгийн эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр байгуулагдсан, орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд болон орон нутагтаа үйл ажиллагаа явуулдаг хувийн хэвшлийн аж ахуй нэгж байгууллагыг хэлнэ.

3.2.Орон нутгийн байгууллагыг нэрэмжит болгох гавьяат үйлстэн нь тухай байгууллагын түүх, ажил амьдралтай холбоо хамааралтай эсэхийг харгалзан үзвэл зохино.

3.3.Гавьяат үйлстний мэндэлсний 70 болон түүнээс дээших 10 жилийн давтамжтай тэгш ойг нь тохиолдуулан орон нутгийн байгууллагыг түүний нэрэмжит болгож болно.

3.4.Байгууллагыг гавьяат үйлстний нэрэмжит болгох санал, хүсэлтийг сумын Засаг даргад гаргах бөгөөд сумын Засаг дарга судлан үзэж тухай байгууллагын хамт олны хурлаар хэлэлцүүлэн дэмжсэн тохиолдолд дараах баримт бичгийг бүрдүүлэн аймгийн Засаг даргад хүргүүлнэ.

3.4.1.Нэрэмжит болгох хүсэлт

3.4.2.Гавьяат үйлстний намтар, танилцуулга, тухайн байгууллагыг түүний нэрэмжит болгох үндэслэл

3.4.3.Нэрэмжит болгох байгууллагын танилцуулга, хамт олны хурлын тэмдэглэл

3.4.4.Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын тогтоол, Засаг даргын санал

3.5.Аймгийн Засаг дарга энэ журмын 3.3-т заасан хүсэлт, баримт бичгийг хянан үзэж 30 хоногийн дотор аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хуралдаанд оруулж хэлэлцүүлнэ.

3.6.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчид орон нутгийн байгууллагыг нэрэмжит болгох асуудлыг олонхийн саналаар шийдвэрлэж тогтоол гаргана.

3.7.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчид энэ журмын 3.1-д заасан орон нутгийн байгууллагаас бусад байгууллагыг нэрэмжит болгох саналыг тухай асуудлыг хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагаар дамжуулан Монгол улсын Засгийн газарт уламжлан хүргүүлнэ.

3.8.Гавьяат үйлстний нэрэмжит болсон байгууллага нь тухай гавьяат үйлстний алдар гавьяа, амжилт бүтээлийг олон түмэнд сурталчлан таниулж, үйл хэргийг мөнхжүүлэн нэр төртэй авч явах бөгөөд түүний гэр бүл, үр хүүхдүүдтэй холбоотой байж хамтран ажиллана.

_____оОо_____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 24-ны өдөр Дугаар 119

Сүхбаатар

Журам батлах тухай

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 1.3.б, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 77 дугаар зүйлийг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ НЬ:**

1.Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн “Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн харилцааг зохицуулах” журмыг хавсралтаар баталсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 12 дугаар сарын
24-ний өдрийн 119 тоот тогтоолын хавсралт

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН НИЙТИЙН ЭЗЭМШЛИЙН БАЙГУУЛАМЖИЙН ХАРИЛЦААГ ЗОХИЦУУЛАХ ЖУРАМ НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1.1.Энэхүү журам нь Сэлэнгэ аймаг дахь нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн эд хөрөнгийн эзэмших, ашиглах, арчлах, хамгаалах, хөдөлгөх гэх мэт харилцааг зохицуулна.

1.2.Журмыг тус аймагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэд бүх нийтээр дагаж мөрдөнө.

1.3.Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нь өөрийн орон нутгийн онцлогт тохирсон журам боловсруулан мөрдүүлж болно.

ХОЁР. НЭР, ТОМЪЁО

2.1.“Нийтийн эзэмшлийн байгууламж ” гэж гол, горхи, булаг шанд орчмын Улсын болон орон нутгийн хөрөнгөөр бий болсон ногоон бүс, тухайлсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, нөхөрлөл, хоршоолол, төрийн бус байгууллагад зориулагдаагүй, тухайн орон нутгийн иргэдэд нийтээр ашиглах боломжтойгоор орон нутгийн болон улсын төсөв, төсөл хөтөлбөр, хандив, тусламжийн хөрөнгөөр бий болгосон усан оргилуур, явган хүний болон автомашины зам, талбай, сүүдрэвч, самбар, хашаа, хайс, хогийн сав, мод, сөөг, зүлэг, бүхий ногоон байгууламж, спортын, чийрэгжүүлэлтийн, хүүхдийн тоглоомын, амралт чөлөөт цагийн болон наадмын талбай, гудамжны камер, замын гэрлэн дохио, тэмдэг, тэмдэглэгээ, гүүр, хөшөө, түүх дурсгалын газар гэх мэт эд хөрөнгийг ойлгоно.

2.2.“Өмчлөгч” гэж нийтийн эзэмшлийн байгууламжийг захиран зарцуулах, шинээр олж авах, шилжүүлэх, эрхийг эдэлж байгаа тухайн орон нутгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал байна.

2.3.“Эзэмших” гэж нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн эд хөрөнгийг өмчлөх эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр аж ахуйн нэгж, байгууллага нь өөрийн данс бүртгэлд тусгаж, хадгалалт, хамгаалалтыг нь хариуцана.

2.4.“Ашиглах” гэж нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн тодорхой хэсгийг өмчлөгч болон эзэмшигчийн зөвшөөрлөөр төлбөртэй болон төлбөргүйгээр гэрээгээр хариуцахыг хэлнэ.

2.5.“Арчлах” гэж нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн чанар, өнгө үзэмжийг сайжруулах, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх засвар үйлчилгээ, усалгаа, арчлалт , тордолт хийхийг хэлнэ.

2.6.“Хамгаалах” гэж нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн хэвийн ажиллагаа, чанарыг алдагдуулахгүйгээр хадгалахыг хэлнэ.

2.7.“Хөдөлгөх” гэж нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн байршил, чанар зориулалтыг нь өөрчлөх, түр хугацаанд хэвийн ажиллагааг нь зогсоох зэрэг үйлдлийг хэлнэ.

2.8. “Гэмтээх” гэж ногоон байгууламж, мод сөөг, талбай, явган хүний зориулалттай зам зэрэг нийтийн зориулалттай эд хөрөнгийн чанарыг алдагдуулах, гэмтээх, зам талбай сэтлэх, газар шорооны ажил хийх, бохирдуулах, дээгүүр нь автомашин тээврийн хэрэгсэл, ердийн хөсгөөр зорчих, мал амьтан бэлчээх, зөвшөөрөлгүйгээр реклам, сурталчилгааны самбар байрлуулах, мэдээлэл наах гэх мэт нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн өнгө үзэмж, чанар, хэвийн ажиллагааг алдагдуулсан аливаа үйлдлийг хэлнэ.

2.9. “Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн нөхөн төлбөр” гэж тухайн эд хөрөнгийн гэмтлийг арилгуулахтай холбоотой биет бус үнэлэх боломжгүй зардал, мөн эд хөрөнгө эвдэрч гэмтсэнээс болж чанар нь мууддаг тул уг алдагдлыг нөхөх, хэвийн ажиллагаа алдагдсанаас болж ажиллагаа нь зогссон үеийн өртөг зэргийг тооцсон зардлыг хэлнэ.

2.10. “Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн бүртгэлийн дэвтэр” гэж нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн эд хөрөнгийн нэр төрөл, тоо, хэмжээ, үнэ өртөг, ашиглалтанд орсон огноо, засвар үйлчилгээ, хөрөнгө оруулалтуудын эх үүсвэр зэргийг тусгасан бүртгэлийг хэлнэ.

ГУРАВ. НИЙТИЙН ЭЗЭМШЛИЙН БАЙГУУЛАМЖИЙН ХАРИЛЦАА

3.1. Аймгийн Орон нутгийн өмчийн алба нь нийтийн эзэмшлийн байгууламжтай холбоотой журам, тогтоол шийдвэрт хяналт тавьж, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажиллана.

3.2. Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийг Аймгийн Засаг дарга, Орон нутгийн өмчийн албаны саналыг үндэслэн аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын шийдвэрээр төсөвт байгууллага, орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газруудад эзэмшүүлнэ.

3.3. Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийг эзэмшигч байгууллага нь уг байгууламжийн доорх газрыг өөр этгээдэд эзэмшүүлэхгүй байх үүрэгтэй.

3.4. Эзэмшигч байгууллагын зөвшөөрлөөр иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн тодорхой хэсгийг гэрээгээр хугацаатайгаар ашиглуулж болно.

3.5. Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн арчлах, хамгаалах ажлыг эзэмшигч байгууллага хариуцах бөгөөд гэрээний үндсэн дээр ашиглагч байгууллагад 1 жилээс илүүгүй хугацаатайгаар хариуцуулж болно.

3.6. Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн тоо, чанарыг нэмэгдүүлэх хөрөнгө оруулалтыг арчлах зардлын хамт шийдвэрлэдэг байх.

3.7. Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр Орон нутгийн өмчийн албаны зөвшөөрлөөр гэрээний үндсэн дээр хөдөлгөнө.

3.8. Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийг хөдөлгөх зардлыг тухайн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага хариуцна.

3.9. Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр бэлтгэсэн нийтийн эзэмшлийн байгууламжийг арчлах зориулалттай тоног төхөөрөмж, машин механизмыг төсөвт болон орон нутгийн өмчийн байгууллагуудад тухайн зориулалтаар нь гэрээгээр үнэ төлбөргүйгээр ашиглуулж болно.

ДӨРӨВ. БУСАД

4.1.Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн арчлалт, ашиглалт, хамгаалалтанд тухайн нутгийн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга, багийн засаг дарга, байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, Цагдаагийн байгууллага, Олон нийтийн цагдаа, эзэмшигч байгууллагын удирдлагууд хяналт тавина.

4.2.Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн бусад газар эзэмшүүлэх асуудлыг Орон нутгийн өмчийн албатай зөвшилцөж шийдвэрлэнэ.

4.3.Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн арчлалт, ашиглалт, хамгаалалтанд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор төлбөр хураамж авч болох бөгөөд төлбөр хураамжийн хэмжээг тухайн нутаг дэвсгэрийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал тогтооно.

ТАВ. ХАРИУЦЛАГА

5.1.Энэ журмын 3.8-ийг зөрчсөн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаар зөрчлийг бүрэн арилгуулж, зөрчилтэй холбоотой зардлыг төлүүлнэ.

5.2.Нийтийн эзэмшлийн байгууламжийг гэмтээсэн мал амьтныг тусгай хашаанд түр саатуулан эзнийг нь тодруулж, хохирол болон түүнтэй холбоотой зардлыг төлүүлэх ба эзэн нь олдохгүй тохиолдолд хуулийн байгууллагад шилжүүлж асуудлыг шийвэрлүүлнэ.

5.3.Насанд хүрээгүй хүүхэд нийтийн эзэмшлийн байгууламжийн эд хөрөнгийг гэмтээсэн бол эцэг эх, асран хамгаалагчаар нь түүнтэй холбогдон гарах зардлыг төлүүлнэ.

5.4.Нийтийн эзэмшлийн байгууламжинд зөвшөөрөлгүй зорчсон тээврийн хэрэгслийг саатуулж, хохирлыг барагдуулна.

5.5.Өмчлөгч, эзэмшигчийн үүргээ биелүүлээгүй албан тушаалтан, байгууллагын даргад эрх бүхий албан тушаалтан хариуцлага тооцно.

5.6.Нийтийн эзэмшлийн байгууламжинд хохирол учруулсан тохиолдолд буруутай этгээдэд эрх бүхий албан тушаалтан холбогдох хууль журмын дагуу арга хэмжээ тооцохоос гадна хохирлыг барагдуулах ба барагдуулаагүй тохиолдолд хохирлын зардлыг анхан шатны баримт, зах зээлийн ханш хоёрын өндөр өртгөөр нь тогтоож, уг зардлыг 2 дахин нугалж төлүүлэх ба уг төлбөрийг орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлнэ.

5.7.Нийтийн эзэмшлийн байгууламжтай холбоотой зөрчилд аймгийн Орон нутгийн өмчийн алба, тухайн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга, эзэмшигч байгууллагын удирдлагууд хяналт тавиж төлбөр төлүүлнэ.

5.8.Энэхүү журмыг аймагт нийтээрээ дагаж мөрдөх ба журамтай холбоотой аливаа маргаантай асуудлыг хуулийн байгууллагад хандаж шийдвэрлүүлнэ.

**ЗУРГАА. НИЙТИЙН ЭЗЭМШЛИЙН
БАЙГУУЛАМЖАД ХАМААРАХ ЗҮЙЛС**

- 1.Бут сөөг /байршил нэрээр /ш/
- 2.Шилмүүст мод /байршил нэрээр /ш/
- 3.Навчит мод /байршил нэрээр /ш/
- 4.Хайс хашлага /байршил нэрээр /явган, м2/
- 5.Ургамлын хашлага байршил нэрээр /бургас, уртааш метр/
- 6.Биеийн тамирын талбай /байршил нэрээр /м2/
- 7.Сагсны иж бүрэн самбар /байршил нэрээр /ш/
- 8.Тоглоомын талбай /байршил нэрээр /м2/
- 9.Сүүдрэвч /байршил нэрээр /төмөр, модон, ш/
- 10.Сандал /байршил нэрээр /төмөр, ширмэн, ш/
- 11.Бетонон авто зам /байршил нэрээр /км/
- 12.Бетонон явган зам /байршил нэрээр /км/
- 13.Хатуу хучилттай авто машины зогсоол /байршил нэрээр /м2/
- 14.Шороон хучилттай авто машины зогсоол /байршил нэрээр /м2/
- 15.Гүүрэн гарц /байршил нэрээр/уртааш метр/
- 16.Шороон нийтийн зориулалттай талбай /байршил нэрээр /м2/
- 17.Асфальтан нийтийн зориулалттай талбай /байршил нэрээр /м2/
- 18.Бетонон нийтийн зориулалттай талбай байршил нэрээр /м2/
- 19.Хорооллын гэрэлтүүлгийн асаах унтраах төв /байршил нэрээр/
- 20.Гэрэлтүүлгийн шон /байршил нэрээр /ш/
- 21.Шороон үерийн далан, суваг /байршил нэрээр /уртааш метр/
- 22.Бетон хучилттай үерийн далан, суваг /байршил нэрээр /уртааш метр/
- 23.Самбар /байршил нэрээр /м2/
- 24.Гудамжны камер /байршил нэрээр /ш/
- 25.Түүх дурсгалын газар /байршил нэрээр /ш/
- 26.Хөшөө /байршил нэрээр /ш/
- 27.Замын гэрлэн дохио /байршил нэрээр /ш/
- 28.Замын тэмдэг тэмдэглэгээ /байршил нэрээр /ш/
- 29.Усан оргилуур /байршил нэрээр/
- 30.Гудамжны хогийн сав /байршил нэрээр /ш/

_____ оОо _____

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 24-ны өдөр Дугаар 122

Сүхбаатар

**Д.Оюунсүрэнг Монгол улсын
Урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цолоор шагнуулах тухай**

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.8 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс **ТОГТООХ** нь:

1.Соёл урлагийн байгууллагад олон жил идэвх зүтгэл, үр бүтээлтэй ажиллаж, драмын урлагийг хөгжүүлэхэд авьяас чадвараа дайчлан ажиллаж драмын урлагт мэргэжлийн олон уран бүтээлчдийг бэлтгэхэд оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж Сэлэнгэ аймгийн Сант сумын харьяат жүжигчин, найруулагч, Их засаг их сургуулийн Театр урлагийн сургуулийн захирал Дамдинсүрэнгийн Оюунсүрэнг Монгол улсын Урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цолоор шагнуулахаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчид уламжилсугай.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2015 оны 12 сарын 24-ны өдөр Дугаар 126

Сүхбаатар

Зөвшөөрөл олгох тухай

Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх заалт, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2009 оны 148 дугаар тогтоолоор баталсан “Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэрт сүм, хийд байгуулж үйл ажиллагаа явуулахад зөвшөөрөл олгох журам”-ын 3.7 дахь заалт, 2012 оны 12 дугаар тогтоолуудыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1.Ерөө сумын Тавин 1 дүгээр багт “Зурхай засал гэгээрүүлэх дацан” байгуулж дүрмийн дагуу шашны үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг 3 жилийн хугацаагаар олгосугай.

2.Сүмийн дүрэмд орсон өөрчлөлтийг тухай бүр аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд мэдэгдэж, үйл ажиллагааныхаа тайланг сумын ИТХ-ын Тэргүүлэгчдэд жил бүр ирүүлж байхыг сүмийн ахлагчид зөвлөсүгэй.

ДАРГА Ж.САНЖЖАВ